

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ  
Π.Μ.Σ. ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ  
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ  
ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΔΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΕΙΑΣ  
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΧΝΕΙΟΝ ΕΡΑΣΜΟΥΣ  
2106  
27/9/10

## Η ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ 77 (G-77) ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ



ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ Σ. ΦΩΤΕΙΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ  
Α.Μ.:1208Μ057

Επιβλέπων Καθηγητής  
ΓΡΗΓΟΡΗΣ Ι. ΤΣΑΛΤΑΣ

Αθήνα  
Σεπτέμβριος 2010



**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ  
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ  
Π.Μ.Σ. ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ  
ΣΠΟΥΔΩΝ  
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ  
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ  
ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

**«Ο ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ 77 (G-77) ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ  
ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ  
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ»**

**ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ Σ. ΦΩΤΕΙΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ  
Α.Μ: 1208Μ057**

**Επιβλέπων Καθηγητής  
ΓΡΗΓΟΡΗΣ Ι. ΤΣΑΛΤΑΣ**

**Αθήνα  
Σεπτέμβριος 2010**

MET  
ΦΟΤ



“ “

*Our people have a right to economic and social development  
and to discard the ignominy of widespread poverty.*

*For this we need rapid economic growth.*

*But I also believe that ecologically sustainable development need not be  
in contradiction to achieving our growth objectives.*

*In fact, we must have a broader perspective on development.*

*It must include the quality of life, not merely the quantitative accretion  
of goods and services.*

*Our people want higher standards of living, but they  
also want clean water to drink, fresh air to breathe and  
a green earth to walk on.*

” ”

**Prime Minister of India, Dr. Manmohan Singh**





## **ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ**

Θεωρώ απαραίτητο να ευχαριστήσω ορισμένους ανθρώπους, των οποίων η συμβολή υπήρξε καθοριστική για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Καταρχήν, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα Καθηγητή μου, κ. Γρηγόρη Ι. Τσάλτα, για την αμέριστη και συνεχή συμπαράσταση του, καθώς και την επιστημονική του καθοδήγηση σε σχέση με τη συγγραφή της παρούσας εργασίας. Επιπλέον, οφείλω να ευχαριστήσω τον Υποψήφιο Διδάκτορα Τηλέμαχο Μπούρτζη για τις χρήσιμες παρατηρήσεις του, αλλά και για τη βοήθειά του καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής της παρούσας εργασίας. Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για τη διαρκή στήριξη και συμπαράσταση καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<b>ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ</b>	<b>4</b>
<b>ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ</b>	<b>9</b>
Ελληνικές	9
Ξενόγλωσσες	9
<b>ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ</b>	<b>13</b>
<b>ΜΕΡΟΣ Α'-Η ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ 77</b>	<b>17</b>
<b>ΚΕΦ. 1 Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΩΝ 77</b>	<b>18</b>
1.1 Ο Αναπτυσσόμενος Κόσμος πριν από τη Σύσταση της Ομάδας των 77 (1945-1963)	18
1.1.1 <i>Αλληλεγγύη και Πολιτική Συνεργασία</i>	20
1.1.2 <i>Οικονομική Συνεργασία στα πλαίσια του ΟΗΕ</i>	21
1.2 Η Δημιουργία της Ομάδας των 77	25
1.2.1 <i>UNCTAD I (1964)</i>	26
1.2.2 <i>Η Κοινή Διακήρυξη των 77 Κρατών</i>	28
1.3 Η Δομή της Ομάδας των 77	29
1.3.1 <i>Η Ιδιότητα του μέλους</i>	29
1.3.2 <i>Η θεσμική Οργάνωση</i>	31
1.3.3 <i>Το ζήτημα της Γραμματείας</i>	33
1.3.4 <i>G-24 και G-77</i>	35
1.3.5 <i>G-77 και εσωτερικές συγκρούσεις</i>	36
1.4 G-77- Προκλήσεις και Προβλήματα	38
<b>ΚΕΦ. 2 ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ 77 ΚΑΙ ΟΗΕ</b>	<b>42</b>
2.1 G-77 και Γενική Συνέλευση	42
2.2 G-77 και Ειδικευμένοι Οργανισμοί του ΟΗΕ	43
2.3 Η αναμόρφωση του συστήματος του ΟΗΕ. Η ειδική περίπτωση της UNCTAD	44
2.3.1 <i>Ο ρόλος των G-77</i>	44
2.3.2 <i>Τα αιτήματα των G-77</i>	52
2.3.3 <i>Η περίπτωση της UNCTAD</i>	55
<b>ΚΕΦ. 3: ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΡΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΙΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΩΝ 77. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ.</b>	<b>58</b>
3.1 Οι τρεις περιφερειακές Ομάδες	59

3.1.1 Η ομάδα των κρατών της Λατινικής Αμερικής	59
3.1.2 Η ομάδα των κρατών της Αφρικής	64
3.1.3 Η ομάδα των κρατών της Ασίας	70
3.2 Ειδικότερες κατηγορίες κρατών	73
3.2.1 Οι Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες	73
3.2.2 Τα περικλειστά κράτη	76
3.2.3 Τα αναπτυσσόμενα νησιωτικά κράτη	79
3.3 Ο ρόλος της Κίνας	80
<b>ΜΕΡΟΣ Β΄-ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ: ΣΗΜΕΙΑ</b>	
<b>ΣΤΑΘΜΟΙ ΚΑΙ Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΟΥ ΝΟΤΟΥ</b>	<b>85</b>
<b>ΚΕΦ.4: ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΚΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΩΝ 77 ΣΤΗΝ</b>	
<b>ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ</b>	
<b>ΒΟΡΡΑ-ΝΟΤΟΥ</b>	<b>86</b>
4.1 Τα βασικά χαρακτηριστικά της συμμετοχής της Ομάδας των 77 στην περιβαλλοντική διακυβέρνηση	86
4.2 Η διάσταση Βορρά-Νότου στην περιβαλλοντική Διακυβέρνηση	94
4.3 Αποτελεσματικότητα και Νομιμότητα: Η άποψη του Νότου	100
<b>ΚΕΦ.5: Η ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ 77 ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ</b>	
<b>ΤΟΥ ΟΗΕ</b>	<b>102</b>
5.1 Η Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης για το Ανθρώπινο Περιβάλλον (1972)	103
5.2 Ο δρόμος προς το Ρίο	108
5.3 Η Συνδιάσκεψη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (1992)	114
5.3.1 Ο ρόλος της Ομάδας των 77	114
5.3.2 Η Συμφωνία Του Ρίο (Rio Bargain)	119
5.4 Η δρόμος προς το Γιοχάνεσμπουργκ	123
5.5 Η Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ για την Αειφόρο Ανάπτυξη (2002)	125
5.6 Ο δρόμος προς τη Βραζιλία-Η νέα Συνδιάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (2012)	130
<b>ΚΕΦ.6: Η ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ 77 ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ</b>	
<b>ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΕΩΝ ΤΟΥ ΟΗΕ</b>	<b>136</b>
6.1 Η Περίπτωση του UNEP (United Nations Environment Programme)	137
6.2 Η Περίπτωση της Επιτροπής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (CSD)	140
<b>ΜΕΡΟΣ Γ΄- ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ 77 (G-77) ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ</b>	
<b>ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ</b>	<b>143</b>

<b>ΚΕΦ.7: ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ</b>	<b>144</b>
7.1 Οι θέσεις της Ομάδας των 77	145
7.2 Ειδικότερες κατηγοριοποιήσεις στην Ομάδα των 77	147
7.2.1 Η Ομάδα των ισχυρών αναπτυσσόμενων κρατών	148
7.2.2 Η Ομάδα των κρατών του ΟΡΕC	156
7.2.3 Η Ομάδα των Μικρών Νησιωτικών Αναπτυσσόμενων Κρατών (ΑΟSIS)	158
7.3 Το Συμβατικό Πλαίσιο	159
7.3.1 Η Σύμβαση Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC)	159
7.3.2 Το Πρωτόκολλο του Κιότο	163
7.4 Ο δρόμος προς μια Νέα Δεσμευτική Συμφωνία	164
7.4.1 Η Ομάδα των 77 και η Συνδιάσκεψη στο Μπαλί (COP-13)	164
7.4.2 Η Ομάδα των 77 και η Συνδιάσκεψη στην Κοπεγχάγη (COP-15)	166
<b>ΚΕΦ. 8: ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ</b>	<b>170</b>
8.1 Η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία (1992)	171
8.2 Το Πρωτόκολλο της Καρθαγένης για τη Βιοασφάλεια (2000)	174
8.3 Η νέα Πρωτοβουλία της Ομάδας των 77 για τη Βιοποικιλότητα (2010)	176
<b>ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</b>	<b>178</b>
<b>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ</b>	<b>185</b>
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	186
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	188
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3	191
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4	205
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5	214
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6	217
<b>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</b>	<b>229</b>
<b>Α) Ελληνική</b>	<b>229</b>
i) Βιβλία	229
ii) Άρθρα/Συμβολές σε Συλλογικούς Τόμους	230
<b>Β) Ξενόγλωσση</b>	<b>230</b>
i) Βιβλία	230
ii) Άρθρα/Συμβολές σε Συλλογικούς Τόμους	231
<b>Γ) Κείμενα Τεκμηρίωσης</b>	<b>236</b>
<b>Δ) Εκθέσεις, Μελέτες, Αναφορές</b>	<b>239</b>
<b>Ε) Ιστοσελίδες</b>	<b>241</b>



## ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

### Ελληνικές

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΚΕ	(Κράτη) Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΓΓ	Γενικός Γραμματέας
ΓΣ	Γενική Συνέλευση
ΓΤΟ	Γενετικά Τροποποιημένοι Οργανισμοί
ΔΟΕ	Διεθνής Οργανισμός Εμπορίου
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΑΧ	Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

### Ξενόγλωσσες

ACM	Andean Common Market
ACS	Association of Caribbean States
AFTA	ASEAN Free Trade Area
ALADI	Asociacion Latinoamericana de Integracion
AOSIS	Alliance of Small Island States
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
AU	African Union
BASIC	Brazil, South Africa, India, China
CACM	Central American Common Market
CARICOM	Caribbean Community (and Common Market)

CDM	Clean Development Mechanism
CDP	Commission for Development Policy
CECLA	Comisión Especial de Coordinación Latino Americana
CICT	Commission on International Commodity Trade
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species
COP	Conference of the Parties
CSD	Commission on Sustainable Development
DFID	Department for International Development
ECA	Economic Commission for Africa
ECLA	Economic Commission for Latin America
ECLAC	Economic Commission for Latin America & the Caribbean
ECOSOC	Economic and Social Council
EVI	Economic Vulnerability Index
FAO	Food and Agriculture Organization
FIELD	Foundation for International Environmental Law and Development
FYROM	Former Yugoslavian Republic of Macedonia
G-4	Group of 4
G-20	Group of 20
G-24	Group of 24
G-75	Group of 75
G-77	Group of 77
GA	General Assembly
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
GDP	Gross Domestic Product
GEF	Global Environment Facility
GNI	Gross National Income
HAI	Human Assets Index
IAAC	Independent Audit Advisory Committee
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development
ICAs	International Commodity Agreements
IMFC	International Monetary and Financial Committee
IPC	Integrated Programme for Commodities
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change

INDERENA	Instituto Nacional de los Recursos Naturales Renovables y del Ambiente
ITO	International Trade Organization
IUCN	International Union for Conservation of Nature
JUSCANZ	Japan, United States, Canada, Australia, New Zealand
LAFTA	Latin American Free Trade Association
LDCs	Least Developed Countries
LMOs-FFPs	Living Modified Organisms- Food or Feed, or for Processing
MDGs	Millennium Development Goals
MEAs	Multilateral Environmental Agreements
MERCOSUR	Mercado Común del Sur
MSI	Mauritius Strategy Implementation
NAFTA	North American Free Trade Agreement
NAM	Non-Aligned Movement
NAPCC	(India's) National Action Plan on Climate Change
NDRC	National Development and Reform Commission
NEPAD	New Partnership for Africa's Development
NZEC	Near Zero Emissions Coal
OAU	Organization of African Unity
OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries
PGTF	Perez Guerrero Trust Fund
SAPs	Structural Adjustment Programmes
SEATO	Southeast Asia Treaty Organization
SELA	Sistema Económico Latinoamericano y del Caribe
SIDS	Small Island Developing States
SNPA	Substantial New Programme of Action
SUNFED	Special United Nations Fund for Economic Development
TRIPS	Trade-Related aspects of Intellectual Property Rights
UN	United Nations
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development
UNCHE	United Nations Conference on Human Environment
UNCLOS	United Nations Conference on the Law of the Sea
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
UNDAF	United Nations Development Assistance Framework



<b>UNDP</b>	<b>United Nations Development Programme</b>
<b>UNEP</b>	<b>United Nations Environment Programme</b>
<b>UNEP-ETB</b>	<b>United Nations Environment Programme Economics and Trade Branch</b>
<b>UNESCO</b>	<b>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</b>
<b>UNFCCC</b>	<b>United Nations Framework Convention on Climate Change</b>
<b>UNFPA</b>	<b>United Nations Population Fund (formerly United Nations Fund for Population Activities)</b>
<b>UN-HABITAT</b>	<b>United Nations Centre for Human Settlements</b>
<b>UNICEF</b>	<b>United Nations Children's Fund</b>
<b>UNIDO</b>	<b>United Nations Industrial Development Organization</b>
<b>WHO</b>	<b>World Health Organization</b>
<b>WSOD</b>	<b>World Summit Outcome Document</b>
<b>WFP</b>	<b>World Food Programme</b>

## ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η Ομάδα των 77 αποτελεί μία πολιτική ένωση, η οποία δημιουργήθηκε από τις αναπτυσσόμενες χώρες ως ένα μέσο ενδυνάμωσης της συμμετοχής τους στη διεθνή πολιτική. Βασική επιδίωξη της Ομάδας αυτής αποτέλεσε η αύξηση του ποσοστού της εκπροσώπησης των αναπτυσσόμενων χωρών στις παγκόσμιες διαπραγματεύσεις, αλλά και η αναβάθμιση του ρόλου της στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, καθώς θεωρήθηκε, ότι η συνεργασία Νότου-Νότου θα μπορούσε να αποτελέσει το αποτελεσματικότερο εργαλείο για τη διατήρηση και την ενίσχυση της αλληλεγγύης και της ενότητας μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών. Ο Julius Nyerere, πρώην Πρόεδρος της Τανζανίας περιέγραψε την Ομάδα των 77 ως «ένωση για το εμπόριο ανάμεσα στα φτωχότερα κράτη», αν και ένας ακριβέστερος χαρακτηρισμός της θα μπορούσε να είναι «ένωση για την οικονομική ανάπτυξη των φτωχών κρατών». Εν τέλει, μπορούμε να πούμε, ότι ο συνασπισμός αυτός λειτούργησε ως ο βασικός βραχίονας της προβολής των συλλογικών αιτημάτων του αναπτυσσόμενου κόσμου στις παγκόσμιες διαπραγματεύσεις.

Η ίδια η Ομάδα των 77 περιγράφει ως βασικό της στόχο την παροχή των κατάλληλων μέσων στον αναπτυσσόμενο κόσμο, ώστε να μπορέσει να αρθρώσει και να προωθήσει τα συλλογικά οικονομικά του συμφέροντα και να ενισχύσει τη θέση του στο διεθνές σύστημα ως αντίπραξη στον επεκτατισμό του αναπτυγμένου Βορρά. Αν και η Ομάδα των 77 έχει κοινές καταβολές με το Κίνημα των Αδεσμεύτων, που δημιουργήθηκε την ίδια περίοδο, η σημαντική της διαφορά έγκειται στο γεγονός, ότι δημιουργήθηκε, λόγω της μεταβαλλόμενης σύνθεσης του ΟΗΕ κατά τη δεκαετία του '60. Αρχικά, η δημιουργία της Ομάδας των 77 στα πλαίσια της Πρώτης Συνδιάσκεψης των ΗΕ για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη, το 1964, ήταν μία σημαντική ιστορική στιγμή για τις αναπτυσσόμενες χώρες, αφού αποτέλεσε την κοινή πλατφόρμα, μέσα από την οποία μπόρεσαν να εκφράσουν τις ανησυχίες τους, προωθώντας αρχικά τα οικονομικά τους συμφέροντα, ώστε να συμμετάσχουν ενεργά στην εγκαθίδρυση μιας Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης. Αν και η ιδέα αυτή δεν υλοποιήθηκε ποτέ, η Ομάδα των 77 παρέμεινε η βασική φωνή του αναπτυσσόμενου κόσμου, η οποία εξακολουθεί να εκπροσωπεί το σύνολο του αναπτυσσόμενου κόσμου μέχρι και σήμερα.

Η δράση της Ομάδας των 77 θεμελιώθηκε κατά κύριο λόγο σε συνάρτηση με το χάσμα ανάμεσα σε Βορρά και Νότο, αλλά και την προώθηση του

δικαιώματος στην ανάπτυξη. Αυτό ήταν και το βασικό χαρακτηριστικό, που μονοπώλησε τα αιτήματα των αναπτυσσόμενων κρατών στις περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις. Ήδη από το 1972, οι αναπτυσσόμενες χώρες αντιλαμβάνονταν τα περιβαλλοντικά ζητήματα ως προέκταση της ευρύτερης αναπτυξιακής παραμέτρου, κάτι, που αποτυπώθηκε ξεκάθαρα στη Συνδιάσκεψη του Ρίο το 1992 για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, μία Συνδιάσκεψη, που αποτέλεσε σημαντική νίκη του αναπτυσσόμενου κόσμου, καθώς πολλά από τα αιτήματα που προέβαλε ικανοποιήθηκαν τόσο μέσα από τα soft law κείμενα της Συνδιάσκεψης, αλλά κατοχυρώθηκαν και νομικά μέσω των hard law κειμένων, που προέκυψαν ως αποτέλεσμα των εργασιών της. Ωστόσο, η διάσταση Βορρά-Νότου συνέχισε να υπερισχύει, αφού η Ομάδα των 77, συνέχισε να επιρρίπτει τη βασική ευθύνη για την περιβαλλοντική υποβάθμιση στον αναπτυγμένο Βορρά, λέγοντας πως δεν τήρησε καμία από τις προβλεπόμενες υποχρεώσεις του και υποστηρίζοντας πως ο ρυπαίνων πρέπει να πληρώσει, αφού διαθέτει τα κατάλληλα οικονομικά και τεχνολογικά μέσα.

Συνεπώς, μετά το Ρίο, η διαδικασία της συνεργασίας μεταξύ του Βορρά και Νότου δεν ήταν τόσο επιτυχής, όπως ήταν αρχικά αναμενόμενο. Επιπλέον, στο τέλος του 20ού αιώνα, το αίτημα της Ομάδας των 77 για μια Νέα Διεθνή Οικονομική Τάξη παρέμεινε ανεκπλήρωτο. Με το ποσοστό της επίσημης οικονομικής ενίσχυσης να βρίσκεται κάτω από το κατώτατο όριο του 0.7% του ΑΕΠ τους, δεν θα μπορούσαν να υποστηρίξουν εύλογα, ότι έχουν πραγματοποιήσει σημαντική πρόοδο σε σχέση με την καταπολέμηση της φτώχειας, έναν από τους βασικούς στόχους που είχαν θέσει 25 χρόνια πριν. Ωστόσο, αν και το 2002 η Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ για την Αειφόρο Ανάπτυξη μέσω του Σχεδίου Εφαρμογής της, επαναπροσδιόρισε το αίτημα αυτό, και αποτύπωσε τα αιτήματα του αναπτυσσόμενου κόσμο σαφώς πιο ξεκάθαρα από τους προκατόχους του, στη Στοκχόλμη και το Ρίο, δεν κατάφερε να επιφέρει οποιαδήποτε σημαντική πρόοδο στο ζήτημα της διάστασης Βορρά-Νότου. Σήμερα, τα αναπτυσσόμενα κράτη συνεχίζουν να επιμένουν στην απόδοση ευθυνών στα αναπτυγμένα κράτη, θεωρώντας τα ως τα πλέον αρμόδια για την επίλυση των κρισιμότερων παγκόσμιων περιβαλλοντικών ζητημάτων, ιδιαίτερα όσον αφορά δύο ζητήματα. Το πρώτο θέμα είναι κλιματική αλλαγή, ένα φαινόμενο, για το οποίο ευθύνεται σύμφωνα με τον αναπτυσσόμενο κόσμο αποκλειστικά το μοντέλο ανάπτυξης των βιομηχανικών κρατών. Το δεύτερο είναι

το ζήτημα της βιοποικιλότητας, το οποίο εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της κυριαρχίας στους φυσικούς πόρους. Στο πλαίσιο αυτό, τα αναπτυσσόμενα κράτη κατηγορούν ακόμα τον αναπτυγμένο Βορρά για τη συνέχιση μιας πολιτικής οικολογικού ιμπεριαλισμού. Κατά συνέπεια, η διάσταση Βορρά-Νότου εξακολουθεί να παρακωλύει τη διεθνή περιβαλλοντική και αναπτυξιακή συνεργασία χωρίς ουσιαστικά να έχει επέλθει καμία αλλαγή από την περίοδο της δεκαετίας του '70 και του '80.

Πέρα από τη διάσταση Βορρά-Νότου, σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της Ομάδας των 77 διαδραμάτισαν και οι σχέσεις Νότου-Νότου, ειδικά ανάμεσα στα κράτη-μέλη του συνασπισμού. Βασικοί παράγοντες για την εξέλιξη αυτή ήταν τα ητερογένεια ανάμεσα στα κράτη-μέλη, αλλά και τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης. Έτσι, με την πάροδο του χρόνου παρατηρήθηκε, ότι η Ομάδα των 77, η οποία ξεκίνησε με κοινά οράματα και κοινές διεκδικήσεις τη δεκαετία του 1960, διέρχεται σημαντική κρίση, η οποία έχει να κάνει κυρίως με την εύθραυστη ενότητα, που υπάρχει στο συνασπισμό, λόγω της διαφορετικότητας των κρατών-μελών της και των διαφορετικών αναγκών και συμφερόντων τους, αλλά και των διαφορετικών αναπτυξιακών μοντέλων, που επέλεξαν να ακολουθήσουν. Μένει να δούμε αν η κρίση αυτή είναι παροδική ή πρόκειται να σημάνει και την οριστική διάλυση του συνασπισμού, αλλά και τις προεκτάσεις που θα είχε ένα τέτοιο γεγονός σε συνάρτηση με το μέλλον του αναπτυσσόμενου κόσμου.

### ***Διάρθρωση και Ζητούμενο Έρευνας***

Στο πρώτο μέρος της παρούσας εργασίας θα εξεταστεί η ταυτότητα και η δράση της Ομάδας των 77, ως έκφραση αλληλεγγύης και συνεργασίας ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες, από τη στιγμή, της πρώτης της εμφάνισης στα πλαίσια της Πρώτης Συνδιάσκεψης των ΗΕ για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη, το 1964, μέχρι και σήμερα. Παράλληλα, θα πραγματοποιηθεί μία κριτική αποτίμηση των αποτελεσμάτων της διαδρομής της ομάδας, αναφορικά με την εκπλήρωση των στόχων, που είχε θέσει, όταν δημιουργήθηκε, αλλά και ο ιδιαίτερος ρόλος, που διαδραματίζουν οι ειδικότερες ομάδες που λειτουργούν στα πλαίσια του συνασπισμού, αλλά και ισχυρές αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Κίνα και η Ινδία.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας θα εξεταστεί ο ρόλος της Ομάδας των 77 στην Παγκόσμια Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση, αναλύοντας τις θέσεις και τα αιτήματά της, όπως εκφράστηκαν κυρίως μέσα από τις τρεις Παγκόσμιες

Συνδιασκέψεις του ΟΗΕ, στη Στοκχόλμη (1972), στο Ρίο (1992) και το Γιοχάνεσμπουργκ (2002), αλλά και τις πρόσφατες θέσεις των αναπτυσσόμενων κρατών σε συνάρτηση με τη νέα Συνδιάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη που πρόκειται να λάβει χώρα στη Βραζιλία το 2012. Με βάση τα κείμενα, που προέκυψαν από τις Συνδιασκέψεις αυτές θα μελετηθεί ο ρόλος των αναπτυσσόμενων χωρών στη διαμόρφωση και τη λήψη αποφάσεων, αλλά και ο βαθμός της επιτυχίας τους ως προς την επίτευξη των αναπτυξιακών τους αιτημάτων.

Τέλος, στο τρίτο μέρος θα γίνει αναφορά στις σύγχρονες περιβαλλοντικές προκλήσεις, όπως το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, αλλά και της βιοποικιλότητας, που εξακολουθούν να απασχολούν έντονα τις αναπτυσσόμενες χώρες και έχουν προκαλέσει ουσιαστικά διάσταση απόψεων μεταξύ τους. Αν και τα αιτήματα τους εξακολουθούν να εκφράζονται μέσα από την Ομάδα των 77 θα παρατηρηθεί με βασικό σταθμό την τελευταία Συνδιάσκεψη στην Κοπεγχάγη, κατά πόσο ο συνασπισμός αυτός εξακολουθεί να εκφράζει το σύνολο του αναπτυσσόμενου κόσμου και κατά πόσο τα κράτη-μέλη του δρουν με βάση το εθνικό και όχι το συλλογικό συμφέρον.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να καταδειχθεί η πορεία του Συνασπισμού των αναπτυσσόμενων χωρών, όπως εκφράστηκαν μέσα από την Ομάδα των G-77, η οποία αν και αποτέλεσε ένα ελπιδοφόρο μήνυμα για τον αναπτυσσόμενο κόσμο όταν πρωτοδημοιουργήθηκε, δεν είναι βέβαιο κατά τη διάρκεια της ιστορίας της κατά πόσο πέτυχε να αποτελέσει την ισχυρή φωνή των αναπτυσσόμενων στις παγκόσμιες περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις.

**ΜΕΡΟΣ Α'**  
**Η ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ 77 (G-77)**

# **ΚΕΦ. 1: Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΩΝ 77 (1964-ΣΗΜΕΡΑ)**

## **1.1 Ο Αναπτυσσόμενος Κόσμος πριν από τη Σύσταση της Ομάδας των 77 (1945-1963).**

Ένα βασικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης παγκόσμιας πολιτικής αποτελεί η διπλωματική αλληλεγγύη ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπως κυρίως απεικονίστηκε μέσα από τις πολυμερείς Διασκέψεις. Η αλληλεγγύη αυτή αποτελεί άμεση απόρροια των πολιτικών διαδικασιών, που έλαβαν χώρα στο εσωτερικό του ΟΗΕ, αλλά και αλλού. Η συμμαχία ανάμεσα στις χώρες του Τρίτου Κόσμου είναι αποτέλεσμα μιας αρκετά μακρόχρονης πολιτικής διαδικασίας. Οι πιο σημαντικοί παράγοντες, που καθόρισαν τη μετεξέλιξη του αναπτυσσόμενου κόσμου μπορούν να εντοπιστούν κυρίως στη δημιουργία κοινής συνείδησης ανάμεσα στα κράτη σε σχέση με την αντιμετώπιση των κοινών τους προβλημάτων, τα οποία ανέκυψαν λόγω της υπανάπτυκτης φύσης των οικονομιών τους, αλλά και της συνειδητοποίησης, ότι η αλλαγή στο υπάρχον status quo θα επερχόταν μόνο με την άσκηση συλλογικής πίεσης. Η κυρίαρχη βάση για τη δημιουργία της αλληλεγγύης μεταξύ των αναπτυσσόμενων κρατών μπορεί να εντοπιστεί στη απογοήτευσή τους αναφορικά με τη φιλελεύθερη οικονομική τάξη, που δημιουργήθηκε μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.<sup>1</sup> Οι αναπτυσσόμενες χώρες, το 1944, ήταν ακόμα στο μεγαλύτερο ποσοστό αποικίες και κατ' επέκταση τα ζητήματα, που αφορούσαν στην ανάπτυξη τους τοποθετούνταν στις μητροπόλεις, όπου η ανάπτυξη των αποικιών θεωρούνταν σύμφυτη με τη δική τους οικονομική ευμάρεια. Ωστόσο, πολλές από τις αποικίες<sup>2</sup> κέρδισαν σημαντικά χρηματικά ποσά μέσω της πώλησης πρωτογενών

---

<sup>1</sup> Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι αμερικανοί και βρετανοί διαπραγματευτές ξεκίνησαν να πραγματοποιούν σχέδια για την αναδόμηση των διεθνών οικονομικών σχέσεων, μετά τον τερματισμό του πολέμου. Οι συζητήσεις αυτές αποτέλεσαν κυρίως πρωτοβουλία των ΗΠΑ και εξελίχθηκαν από τον Ατλαντικό Χάρτη (1941) και την Αμοιβαία Συμφωνία για Βοήθεια (1942) στη Συνδιάσκεψη, που πραγματοποιήθηκε στο Bretton Woods, το 1944 και κατέληξαν στη σύσταση του ΔΝΤ και της Διεθνούς Τράπεζας για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη (IBRD). Σε σχέση με το πεδίο δράσης αυτής της Συνδιάσκεψης θα λέγαμε, ότι αντικατοπτρίζει περισσότερο τα συμφέροντα των ΗΠΑ και λιγότερο ως καθόλου αυτά των αναπτυσσόμενων χωρών. Βλ. Anghie, A., *Time Present and Time Past: Globalization, International Financial Institutions, and the Third World*, *International Law and Politics*, Vol. 32, 2000, pp. 242-243

<sup>2</sup> Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ινδία. Βλ. Williams, M., *Third World Cooperation: The Group of 77 in UNCTAD*, Printer Publishers, London, 1991, pp.18-19.

αγαθών κατά τη διάρκεια του πολέμου και έτσι με το τέλος του διέθεταν υγιή ισοζύγια πληρωμών. Επιπλέον, αμέσως μετά το τέλος του πολέμου, υπήρχε μεγάλη ζήτηση πρωτογενών προϊόντων, βελτιώνοντας σε ένα βαθμό τους όρους του εμπορίου των φτωχότερων κρατών.

Οι προτεραιότητες, που τέθηκαν μετά το τέλος του πολέμου είχαν να κάνουν κατά κύριο λόγο με την αναδόμηση των οικονομιών, που είχαν καταστραφεί από τον πόλεμο και χρειάζονταν εξωτερική στήριξη, προκειμένου να αποκτήσουν ένα υψηλό επίπεδο ζήτησης, με λίγα λόγια να δημιουργηθούν ξανά αγορές για τα αμερικανικά αγαθά. Οι υγιείς ευρωπαϊκές οικονομίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση, επιπλέον, για την ανάσχεση του κομμουνισμού. Επιπλέον, και οι ίδιες οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις αποδέχθηκαν τις προτεραιότητες αυτές, καθώς η οικονομική ανοικοδόμηση αποτελούσε γι' αυτές ζήτημα μείζονος σημασίας, όχι μόνο για τις ίδιες τις χώρες τους, αλλά και για το πολιτικό μέλλον των ελίτ. Ήταν ιδιαίτερα σημαντικό να μην επαναληφθούν τα ίδια λάθη, που ακολούθησαν το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Σε αυτό το πλαίσιο είχε δημιουργηθεί ένας δικαιολογημένος φόβος σε σχέση με την πιθανότητα της ύφεσης του αναπτυσσόμενου κόσμου. Αυτοί ήταν και οι βασικοί λόγοι, για τους οποίους το ζήτημα των αναπτυσσόμενων χωρών δεν αποτέλεσε βασική προτεραιότητα.

Παρά το γεγονός, ότι το βασικό κίνητρο των βασικών δρώντων της μεταπολεμικής εποχής ήταν η περιστολή των αρνητικών αποτελεσμάτων του πολέμου και όχι η εξάλειψη της φτώχειας, βασική ανησυχία των ΕΑΧ, παρατηρούμε ένα μικρό ποσοστό της επιρροής στους στη Συνδιάσκεψη στο Bretton Woods. Εκεί, οι θέσεις των υπανάπτυκτων κρατών υποστηρίχθηκαν κατά κύριο λόγο από τα κράτη της Λατινικής Αμερικής, τα οποία ήταν ανήσυχα σε σχέση με τις προτεραιότητες της προτεινόμενης Παγκόσμιας Τράπεζας. Φοβούμενοι, ότι η κατανομή των πόρων θα λειτουργούσε υπέρ της ανοικοδόμησης, αφήνοντας πενιχρά αποθέματα σε σχέση με την προαγωγή της ανάπτυξης, πρότειναν να κατανέμει η Τράπεζα ισότιμο ποσοστό πόρων για την αναδόμηση και για την ανάπτυξη. Ωστόσο, οι προσπάθειες τους να συμπεριληφθεί ο όρος «ανάπτυξη» στο όνομα της Τράπεζας, δεν ευδοκίμησαν, όπως και οι προσπάθειες να υπάρξει ειδική πρόβλεψη για την ισότιμη σημασία ανάμεσα στην ανοικοδόμηση και την ανάπτυξη. Η συμπερίληψη λειτουργιών σε σχέση με την ανάπτυξη αποτέλεσε μια μικρή υποχώρηση από την πλευρά των ΗΠΑ, με στόχο να πείσει τα κράτη της Λατινικής Αμερικής να προσχωρήσουν στο ΔΝΤ, καθώς η



πρόσβαση σε παροχή δανείων από την Παγκόσμια Τράπεζα, ήταν εξαρτημένη από την προσχώρηση στο ΔΝΤ.<sup>3</sup>

### **1.1.1 Αλληλεγγύη και Πολιτική Συνεργασία**

Ένα πρώτο σημαντικό βήμα ήταν η Συνδιάσκεψη στη Μπαντούγκ, που έλαβε χώρα το 1955<sup>4</sup> αποτελεί μία πολύ σημαντική ιστορική στιγμή για τις αναπτυσσόμενες χώρες, αφού σηματοδοτεί το πρώτο επιτυχές βήμα, που πραγματοποίησαν τα αφροασιατικά κράτη προς τη δημιουργία σημαντικών συμμαχιών, όπως η Ομάδα των 77, μέσα από τις οποίες θα εξέφραζαν συλλογικά τα αιτήματα τους και θα εκπροσωπούνταν το σύνολο των κρατών του Τρίτου Κόσμου.<sup>5</sup> Η Συνδιάσκεψη στη Μπαντούγκ αποτέλεσε την πρώτη σοβαρή πρόκληση από την πλευρά του Τρίτου Κόσμου στην υπάρχουσα διεθνή τάξη, που χαρακτηριζόταν από τον Ψυχρό Πόλεμο. Αυτό προκάλεσε την ανησυχία των ΗΠΑ, οι οποίες αντιμετώπισαν τη Συνδιάσκεψη ως πιθανή πλατφόρμα για κομμουνιστική προπαγάνδα. Θεώρησαν, ότι θα μπορούσε να αποτελέσει το έναυσμα για την κομμουνιστική Κίνα, ώστε να οργανώσει και να προωθήσει μια πανασιατική κίνηση ενάντια στις ΗΠΑ. Για να συγκρατήσουν την ενδεχόμενη κινεζική απειλή, ενθάρρυναν τους συμμάχους τους, ειδικά την Ιαπωνία, το Πακιστάν, και τις Φιλιππίνες, να συμμετάσχουν προκειμένου να αντιδράσουν σε

<sup>3</sup> Η αυξανόμενη συνεργασία των δύο οργανισμών έχει προκαλέσει ανησυχία στις αναπτυσσόμενες χώρες, για την επιβολή αυστηρότερων μέτρων οικονομικής πολιτικής, που θα περιορίσουν ακόμα περισσότερο τη δυνατότητα άσκησης εθνικής οικονομικής πολιτικής. Βασικό πρόβλημα θεωρείται, ότι η τήρηση των υποχρεώσεων, που επιβάλλει ο ένας οργανισμός, μπορούν να αποτελέσουν προϋπόθεση για τη χρηματοδότηση από τον άλλο (cross conditionality). Βλ. Κατράνης, Κ., *Η Διεθνής Οικονομική Κρίση και το Χρέος του Τρίτου Κόσμου: Η Διάσταση του Διεθνούς Δικαίου*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1993, σελ.70-80.

<sup>4</sup> Στις 17-24 Απριλίου 1955. Η πρωτοβουλία για τη σύγκλιση της Συνδιάσκεψης ανήκε στον Πρόεδρο της Ινδονησίας, Ahmed Soekarno. Βλ. Ministry of Information, *Non-Aligned Movement, New Century; Changing Global Conditions*, July 2009, pp. 10-12, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.sis.gov.id/VR/NAM/english/NAM.pdf>, (προσπελάστηκε στις 15/7/2010).

<sup>5</sup> Στη Συνδιάσκεψη συμμετείχαν 29 κράτη (Αίγυπτος, Αιθιοπία, Αφγανιστάν, Βόρειο Βιετνάμ, Ιαπωνία, Ινδία, Ινδονησία, Ιορδανία, Ιράκ, Ιράν, Καμπότζη, Κεϋλάνη, Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, Λάος, Λίβανος, Λιβερία, Λιβύη, Μογγολία, Μπούρμα, Μπουτάν, Νεπάλ, Νότιο Βιετνάμ, Πακιστάν, Σαουδική Αραβία, Συρία, Ταϊλάνδη, Τουρκία, Υεμένη και Φιλιππίνες) και σκοπός της ήταν να προωθήσει τις φιλοδοξίες των λαών της Ασίας και της Αφρικής για οικονομική και πολιτιστική συνεργασία, προστασία των συλλογικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προαγωγή του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης και προώθηση της διεθνούς ειρήνης. Τα θεμελιώδη ζητήματα, που συζητήθηκαν κατά κύριο λόγο ήταν η αποαποικιοποίηση και η αλληλεγγύη μεταξύ των αφρο-ασιατικών κρατών, η οποία ενδυναμώθηκε με τη συμμετοχή της Κίνας. Το απόσταγμα των συζητήσεων, που πραγματοποιήθηκαν στην Μπαντούγκ συνοψίζεται στις 10 Αρχές, που περιλαμβάνονται στο τελευταίο μέρος της Διακήρυξης της Μπαντούγκ. Οι 10 Αρχές βασίστηκαν στη Διακήρυξη των «Πέντε Αρχών για την Ειρήνη» του 1954, ανάμεσα στην Κίνα και την Ινδία και υπογράμμιζαν την ανάγκη για αμοιβαίο σεβασμό σε σχέση με την εδαφική ακεραιότητα και την κυριαρχία, για μη χρήση βίας, για μη ανάμειξη στα εσωτερικά ζητήματα άλλων κρατών, για ισότητα και για ειρηνική συνύπαρξη. Βλ. *ibid*.

οποιαδήποτε μέτρα προταθούν από τους κομμουνιστές ή τους υποστηρικτές τους. Παρά το γεγονός αυτό, το σημαντικότερο μήνυμα της Συνδιάσκεψης προέρχεται από την ανάπτυξη της ουσιαστικής αλληλεγγύης ανάμεσα στα κράτη του Τρίτου Κόσμου, τα οποία απέδειξαν, ότι παρά την ανομοιογένεια, που υπάρχει μεταξύ τους, μπορούν να συνεργαστούν αρμονικά για την επίτευξη κοινών στόχων, αλλά και για την επίλυση προβλημάτων αμοιβαίας ανησυχίας.

Μία άλλη σημαντική προέκταση ήταν το Κίνημα των Αδεσμεύτων<sup>6</sup>, το οποίο γεννήθηκε ως συνέπεια της ιδεολογικής σύγκρουσης της Ανατολής και της Δύσης κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Οι ηγέτες των πρόσφατα ανεξάρτητων κρατών, φοβούμενοι, ότι οι χώρες τους θα αποτελούσαν μέρος του ανταγωνισμού μεταξύ του σοσιαλισμού και του καπιταλισμού, αναζητούσαν μια πιθανή διέξοδο μακριά από το πεδίο της σύγκρουσης. Το Κίνημα των Αδεσμεύτων αποτελεί ουσιαστικά τον πρώτο από τους διαφορετικούς σχηματισμούς ομάδων των αναπτυσσόμενων κρατών, οι οποίοι επιδιώκουν να προασπίσουν τα συμφέροντά τους στον ανταγωνισμό ανάμεσα στα κράτη του αναπτυσσόμενου Βορρά και του αναπτυσσόμενου Νότου. Απαραίτητη προϋπόθεση για να υπάρξουν ουσιαστικά αποτελέσματα από τη συνεργασία Νότου-Νότου είναι η ύπαρξη ουσιαστικής αλληλεγγύης και ο συντονισμός μεταξύ των σχηματισμών αυτών. Η δυαδικότητα και η σύγκρουση των συμφερόντων θα πρέπει να αποφευχθούν, ώστε να αποτραπεί η αποδυνάμωση της διαπραγματευτικής τους θέσης έναντι των αναπτυσσόμενων κρατών.

### **1.1.2 Οικονομική Συνεργασία στα πλαίσια του ΟΗΕ**

Η διπλωματική συνεργασία ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη εκείνη την περίοδο επηρεάστηκε από μια σειρά θεσμικών, πολιτικών και οικονομικών παραγόντων. Οι διαφορετικές αντιλήψεις των αναπτυσσόμενων κρατών συνοδεύτηκαν από αλλαγές στον ιστό της παγκόσμιας πολιτικής, οι οποίες επηρέασαν τη δομή και τη λειτουργία του ΟΗΕ. Κατά κύριο λόγο, μιλάμε για τη διαδικασία της αποαποικιοποίησης, η οποία συνετέλεσε στην αύξηση του αριθμού των κρατών του Τρίτου Κόσμου, οι οποίες εκπροσωπούνταν στα ΗΕ, αλλά και στη σύσταση του Κινήματος των Αδεσμεύτων, στην οποία έγινε αναφορά παραπάνω.

---

<sup>6</sup> Σήμερα το Κίνημα των Αδεσμεύτων αριθμεί 115 κράτη-μέλη, ενώ 17 κράτη συμμετέχουν με το καθεστώς παρατηρητή. Βλ. <http://www.nam.gov.za/>, (προσπελάστηκε στις 15/7/2010).

Τρία από τα έξι βασικά όργανα του ΟΗΕ, η Γενική Συνέλευση, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο (ECOSOC) και η Γραμματεία, ασχολούνταν με τη διπλωματία για την ανάπτυξη. Η Γενική Συνέλευση και το ECOSOC παρείχαν το οργανωτικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο σφυρηλατήθηκε η ενότητα ανάμεσα στα κράτη με κοινά αναπτυξιακά προβλήματα και συμφέροντα, ενώ η Γραμματεία συνέβαλε στην επίγνωση σε σχέση με τα βασικά αναπτυξιακά προβλήματα, που αντιμετώπιζαν οι αναπτυσσόμενες χώρες. Σε μία προσπάθεια να γίνει συναφής η πολιτική ανεξαρτησία με την οικονομική ανεξαρτησία, ο ΟΗΕ λειτούργησε ως ο βασικός μοχλός πίεσης. Ωστόσο, η δημιουργία αλληλεγγύης και η διατύπωση αιτημάτων για αλλαγή καθορίστηκαν και από την εξαρτημένη φύση των οικονομιών τους, αλλά και τον προσανατολισμό της εξωτερικής τους πολιτικής. Για το μεγαλύτερο διάστημα της δεκαετίας του '50 όποια κοινά ενδιαφέροντα και συμφέροντα υποσκελίστηκαν από τη διαμάχη ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση. Οι συμμαχίες του Ψυχρού Πολέμου συχνά ενσωματώνονταν σε οικονομικές διαμάχες, χωρίζοντας με αυτόν τον τρόπο τα αναπτυσσόμενα κράτη σε δύο συνασπισμούς. Μιλάμε για την εμφάνιση μιας νέας μορφής αποικιοκρατίας, της πολιτικής νεοαποικιοκρατίας<sup>7</sup>, όπου γινόταν προσπάθεια να τεθούν υπό των έλεγχο είτε παλαιότερων, είτε νέων επικυριάρχων, τα νέα ανεξάρτητα και κυρίαρχα πλέον κράτη. Βασικοί εκφραστές του συστήματος αυτού υπήρξαν οι δύο υπερδυνάμεις της εποχής, οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση.

Παρά την ύπαρξη αυτής της διάσπασης υπήρχαν παραδείγματα άσκησης εναρμονισμένης πίεσης κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Οι αναπτυσσόμενες χώρες συνενώθηκαν σε μια προσπάθεια να δημιουργήσουν στα πλαίσια του ΟΗΕ, ένα Ταμείο για την Οικονομική Ανάπτυξη (SUNFED), καθώς και για τη δημιουργία μιας Επιτροπής για το Διεθνές Εμπόριο Προϊόντων (CICT), ενάντια στις επιθυμίες των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου, δημιουργώντας για πρώτη φορά ένα νέο όργανο αντιτιθέμενο στους ισχυρούς εμπορικούς τους εταίρους. Η πίεση αυτή φάνηκε ακόμα εντονότερη μετά το 1955, ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης εκπροσώπησης των κρατών του Τρίτου Κόσμου στον ΟΗΕ, αλλά και της σύστασης του Κινήματος των Αδεσμεύτων. Ανάμεσα στο 1955 και το 1959, 23 κράτη έγιναν μέλη του ΟΗΕ, ανάμεσα στα οποία 12 ήταν αφρο-ασιατικά και 4 ήταν κράτη της Ανατολικής

---

<sup>7</sup> Βλ. Τσάλτας, Γρ, Ι., *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης*, op.cit., σελ. 99-107.

Ευρώπης. Η αύξηση του αριθμού των αναπτυσσόμενων κρατών<sup>8</sup> δημιούργησε έντονη διαμάχη ανάμεσα στις ΗΠΑ και τη Σοβιετική Ένωση, για το ποια από τις δύο θα διαδραμάτιζε ηγετικό ρόλο στη ΓΣ. Το 1961 σηματοδότησε την έναρξη μιας νέας περιόδου στην ανάπτυξη της συμμαχίας ανάμεσα στα κράτη του Τρίτου Κόσμου. Η 16<sup>η</sup> Σύνοδος της ΓΣ, η οποία επικεντρωνόταν στο εμπόριο και την ανάπτυξη, αποτέλεσε το έναυσμα για τη δημιουργία ενός νέου θεσμικού μηχανισμού σε σχέση με το διεθνές εμπόριο. Δεν ήταν απλό για τις αναπτυσσόμενες χώρες να εκμεταλλευτούν την αριθμητική τους υπεροχή και να εναντιωθούν στον αναπτυγμένο Βορρά δημιουργώντας ένα νέο οργανισμό εμπορίου.

Το 1962 αποτέλεσε, επίσης, μία ιδιαίτερη σημαντική χρονιά τόσο για την ανάπτυξη της αλληλεγγύης ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη, όσο και για την πραγματοποίηση σημαντικής προόδου αναφορικά με την Διεθνή Συνδιάσκεψη για το Εμπόριο. Το σημαντικότερο γεγονός, που έλαβε χώρα τη χρονιά αυτή ήταν η Συνδιάσκεψη για τα Προβλήματα της Οικονομικής Ανάπτυξης<sup>9</sup>, η οποία έλαβε χώρα στο Κάιρο, στο διάστημα 9-18 Ιουλίου. Η Συνδιάσκεψη αυτή αποτέλεσε το κομβικό σημείο ύψιστης σημασίας, όπου βασίστηκε η αλληλεγγύη και η ενότητα των κρατών του Τρίτου Κόσμου σε σχέση με τα οικονομικά ζητήματα. Στη Συνδιάσκεψη συμμετείχαν 36 κράτη και η σημασία της στηρίζεται σε δύο πολύ χαρακτηριστικούς λόγους. Ήταν η πρώτη φορά τα κράτη της Λατινικής Αμερικής λάμβαναν μέρος σε μια τέτοια Συνδιάσκεψη και συνεργάζονταν με τα αφρο-ασιατικά κράτη επισήμως για την προώθηση κοινών στόχων.<sup>10</sup> Επιπλέον, η Διακήρυξη του Καΐρου<sup>11</sup> μιλούσε για

---

<sup>8</sup> Η απουσία ουσιαστικής ενότητας ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη έγινε φανερή στις συζητήσεις στη Δεύτερη Επιτροπή της ΓΣ για το διεθνές εμπόριο. Παρά το γεγονός, ότι υπήρχε ευρεία συναίνεση σε σχέση με την άμεση ανάγκη να συζητηθούν τα προβλήματα του εμπορίου και της ανάπτυξης, υπήρχε έντονη διαφωνία αναφορικά με την αναγκαιότητα να πραγματοποιηθεί μια Διεθνής Συνδιάσκεψη. Διαφορετικά σχέδια αποφάσεων προτάθηκαν από τα κράτη της Λατινικής Αμερικής, της Αφρικής και την Ινδονησία. Τελικά, μετά από αρκετές διαφωνίες ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη υιοθετήθηκε το σχέδιο, που είχαν προτείνει τα κράτη της Λατινικής Αμερικής, ως Απόφαση 1707 (XVI) της ΓΣ, αφού τροποποιήθηκε για να επηρεάσει και τα κράτη, που δεν επιθυμούσαν να πραγματοποιηθεί μια Διεθνής Διάσκεψη. Ιδιαίτερη σημασία είχε και η υιοθέτηση της Απόφασης 1710(XVI), από τη ΓΣ, το Δεκέμβριο του 1961, με την οποία εγκαινιάστηκε η πρώτη Δεκαετία για την Ανάπτυξη. Η απόφαση αυτή έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της οικονομικής ανάπτυξης και επηρέασε ουσιαστικά την ενότητα ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Βλ. Williams, M., *Third World Cooperation: The Group of 77 in UNCTAD*, op.cit., pp.32-33.

<sup>9</sup> Μετά από 44 χρόνια η Ομάδα των 77, οργάνωσε νέα συνάντηση στο Κάιρο, όπου υιοθέτησε μια Διακήρυξη για την Οικονομική Συνεργασία ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες, επηρεασμένη από τις αρχές της Διακήρυξης του Καΐρου του 1962. Βλ. Toyé, J., Toyé, R., *From New Era to Neo-liberalism: US Strategy on Trade, Finance and Development in the United Nations, 1964-82*, *Forum of Development Studies*, No 1, 2005, pp.154-155 και <http://www.g77.org/doc/Cairo.html>, (προσπελάστηκε στις 15/7/2010).

<sup>10</sup> Συγκεκριμένα, η Συνδιάσκεψη αποτελούσε το πρώτο στάδιο μιας άποψης, που επικράτησε ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες και εκφράστηκε από τη Βραζιλία, κατά τη διάρκεια μιας Συνόδου της ΓΣ:

την υιοθέτηση μιας στρατηγικής για τη διεθνή οικονομική αναμόρφωση, η οποία ωστόσο απαιτούσε κοινή δράση των αναπτυσσόμενων κρατών στα πλαίσια της GATT και του ΟΗΕ και υποστήριζε την πραγματοποίηση μιας Παγκόσμιας Συνδιάσκεψης για το Εμπόριο.

Παρά το ευνοϊκό κλίμα, που είχε δημιουργηθεί μετά τη Συνδιάσκεψη του Καΐρου, δημιουργήθηκαν εκ νέου διαφωνίες ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη αναφορικά με την πραγματοποίηση της Διεθνούς Συνδιάσκεψης για το Εμπόριο. Οι διαφωνίες αυτές δε στάθηκαν αρκετές, ώστε να διαρρήξουν το πνεύμα αλληλεγγύης, που είχε δημιουργηθεί ιδιαίτερα στο εσωτερικό του ΟΗΕ. Η επιθυμία να αποκομίσουν θετικά αποτελέσματα από την επερχόμενη Συνδιάσκεψη και η σύγκλιση των συμφερόντων τους κατόρθωσαν να προστατεύσουν την εύθραυστη αλληλεγγύη ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη. Παράλληλα, κατά τη 18<sup>η</sup> Σύνοδο της ΓΣ του ΟΗΕ τα 75 πλέον αναπτυσσόμενα κράτη εξέδωσαν μια «Κοινή Διακήρυξη των Αναπτυσσόμενων Κρατών». Η Διακήρυξη αυτή περιλάμβανε τα αιτήματα και τις φιλοδοξίες των αναπτυσσόμενων κρατών, ενώ ασκούσε αυστηρή κριτική στη δομή του παγκόσμιου εμπορίου, προτάσσοντας την ανάγκη για ουσιαστική λήψη αποφάσεων, αλλά και για την ορθή εφαρμογή των αποφάσεων αυτών. Αυτή ήταν και η πρώτη εμφάνιση μιας ενωμένης ομάδας αναπτυσσόμενων κρατών. Η Ομάδα των 75 (G-75) αποτέλεσε το πρώτο βήμα για τη μετεξέλιξη του συνασπισμού των κρατών του Τρίτου Κόσμου, στην Ομάδα των 77, τη φωνή του αναπτυσσόμενου κόσμου από το 1964 ως σήμερα.

Υπήρξαν πολλοί παράγοντες, που επηρέασαν την ανάπτυξη της αλληλεγγύης ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη την περίοδο από το 1945-1963. Η συνεργασία μεταξύ των αναπτυσσόμενων κρατών βασίστηκε σε μια αντίληψη σε σχέση με τις κοινές τους ανάγκες και τα συναφή τους συμφέροντα. Αν και το φαινόμενο της ανάπτυξης αντιμετωπίστηκε μονολιθικά, στο γενικότερο πνεύμα της περιόδου αυτής, η οικονομική συνεργασία ανάμεσα στα κράτη αποτέλεσε τη βάση για την επέκταση και σε άλλα πεδία στο μέλλον. Οι υπάρχοντες διεθνείς οργανισμοί λειτούργησαν ως fora, όπου οι αναπτυσσόμενες χώρες λόγω της πλειοψηφικής τους υπεροχής

---

« Ο κόσμος δεν είναι χωρισμένος σε Ανατολή και Δύση. Η ιδεολογική διάσπαση μας κάνει να ξεχνάμε την ύπαρξη μιας άλλης διάσπασης-οικονομικής και κοινωνικής-ανάμεσα στο Βόρειο και το Νότιο ημισφαίριο».

<sup>11</sup> Για το πλήρες κείμενο της Διακήρυξης του Καΐρου, βλ. GA Resolution 1820 (XVII), The Cairo Declaration of Developing Countries, 18 Δεκεμβρίου 1962.

μπορούσαν να ασκήσουν πίεση και να διεκδικήσουν την αναμόρφωση και την ανατροπή του υπάρχοντος status quo.

## **1.2 Η Δημιουργία της Ομάδας των 77**

Η Ομάδα των 77 είναι η μεγαλύτερη διακυβερνητική οργάνωση αναπτυσσόμενων κρατών, που δρα στα πλαίσια του ΟΗΕ. Αποτελεί το δίαυλο, μέσα από τον οποίο το σύνολο του αναπτυσσόμενου κόσμου αρθρώνει και προωθεί τα συλλογικά οικονομικά του συμφέροντα, ενισχύοντας, παράλληλα την κοινή διαπραγματευτική του ικανότητα αναφορικά με όλα τα σημαντικά διεθνή οικονομικά ζητήματα στο σύστημα των ΗΕ. Επίσης, επικεντρώνεται και στην προώθηση της συνεργασίας Νότου-Νότου για την ανάπτυξη. Ο σχηματισμός της, το 1964, αποτελούσε εκδήλωση της υπολανθάνουσας ανάγκης των κρατών του Τρίτου Κόσμου για συλλογική δράση. Οι βασικοί λόγοι, που συνετέλεσαν στη δημιουργία μιας ισχυρής πολιτικής ένωσης ανάμεσα στο σύνολο του αναπτυσσόμενου κόσμου συνοψίζονται σε 5 βασικά σημεία:

- Την αλλαγή του status quo και την ανατροπή του άνισου παγκόσμιου συστήματος, που ήταν άμεση απόρροια της εποχής της αποικιοκρατίας.
- Την ενδυνάμωση του ρόλου των αναπτυσσόμενων κρατών και το στόχο να υπερνικήσουν την περιθωριοποίηση μέσω της συλλογικής δράσης και της πλειοψηφικής τους ισχύος.
- Την προαγωγή νέων αρχών και αξιών και μιας παγκόσμιας στρατηγικής για την ανάπτυξη, η οποία θα στηριζόταν στην οικονομική και κοινωνική ατζέντα του ΟΗΕ και θα στήριζε την αναπτυξιακή διαδικασία του αναπτυσσόμενου Νότου.
- Τη δημιουργία στενών δεσμών συνεργασίας ανάμεσα στα ίδια τα αναπτυσσόμενα κράτη, τόσο στον τομέα της ανάπτυξης, όσο και για την ενίσχυση της παρουσίας τους στην παγκόσμια σκηνή.
- Την ενδυνάμωση του ΟΗΕ και την ουσιαστική συνεισφορά για την προαγωγή της παγκόσμιας δημοκρατίας και του πλουραλισμού.

Αντίθετα, με το Κίνημα των Αδεσμεύτων, το οποίο δραστηριοποιήθηκε, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, στο πεδίο της πολιτικής και προκάλεσε την υπάρχουσα παγκόσμια πολιτική τάξη, η Ομάδα των 77 δραστηριοποιήθηκε κυρίως σε σχέση με οικονομικά και κοινωνικά θέματα. Ωστόσο, οι βασικές αξίες, που προβλήθηκαν από

το Κίνημα των Αδεσμεύτων, ιδιαίτερα αυτές της κυρίαρχης ισότητας και της μη χρήσης βίας, της ειρηνικής συνύπαρξης, της αμοιβαίας συνεργασίας και της αλληλεγγύης, συνδέθηκαν με τις αρχές, που υπερασπίστηκε έντονα και η Ομάδα των 77 στην οικονομική και κοινωνική σφαίρα. Μαζί<sup>12</sup>, αποτέλεσαν τη φωνή, μέσα από την οποία εκφράστηκε το σύνολο των αιτημάτων και των φιλοδοξιών, που ένωσε τα κράτη του Τρίτου Κόσμου, αντιμετωπίζοντας πολλές και ποικίλες προκλήσεις και τελικά προκαλώντας έκπληξη, ακόμα και στα ίδια τα κράτη του αναπτυσσόμενου Βορρά, που αρέσκονταν να τονίζουν την ετερογένεια ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι στόχοι, που τέθηκαν από τον αναπτυσσόμενο Νότο και η προώθησή τους μέσα από διαρκή και συλλογική προσπάθεια και δράση, ενίσχυσαν σε μεγάλο βαθμό την προσπάθεια ορισμού και δημιουργίας μιας ουσιαστικής δημοκρατικής διεθνούς κοινότητας, η οποία θα στηριζόταν στην ισότητα, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και τη γνήσια συνεργασία.

### **1.2.1 UNCTAD I (1964)**

Πριν από την έναρξη της πρώτης Συνδιάσκεψης των ΗΕ για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD), τα περισσότερα από τα αναπτυσσόμενα κράτη είχαν εμπλακεί σε μια μορφή συλλογικής συνεργασίας, η οποία αποσκοπούσε στην παρουσία τους στη Συνδιάσκεψη ως ομάδα, υπό καθεστώς consensus. Σε περιφερειακό επίπεδο<sup>13</sup>, είχαν ήδη πραγματοποιηθεί κάποια πρώτα βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση,

<sup>12</sup>Με τη Διακήρυξη της Νέας Υόρκης, που υιοθετήθηκε κατά τον εορτασμό της 30ής επετείου από τη σύσταση της Ομάδας των 77, το 1994, συστήθηκε η Κοινή Συντονιστική Επιτροπή ανάμεσα στην Ομάδα των 77 και το Κίνημα των Αδεσμεύτων, για το συντονισμό της μεταξύ τους δράσης και την ενίσχυση της συνεργασίας Νότου-Νότου, (Αρχή 13). Βλ. <http://www.g77.org/doc/DECL30.htm>, (προσπελάστηκε στις 17/7/2010).

<sup>13</sup>Για την ενίσχυση της αλληλεγγύης ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη, οι τρεις περιφερειακές ομάδες ανέλαβαν εκτεταμένη δράση. Στην περίπτωση της Λατινικής Αμερικής μέσω της έκδοσης μιας Έκθεσης από την Οικονομική Επιτροπή της Λατινικής Αμερικής (ECLA), με τίτλο "Latin America and The United Nations Conference on Trade and Development", αλλά και μέσω της σύστασης της Ειδικής Επιτροπής για το Συντονισμό των κρατών της Λατινικής Αμερικής (CECLA), η οποία από το 1964 αποτελούσε το κεντρικό forum, για το συντονισμό των θέσεων της Λατινικής Αμερικής στα πλαίσια της UNCTAD. Η λειτουργία της αναστάλη το 1977 από το Οικονομικό Σύστημα της Λατινικής Αμερικής (SELA). Για την Αφρική, σημαντική δράση ανέπτυξαν η Οικονομική Επιτροπή για την Αφρική (ECA) και ο Οργανισμός για την Αφρικανική Ενότητα (OAU). Κατά την 5<sup>η</sup> Σύνοδο της Οικονομικής Επιτροπής στην Αντίς Αμπέμπα, το Φεβρουάριο του 1964, τα αφρικανικά κράτη προσπάθησαν να προετοιμάσουν μια κοινή στρατηγική για την επερχόμενη Συνδιάσκεψη, ενώ το τελικό Πρόγραμμα Δράσης των αφρικανικών κρατών, που παρουσιάστηκε στη Συνδιάσκεψη, αποτελεί το περιεχόμενο της Απόφασης του Νιαμέι, μια πρωτοβουλία του Οργανισμού για την Αφρικανική Ενότητα. Τέλος, ανάλογη δράση ακολούθησε και η ασιατική ομάδα κατά τη 12<sup>η</sup> Σύνοδο της Οικονομικής Επιτροπής για την Ασία και την Άπω Ανατολή, το Μάρτιο του 1964. Βλ. Williams, M., *Third World Cooperation: The Group of 77 in UNCTAD*, Printer Publishers, op. cit., pp.41-42.

κυρίως για την προαγωγή της περιφερειακής αλληλεγγύης και για την παρουσία των αναπτυσσόμενων κρατών ως ενιαίο μέτωπο στην UNCTAD. Επιπλέον, οι τρεις περιφερειακές ομάδες, των κρατών της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής, είχαν ήδη τονίσει την ιδιαίτερη σημασία της συντονισμένης δράσης από την πλευρά των αναπτυσσόμενων κρατών. Πριν από την έναρξη της Συνδιάσκεψης, που επρόκειτο να λάβει χώρα στη Γενεύη, τα αναπτυσσόμενα κράτη ήταν αποφασισμένα να συνεργαστούν για την προαγωγή των συλλογικών συμφερόντων τους, αρχικά σε περιφερειακό επίπεδο, αλλά αποβλέποντας μελλοντικά σε μια ευρύτερη συμμαχία ανάμεσα στο σύνολο του αναπτυσσόμενου κόσμου.

Η πρώτη UNCTAD, που έλαβε χώρα στη Γενεύη, από τις 23 Μαρτίου ως τις 16 Ιουνίου 1964, αποτελούσε την πρώτη μεγάλη Συνδιάσκεψη σε σχέση με τα διεθνή οικονομικά ζητήματα, στα πλαίσια του ΟΗΕ από τη Συνδιάσκεψη για το Εμπόριο και την Απασχόληση, που είχε πραγματοποιηθεί το 1948. Ήταν η πρώτη διεθνής Συνδιάσκεψη, όπου η διάσταση Βορρά και Νότου αποτέλεσε διακριτό γνώρισμα της παγκόσμιας πολιτικής. Σε αυτό το πλαίσιο γεννήθηκε η Ομάδα των 77.

Τα αναπτυσσόμενα κράτη αντιλήφθηκαν την ενότητα ως πηγή δύναμης, καθώς ενίσχυσε τη διατύπωση και τη διεκδίκηση των αιτημάτων τους και βελτίωσε τη διαπραγματευτική τους θέση. Η ενότητα αυτή ήταν απόρροια του αρνητισμού των αναπτυγμένων κρατών, καθώς και της συνειδητοποίησης, ότι για να επιτευχθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα θα έπρεπε να ασκηθεί συλλογική πίεση. Έτσι, κατά τη διάρκεια της Συνδιάσκεψης ακολούθησαν δύο βασικούς κανόνες, οι οποίοι ενθάρρυναν την αρμονική συνεργασία ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη, ενώ παράλληλα τους επέτρεπαν να εξακολουθήσουν να συντηρούν τα εθνικά τους συμφέροντα. Ο πρώτος, αφορούσε στην ομόφωνη συμφωνία σε σχέση με όλες τις προτάσεις πριν αυτές παρουσιαστούν στους εκπροσώπους του αναπτυγμένου Βορρά. Ο δεύτερος προέβλεπε, ότι όλες οι προτάσεις θα έπρεπε να γίνουν αποδεκτές σε πρώτη φάση από τις τρεις μεγάλες περιφερειακές ομάδες.

Η ποικιλομορφία απόψεων και ο πλουραλισμός, που υπήρχε στο εσωτερικό του συνασπισμού των G-75, καθώς και η αμοιβαία υποστήριξη για τα διαφορετικά αιτήματα, που μπορεί να ανέκυπταν αποτέλεσαν την ενοποιητική βάση, οποία στηρίχθηκαν τα αναπτυσσόμενα κράτη, για να καταλήξουν στο τέλος της Συνδιάσκεψης στην υιοθέτηση της Κοινής Διακήρυξης των 77 κρατών και στη σύσταση της Ομάδας των 77. Ωστόσο, όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια της παρούσας εργασίας, οι ίδιοι λόγοι, που συνετέλεσαν στη δημιουργία αλληλεγγύης και ενότητας



ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη, στη συνέχεια ήταν οι ίδιοι, που συνετέλεσαν σε μεγάλο βαθμό στην αποδυνάμωσή της σήμερα.

### **1.2.2 Η Κοινή Διακήρυξη των 77 κρατών<sup>14</sup>**

Στις 15 Ιουνίου 1964, τα 77<sup>15</sup> πλέον αναπτυσσόμενα κράτη, υιοθέτησαν με την ευκαιρία της κατάληξης της Πρώτης Συνδιάσκεψης για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη, την Κοινή Διακήρυξη των 77 κρατών. Πρόκειται για ένα κείμενο, που αποτελεί μετεξέλιξη της Διακήρυξης των 75 κρατών, κατά τη 18<sup>η</sup> Σύνοδο της ΓΣ και στηρίζεται ουσιαστικά στις Αρχές, που διαμορφώθηκαν τόσο από τη Διακήρυξη του Καΐρου, του 1963, όσο και από τις αποφάσεις, που προέκυψαν από σημαντικές συναντήσεις<sup>16</sup> ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη.

Στις 6 ενότητες της Διακήρυξης αντανακλάται η βούληση των αναπτυσσόμενων κρατών για την εγκαθίδρυση μιας Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης. Τα αναπτυσσόμενα κράτη αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην καθιέρωση νέων διεθνών μηχανισμών στον τομέα του εμπορίου και της ανάπτυξης. Οι νέοι αυτοί μηχανισμοί θα πρέπει να λειτουργήσουν ως ένα αποτελεσματικό όργανο για τη διαχείριση των νέων προκλήσεων, τη διαμόρφωση νέων πολιτικών, καθώς και τη λήψη λειτουργικών μέτρων, όπως απαιτείται στον τομέα των διεθνών οικονομικών σχέσεων. Επιπλέον, τονίζεται η σημασία της ύπαρξης μιας δημοκρατικής διαδικασίας, η οποία δεν αφήνει περιθώρια για διακρίσεις στο πεδίο της οικονομίας και ακόμα περισσότερο στον τομέα της πολιτικής. Το σημαντικότερο σημείο της Διακήρυξης εντοπίζεται στον ουσιαστικό ρόλο και την ενδυνάμωση της διεθνούς συνεργασίας στον τομέα του εμπορίου και της ανάπτυξης. Η συνεργασία αυτή θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως μέσο ανατροπής του διαχωρισμού της διεθνούς κοινότητας σε αναπτυγμένους και αναπτυσσόμενους, καθώς και ως διάυλος καταπολέμησης της ανισότητας.<sup>17</sup>

<sup>14</sup> Για το πλήρες κείμενο της Διακήρυξης, βλ. Παράρτημα II.

<sup>15</sup> Τα 75 κράτη αυξήθηκαν σε 77 με τη συμμετοχή της Ιαπωνίας και της Νέας Ζηλανδίας. Αν και τα δύο αυτά κράτη δεν επιθυμούσαν να παραμείνουν ως μέλη της Ομάδας, ο συνασπισμός ονομάστηκε Ομάδα των 77, όσα ήταν και τα κράτη, που προσυπέγραψαν τη Διακήρυξη. Βλ. <http://www.unon.org/g77/establish.html>, (προσπελάστηκε στις 18/7/2010).

<sup>16</sup> Μιλάμε για τις Αποφάσεις, που προέκυψαν από τις συναντήσεις των αναπτυσσόμενων κρατών, που έλαβαν χώρα στη Βραζιλία, στην Αντίς Αμπέμπα, στο Νιαμέι, στη Μανίλα και την Τεχεράνη.

<sup>17</sup> Βλ. Τσάλτας, Γρ., Ι., *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης*, op.cit., σελ. 152-153.

Βασικό στοιχείο για την επίτευξη αυτών των στόχων αποτελεί η ύπαρξη ουσιαστικής ενότητας και αλληλεγγύης ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη, κάτι που αποτέλεσε σημαντικό χαρακτηριστικό γνώρισμα της πρώτης Συνδιάσκεψης για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη. Η ενότητα αυτή εκπορεύεται από τα κοινά αναπτυξιακά προβλήματα, που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τα κράτη του Τρίτου Κόσμου. Παρά το γεγονός, ότι η αλληλεγγύη ανάμεσα τους δοκιμάστηκε έντονα κατά την πορεία της Συνδιάσκεψης, κατόρθωσε να επιβιώσει και να ενδυναμωθεί περισσότερο. Οι αναπτυσσόμενες χώρες εξέφραζαν την πεποίθησή τους, ότι υπάρχει μια ζωτικής σημασίας ανάγκη να διατηρηθεί και να ενισχυθεί περαιτέρω η ενότητα αυτή στα προσεχή έτη, καθώς αποτελούσε σημαντικό όργανο για την εξασφάλιση της υιοθέτησης νέων προσεγγίσεων στο διεθνή οικονομικό τομέα. Τέλος, αποτελεί ένα απαραίτητο μέσο για τη συνεργασία μεταξύ των ίδιων των αναπτυσσόμενων κρατών, αλλά και για την εξασφάλιση των αμοιβαία ευεργετικών σχέσεων με τον υπόλοιπο κόσμο.

Η βασική φράση, που καθόρισε τη δημιουργία της Ομάδας των 77 ήταν «Unity amongst Diversity». Παρά το γεγονός, ότι δεν επρόκειτο για μια ομοιογενή ομάδα, εντούτοις σχεδόν όλα τα μέλη της είχαν ένα σημαντικό κοινό χαρακτηριστικό: ήταν κράτη, που βρίσκονταν υπό καθεστώς αποικιοκρατίας και με την απόκτηση της ανεξαρτησίας τους κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν παρεμφερή αναπτυξιακά προβλήματα. Η Ομάδα των 77 αποτέλεσε, επομένως, το μέσο, μέσα από το οποίο εκφράστηκαν τα οράματα και οι φιλοδοξίες του αναπτυσσόμενου κόσμου, που αρχικά μπορούσαν να συνοψιστούν με δύο λέξεις: Ανάπτυξη και Ειρήνη.

## **1.3 Η Δομή της Ομάδας των 77**

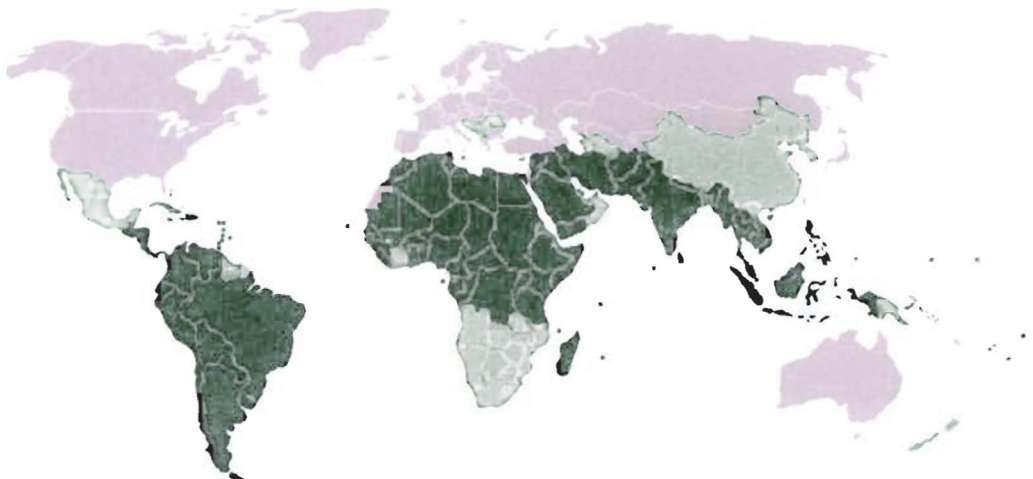
### **1.3.1 Η Ιδιότητα του μέλους**

Σύμφωνα με την Απόφαση 1995 (XIX)<sup>18</sup> της ΓΣ του ΟΗΕ, τα κράτη-μέλη της UNCTAD χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες. Στις ομάδες Β και Δ, που αποτελούν τον αναπτυγμένο Βορρά και στις ομάδες Α και Γ, που αποτελούνται από τα κράτη του Τρίτου Κόσμου. Η ομάδα Α περιλάμβανε τα κράτη της Αφρικής και της Ασίας, συμπεριλαμβανομένων και αυτών, της Μογγολίας, Νότιας Αφρικής, Ισραήλ και της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Η ομάδα Γ περιλάμβανε τα κράτη της Λατινικής Αμερικής

---

<sup>18</sup> Βλ. GA Resolution 1995 (XIX), Establishment of the United Nations Conference on Trade and Development as an organ of the General Assembly, 30 Δεκεμβρίου 1964.

συμπεριλαμβανομένης και της Κούβας. Η Ομάδα των 77 απαρτίζεται από τα κράτη των ομάδων Α και Γ και στον παρακάτω χάρτη<sup>19</sup>, μπορούμε να δούμε και μια πιο ξεκάθαρη γεωγραφική της απεικόνιση.



ΠΗΓΗ: [http://en.wikipedia.org/wiki/Group\\_of\\_77](http://en.wikipedia.org/wiki/Group_of_77)

Σήμερα, η Ομάδα των 77 αποτελείται από 130 κράτη-μέλη<sup>20</sup>, ωστόσο η αρχική της ονομασία διατηρήθηκε λόγω της βαθιάς ιστορικής της σημασίας. Η βασική προϋπόθεση, για να γίνει ένα αναπτυσσόμενο κράτος, μέλος της Ομάδας των 77, είναι να δεσμευτεί, ότι θα υποστηρίζει τις συμφωνηθείσες θέσεις των G-77, σε όλα τα fora. Μέχρι και την τρίτη Υπουργική Σύνοδο, στη Μανίλα<sup>21</sup>, η μοναδική βάση για την εισδοχή νέων μελών, ήταν η περιφερειακή. Έτσι, για να προσχωρήσει ένα κράτος στους G-77, θα έπρεπε να ανήκει σε μία από τις τρεις περιφερειακές ομάδες, της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής. Κάθε κράτος, που προσχωρούσε σε κάθε μία από αυτές τις τρεις περιφερειακές ομάδες, γινόταν αυτόματα και κράτος-μέλος της Ομάδας των 77. Το ζήτημα της ιδιότητας του μέλους<sup>22</sup>, με μη περιφερειακά

<sup>19</sup>Με σκούρο πράσινο χρώμα είναι τα ιδρυτικά μέλη και μαζί με τα κράτη με πράσινο χρώμα, αποτελούν τα σημερινά μέλη. Με ανοιχτό πράσινο είναι τα κράτη που έχουν αποχωρήσει.

<sup>20</sup>Για τον πλήρη κατάλογο των 130 κρατών-μελών της Ομάδας των 77, βλ. Παράρτημα Ι.

<sup>21</sup> Η Τρίτη Υπουργική Σύνοδος, που έλαβε χώρα στη Μανίλα, διήρκησε από τις 26 Ιανουαρίου ως τις 7 Φεβρουαρίου το 1975. Αποτέλεσμα της Συνόδου αποτέλεσε η υιοθέτηση της Διακήρυξης της Μανίλα. Βλ. <http://www.g77.org/doc/>, (προσπελάστηκε στις 17/7/2010).

<sup>22</sup>Ωστόσο, ακόμα και η ιδιότητα του μέλους δεν εξασφάλιζε ενεργή συμμετοχή στην Ομάδα των 77. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Κούβας, η οποία προσχώρησε το 1971, αλλά δεν προσκλήθηκε σε συναντήσεις της ομάδας των κρατών της Λατινικής Αμερικής, ως το 1973, λόγω των προτιμησιακών σχέσεων ανάμεσα σε Λατινική Αμερική και ΗΠΑ. Η Κούβα μπορούσε να συμμετέχει σε επίσημες συνόδους της Ομάδας των 77, ωστόσο είχε εξαιρεθεί από τις ανεπίσημες συναντήσεις της ομάδας των κρατών της Λατινικής Αμερικής, κάτι εξαιρετικά αρνητικό, αφού οι συναντήσεις αυτές, αποτελούσαν τον όγκο της δραστηριότητας της ομάδας αυτής, όπου καθοριζόνταν

κριτήρια, ανέκουσε, με τα αιτήματα της Μάλτας<sup>23</sup> και της Ρουμανίας<sup>24</sup>, οι οποίες ζήτησαν να προσχωρήσουν στους G-77, χωρίς να έχουν γίνει αποδεκτές σε κάποια από τις τρεις περιφερειακές ομάδες. Στην περίπτωση αυτή των μη περιφερειακών κρατών-μελών, δινόταν η δυνατότητα να συμμετέχουν σε όλες της συναντήσεις των Ομάδας των 77, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις προσκαλούνταν να συμμετάσχουν στις εργασίες μιας περιφερειακής ομάδας, σε ανεπίσημη βάση. Επιπλέον, οι προτάσεις, που προέρχονταν από τα κράτη αυτά, θα έπρεπε να προωθηθούν μέσα από τις τρεις περιφερειακές ομάδες, προκειμένου να γίνουν αποδεκτές. Σύμφωνα με μεταγενέστερη απόφαση των G-77, τα μη-περιφερειακά μέλη, προσχωρούσαν με τον όρο, ότι θα «συμμετείχαν στις εργασίες και θα στήριζαν τις θέσεις των G-77 σε όλα τα fora και όχι μόνο αναφορικά με συγκεκριμένα ζητήματα των διεθνών σχέσεων».<sup>25</sup>

### **1.3.2 Η θεσμική οργάνωση**

Η Ομάδα των 77 δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως τυπικός και θεσμικά διαρθρωμένος οργανισμός. Είναι μία πολιτική ένωση<sup>26</sup> χωρίς ουσιαστική θεσμική οργάνωση και ηγέτη, καθώς βασίζεται στην ισότητα μεταξύ των κρατών-μελών της. Ωστόσο, η οργανωτική δομή της Ομάδας των 77, παρουσίασε με τον καιρό έναν αυξανόμενο ρυθμό θεσμοθέτησης.

Η βασική μονάδα, στην οποία στηρίζεται η οργάνωση της Ομάδας των 77, είναι οι τρεις περιφερειακές ομάδες<sup>27</sup>, οι οποίες αποτελούν και το κέντρο λήψης αποφάσεων. Πριν κατατεθεί οποιαδήποτε πρόταση των G-77, θα συζητηθεί πρώτα σε περιφερειακό επίπεδο και μόνο όταν οι τρεις περιφερειακές ομάδες καταλήξουν σε

---

οι προτάσεις και ο τρόπος δράσης στα πλαίσια των G-77. Βλ. Williams, M., *Third World Cooperation: The Group of 77 in UNCTAD*, op. cit., pp.82-85.

<sup>23</sup> Η Μάλτα έγινε αποδεκτή ως μέλος στην Ομάδα των 77 το 1976, αλλά αποχώρησε μετά την προσχώρησή της στην ΕΕ, το 2004.

<sup>24</sup> Η Ρουμανία ακολούθησε το παράδειγμα της Μάλτας. Έτσι, ενώ έγινε αποδεκτή ως μέλος στην Ομάδα των 77 την ίδια χρονιά, αποχώρησε κι εκείνη μετά την προσχώρησή της στην ΕΕ, το 2007.

<sup>25</sup> Βλ. Sauvart, K., P., *The Group of 77: Evolution, Structure, Organization*, Oceana, New York, 1981, pp.52.

<sup>26</sup> Βλ. Τσάλτας, Γρ, Ι., *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης*, op. cit.,σελ. 164.

<sup>27</sup> Πέρα από τις περιφερειακές ομάδες, η Ομάδα των 77 αποτελείται από μικρές ειδικές συντονιστικές επιτροπές, ομάδες εργασίας και υπό-επιτροπές προσωρινής φύσης, οι οποίες ασχολούνται με συγκεκριμένες προτάσεις, οι οποίες είναι υπό συζήτηση στα πλαίσια διεθνών οργανισμών ή αφορούν σε συγκεκριμένα ζητήματα ενδιαφέροντος για την Ομάδα των 77. Επιπλέον, υπάρχουν και κάποιες ομάδες επικοινωνίας, ανεπίσημης φύσεως, οι οποίες συστήνονται για την εξομάλυνση των διαπραγματεύσεων ανάμεσα στα κράτη-μέλη των G-77. Οι ομάδες αυτές αποτελούνται από τα ενδιαφερόμενα κράτη για συγκεκριμένα ζητήματα, που τα αφορούν. Βλ. Williams, M., *Third World Cooperation: The Group of 77 in UNCTAD*, op. cit.,pp.82-83.

ξεχωριστές αποφάσεις, θα συζητηθεί το ζήτημα σε επίπεδο ολομέλειας. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων στην Ομάδα των 77 στηρίζεται στο consensus και αυτό επεκτείνεται σε όλες τις εκφάνσεις της οργανικής της υποδομής<sup>28</sup>. Από τις τρεις περιφερειακές ομάδες, πιο οργανωμένη θεωρείται αυτή των κρατών της Λατινικής Αμερικής η οποία οργανώνει ανεπίσημες συναντήσεις κάθε εβδομάδα και επίσημες μία φορά κάθε δύο μήνες, για την εκλογή νέου προέδρου.<sup>29</sup> Από το 2000 το ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων είναι το Συμβούλιο του Νότου<sup>30</sup>, το οποίο συγκαλείται μία φορά κάθε πέντε χρόνια<sup>31</sup>.

Το υψηλότερο όργανο άσκησης πολιτικής είναι η Υπουργική Διάσκεψη οποία θέτει τις κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής, που θα ακολουθηθεί μέχρι και την επόμενη Διάσκεψη. Η ετήσια Διάσκεψη των Υπουργών Εξωτερικών των κρατών-μελών της Ομάδας των 77, συγκαλείται κατά την έναρξη της τακτικής συνόδου της ΓΣ του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη. Περιοδικά, συγκαλούνται και τομεακές Υπουργικές Διασκέψεις στο πλαίσιο της προετοιμασίας για τις συνόδους της UNCTAD<sup>32</sup> και τις Συνδιασκέψεις της UNIDO<sup>33</sup> και της UNESCO<sup>34</sup>. Παράλληλα, ειδικές Υπουργικές Συναντήσεις οργανώνονται σε ειδικές περιστάσεις, όπως για τον εορτασμό της 25<sup>ης</sup><sup>35</sup>, 30<sup>ης</sup><sup>36</sup> και 40<sup>ης</sup><sup>37</sup> επετείου από τη σύσταση της Ομάδας των 77. Τέλος, τομεακές Υπουργικές Διασκέψεις<sup>38</sup> είναι δυνατό να συγκληθούν για την προώθηση της

<sup>28</sup> Βλ. Sauvart, K., P., *The Group of 77: Evolution, Structure, Organization*, op.cit., pp.38-43.

<sup>29</sup> Αντίθετα με την ομάδα των κρατών της Λατινικής Αμερικής, η ομάδα των αφρικανικών κρατών συγκαλεί συναντήσεις μία φορά το μήνα για την εκλογή νέου προέδρου, ενώ η ομάδα των ασιατικών κρατών δεν έχει ορίσει συγκεκριμένο πρόγραμμα για τον ορισμό των συναντήσεων ανάμεσα στα μέλη της. Ibid.

<sup>30</sup> Βλ. <http://www.g77.org/doc/>, (προσπελάστηκε στις 20/7/2010).

<sup>31</sup> Η πρώτη και η δεύτερη Σύνοδος Κορυφής διεξήχθησαν στην Αβάνα της Κούβας, στις 10-14 Απριλίου 2000 και στη Ντόχα, στο Κατάρ, στις 12-16 Ιουνίου 2005, αντίστοιχα. Σύμφωνα με την αρχή της γεωγραφικής εναλλαγής, η τρίτη Σύνοδος Κορυφής του Συμβουλίου του Νότου θα πραγματοποιηθεί στην Αφρική για το 2010. Βλ. <http://www.g77.org/summit/summit.htm>, <http://www.g77.org/southsummit2/index.html>, (προσπελάστηκαν στις 20/7/2010) και Khor, M., *South Summit: A Defining Moment in G-77 History*, *Third World Network*, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.twinside.org.sg/title/history.htm>, (προσπελάστηκε στις 20/7/2010).

<sup>32</sup> Κάθε 4 χρόνια.

<sup>33</sup> Κάθε 2 χρόνια.

<sup>34</sup> Κάθε 2 χρόνια.

<sup>35</sup> Καράκας, Βενεζουέλα, 13-23 Ιουνίου 1989.

<sup>36</sup> Νέα Υόρκη, 24 Ιουνίου, 24 Ιουνίου 1994.

<sup>37</sup> Σάο Πάολο, Βραζιλία, 11-12 Ιουνίου 2004. Ιδιαίτερα η 40<sup>η</sup> Επέτειος από τη σύσταση της Ομάδας των 77 ήταν ιδιαίτερα σημαντική, καθώς σύμφωνα με τα κράτη-μέλη, σηματοδοτούσε την έναρξη μιας νέας περιόδου, η οποία αποτελούσε μια σημαντική ευκαιρία για την ενίσχυση της πολιτικής ενότητας. Βλ. *Journal of the Group of 77*, Vol. 17, Issue 1, Spring 2004, pp.3-4.

<sup>38</sup> (1) Διάσκεψη για την Ενέργεια, Τζακάρτα, Ινδονησία, 1995, (2) Διάσκεψη για την Τροφή και τη Γεωργία, Τζορτζτάουν, Γουιάνα, 1996, (3) Συνδιάσκεψη Νότου-Νότου για το Εμπόριο, την Επένδυση και τη Χρηματοδότηση, Σαν Χοσέ, 1997, (4) Ανώτατη Συνδιάσκεψη για την Υπο-περιφερειακή και Περιφερειακή Οικονομική Συνεργασία ανάμεσα στις Αναπτυσσόμενες Χώρες, Μπαλί, Ινδονησία, 1998, (5) Ανώτατη Συνδιάσκεψη Νότου-Νότου για την Επιστήμη και την Τεχνολογία στα πλαίσια των

συνεργασίας Νότου-Νότου σε διάφορους τομείς, που παρουσιάζουν ειδικό ενδιαφέρον για τα αναπτυσσόμενα κράτη.

Ανώτατο πολιτικό όργανο αποτελεί και προεδρία, η οποία εναλλάσσεται σε περιφερειακή βάση (μεταξύ της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής) και είναι ετήσια για όλα τα παραρτήματα της Ομάδας των 77<sup>39</sup>. Επί του παρόντος, στην προεδρία της Ομάδας των 77 στη Νέα Υόρκη για το 2010, βρίσκεται η Δημοκρατία της Υεμένης.

### **1.3.3 Το ζήτημα της Γραμματείας**

Το ζήτημα της Γραμματείας αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα, που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει η Ομάδα των 77. Η προτάσεις για την ενδυνάμωση της οργανικής υποδομής μέσω της δημιουργίας μιας μόνιμης Γραμματείας ήταν μέχρι στιγμής αποτυχημένες. Στο παρελθόν πραγματοποιήθηκαν αρκετές προσπάθειες, ωστόσο καμία από αυτές δεν τελεσφόρησε. Η συζήτηση αυτή έλαβε για πρώτη φορά χώρα στη δεύτερη Υπουργική Σύνοδο των G-77 στη Λίμα, το 1971. Στη συνέχεια, κατά την Τρίτη Υπουργική Σύνοδο, που έλαβε χώρα στη Μανίλα, το συμπέρασμα της Ομάδας Εργασίας, που συστάθηκε, για να μελετήσει το ζήτημα αυτό, αντικατοπτρίζει το αδιέξοδο, στο οποίο βρέθηκαν τα κράτη-μέλη των G-77. Το συμπέρασμα αυτό συνοψίζεται στη φράση, ότι μια πλήρως ανεξάρτητη Γραμματεία δε θα μπορούσε να ταιριάζει με το χαρακτήρα της Ομάδας των 77. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε «Η Ομάδα αποτελεί μία ευέλικτη πολιτική ένωση από αναπτυσσόμενες χώρες και κατ' επέκταση η Γραμματεία, που θα συσταθεί θα πρέπει να είναι κι εκείνη ανεπίσημη κι ευέλικτη. Επίσης, υπάρχει και πολιτική αντίσταση από μια μερίδα κρατών της Ομάδας για τη σύσταση μιας τέτοιας Γραμματείας»<sup>40</sup>. Έτσι, αποφασίστηκε η σύσταση μιας ρυθμιστικής Γραμματείας, η οποία, ωστόσο,

---

G-77, Ντουμπάι, ΗΑΕ, 2002, (6) Ανώτατη Συνδιάσκεψη για τη Συνεργασία Νότου-Νότου, Μαρακές, Μαρόκο, 2003, (7) Ανώτατο Forum για το Εμπόριο και την Επένδυση, Ντόχα, Κατάρ, 2004, (8) Σύγκλιση ανοιχτής διάρκειας της ομάδας μελέτης για την Τράπεζα Εμπορίου και Ανάπτυξης, Νέα Υόρκη, 2005, (9) Σύγκλιση της Ομάδας Εμπειρογνομόνων για την Πλατφόρμα Ανάπτυξης για το Νότο, Κίνγκστον, Τζαμάικα, 2005 και (10) Συνάντηση των Υπουργών Επιστήμης και Τεχνολογίας της Ομάδας των 77, Ρίο ντε Τζανέιρο, Βραζιλία, 2006. Βλ. <http://www.g77.org/doc/>, (προσπελάστηκε στις 20/7/2010).

<sup>39</sup> Στα πλαίσια της στενής της σχέσης με τα ΗΕ, η Ομάδα των 77 διατηρεί παραρτήματα σε αρκετούς ειδικευμένους οργανισμούς του ΟΗΕ. Συγκεκριμένα, παράρτημα των G-77, υπάρχει στη Γενεύη, (UNCTAD), στο Ναϊρόμπι, (UNEP), στο Παρίσι, (UNESCO), στη Ρώμη, (FAO) και στη Βιέννη (UNIDO). Βλ. <http://www.g77.org/>, (προσπελάστηκε στις 17/7/2010).

<sup>40</sup> Βλ. Working Group of the Group of 77, *Manila Decision No 2: Report on the Proposed Establishment of the Group of 77*, Geneva, 1976.

διαδραμάτισε κυρίως ρυθμιστικό ρόλο για το συντονισμό και τις επαφές ανάμεσα στα κράτη-μέλη.

Τα κράτη, που αντιστέκονταν στη δημιουργία μιας δυναμικής Γραμματείας ανησυχούσαν κυρίως για το ρόλο, που επρόκειτο να διαδραματίσει ένα τέτοιο όργανο τόσο βραχυπρόθεσμα, όσο και μακροπρόθεσμα. Επίσης, βασικό ζήτημα, που εξακολουθεί να δημιουργεί μέχρι και σήμερα περιπλοκές στην επίλυση του θέματος αυτού, είναι η οικονομική συνεισφορά, και πιο συγκεκριμένα, η πηγή της χρηματοδότησης<sup>41</sup>, αλλά και ο βαθμός της συνεισφοράς των κρατών-μελών. Παράλληλα, υπάρχει έντονη ανησυχία και για το βαθμό άσκησης επιρροής στο εσωτερικό της Γραμματείας. Πριν, προβούν, λοιπόν σε οποιαδήποτε ενέργεια, όσα κράτη αντιδρούν, απαιτούν μια ικανοποιητική απάντηση στα ερωτήματα αυτά. Μία μερίδα κρατών εκφράζει τις αμφιβολίες της, κατά πόσο η Γραμματεία θα έχει την ικανότητα να οργανώνει συναντήσεις στα διαφορετικά περιφερειακά κέντρα των G-77. Παράπλευρη είναι και η διαφωνία αναφορικά με την έδρα της Γραμματείας<sup>42</sup>. Τέλος, κάποιες από τις ισχυρές αναπτυσσόμενες χώρες αντιδρούν σε μία τέτοια σκέψη, θεωρώντας, ότι η σύσταση της Γραμματείας θα συντελέσει στην περιστολή της επιρροής τους στο εσωτερικό της Ομάδας των 77, αλλά και στην περιφερειακή ομάδα στην οποία ανήκουν.<sup>43</sup>

Πέρα από την αντίδραση κάποιων αναπτυσσόμενων κρατών, λόγω των συγκρουόμενων πολιτικών τους συμφερόντων, βασικό εμπόδιο αποτελεί και η ίδια η Γραμματεία της UNCTAD. Η ανάληψη κάποιων δραστηριοτήτων για λογαριασμό των G-77 από τη Γραμματεία της UNCTAD, καλύπτει ως ένα βαθμό την ανάγκη για μια ανεξάρτητη Γραμματεία. Η Γραμματεία της UNCTAD παρέχει τριών ειδών υπηρεσίες στους G-77. Διευκολύνει και παρέχει οργανωτική κάλυψη, τόσο για τις

---

<sup>41</sup> Οι δραστηριότητες της Ομάδας των 77 χρηματοδοτούνται μέσω εισφορών από τα κράτη-μέλη, όπως προβλεπόταν κατόπιν απόφασης, που ελήφθη κατά την πρώτη Διάσκεψη του Συμβουλίου του Νότου. Για την υποστήριξη δραστηριοτήτων οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες λειτουργεί από το 1983, το Ταμείο Perez-Guerrero. Τα κεφάλαια του Ταμείου κατευθύνονται μέσω του UNDP, κατόπιν έγκρισης από την Ομάδα των 77. Το PGTF δημιουργήθηκε ύστερα από πρωτοβουλία του ΟΗΕ, σύμφωνα με την Απόφαση 38/201 της ΓΣ. Βλ. <http://www.g77.org/pgtf/>, (προσπελάστηκε στις 17/7/2010) και GA Resolution 38/201, Liquidation of the United Nations Emergency Operation Trust Fund and allocation of the remaining balance, 20 Δεκεμβρίου 1983.

<sup>42</sup> Υπήρχε διάσταση απόψεων σε σχέση με το αν η έδρα της Γραμματείας θα βρισκόταν στη Γενεύη, για λόγους συμβολικού χαρακτήρα, αφού εκεί γεννήθηκε η Ομάδα των 77 ή στη Νέα Υόρκη, όπου σήμερα είναι και το κέντρο των G-77.

<sup>43</sup> Ένας διπλωμάτης από τη Βραζιλία χαρακτήρισε, τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης Γραμματείας, ως «περιττή γραφειοκρατία». Επιπλέον, προσέθεσε, ότι η Γραμματεία θα ήταν είτε απρόθυμη να παρέχει ενίσχυση στα κράτη-μέλη του συνασπισμού, είτε υπέρ του δέοντος πρόθυμη. Βλ. Williams, M., *Third World Cooperation: The Group of 77 in UNCTAD*, Printer Publishers, op. cit., pp.104-105.

συναντήσεις των περιφερειακών ομάδων, όσο και για τις συναντήσεις του συνόλου των μελών της Ομάδας των 77. Επίσης, διενεργεί έρευνα και προετοιμάζει Εκθέσεις, κατόπιν αιτήματος των G-77, είτε συγκεκριμένων κρατών ή περιφερειακών ομάδων. Τέλος, συμβάλλει στην διαμόρφωση των Διακηρύξεων και των Αποφάσεων της Ομάδας των 77, ενώ μεσολαβεί για την επίλυση εσωτερικών διαφορών ανάμεσα στα κράτη-μέλη. Από τα παραπάνω αντιλαμβανόμαστε, ότι ο λόγος για τον οποίο η Γραμματεία της UNCTAD αντιδρά έντονα στη δημιουργία μιας νέας ανεξάρτητης Γραμματείας, είναι η ανησυχία, μήπως απολέσει την πολιτική της επιρροή στο εσωτερικό του συνασπισμού, ως απόρροια αυτής της εξέλιξης.

Παρά την ύπαρξη όλων αυτών των ζητημάτων και των αντιδράσεων, το ζήτημα για τη δημιουργία της Γραμματείας επανέκαμψε κατά την πρώτη Σύνοδο του Συμβουλίου του Νότου, το οποίο έλαβε χώρα στην Αβάνα, το 2000. Εκεί λήφθηκε η απόφαση να αναβαθμιστεί η ήδη υπάρχουσα ρύθμιση σε σχέση με το Γραφείο του Προέδρου στη Νέα Υόρκη, το οποίο θα τρεπόταν σε «Εκτελεστική Γραμματεία». Ταυτόχρονα, θα αυξανόταν η ετήσια συνεισφορά των κρατών-μελών, κάτι, που έχει τηρηθεί μόνο από τα 25 από το σύνολο των 130 κρατών. Τα υπόλοιπα κράτη δεν τήρησαν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις, ώστε να στηριχθεί συνολικά η δημιουργία της Γραμματείας, όπως προβλεπόταν από το Πρόγραμμα Δράσης της Αβάνα<sup>44</sup>. Έτσι, το σχέδιο αυτό παραμένει μέχρι και σήμερα ατελέσφορο.

### **1.3.4 G-24 και G-77**

Η Διακυβερνητική Ομάδα των 24 για τα Διεθνή Νομισματικά Ζητήματα και την Ανάπτυξη (G-24) δημιουργήθηκε το 1971 στα πλαίσια της εγκαθίδρυσης μιας Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης. Βασικός της στόχος ήταν να συντονίσει τις θέσεις των αναπτυσσόμενων χωρών αναφορικά με τα ζητήματα νομισματικής και χρηματοοικονομικής ανάπτυξης. Ωστόσο, η Ομάδα των 24 δεν αποτελεί θεσμικό όργανο της Ομάδας των 77, αλλά ούτε και του ΔΝΤ, στο χώρο του οποίου κινείται λόγω των αρμοδιοτήτων της, αλλά και του ομοιογενούς πεδίου αναφοράς ως προς τη δράση της. Αποτελείται από κράτη-μέλη<sup>45</sup> των τριών περιφερειακών ομάδων:

<sup>44</sup> Βλ. [http://www.g77.org/doc/docs/summitfinaldocs\\_english.pdf](http://www.g77.org/doc/docs/summitfinaldocs_english.pdf), (προσπελάστηκε στις 21/7/2010).

<sup>45</sup> Από την Ομάδα της Αφρικής συμμετέχουν οι: Αίγυπτος, Αιθιοπία, Ακτή του Ελεφαντοστού, Αλγερία, Γκαμπόν, Γκάνα, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Νιγηρία και Νότια Αφρική. Από την Ομάδα της Λατινικής Αμερικής και Καραϊβικής Θάλασσας συμμετέχουν οι: Αργεντινή, Βραζιλία, Βενεζουέλα, Γουατεμάλα, Κολομβία, Μεξικό, Περού και Τρινιδάδ και Τομπάγκο. Τέλος, από την



Αφρικής, Λατινικής Αμερικής και Καραϊβικής Θάλασσας, και Ασίας. Επιπλέον, υπάρχουν και περιπτώσεις κρατών, τα οποία ενώ έχουν αποχωρήσει από το συνασπισμό των G-77, συνεχίζουν να δραστηριοποιούνται και να αποτελούν μέλη των G-24<sup>46</sup>.

Τα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77 είναι ευπρόσδεκτα να συμμετέχουν στις συνεδριάσεις των G-24 ως παρατηρητές, ενώ η Κίνα απολαμβάνει τη θέση του «Ειδικού Προσκεκλημένου»<sup>47</sup> και μπορεί να απευθυνθεί στην ολομέλεια των G-24. Οι G-24 αναπτύσσουν δραστηριότητες σε δύο επίπεδα: α) το πολιτικό επίπεδο Υπουργών των Οικονομικών ή Διοικητών Κεντρικής Τράπεζας και β) το επίπεδο ανώτερων υπαλλήλων, που υποδεικνύονται ως αναπληρωτές.

Οι G-24 συνεδριάζουν δύο φορές το χρόνο, πριν από την έναρξη των συνόδων της Διεθνούς Νομισματικής και Οικονομικής Επιτροπής (IMFC) και της Επιτροπής Συλλογικής Ανάπτυξης της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ. Η λήψη αποφάσεων βασίζεται στη συναίνεση ανάμεσα στα κράτη-μέλη, όπως και στην περίπτωση της Ομάδας των 77.

### **1.3.5 G-77 και εσωτερικές συγκρούσεις**

Υπάρχουν τρία είδη αποσχιστικών τάσεων, που εξακολουθούν να δημιουργούν προβλήματα στο εσωτερικό του συνασπισμού της Ομάδας των 77, θέτοντας σε κίνδυνο την αλληλεγγύη και την ενότητα ανάμεσα στα κράτη-μέλη της. Αυτά αποδίδονται στα άνισα και διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης, τη διαφορετική ιδεολογία, αλλά και τις δραστηριότητες στα πλαίσια των διάφορων διεθνών οργανισμών.

Η Ομάδα των 77 είναι ένας ιδιαίτερα ετερογενής συνασπισμός λόγω των σημαντικών πολιτικών και οικονομικών διαφορών ανάμεσα στα κράτη-μέλη. Οι οικονομικές διαφορές μπορούν να μετρηθούν με όρους ΑΕΠ ή άλλων οικονομικών δεικτών ή να εντοπιστούν σε συγκεκριμένα ζητήματα. Οι δύο βασικότεροι οικονομικοί παράγοντες, που αποτέλεσαν αιτία διενέξεων ανάμεσα στα κράτη-μέλη

---

Ομάδα της Ασίας συμμετέχουν οι: Ινδία, Ιράν, Λίβανος, Πακιστάν, Σρι Λάνκα, Συρία και Φιλιππίνες. Βλ. <http://www.g24.org/aboutg24.htm>, (προσπελάστηκε στις 21/7/2010).

<sup>46</sup> Μιλάμε για την περίπτωση του Μεξικό. Το Μεξικό ήταν από τα ιδρυτικά μέλη της Ομάδας των 77, αλλά αποχώρησε από το συνασπισμό, όταν προσχώρησε στον ΟΟΣΑ, το 1994. Εντούτοις, το Μεξικό εξακολουθεί να είναι μέλος της Ομάδας των 24, *ibid*.

<sup>47</sup> Η Κίνα απολαμβάνει τη θέση του «Ειδικού Προσκεκλημένου» από τις συναντήσεις στη Γκαμπόν το 1981, *ibid*.

του συνασπισμού αναφορικά με τις επιδιώξεις, που ήθελαν να προβάλλουν ήταν το διαφορετικό κλίμα, που ευνοούσε σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό τις καλλιέργειες κοινών προϊόντων των χωρών αυτών, αλλά και η ανομοιογενής βιομηχανική ανάπτυξη.

Σε σχέση με τον πρώτο παράγοντα, από την αρχή φάνηκε, ότι οι χώρες με εύκρατο κλίμα, δεν είχαν τα ίδια συμφέροντα με τις τροπικές χώρες, σε σχέση με τη διάθεση των κοινών τους προϊόντων. Οι πρώτες προωθούσαν την κατάργηση των τελωνειακών περιορισμών, που αντιτίθενται στη διάθεση των προϊόντων τους στα αναπτυγμένα κράτη, ενώ οι δεύτερες ενδιαφέρονταν περισσότερο για την οργάνωση των αγορών, καθώς και του γενικότερου μηχανισμού σταθεροποίησης των τιμών.

Στη συνέχεια, η ανομοιογένεια στον τομέα της βιομηχανικής ανάπτυξης δημιούργησε αντιπαράθεση ανάμεσα στα κράτη της Λατινικής Αμερικής, που προσπαθούσαν να επιβάλλουν προτιμησιακές ρυθμίσεις για την εξαγωγή των βιομηχανικών τους προϊόντων με τα αφρικανικά κράτη, για τα οποία τα ζητήματα αυτά δε θεωρούνταν άμεσης προτεραιότητας.

Επιπλέον, προβλήματα προκλήθηκαν και από την απροθυμία των G-77 να αποδεχτούν τη διαίρεση του αναπτυσσόμενου κόσμου σε υποκατηγορίες, ανάλογα με τα οικονομικά ή γεωγραφικά μειονεκτήματα, που αντιμετώπιζε μια συγκεκριμένη μερίδα κρατών. Ως ομάδα πίεσης, η οποία κλήθηκε να αποδεχτεί την ετερογένειά της στο βωμό της προώθησης κοινών συμφερόντων κι επιδιώξεων, η αναγνώριση υποκατηγοριών στο εσωτερικό του συνασπισμού με βάση τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης δημιούργησε σημαντική σύγχυση. Οι τρεις σημαντικότερες κατηγορίες κρατών, στις οποίες αναγνωρίστηκε το ειδικό τους καθεστώς, ήταν αυτές των ΕΑΧ, των περικλειστων κρατών και των νησιωτικών κρατών<sup>48</sup>, οι οποίες και θα αναλυθούν εκτενέστερα στο 3<sup>ο</sup> κεφάλαιο, αναφορικά με τις ειδικότερες κατηγορίες κρατών και συμμαχιών, που δρουν στα πλαίσια της Ομάδας των 77.

Πέρα από τα ζητήματα, που προέκυψαν αναφορικά με την υποκατηγοριοποίηση των κρατών-μελών της Ομάδας των 77, προστριβές προκλήθηκαν και σε συνάρτηση με τις σχέσεις, που διατηρούσε ο συνασπισμός με τον αναπτυγμένο Βορρά. Κάποια από τα κράτη-μέλη θεωρούσαν, ότι τα αναπτυγμένα κράτη ήθελαν να εκμεταλλευτούν την ετερογένεια, που επικρατούσε στο συνασπισμό, ώστε να αποδυναμώσουν την ενότητα της Ομάδας των 77. Επιπλέον, δημιουργήθηκε

<sup>48</sup> Βλ. Williams, M., *Third World Cooperation: The Group of 77 in UNCTAD*, op. cit., pp.86-88.

αντιπαράθεση σε σχέση με τα οικονομικά προτιμησιακά οφέλη<sup>49</sup>, που είχαν καταφέρει να κερδίσουν από την ΕΟΚ τα αφρικανικά κράτη για τα προϊόντα τους.

Παρά την ύπαρξη όλων αυτών των αντιπαραθέσεων τα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77 προσπαθούσαν να προσπεράσουν τις διαφορές τους, αφού γι' αυτά προείχε η διατήρηση της ενότητας και της αλληλεγγύης. Με βάση το βαθμό των κοινών συμφερόντων ήταν αναπόφευκτο να προκύψουν αντιθέσεις σε κάποια ζητήματα. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων μέσω της συναίνεσης και η φύση των διαφορετικών στόχων είχαν ως αποτέλεσμα την ανυπαρξία μηχανισμών επίλυσης διαφορών στο εσωτερικό του συνασπισμού. Σε περίπτωση σημαντικής αντιπαράθεσης προκρίνεται ως λύση η σύσταση μιας Ομάδας Εργασίας, ώστε να υπάρξει συμβιβαστική λύση. Αυτή, ωστόσο, αποτελεί μια ιδιαίτερα χρονοβόρα διαδικασία, που κάποιες φορές αποδυναμώνει και τη θέση των G-77 κατά τη διάρκεια διαπραγματεύσεων. Η ανάγκη για συμβιβασμό και η άρνηση των κρατών-μελών να προχωρήσουν σε διαπραγματεύσεις αναφορικά με άλλα ζητήματα, πριν την επίλυση του προβλήματος δημιουργεί κρίση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων του συνασπισμού. Παρά το γεγονός αυτό το επίπεδο των αντιπαραθέσεων στην Ομάδα των 77 δεν έχει δημιουργήσει αποστασίες από τη συμμαχία. Αυτό συνέβη διότι τα πλεονεκτήματα είναι πολύ περισσότερα και το οικονομικό κόστος της ιδιότητας του μέλους πολύ μικρό. Ωστόσο, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε για πόσο μεγάλο χρονικό διάστημα το καθεστώς αυτό θα συνεχίσει να υφίσταται, αφού τα τελευταία χρόνια υπάρχουν κάποια ζητήματα, που εξακολουθούν να δοκιμάζουν την ενότητα ανάμεσα στα κράτη-μέλη, όπως για παράδειγμα αυτό της κλιματικής αλλαγής, όπου τα διαφορετικά συμφέροντα δοκιμάζουν έντονα την ενότητα και την αλληλεγγύη ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη.

#### **1.4 Η Εξέλιξη της Ομάδας των 77-Προκλήσεις και Προβλήματα**

Παρά τα επιτεύγματα της Ομάδας των 77, πρέπει να σημειωθεί, ότι οι τελευταίες δύο δεκαετίες δεν υπήρξαν ιδιαίτερα ευνοϊκές αναφορικά με την επίτευξη των βασικών στόχων του συνασπισμού. Ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία του 1990,

---

<sup>49</sup> Μιλάμε για το οφέλη μέσω ειδικών προτιμησιακών ρυθμίσεων: τις Συμβάσεις Γιαουντέ Ι και ΙΙ και στη συνέχεια Λομέ Ι, ΙΙ, ΙΙΙ και ΙV και Κοτονού. Βλ. Κόντης, Α., Τσαρδανίδης, Χ., (επιμ.), *Διεθνής Πολιτική Οικονομία: Θεωρία, Δομή και Προκλήσεις της Παγκόσμιας Οικονομίας*, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2005, σελ. 80-81.

υπήρξε η τάση κυρίως από την πλευρά των σημαντικών δρώντων του αναπτυσσόμενου Βορρά, να επέλθει αλλαγή στην εικόνα της διεθνούς ατζέντας για την ανάπτυξη. Ο διάλογος ανάμεσα σε Βορρά και Νότο άρχισε να παίρνει μια διαφορετική μορφή, με τα αναπτυσσόμενα κράτη να προτείνουν συγκεκριμένες μεθόδους στους αναπτυσσόμενους αναφορικά με βέλτιστο μοντέλο ανάπτυξης, που θα έπρεπε να ακολουθήσουν. Απαραίτητες δομικές προσαρμογές, περιορισμός του ρόλου του κράτους, παγκοσμιοποίηση και φιλελευθεροποίηση, ανοιχτές οικονομίες, ιδιωτικοποίηση και άμεσες ξένες επενδύσεις ήταν οι βασικές έννοιες, που κυριάρχησαν τη συγκεκριμένη περίοδο. Τα επιχειρήματα, που προβλήθηκαν από τα κέντρα ισχύος του Βορρά, αλλά και μέσα από τα πολυμερή όργανα, τα οποία ήλεγχαν και επηρέαζαν, δεν άφησαν περιθώρια για αμφιβολίες και αντιδράσεις στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Οι περισσότερες από τις αναπτυσσόμενες χώρες δε διέθεταν τα απαραίτητα μέσα για να αμφισβητήσουν ουσιαστικά την εφαρμογή του νεοφιλελεύθερου αυτού μοντέλου. Οι περισσότερες από αυτές ήταν αδύναμες και ολοένα και περισσότερο εξαρτημένες από την «καλή θέληση» του αναπτυσσόμενου Βορρά<sup>50</sup>. Το μήνυμα σε σχέση με την ανωτερότητα του Βορρά, το οποίο κυριαρχούσε κατά την εποχή της αποικιοκρατίας επανέκαμψε στο προσκήνιο την περίοδο εκείνη ως το βέλτιστο πρότυπο, που θα έπρεπε να ακολουθηθεί, ώστε να βοηθήσει τον αναπτυσσόμενο κόσμο να ξεφύγει από το τέλμα. Ο ΟΗΕ διατήρησε μια ουδέτερη στάση σε σχέση με τα οικονομικά ζητήματα, αφήνοντας το περιθώριο σε οργανισμούς, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα να κατευθύνουν τις εξελίξεις. Η απουσία αντίστοιχων θεσμών από την πλευρά του Νότου, οι οποίοι θα προσέφεραν την κατάλληλη στήριξη την περίοδο αυτή, έγινε ιδιαίτερα αισθητή. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίστηκε και δυσμενής σε σχέση με την προαγωγή μιας διεθνούς δημοκρατικής κοινότητας, η οποία θα στηριζόταν στον πλουραλισμό και στις αξίες του ΟΗΕ. Κατέστη ξεκάθαρο, ότι στο σύστημα των διεθνών σχέσεων κυρίαρχο ρόλο διαδραμάτιζε η ισχύς σε όλα τα επίπεδα και το χάσμα ανάμεσα στο Βορρά και το Νότο γινόταν ολοένα και μεγαλύτερο.

---

<sup>50</sup> Το δίκτυο της διακυβέρνησης εξαπλώθηκε σταδιακά μέσω της εφαρμογής των λεγόμενων δομικών προγραμμάτων προσαρμογής (SAPs) και στη συνέχεια μέσω της προαγωγής παγκόσμιων εμπορικών καθεστώτων, αρχής γενομένης από τις Συμφωνίες του Γύρου της Ουρουγουάης, οι οποίες δεν περιλάμβαναν αναπτυξιακούς στόχους, ενώ ταυτόχρονα δε λάμβαναν υπόψη τα συμφέροντα και τα αιτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών. Βλ. [http://www.wto.org/english/docs\\_e/legal\\_e/legal\\_e.htm](http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/legal_e.htm), (προσπελάστηκε στις 21/7/2010).

Οι δυσκολίες, που κλήθηκε να αντιμετωπίσει την περίοδο αυτή η Ομάδα των 77, βοήθησαν στο να τονιστούν οι τομείς αδυναμίας της, αλλά και οι ανάγκες και οι στόχοι, που θα πρέπει να θέσει στο μέλλον, καθώς η φωνή και η ενδυνάμωση των αναπτυσσόμενων κρατών άπτεται στην ομαδική δράση και στο σωστό χειρισμό της συλλογικής δύναμης και επιρροής. Η Ομάδα των 77 θα πρέπει να αναθεωρήσει και να επεκτείνει το υλικό πεδίο αναφοράς της δράσης της, θέτοντας νέους στόχους, ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις. Σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση αυτή αποτέλεσε η σύσταση του Συμβουλίου του Νότου. Τα μέτρα, που προτείνονται<sup>51</sup> για την αναμόρφωση της Ομάδας των 77 είναι τα ακόλουθα:

- Ο επαναπροσδιορισμός των στόχων και της πλατφόρμας δράσης με βάση τις νέες συνθήκες.
- Η δημιουργία Γραμματείας, η οποία θα υποστηρίξει και θα συντονίζει τη δράση της Ομάδας.
- Η βελτίωση και ο εκμοντερνισμός της διακυβερνητικής διαδικασίας στο εσωτερικό του συνασπισμού.
- Καθιέρωση ευθυνών των κρατών-μελών σε εθνικό επίπεδο.
- Αναζήτηση στήριξης από τη διεθνή κοινότητα.

Τα μέτρα αυτά έχουν προταθεί σε πολλές περιπτώσεις και κρίνονται απαραίτητα για την επιτυχή λειτουργία της Ομάδας των 77 στο μέλλον. Πρέπει να πάντα να υπάρχει η μνήμη, ότι η δημιουργία της Ομάδας των 77 ήταν απόρροια ενός σημαντικού αναλυτικού πλαισίου, το οποίο συνδυάστηκε με ξεκάθαρους στόχους, που είχαν προέλθει από το σημαντικό έργο του ΟΗΕ, κάτι που αποτυπώθηκε και στα αποτελέσματα της πρώτης UNCTAD, το 1964. Η σημασία του εκσυγχρονισμού του πλαισίου αυτού θα πρέπει να αποτελέσει άμεση προτεραιότητα της Ομάδας των 77. Ήδη την τελευταία δεκαετία έχει ξεκινήσει να πραγματοποιεί κάποια βήματα προς αυτή την κατεύθυνση.

Ουσιαστικά το σημαντικότερο έλλειμμα, που θα πρέπει να καλυφθεί άμεσα είναι αυτό της Γραμματείας, κάτι που θα βελτιώνει ουσιαστικά τη λειτουργία της Ομάδας των 77. Επιπλέον, θα πρέπει να δοθεί προσοχή στη διατήρηση των ισορροπιών ανάμεσα στα 130 κράτη-μέλη του συνασπισμού, καθώς για να αντιμετωπιστούν επιτυχώς οι νέες προκλήσεις θα πρέπει να υπάρχει αμοιβαία

---

<sup>51</sup> South Centre, *The Group of 77 at Forty*, South Centre Publications, Geneva, 2004, pp. 3-6.

αλληλεγγύη και ουσιαστική συνεργασία κυρίως ανάμεσα στους εκπροσώπους των τριών περιφερειακών ομάδων. Τα προβλήματα, που καλούνται να αντιμετωπίσουν θα πρέπει να λυθούν μέσω της συλλογικής δράσης, ενώ ταυτόχρονα με τα εθνικά συμφέροντα θα πρέπει να προάγονται και οι στόχοι, που τίθενται στα πλαίσια της Ομάδας των 77.

Ο συνασπισμός της Ομάδας των 77 δεν θα μπορέσει να λειτουργήσει κατάλληλα, αν δεν δημιουργηθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις και σε εθνικό επίπεδο, στο εσωτερικό των κρατών-μελών. Σε πολλές περιπτώσεις τα υπουργεία των εθνικών κυβερνήσεων δεν μπορούν να συντονιστούν ή υπάρχει μεταξύ τους μια σχέση ανταγωνισμού. Κάτι τέτοιο επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις και στο έργο της Ομάδας των 77.

Η εμπειρία των αναπτυσσόμενων κρατών τόσο ατομικά, όσο και συλλογικά κατά την περίοδο της δεκαετίας το '90 επιβεβαίωσε, ότι μεμονωμένα δεν μπορούν να διεκδικήσουν και να προβάλλουν τα αιτήματά τους και ο μόνος τρόπος να επιτύχουν είναι μέσω της συλλογικής συνεργασίας. Έτσι, θα πρέπει να επανεξετάσουν και να αναδιαμορφώσουν τους στόχους και το πεδίο δράσης τους, ώστε να καταφέρουν να ανταποκριθούν στις καινούριες προκλήσεις. Επιπλέον, κάποιες από τις αναπτυσσόμενες χώρες, έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο σε σχέση με την ανάπτυξη και την οικονομική μεγέθυνση, δίνοντας μια άλλη βαρύτητα στη συλλογική δράση και στη διεκδίκηση των οραμάτων του αναπτυσσόμενου κόσμου. Οι αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να στηριχθούν στην ενότητα και την αλληλεγγύη, για την προαγωγή του συλλογικού και όχι του εθνικού συμφέροντος. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν θα είναι εφικτό, αν οι ισχυρές αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Κίνα και η Ινδία συνεχίσουν να δρουν κατά κύριο λόγο με βάση το προσωπικό τους συμφέρον, χρησιμοποιώντας συνασπισμούς αναπτυσσόμενων χωρών, όπως η Ομάδα των 77 ως όχημα εξυπηρέτησης των προσωπικών εθνικών τους επιδιώξεων, κάτι που θα αναλυθεί ενδελεχώς σε συνάρτηση με το ζήτημα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Οι αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να στραφούν στην ενδυνάμωση της συνεργασίας Νότου-Νότου, προάγοντας σημαντικές πολιτικές πρωτοβουλίες, ώστε ο αναπτυσσόμενος Νότος να γίνει σημαντικός δρών στην παγκόσμια πολιτική σκηνή.

## **ΚΕΦ. 2: ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ 77 ΚΑΙ ΟΗΕ**

Στο παρόν κεφάλαιο θα εξεταστεί η δράση της Ομάδας των 77 στο πλαίσιο της οργάνωσης του ευρύτερου συστήματος του ΟΗΕ, τόσο σε συνάρτηση με τη δράση της με βάση την αριθμητική πλειοψηφία των μελών της στη Γενική Συνέλευση, αλλά και σε εκείνη, που προσδιορίζεται από την πολιτική επιρροή των εκπροσώπων της σε ορισμένους Ειδικευμένους Οργανισμούς του ΟΗΕ.

Επίσης, θα εξεταστεί ο ρόλος, που διαδραμάτισε η Ομάδα των 77 στις προσπάθειες αναμόρφωσης του ΟΗΕ και με ποιο τρόπο καθόρισε ουσιαστικά την πορεία των εξελίξεων. Τέλος, θα σταθούμε και στην αναμόρφωση του ειδικού Οργανισμού της UNCTAD, στα πλαίσια του οποίου, όπως είδαμε παραπάνω δημιουργήθηκε η Ομάδα των 77.

### **2.1 G-77 και Γενική Συνέλευση**

Σήμερα, από το σύνολο των 192 κρατών-μελών του ΟΗΕ, τα 130 ανήκουν στην Ομάδα των 77. Η Ομάδα των 77 εκμεταλλεύτηκε αυτήν την αριθμητική υπεροχή προκειμένου να ασκήσει ουσιαστική επιρροή στον τομέα της λήψης αποφάσεων, αλλά και να μπορέσει να διεκδικήσει την εκπλήρωση βασικών της αιτημάτων. Κι αυτό, είτε επρόκειτο για την ευρύτερη κωδικοποιητική διαδικασία, είτε για την ενδυνάμωση νέων θεσμών άμεσης συμμετοχής των κρατών μέσω των λεγόμενων ad hoc Επιτροπών, είτε μέσω της λήψης πολιτικών Αποφάσεων σε επίπεδο Γενικής Συνέλευσης<sup>52</sup>. Οι Αποφάσεις αυτές, οι οποίες είχαν κυρίως τη μορφή Παγκόσμιων Διακηρύξεων, είχαν ως στόχο την προώθηση αρχών και το μακροπρόθεσμο προγραμματισμό ενεργειών, που θα ενίσχυαν την προσπάθεια των αναπτυσσόμενων κρατών να αντιμετωπίσουν τα αναπτυξιακά τους προβλήματα.

Από την άλλη πλευρά, η πλειοψηφική ισχύς των αναπτυσσόμενων κρατών στα πλαίσια της ΓΣ, δεν ισοδυναμούσε και με τον πλήρη έλεγχο του παγκόσμιου Οργανισμού, αφού το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, καθώς και το Συμβούλιο Ασφαλείας, δεν έχουν αλλάξει ουσιαστικά μορφή, με την είσοδο νέων και περισσότερων αναπτυσσόμενων κρατών. Το ζήτημα αυτό προκαλούσε την αντίδραση του συνόλου των αναπτυσσόμενων χωρών, η οποία εκφράστηκε τόσο από την Ομάδα των 77, όσο και από το Κίνημα των Αδεσμεύτων. Ιδιαίτερα, αναφορικά με το ρόλο

<sup>52</sup> Βλ. Τσάλτας, Γρ, Ι., *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης*, ορ. cit.,σελ. 167-169.

του Συμβουλίου Ασφαλείας, το Κίνημα των Αδεσμεύτων εξέφραζε την ανησυχία του, σε σχέση με τη συνεχή καταπάτηση του ρόλου και της λειτουργίας τόσο της ΓΣ, όσο και του ECOSOC. Συγκεκριμένα, θεωρούσε, ότι μέσω της χρήσης του Άρθρου 24 του Χάρτη, που παραχωρεί την ευθύνη για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, το Συμβούλιο Ασφαλείας εμπλεκόταν σε τομείς, που «ενέπιπταν στη δικαιοδοσία της ΓΣ και του ECOSOC. Για το λόγο αυτό, θεωρούσε, ότι ένα κομμάτι της διαδικασίας αναμόρφωσης του συστήματος του ΟΗΕ, θα έπρεπε να περιλαμβάνει την αναβάθμιση του ρόλου της ΓΣ, ως όργανο εκπροσώπησης των ΗΕ, σε όλα τα ζητήματα, ακόμα και σε αυτά, που αφορούσαν στην ειρήνη και την ασφάλεια<sup>53</sup>.

## **2.2 G-77 και Ειδικευμένοι Οργανισμοί του ΟΗΕ**

Πέρα από τη δράση τους στη ΓΣ, η Ομάδα των 77 συμμετέχει ενεργά στους Ειδικευμένους Οργανισμούς του συστήματος του ΟΗΕ και ειδικότερα σ' εκείνους που παρουσιάζουν άμεσο ενδιαφέρον σε σχέση με την αντιμετώπιση των προβλημάτων του Τρίτου Κόσμου, ενώ διατηρούν, όπως είδαμε και παραπάνω παραρτήματα σε διάφορους από αυτούς τους οργανισμούς. Άλλωστε, δε θα πρέπει να ξεχνάμε, ότι και η ίδια η Ομάδα των 77 «γεννήθηκε» στα πλαίσια ενός τέτοιου οργανισμού, με τον οποίο διατηρεί ισχυρούς δεσμούς αλληλεξάρτησης μέχρι και σήμερα. Στα πλαίσια των Ειδικευμένων Οργανισμών, οι G-77 προσβλέπουν κυρίως στη συλλογική συνεργασία για την προώθηση κυρίως δράσεων σε σχέση με τη βιώσιμη ανάπτυξη, αλλά και στην παροχή ουσιαστικής υποστήριξης, ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν και να ξεπεράσουν τα μακροχρόνια προβλήματά τους.

Παράλληλα, η πίεση για συλλογική δράση και συνεργασία ανάμεσα στο σύνολο των κρατών-μελών της διεθνούς κοινότητας, αλλά και η ανάγκη αντιμετώπισης των ειδικών αναγκών και προβλημάτων του Τρίτου Κόσμου, αποτέλεσε τη γενεσιουργό αιτία της ίδρυσης και νέων Οργανισμών όπως το UNDP, το 1965 και τον UNIDO, το 1966<sup>54</sup>.

<sup>53</sup> Βλ. Strydom, H., *The Non-Aligned Movement and the Reform of International Relations*, στο: von Bogdandy, A., Wolfrum, R., (eds), *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Vol. 11, Netherlands, 2007, p. 16.

<sup>54</sup> Βλ. Τσάλτας, Γρ, Ι., *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης*, *op. cit.*, σελ. 167-169.



## **2.3 Η αναμόρφωση του συστήματος του ΟΗΕ. Η ειδική περίπτωση της UNCTAD.**

### **2.3.1 Ο ρόλος των G-77**

#### **α) Η Έναρξη της Διαδικασίας Αναμόρφωσης του ΟΗΕ- 1997**

Προτάσεις για την αναμόρφωση του ΟΗΕ υπήρξαν καθ'όλη τη διάρκεια της ιστορίας του. Ωστόσο οι προτάσεις αυτές φαινόταν, ότι υποχωρούσαν με κάθε νέα πολιτική ανάπτυξη. Οι αναπτυσσόμενες χώρες ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 υπέβαλαν προτάσεις για τις αλλαγές, που θα έπρεπε να λάβουν χώρα στο εσωτερικό του ΟΗΕ, ώστε «το σύστημα του ΟΗΕ για την ανάπτυξη να γίνει πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό σε σχέση με την υποστήριξή του προς τον αναπτυσσόμενο Νότο, ώστε να καταφέρει να επιτύχει τους αναπτυξιακούς του στόχους». Την άποψη αυτή προώθησε κατά κύριο λόγο το Κίνημα των Αδεσμεύτων<sup>55</sup>, υποστηρίζοντας ταυτόχρονα, ότι λόγω της διακυβερνητικής και παγκόσμιας φύσης του οργανισμού, θα έπρεπε «η φωνή κάθε κράτους-μέλους...να ακούγεται και να γίνεται σεβαστή...ανεξάρτητα από τις συνεισφορές του στον προϋπολογισμό του ΟΗΕ.»<sup>56</sup>

Το 1997, ο ΓΓ του ΟΗΕ, Κόφι Ανάν, δημοσίευσε μία Έκθεση<sup>57</sup> για την ανανέωση του οργανισμού. Η Έκθεση αυτή περιλάμβανε εκτεταμένες αλλαγές με στόχο να δοθεί η δυνατότητα στον ΟΗΕ να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις προκλήσεις της νέας χιλιετίας. Με αφορμή την Έκθεση αυτή, η Ομάδα των 77 δημοσίευσε τις θέσεις της<sup>58</sup> αναφορικά με το πρόγραμμα αναμόρφωσης του ΟΗΕ. Τα σημεία, που τονίστηκαν ιδιαίτερα ήταν η ενίσχυση της στρατηγικής κατεύθυνσης από τη ΓΣ, οι προτάσεις σε σχέση με την αναδιαμόρφωση των 4<sup>59</sup> θυγατρικών σωμάτων του ECOSOC, ο ρόλος των περιφερειακών επιτροπών στην διαδικασία αναμόρφωσης, η αναμόρφωση της Γραμματείας, καθώς και η σύσταση μιας Ομάδας

<sup>55</sup> Βλ. Strydom, H., *The Non-Aligned Movement and the Reform of International Relations*, στο: von Bogdandy, A., Wolfrum, R., (eds), *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, op. cit., p. 15.

<sup>56</sup> Βλ. Final Document of the 14<sup>th</sup> Conference, note 16, par. 38.3.

<sup>57</sup> Μιλάμε για την Έκθεση του Κόφι Ανάν με τίτλο: “Renewing the United Nations: A Programme for Reform”, (A/51/950), διαθέσιμη στο [http://www.un.org/millennium/documents/a\\_51\\_950\\_add7.htm](http://www.un.org/millennium/documents/a_51_950_add7.htm), (προσπελάστηκε στις 26/7/2010).

<sup>58</sup> Το σύνολο των πρώτων θέσεων της Ομάδας των 77, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: Preliminary position of the Group of 77 and China on the Report of the Secretary-General: Renewing the United Nations: A Programme for Reform (A/51/950), 14 October 1997 και Preliminary position of the Group of 77 and China on the Report of the Secretary-General: Renewing the United Nations: A Programme for Reform (A/51/950), 29 October 1997. Βλ. <http://www.g77.org/doc/reform.htm> και <http://www.g77.org/doc/reform2.htm> (προσπελάστηκε στις 26/7/2010).

<sup>59</sup> Βλ. <http://www.un.org/en/ecosoc/about/subsidiary.shtml>, (προσπελάστηκε στις 26/7/2010).

για την Ανάπτυξη στην οποία θα περιλαμβάνονταν και οργανισμοί, όπως το UNDP, το UNICEF και το UNFPA, με συμβολή και τη συμμετοχή άλλων διακυβερνητικών χρηματοδοτικών οργανώσεων, όπως το WFP. Άμεση απόρροια της πρότασης αυτής αποτελούσε και η ιδέα να υπάρξει ένα ενιαίο πλαίσιο Ενίσχυσης για την Ανάπτυξη των ΗΕ (UNDAF), με κοινούς στόχους και συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο, προκειμένου να επιτευχθούν η καλύτερη ενσωμάτωση και ο συντονισμός των προσπαθειών σε σχέση με την παροχή τεχνικής βοήθειας από τις διάφορες χρηματοδοτικές οργανώσεις. Το ζήτημα της οικονομικής ενίσχυσης αποτελούσε μία πολύ σημαντική πτυχή για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Για το λόγο αυτό υποστήριξαν ένθερμα την ιδέα της αύξησης των πόρων για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης και της τεχνικής συνεργασίας στις αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά και προώθησαν την ιδέα της σύστασης ενός Γραφείου για τη Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης. Τέλος, προτάθηκε η ενδυνάμωση του UNEP, αλλά και του UN-HABITAT, για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων σε σχέση με το περιβάλλον, αλλά και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Τις θέσεις αυτές της Ομάδας των 77, ενστερνίστηκε ένα χρόνο αργότερα και το Κίνημα των Αδεσμεύτων, λέγοντας, πως η διαδικασία αναμόρφωσης του συστήματος του ΟΗΕ θα πρέπει να συνδεθεί με την προαγωγή της ανάπτυξης.<sup>60</sup>

Το Σεπτέμβριο του 1997, δημοσιοποιήθηκε και η υπουργική Διακήρυξη<sup>61</sup> της Ομάδας των 77, η οποία εξέταζε εκ νέου, μεταξύ άλλων, το θέμα της ενδεχόμενης μεταρρύθμισης στα ΗΕ, ιδιαίτερα σε συνάρτηση με την έκθεση του ΓΓ. Η Διακήρυξη υπογράμμισε την ανάγκη υιοθέτησης μιας σειράς συγκεκριμένων αρχών σε σχέση με την αναμόρφωση, οι οποίες προέκυψαν στα πλαίσια διαβουλεύσεων ανάμεσα στα κράτη στη ΓΣ. Οι αρχές, που υιοθετούνταν μέσα από τη Διακήρυξη ήταν οι ακόλουθες:

- Τα ΗΕ, ως Παγκόσμιος Οργανισμός, αποτελεί το πιο αξιόπιστο σώμα για την εκτέλεση αναπτυξιακών στόχων. Η διαδικασία αναμόρφωσης, επομένως, θα πρέπει να ενισχύσει τη δυνατότητα των ΗΕ να εκπληρώσουν το ρόλο τους και τις λειτουργίες, που συνεπάγεται αυτός, στον τομέα ανάπτυξης.
- Οι αναπτυξιακοί στόχοι της οργάνωσης είναι θεμελιώδους σπουδαιότητας και δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν ως ζητήματα δευτερεύουσας σημασίας σε

<sup>60</sup> Βλ. Strydom, H., *The Non-Aligned Movement and the Reform of International Relations*, στο: von Bogdandy, A., Wolfrum, R., (eds), *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, op. cit., p. 15

<sup>61</sup> Βλ. <http://www.g77.org/doc/Decl1997.html>, (προσπελάστηκε στις 27/7/2010).

σχέση με τη διατήρηση της ειρήνης, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ανθρωπιστικές δράσεις του .

- Τα ΗΕ πρέπει να εκτελέσουν τον εξουσιοδοτημένο τους ρόλο στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα, ο οποίος περιλαμβάνει την πολιτική ανάλυση, τη συναίνεση, τον πολιτικό συντονισμό και την παροχή τεχνικής βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες.
- Ο ρόλος της ΓΣ στον τομέα της διατύπωσης και του συντονισμού μακροοικονομικής πολιτικής πρέπει να ενισχυθεί και τα οικονομικά θεμελιώδη ζητήματα πρέπει να αποκατασταθούν στην κορυφή της ημερήσιας διάταξης των ΗΕ.
- Ο ρόλος Ειδικών Οργανισμών, που δεν τηρούν πλήρως τους δημοκρατικούς κανόνες, στα πλαίσια του συστήματος των ΗΕ, θα πρέπει να αναθεωρηθεί. Η διαδικασία λήψης απόφασης των Οργάνων του συστήματος Bretton Woods πρέπει να αναπροσαρμοστεί, ώστε να υπάρχει μεγαλύτερο ποσοστό δημοκρατικής νομιμοποίησης, καθολικότητας και διαφάνειας.
- Όλες οι προτάσεις σε σχέση με τη διαδικασία αναμόρφωσης θα πρέπει να στοχεύσουν στην εφαρμογή των αρχών της διαφάνειας, του πλουραλισμού, και της δημοκρατίας, που αποτελούν την κινητήρια δύναμη των ΗΕ. Αυτό σημαίνει τη διαθεσιμότητα πολλαπλάσιων προοπτικών σε σχέση με τα κρίσιμα κοινωνικοοικονομικά ζητήματα και ενίσχυση της δημοκρατικής λήψης αποφάσεων.
- Τα μέτρα διαχείρισης, ώστε να περιοριστεί η επικάλυψη των λειτουργιών και να ελαχιστοποιηθεί ο κατακερματισμός των ζητημάτων είναι υπερβολικά σημαντικά, αλλά πρέπει να είναι αποτελέσουν τμήμα των ευρύτερων στόχων της διαδικασίας αναμόρφωσης.
- Τέλος, απαραίτητη προϋπόθεση για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των ΗΕ είναι να υπάρξει σταθερή και επαρκής χρηματοδότηση. Τα κράτη-μέλη πρέπει να εκπληρώσουν τις νομικές υποχρεώσεις τους, καταβάλλοντας τις συνεισφορές τους άμεσα, πλήρως και χωρίς όρους, σύμφωνα με το άρθρο 17 του Χάρτη.

Όπως μπορεί παρατηρήσει κανείς, οι αρχές, που προέβαλε η Ομάδα των 77, σε σχέση με τη διαδικασία αναμόρφωσης, εντάσσονται στην παραδοσιακή οπτική του συνασπισμού, όσον αφορά στη λειτουργία του συστήματος των ΗΕ, των

ειδικευμένων οργανισμών του, καθώς και των οργάνων του συστήματος Bretton Woods. Το ζήτημα της ανάπτυξης ως βασική προτεραιότητα στην ημερήσια διάταξη του συστήματος των ΗΕ, η ανάγκη για την προαγωγή της δημοκρατικής διακυβέρνησης σε διεθνές επίπεδο και η πρωτοκαθεδρία του ρόλου της ΓΣ σε σχέση με τη χάραξη της πολιτικής των ΗΕ, αλλά και σε σχέση με τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των θέσεων των αναπτυσσόμενων χωρών από τη δεκαετία του '60, οι οποίες επαναδιατυπώθηκαν στα πλαίσια των προτάσεων αναμόρφωσης.

### **β) Οι Επόμενες Προσπάθειες Αναμόρφωσης: 1998-2004**

Οι προσπάθειες για την προώθηση της διαδικασίας αναμόρφωσης συνεχίστηκαν κατά τη διάρκεια της θητείας του Κόφι Ανάν. Το Σεπτέμβριο, του 2000, έλαβε χώρα στη Νέα Υόρκη, η Σύνοδος Κορυφής της Χιλιετίας. Αποτέλεσμα της Συνδιάσκεψης ήταν η υιοθέτηση της Διακήρυξης της Χιλιετίας<sup>62</sup>, μέσα από την οποία τέθηκαν οι 8 Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας (MDGs)<sup>63</sup>, ένα φιλόδοξο σχέδιο, που θα πρέπει να έχει υλοποιηθεί μέχρι το 2015.

Δύο χρόνια αργότερα, το Σεπτέμβριο του 2002, στην ετήσια Έκθεση του για τη ΓΣ, σε σχέση με τη λειτουργία του Οργανισμού, με τίτλο «Η Ενίσχυση των ΗΕ: Μια Ατζέντα για την Περαιτέρω Αλλαγή»<sup>64</sup>, ο Κόφι Ανάν παρουσίασε μια επαναξιολόγηση των προηγούμενων μεταρρυθμίσεων και πρότεινε νέες. Η Έκθεση, διαιρέθηκε σε έξι θεματικές ενότητες<sup>65</sup> και αναγνώριζε την αναγκαιότητα της

<sup>62</sup> Βλ. <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>, (προσπελάστηκε στις 27/7/2010).

<sup>63</sup> Οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας (MDGs) είναι οκτώ διεθνείς στόχοι ανάπτυξης, τους οποίους τα 192 κράτη-μέλη των ΗΕ και τουλάχιστον 23 διεθνείς οργανισμοί έχουν συμφωνήσει να επιτύχουν μέχρι το έτος 2015. Περιλαμβάνουν τη μείωση της ακραίας φτώχειας, τη μείωση των ποσοστών παιδικής θνησιμότητας, την πάλη των επιδημιών ασθενειών όπως το AIDS και την ανάπτυξη μιας σφαιρικής συνεργασίας για την ανάπτυξη. Οι 8 Στόχοι της Χιλιετίας αναλύονται σε 21 ποσοτικά προσδιορισμένους στόχους, που υπολογίζονται από 60 δείκτες. Τα κεντρικά θέματα προσέγγισης των στόχων επικεντρώνονται στα ακόλουθα θέματα: Στόχος 1: Η εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και πείνας, Στόχος 2: Η Υλοποίηση της παγκόσμιας προσχολικής εκπαίδευσης, Στόχος 3: Η Προαγωγή της ισότητας των φύλων και της ενδυνάμωσης των γυναικών, Στόχος 4: Η Μείωση της παιδικής θνησιμότητας, Στόχος 5: Η Βελτίωση της υγείας της μητέρας, Στόχος 6: Η Καταπολέμηση του AIDS, της ελονοσίας και άλλων ασθενειών, Στόχος 7: Η Εξασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και Στόχος 8: Η Προώθηση μιας διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας. Βλ. <http://www.undp.org/mdg/basics.shtml>, (προσπελάστηκε στις 27/7/2010).

<sup>64</sup> Μιλάμε για την Έκθεση του Κόφι Ανάν με τίτλο: “Strengthening of the United Nations: An agenda for further change”, διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <http://portal.unesco.org/en/files/12698/10545492181unc133e.pdf/unc133e.pdf>, (προσπελάστηκε στις 17/7/2010).

<sup>65</sup> (1) Strengthening of the United Nations, (2) Doing what matters, (3) Serving Member States better, (4) Working better together, (5) Allocating resources to priorities, (6) The Organization and its people: investing in excellence. Βλ. “Strengthening of the United Nations: An agenda for further change”,

ενίσχυσης της συνεργασίας στα πλαίσια των ΗΕ, ώστε «να σφυρηλατήσει ένα κοινό μέλλον σε ένα πλαίσιο, όπου η παγκόσμια αλλαγή έχει επιταχυνθεί<sup>66</sup>».

Μεταξύ των έξι θεμάτων, το ζήτημα της συλλογικής συνεργασίας, έθεσε τον προβληματισμό σε σχέση με το συντονισμό στο εσωτερικό του οργανισμού, αλλά και σε σχέση με τους ρόλους και τις ευθύνες των διάφορων δρώντων και των αντιπροσώπων. Επίσης, υπογραμμίστηκε η ανάγκη της προαγωγής της συνεργασίας ανάμεσα στα ΗΕ και την κοινωνία των πολιτών. Για το λόγο αυτό συστάθηκε μια Επιτροπή με σκοπό να υποβάλλει προτάσεις, που θα συνέβαλαν περεταίρω στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ τους. Η πρόταση αυτή υιοθετήθηκε πρώτα σε επίπεδο ΓΣ, ως απόρροια της Απόφασης για την αναμόρφωση του ΟΗΕ και στη συνέχεια, το Φεβρουάριο, του 2003, μέσω της σύστασης της Επιτροπής Διαπρεπών Προσώπων. Η Επιτροπή αποτελούνταν από 12 μέλη, με βάση την αρχή της γεωγραφικής αντιπροσώπευσης<sup>67</sup>. Πρόεδρος της Επιτροπής ήταν ο Fernando Henrique Cardoso, πρώην Πρόεδρος της Βραζιλίας. Η Επιτροπή Cardoso υπέβαλε την Έκθεσή της στο ΓΓ, τον Ιούνιο, του 2004. Η Έκθεση<sup>68</sup>, με τίτλο «Εμείς οι λαοί: Η Κοινωνία των Πολιτών, τα ΗΕ και η σφαιρική Διακυβέρνηση» πραγματοποιούσε 30 διαφορετικές συστάσεις, οι οποίες είχαν κυρίως οργανωτική φύση. Επίσης, αναφερόταν στην αναγκαιότητα της ενδυνάμωσης των δημοκρατικών δομών μέσα από ένα σύστημα παγκόσμιας διακυβέρνησης και ευθύνης.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες άσκησαν αρνητική κριτική στο περιεχόμενο της Έκθεσης, κυρίως μέσω του Κινήματος των Αδεσμεύτων. Τα αναπτυσσόμενα κράτη θεώρησαν, ότι το περιεχόμενο της Έκθεσης υποσκελίζε σε κάποια σημεία το ζήτημα της κρατικής κυριαρχίας, όπως είχε αποτυπωθεί στον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ<sup>69</sup>. Η αντίδραση αυτή των αναπτυσσόμενων κρατών επιβράδυνε την εξέλιξη των διαδικασιών για την αναμόρφωση του ΟΗΕ.

---

διαθέσιμη στο: <http://portal.unesco.org/en/files/12698/10545492181unc133e.pdf/unc133e.pdf>, (προσπελάστηκε στις 28/7/2010).

<sup>66</sup> Asadi, B., *Group of 77 and the United Nations Reform, Intellectual Network for the South*, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.insouth.org/>, pp.12-14, (προσπελάστηκε στις 28/7/2010).

<sup>67</sup> Behnam, A., *Developing Countries in the Group of 77: a Journey in Multilateral Diplomacy, 1964 to 2004*, στο Macdonald, R., Johnston, D., M., (eds.), *Towards World Constitutionalism*, Koninklijke Brill BV., Netherlands, 2005.

<sup>68</sup> "We the Peoples: Civil Society, the UN and Global Governance", (A/58/817), Asadi, B., *Group of 77 and the United Nations Reform, Intellectual Network for the South*, op. cit., p.13.

<sup>69</sup> Βλ. Strydom, H., *The Non-Aligned Movement and the Reform of International Relations*, στο: von Bogdandy, A., Wolfrum, R., (eds), *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, op. cit., p. 15

### γ) Οι πρόσφατες Εξελίξεις: 2005-2007

Λίγα χρόνια αργότερα, μα αφορμή τον εορτασμό της 60ης επετείου από τη δημιουργία του ΟΗΕ, το 2005, δημιουργήθηκε εκ νέου μια ισχυρή τάση για την αναδιατύπωση των βασικών πρακτικών και των δομών του οργανισμού. Με βάση τις Εκθέσεις δύο Ομάδων Εμπειρογνομόνων, ο ΓΓ, Κόφι Ανάν αποφάσισε να υποβάλει νέες προτάσεις για τη μεταρρύθμιση του συστήματος των ΗΕ, ενώ το σύνολο των σημαντικότερων ηγετών συμφώνησε να προωθήσει τη διαδικασία με την υπογραφή ενός Εγγράφου Έκβασης μιας Παγκόσμιας Συνόδου Κορυφής (WSOD), που θα λάμβανε χώρα το Σεπτέμβριο του 2005. Εντούτοις, η σύνταξη ενός του εγγράφου είχε και το τίμημά της. Η άφιξη, τον Αυγούστου 2005, του νέου πρεσβευτή των ΗΠΑ στα ΗΕ, Τζον Μπόλτον, ο οποίος προέβαλε μια σειρά πολυάριθμων αιτημάτων σε σχέση με τις μελλοντικές τροποποιήσεις, έφερε τα κράτη-μέλη σε δύσκολη θέση και έτσι απέτυχαν να φτάσουν σε συμφωνία εγκαίρως, αφού υπήρχαν διαφωνίες σε αρκετά σημεία.

Τελικά, μερικές ημέρες πριν από τη Σύνοδο Κορυφής, κατάφεραν να συμφωνήσουν στην τελική μορφή του εγγράφου. Ωστόσο, πολλές αντιπροσωπείες, και πιο συγκεκριμένα αυτές των αναπτυσσόμενων χωρών, αισθάνθηκαν, ότι υποχρεώθηκαν να αποδεχτούν κάποια σημεία σε σχέση με την ατζέντα της μεταρρύθμισης. Επιπλέον, ένα ακόμα σημείο τριβής ήταν και η πρόταση των ΗΠΑ να θέσουν ένα συγκεκριμένο όριο στον προϋπολογισμό του οργανισμού για τα κράτη-μέλη<sup>70</sup>. Σύμφωνα με το όριο αυτό, αν ένα ουσιαστικό μέρος των μεταρρυθμίσεων δεν γινόταν αποδεκτό από τα κράτη-μέλη κατά τη διάρκεια του πρώτου εξάμηνου του 2006, η Γραμματεία των ΗΕ δεν θα λάμβανε άλλα κεφάλαια, ώστε να συνεχίσει τις δραστηριότητές της. Το όριο σε σχέση με τον προϋπολογισμό διέυρνε το χάσμα ανάμεσα σε Βορρά και Νότο και αύξησε τη δυσπιστία των αναπτυσσόμενων κρατών, αφού αισθάνθηκαν να απειλούνται από αυτό, που θεώρησαν ως προσπάθεια από τους σημαντικούς χορηγούς των ΗΕ να αποκτήσουν ουσιαστική επιρροή στο εσωτερικό του οργανισμού χρησιμοποιώντας ως προκάλυμμα τη διαδικασία μεταρρύθμισης. Έτσι, οι G-77 αποφάσισαν να φέρουν εμπόδιο σε οποιαδήποτε μεταρρύθμιση, χρησιμοποιώντας ως μέσο την ψήφο στην 5<sup>η</sup> Επιτροπή<sup>71</sup>, η οποία από το 1986

<sup>70</sup> Βλ. Martinetti, I., *Reforming Oversight and Governance of the UN encounters hurdles*, *UN Reform Watch*, No 22, Center for UN Reform Education, New York, December 1<sup>st</sup>, 2006, p.4.

<sup>71</sup> Η 5<sup>η</sup> Επιτροπή της ΓΣ ασχολείται κυρίως με διοικητικά θέματα, αλλά και με τα θέματα προϋπολογισμού. Με βάση τις Εκθέσεις της 5<sup>ης</sup> Επιτροπής, η ΓΣ εξετάζει και εγκρίνει τον προϋπολογισμό του οργανισμού σύμφωνα με το Κεφάλαιο IV, Άρθρο 17 του Χάρτη των ΗΕ. Αυτή η

λαμβάνει αποφάσεις για την αναμόρφωση των θεσμών μέσω συναίνεσης. Για άλλη μια φορά η πλειοψηφία των αναπτυσσόμενων κρατών επικράτησε, μπλοκάροντας κάθε προσπάθεια για αλλαγή.

Ένα χρόνο αργότερα, όταν η πρόταση των ΗΠΑ απορρίφθηκε, οι συζητήσεις ξεκίνησαν εκ νέου. Κατά τη διάρκεια της 61<sup>ης</sup> Συνόδου της ΓΣ, έγιναν συζητήσεις για την αποδοχή κάποιων προτάσεων αναμόρφωσης σε σχέση με τον προϋπολογισμό, αλλά και σε σχέση με κάποιες διοικητικές μεταρρυθμίσεις. Ουσιαστικά, όμως, η διαδικασία αυτή δεν έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο.

Μετά από την εξέλιξη αυτή, αποδόθηκαν ευθύνες στις αναπτυσσόμενες χώρες, αφού ουσιαστικά κατηγορήθηκαν, ότι δεν υποστηρίζουν τη διαδικασία αναμόρφωσης παρά τη συνεχή διατύπωση αιτημάτων για αλλαγές. Είναι γνωστό, ότι ο πρωταρχικός στόχος των G-77, είναι να προάγουν τα οικονομικά συμφέροντα των αναπτυσσόμενων κρατών «ενισχύοντας την κοινή διαπραγματευτική τους θέση αναφορικά με το σύνολο των σημαντικών διεθνών οικονομικών ζητημάτων μέσα στο σύστημα των ΗΕ»<sup>72</sup>. Αντίθετα, οι αναπτυγμένες χώρες θεωρούν, ότι οι G-77 λειτουργούν απλά ως αποδιοργανωτική δύναμη, μια ομάδα χωρίς μια καθορισμένη ημερήσια διάταξη, που ενώνεται μόνο με σκοπό να αποτρέψει οποιαδήποτε «υποτιθέμενη» προσπάθεια των μεγαλύτερων χορηγών να αποκτήσουν περισσότερη επιρροή σε σχέση με τις δραστηριότητες του οργανισμού. Εντούτοις, όταν λαμβάνονται ομόφωνα οι αποφάσεις, όπως συνέβη και με την περίπτωση της 5<sup>ης</sup> Επιτροπής, κατέστη σαφές, ότι η Ομάδα των 77 λειτουργεί, επίσης, ως διάυλος, μέσα από τον οποίο, οι αναπτυσσόμενες χώρες επιλύουν τις διαφορές τους και διατυπώνουν συνεπείς πολιτικές και προσεγγίσεις. Σε πολλές περιπτώσεις, αρκετοί από τους εκπροσώπους των G-77 υποστηρίζουν, ότι ένα μεγάλο μέρος της προσπάθειας για να επέλθει συμβιβασμός ανάμεσα στα κράτη, προήλθε από την ίδια την προθυμία των αναπτυσσόμενων χωρών να δεσμευτούν ουσιαστικά, ενώ από την άλλη πλευρά, όταν δεν επιλύονται οι διαφορές ανάμεσα στα μέλη τους, κάθε προσπάθεια μεταρρυθμίσεων αποτυγχάνει.<sup>73</sup>

Ένα άλλο σημείο ζωτικής σημασίας σημείο στην ημερήσια διάταξη των G-77 σε σχέση με τη διαδικασία μεταρρύθμισης των ΗΕ, αφορά στη δίκαιη κατανομή των

---

λειτουργία επιβεβαιώθηκε από τη ΓΣ μέσω της Απόφασης 45/248 B, Sect. VI. Βλ. <http://www.un.org/ga/fifth/about.shtml>, (προσπελάστηκε στις 28/7/2010).

<sup>72</sup> Βλ. Martinetti, I., UN Management Reform: The Role and Perspective of the G-77, *UN Reform Watch*, No 28, Center for U.N. Reform Education, New York, September 8<sup>th</sup>, 2007, pp. 2-4.

<sup>73</sup> Ibid.

πόρων και στην προσπάθεια αποτροπής οποιασδήποτε εκτροπής κεφαλαίων, σε σχέση με τη χρηματοδότηση δράσεων για την ανάπτυξη προς άλλους σκοπούς. Η Ομάδα των 77 συχνά εκφράζει την απογοήτευση της σε σχέση με την κατανομή των πόρων, αφού υποστηρίζει πως κατά κύριο λόγο, χρηματοδοτούνται δραστηριότητες σε σχέση με ζητήματα, που αφορούν στην ειρήνη και την ασφάλεια, και όχι σε σχέση με την ανάπτυξη. Στην πραγματικότητα, τα περισσότερα κεφάλαια αφορούν σε εξουσιοδοτήσεις, που εκδίδονται από το Συμβούλιο Ασφαλείας και υπάρχει μια αίσθηση, ότι η 5<sup>η</sup> Επιτροπή υπάρχει για να νομιμοποιεί τις δράσεις αυτές.<sup>74</sup> λαμβάνονται από το Συμβούλιο Ασφαλείας. Έτσι, οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν βάσιμους λόγους να θεωρούν, ότι η διανομή των πόρων δεν είναι αυτή τη στιγμή δίκαιη και ότι δεν ενισχύονται δραστηριότητες για την προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης.

Αυτή η κατηγορία αντικρούεται από τους σημαντικότερους χορηγούς, οι οποίοι υποστηρίζουν, ότι η χρηματοδότηση δράσεων για την ανάπτυξη, καλύπτονται από την εθελοντική χρηματοδότηση και ότι ο προϋπολογισμός των ΗΕ πρέπει να εξυπηρετήσει την αποστολή του για την εξασφάλιση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Οι αναπτυσσόμενες χώρες, στην πραγματικότητα, είναι οι κύριοι παραλήπτες σημαντικών κεφαλαίων χρηματοδοτικής ενίσχυσης, μέσω των εθελοντικών συνεισφορών, οι οποίες τα τελευταία χρόνια έχουν ξεπεράσει κατά ένα σημαντικό ποσοστό τον προϋπολογισμό των ΗΕ<sup>75</sup>. Εντούτοις, οι εθελοντικές συνεισφορές θεωρούνται γενικά από τα αναπτυσσόμενα έθνη ως κεφάλαια, που κατευθύνονται σε συγκεκριμένα προγράμματα σύμφωνα τις προτεραιότητες των χορηγών, παρά στο σύνολο των προτεραιοτήτων των εθνικών κυβερνήσεων<sup>76</sup> των αναπτυσσόμενων χωρών. Αυτή η αντίληψη, οδήγησε σε δράσεις προς την εξασφάλιση, ότι ο προϋπολογισμός των ΗΕ, στον οποίο έχουν δικαίωμα άσκησης ελέγχου και τα 192 κράτη-μέλη μέσω της 5<sup>ης</sup> Επιτροπής της ΓΣ, θα διανέμεται δίκαια.

---

<sup>74</sup> Ibid.

<sup>75</sup> Ibid.

<sup>76</sup> South Centre, *For a strong and democratic UN: A South Perspective on UN Reform*, South Centre Publications, Geneva, 1996, pp. 3-9.



### 2.3.2 Τα αιτήματα των G-77

Πέρα από τα αιτήματα, που αφορούν στη δίκαιη κατανομή των πόρων υπάρχει και μια σειρά αιτημάτων από την πλευρά των G-77, που αφορούν σε διοικητικές μεταρρυθμίσεις στο σύστημα του ΟΗΕ. Τα βασικότερα από τα αιτήματα αυτά περιλαμβάνουν τα ακόλουθα<sup>77</sup>:

#### 1. ΤΗΝ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΕΥΘΥΝΗΣ ΤΩΝ ΗΕ.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες θεωρούν, ότι πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερη διαφάνεια σε σχέση με τις δραστηριότητες του ΟΗΕ και γι' αυτό κρίνουν ως απαραίτητη την προώθηση ενός συστήματος ευθύνης. Οι G-77 έχουν τονίσει επανειλημμένα την ανάγκη να επιτευχθεί καλύτερη εφαρμογή και αποτελεσματικότερος έλεγχος αναφορικά με την αξιολόγηση των προγραμμάτων του ΟΗΕ. Τα τελευταία τρία χρόνια, όλοι οι σημαντικοί οργανισμοί των ΗΕ, που σχετίζονται με τη διαχείριση και τον έλεγχο σε όλο το σύστημα δημοσίευσαν Εκθέσεις σχετικά με το ζήτημα της ευθύνης. Οι Εκθέσεις περιείχαν προτάσεις σε σχέση με τον τρόπο βελτίωσης των τρεχόντων μηχανισμών.

Αναφορικά με το ζήτημα της ευθύνης μπορούμε να πούμε, ότι έχει πραγματοποιηθεί κάποια πρόοδος. Συγκεκριμένα, μπορούμε να αναφερθούμε στη δημιουργία ενός Γραφείου Δεοντολογίας (Ethics Office)<sup>78</sup>. Η καθιέρωση του Γραφείου αυτού ήταν μία από τις πιο πρώιμες μεταρρυθμίσεις, η οποία τύγχανε και ευρείας υποστήριξης από το σύνολο των κρατών-μελών του ΟΗΕ<sup>79</sup>. Επίσης, όσον αφορά στην Απόφαση σχετικά με την ενίσχυση των συστημάτων επιτήρησης και διακυβέρνησης των ΗΕ, που συζητήθηκε στα πλαίσια της 5<sup>ης</sup> Επιτροπής, οι εκπρόσωποι των G-77 θεωρούν, ότι η συμφωνία για την Ανεξάρτητη Συμβουλευτική Επιτροπή Λογιστικού Ελέγχου (IAAC)<sup>80</sup> και τους όρους εφαρμογής της, επιτεύχθηκε, επειδή οι G-77 ήταν πρόθυμοι να συμμετέχουν ενεργά στην εύρεση μιας συμβιβαστικής λύσης για όλα τα συμβαλλόμενα μέρη, δεδομένου ότι η IAAC,

<sup>77</sup> Πέρα από τα βασικά αιτήματα προτεραιότητας της Ομάδας των G-77, υπήρχαν και κάποια δευτερεύοντα ζητήματα, τα οποία συμπεριέλαβαν στις προτάσεις τους για την αναμόρφωση του συστήματος των ΗΕ. Αυτά είχαν να κάνουν με την Τεχνολογία για την Πληροφόρηση και την Επικοινωνία, καθώς και την αναμόρφωση του συστήματος προμηθειών. Βλ. Martinetti, I., UN Management Reform: The Role and Perspective of the G-77, *UN Reform Watch*, No 28, op. cit., pp. 3-4.

<sup>78</sup> Βλ. <http://www.un.org/reform/ethics/index.shtml>, (προσπελάστηκε στις 29/7/2010).

<sup>79</sup> Βλ. <http://www.centerforunreform.org/node/32>, (προσπελάστηκε στις 29/7/2010).

<sup>80</sup> Βλ. <http://www.un.org/ga/iaac/>, (προσπελάστηκε στις 29/7/2010).

αποτελούσε πρόταση των ΗΠΑ. Η πρόταση αυτή στο παρελθόν είχε προκαλέσει διένεξη ανάμεσα στα κράτη-μέλη.<sup>81</sup>

## 2. ΤΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣ

Οι αναπτυσσόμενες χώρες τάχθηκαν, επίσης, υπέρ της ουσιαστικής μεταρρύθμισης της διοικητικής δομής του ανθρώπινου δυναμικού των ΗΕ. Η βασικότερη προτεραιότητά τους σε σχέση με το ζήτημα αυτό αφορά στην εξασφάλιση της δίκαιης αντιπροσώπευσης τους, με βάση τη γεωγραφική ισορροπία, στις υψηλές θέσεις. Οι G-77 θεωρούν, ότι ένα αρκετά περιορισμένο ποσοστό από αναπτυσσόμενες χώρες αντιπροσωπεύεται σε ανώτερες θέσεις στο εσωτερικό του οργανισμού<sup>82</sup>. Αυτή η τάση δεν είναι αποδεκτή από τον αναπτυσσόμενο Νότο, που υποστηρίζει, ότι αφού αποτελεί το 77% του συνόλου των κρατών-μελών του, δικαιούται μεγαλύτερο ποσοστό εκπροσώπησης. Η πίεση, που ασκήθηκε από την Ομάδα των 77 προς την κατεύθυνση αυτή, είχε ως αποτέλεσμα την αποδοχή μιας Απόφασης<sup>83</sup> για την Αναδιάρθρωση της Διοικητικής Δομής, το Δεκέμβριο του 2006, ωστόσο, μέχρι στιγμής δεν έχουν ληφθεί ουσιαστικά μέτρα για την εφαρμογή της.

## 3. ΤΗΝ ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΗ ΕΝΟΣ ΝΕΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα, που αποτελεί σημαντική προτεραιότητα των G-77 είναι αυτό του εσωτερικού συστήματος δικαιοσύνης του ΟΗΕ. Ο ΓΓ σύστησε μια Ειδική Ομάδα με σκοπό να αναθεωρήσει τη διαχείριση του συστήματος δικαιοσύνης στα πλαίσια του ΟΗΕ, το οποίο χαρακτηρίστηκε ως κατακερματισμένο συγκεντρωτικό, αργό, δαπανηρό και αναποτελεσματικό. Σύμφωνα με την Έκθεση της 5<sup>ης</sup> Επιτροπής για την Αναμόρφωση των ΗΕ<sup>84</sup>, το σημερινό σύστημα δεν παρέχει επαρκή διορθωτικά μέτρα και αποτυγχάνει να εγγυηθεί τα ατομικά δικαιώματα. Έτσι, η Ομάδα πρότεινε τη δημιουργία ενός εντελώς νέου συστήματος εσωτερικής

<sup>81</sup>Βλ. Fifth Committee Report, No 10, 1-8 June 2007.

<sup>82</sup> Κατά το διάστημα 2002-2006, το ποσοστό αντιπροσώπευσης των αναπτυσσόμενων χωρών ανερχόταν σε 40%, έναντι 49% αυτού των αναπτυγμένων. Οι αναπτυσσόμενες χώρες υποστήριξαν, ότι το ποσοστό αυτό είναι περιορισμένο, αφού εκείνες αποτελούν το 77% του συνόλου των κρατών-μελών.

<sup>83</sup>Βλ. Fifth Committee Report, 18-22 December 2006.

<sup>84</sup> Βλ. Fifth Committee Report, 1-8 June 2007, Administration of Justice Report, Core Issues and Recommendations.

δικαιοσύνης.<sup>85</sup> Η Απόφαση<sup>86</sup>, που έθεσε τα θεμέλια για τη δημιουργία ενός νέου αποδοτικότερου συστήματος εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 2007, με την πλήρη υποστήριξη των αναπτυσσόμενων κρατών.

#### 4. Η ΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

Πέρα από τα αιτήματα αυτά υπάρχουν και κάποια άλλα αμφιλεγόμενα ζητήματα, που απασχολούν τις αναπτυσσόμενες χώρες σε σχέση με την αναμόρφωση του συστήματος των ΗΕ. Ένα από αυτά είναι και εξασφάλιση για την εφαρμογή της κυρίαρχης ισότητας των κρατών. Επομένως, όλες οι προτάσεις για μεταρρυθμίσεις, που μπορούν να οδηγήσουν σε διακρίσεις ανάμεσα στα κράτη βάσει του μεγέθους τους, του πληθυσμού τους ή της οικονομικής τους συμβολής δεν είναι αποδεκτές από τους G-77. Οι εκπρόσωποι της Ομάδας των 77 θεωρούν, ότι μερικές από τις προτάσεις, που περιλήφθηκαν στο WSOD, οι οποίες υποβλήθηκαν από το ΓΓ και υποστηρίχθηκαν από τις αναπτυσσόμενες χώρες, επιδίωξαν να αλλάξουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων του οργανισμού. Παραδείγματος χάριν, σύμφωνα με την άποψη μιας μερίδας αναπτυσσόμενων χωρών, η πιθανή απόδοση μεγαλύτερης ανεξαρτησίας στο ΓΓ σε σχέση με τη διαχείριση της Γραμματείας, θα μπορούσε να μεταφραστεί σε αύξηση της επιρροής από τις αναπτυσσόμενες χώρες, δεδομένου ότι διάφορα κράτη-μέλη θεωρούν, ότι επηρεάζεται σημαντικά από τις ΗΠΑ.

Παρά τις προσπάθειες και τα αιτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών να συμβάλλουν στην αναμόρφωση του συστήματος των ΗΕ, κάτι τέτοιο δεν έχει γίνει εφικτό. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στον ανταγωνισμό και τα αντικρουόμενα συμφέροντα ανάμεσα σε αναπτυσσόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά και στο χάσμα, που δημιουργεί η ανισότητα ανάμεσα σε Βορρά και Νότο. Αντί για την προώθηση της αναμόρφωσης ενός συστήματος, ως ιδέα, που θα μπορούσε να ενισχύσει μια καλύτερη μορφή διακυβέρνησης, υπάρχει η προώθηση της ιδέας αναμόρφωσης σε σχέση με την προαγωγή των συμφερόντων και των επιδιώξεων των ίδιων των κρατών-μελών. Επιπλέον, υπάρχει και μια κοινή αίσθηση, ότι τόσο το WSOD αλλά και το όριο σε σχέση με του προϋπολογισμού, συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό, στην υπονόμηση της διαδικασίας των μεταρρυθμίσεων, δημιουργώντας δυσπιστία και επιφυλακτικότητα μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών, μια δυσπιστία,

<sup>85</sup> Βλ. Martinetti, I., *UN Management Reform: The Role and Perspective of the G-77*, *UN Reform Watch*, No 28, op. cit., pp. 3-4.

<sup>86</sup> Βλ. Fifth Committee Report, 19-30 March 2007.

που τις έκανε να βάλουν εμπόδια σε μια διαδικασία, που οι ίδιες είχαν στηρίξει αρχικά.

### **2.3.3 Η περίπτωση της UNCTAD**

Πέρα από την αναμόρφωση του συστήματος του ΟΗΕ τα τελευταία χρόνια υπάρχει και το ζήτημα της αναδιοργάνωσης της UNCTAD, αλλά και τον ιδιαίτερο ρόλο, που θα μπορούσε να διαδραματίσει η Ομάδα των 77 στη διαδικασία αυτή. Οι Διασκέψεις στην Καρταχένα (1992) και στο Midrand (1996) έδωσαν τη χαριστική βολή στα διαδικασία αποδόμησης της UNCTAD, που είχε ήδη ξεκινήσει μια δεκαετία νωρίτερα. Σε αυτές τις Διασκέψεις, ο ρόλος και οι λειτουργίες της UNCTAD περιορίστηκαν σημαντικά και η πολιτική της κατεύθυνση έχασε τον προσανατολισμό, που ακολουθούσε από το 1964, τη χρονιά, που δημιουργήθηκε.

Η μεταβολή της UNCTAD λέγεται<sup>87</sup>, ότι έχει συντελεσθεί σε σχέση με τα ακόλουθα ζητήματα:

- Έχει χάσει το διαπραγματευτικό της ρόλο και έχει περιορισθεί μόνο στην προσπάθεια επίτευξης της συναίνεσης ανάμεσα στα κράτη-μέλη της. Αυτό δεν έχει συμβεί μόνο σε σχέση με τον τομέα του εμπορίου, όπου Ο ΠΟΕ είναι κυρίαρχος, αλλά και σε άλλους τομείς, όπως η οικονομία, η χρηματοδότηση, η μεταφορά της τεχνολογίας και οι περιοριστικές επιχειρηματικές πρακτικές.
- Έχει επέλθει μια προοδευτική διάβρωση της ικανότητάς της για έρευνα και ανάλυση. Στους τομείς, που υπάρχει η δυνατότητα να πραγματοποιηθεί, η έρευνα πρέπει να διεξαχθεί με δραστικά μειωμένους πόρους και μέσα σε ένα προκαθορισμένο ιδεολογικό πλαίσιο και προσανατολισμό.
- Δεν μπορεί πλέον να προβάλλει μια συνολική, ολοκληρωμένη και περιεκτική προσέγγιση για τη ανάπτυξη, κάτι που ήταν το σημαντικότερο της γνώρισμα.
- Θέτοντας ως βασικό στόχο τη διατήρηση της συνοχής, πρέπει να προσαρμοστεί στις επικρατούσες απόψεις, που εκφράζονται από τις αναπτυγμένες χώρες και τους Οργανισμούς, που υποστηρίζονται από αυτές, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΝΤ. Δεν έχει πλέον η δυνατότητα να αμφισβητήσει ουσιαστικά την υπάρχουσα παγκόσμια τάξη ή να υπερτονίσει τις ανισότητες και τις δυσαναλογίες του διεθνούς συστήματος.

---

<sup>87</sup> South Centre, *Reinventing UNCTAD*, South Centre Publications, Geneva, February 2006.

- Ο ρόλος της UNCTAD σήμερα εντοπίζεται αποκλειστικά στην ενίσχυση των αναπτυσσόμενων χωρών, ώστε να μπορέσουν ενσωματωθούν στην παγκόσμια οικονομία, ακόμα και υπό άνισους όρους, προκειμένου να αποκομίσουν τα μέγιστα δυνατά πλεονεκτήματα από την παγκοσμιοποίηση και τη διαδικασία φιλελευθεροποίησης.
- Επίσης, η UNCTAD επικεντρώνεται πλέον στην αναμόρφωση των εσωτερικών πολιτικών των αναπτυσσόμενων κρατών, δίνοντας κατευθύνσεις για την επίτευξη των αναπτυξιακών τους οραμάτων κυρίως μέσα από εθνικές προσπάθειες. Κατά συνέπεια, η παροχή τεχνικής βοήθειας έχει αποκτήσει προεξέχουσα προβολή στις δραστηριότητες της<sup>88</sup>.
- Τέλος, η UNCTAD έχει αποσύρει ουσιαστικά την άμεση υποστήριξή της στην Ομάδα των 77, και γενικά έχει αποστασιοποιηθεί από το ρόλο, που διαδραμάτιζε για την εξομάλυνση των σχέσεων ανάμεσα στα κράτη-μέλη, για τη διατήρηση της ενότητας και της συνοχής τους.

Ως αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων, επικρατεί σκεπτικισμός σε σχέση με τη χρησιμότητα και την αποτελεσματικότητα της UNCTAD. Την άποψη αυτή ενστερνίζονται και οι αναπτυσσόμενες χώρες, ωστόσο από τη στιγμή, που αποτελούν ουσιαστικά κομμάτι της και έχουν επενδύσει τόσα πολλά σε αυτήν θα πρέπει να συμβάλλουν ουσιαστικά στην αναζωογόνηση της. Η Ομάδα των 77 πρέπει, επομένως, ως πρώτο βήμα, να υιοθετήσει μια πλατφόρμα για τη θεσμική αναγέννηση της UNCTAD, και στη συνέχεια να ασκήσει πίεση για την έγκριση και την εφαρμογή της από τα λοιπά σχετικά όργανα της UNCTAD, καθώς επίσης και από τη ΓΣ, ανεξάρτητα από την πιθανή αρνητική αντίδραση του αναπτυγμένου Βορρά.

Η εφαρμογή αυτής της προσπάθειας εξαρτάται και από τη διαθεσιμότητα οικονομικών πόρων. Η Ομάδα των 77 πρέπει να διεκδικήσει τη δυνατότητα, να

<sup>88</sup> Η UNCTAD έχει αναπτύξει ένα ευρύ πρόγραμμα παροχής τεχνικής βοήθειας και δημιουργίας υποδομών σχετικά με το εμπόριο, το περιβάλλον και την ανάπτυξη. Για την επίτευξη του προγράμματος της συνεργάζεται και με άλλους διεθνείς οργανισμούς, όπως το UNEP, ο ΠΟΕ και UNDP. Στα πλαίσια της συνεργασίας της με το UNEP έχει δημιουργήσει μια Ομάδα Εργασίας για τη Δημιουργία Υποδομών για το εμπόριο, το περιβάλλον και την ανάπτυξη (Capacity Building Task Force for Trade, Environment and Development), καθώς και ένα πρόγραμμα εργασίας, που ακολούθησε το Γύρο Εμπορικών Διαπραγματεύσεων της Ντόχα, το 2001, στο οποίο συμμετέχει και ο ΠΟΕ. Επίσης, συνεργάζεται με το FIELD (Foundation for International Environmental Law and Development) σ' ένα νέο πρόγραμμα, που χρηματοδοτείται από το βρετανικό τμήμα για τη Διεθνή Ανάπτυξη (DFID), για την ενίσχυση επιλεγμένων αναπτυσσόμενων χωρών της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής στη βελτίωση των εθνικών και περιφερειακών ικανοτήτων τους να εξετάσουν ζητήματα εμπορίου, περιβάλλοντος και ανάπτυξης. Βλ. <http://www.unep-unctad.org/cbtf/index.htm> (προσπελάστηκε στις 30/7/2010).

προέλθουν οι απαραίτητοι πόροι από τον κανονικό προϋπολογισμό. Εάν οι αναπτυσσόμενες χώρες θέλουν να ανατρέψουν την υπάρχουσα τάση και να εφεύρουν πάλι την UNCTAD, θα πρέπει να καταβάλλουν συλλογικές προσπάθειες, εκμεταλλευόμενες την πλειοψηφική τους υπεροχή, ασκώντας επιρροή στη διαμόρφωση δημοσιονομικών και διοικητικών πολιτικών τόσο στο εσωτερικό της του UNCTAD, όσο και στα πλαίσια της 5<sup>ης</sup> Επιτροπής της ΓΣ. Παράλληλα, κάποιες από τις ισχυρές αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να αναλάβουν πρόσθετες ευθύνες. Η προσπάθεια των G-77 για την επαναφορά της UNCTAD θα πρέπει να προέλθει από την παγίωση της δικής τους ενότητας και συνοχής.

Μία πρώτη προσπάθεια για την αναμόρφωση της UNCTAD πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της 12<sup>ης</sup> Συνόδου της, που έλαβε χώρα στην Άκκρα, το 2008. Η Σύνοδος αφορούσε κυρίως στην αναπροσαρμογή του ρόλου σε σχέση με την ανάπτυξη και την ενίσχυση της θεσμικής της αποτελεσματικότητας, κάτι που αποτυπώθηκε και στα Τελικά Κείμενα της Συνόδου: τη Διακήρυξη και τη Συμφωνία της Άκκρα<sup>89</sup>.

Είναι γεγονός, ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν καταβάλει κοινή προσπάθεια να αποσυναρμολογήσουν την UNCTAD για μία περίοδο σχεδόν 15 ετών. Είναι γεγονός, ότι η διαδικασία επαναπροσδιορισμού και αναμόρφωσης του οργανισμού μπορεί να διαρκέσει για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ωστόσο, η UNCTAD πρέπει να ανακτήσει και πάλι τη δυναμική της, ιδιαίτερα μέσα από την υποστήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών, οι οποίες έχουν ταυτιστεί με αυτήν, αλλά και την αποστολή της για δεκαετίες. Τώρα είναι η καταλληλότερη στιγμή από να αποκατασταθεί η υπεροχή της UNCTAD, η οποία θα την επαναφέρει στην πρώτη γραμμή της πολύπλευρης προσπάθειας να εξεταστούν οι τρέχουσες σύνθετες σφαιρικές προκλήσεις της ανάπτυξης και να χτιστεί μια σταθερή, βιώσιμη και πραγματικά δημοκρατική διεθνής κοινότητα.

---

<sup>89</sup>Βλ. Accra Declaration/ Accra Accord, διαθέσιμα στην ιστοσελίδα: [http://www.unctad.org/en/docs/iaos20082\\_en.pdf](http://www.unctad.org/en/docs/iaos20082_en.pdf), (προσπελάστηκε στις 30/7/2010).

### **ΚΕΦ. 3: ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΡΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΙΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΩΝ 77. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ.**

Στο δεύτερο κεφάλαιο, όπου αναλύθηκε η θεσμική οργάνωση της Ομάδας των 77, έγινε λόγος για το ρόλο των τριών περιφερειακών ομάδων και την ουσιαστική συμμετοχή τους στη διαμόρφωση των αποφάσεων σε επίπεδο Ολομέλειας. Οι τρεις μεγάλες περιφερειακές ομάδες αποτελούν το δίαυλο μέσα από τον οποίο εκφράζεται το σύνολο των προτάσεων, που προωθούνται από την Ομάδα των 77. Επιπλέον, οι τρεις αυτές ομάδες διατηρούν την υπόστασή τους και τη διακριτή τους ταυτότητα στο εσωτερικό του συνασπισμού και συχνά, ιδιαίτερα στα πλαίσια της UNCTAD<sup>90</sup>, εκφράζουν τις δικές τους θέσεις, οι οποίες μπορεί να διαφέρουν και σε κάποια σημεία από αυτές, που προωθούνται από την Ομάδα των 77. Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλυθεί, επίσης, και η ιδιαίτερη σημασία των τριών υποκατηγοριών, που αναπτύχθηκαν στο εσωτερικό του συνασπισμού και προκάλεσαν ποικίλες αντιδράσεις από τα κράτη-μέλη του. Πρόκειται για τις κατηγοριοποιήσεις των κρατών με οικονομικές και γεωγραφικές ιδιαιτερότητες, δηλαδή τις ΕΑΧ, τα περίκλειστα κράτη και τα νησιωτικά κράτη. Τέλος, θα γίνει αναφορά και στον ιδιαίτερο ρόλο της Κίνας, η οποία άτυπα λειτουργεί ως ηγέτης του συνασπισμού της Ομάδας των 77, λόγω της θέσης της ως ισχυρής αναπτυσσόμενης χώρας. Το ερώτημα, που τίθεται είναι κατά πόσο κράτη, όπως η Κίνα, χρησιμοποιούν τη δυναμική τους για να στηρίξουν ουσιαστικά ένα συνασπισμό αναπτυσσόμενων χωρών, όπως η Ομάδα των 77, ή τον χρησιμοποιούν ως προκάλυμμα για την προώθηση των δικών τους συμφερόντων. Η πρακτική αυτή θα αναλυθεί εκτενέστερα στο δεύτερο μέρος, αναφορικά με το ρόλο της Ομάδας των 77 στην Παγκόσμια Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και τις διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες ιδιαίτερα σε σχέση με το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής.

---

<sup>90</sup> Βλ. Williams, M., *Third World Cooperation: The Group of 77 in UNCTAD*, Printer Publishers, op. cit., pp.90-92.

### **3.1 Οι τρεις περιφερειακές Ομάδες**

#### **3.1.1 Η ομάδα των κρατών της Λατινικής Αμερικής**

Σε σύγκριση με τις άλλες δύο περιφερειακές ομάδες, αυτές της Αφρικής και της Ασίας, η ομάδα της Λατινικής Αμερικής θεωρείται η πιο καλά δομημένη με ιδιαίτερα μακρά ιστορία παναμερικανικής διπλωματικής συνεργασίας. Σημαντικό γεγονός, που συνετέλεσε στη δημιουργία ουσιαστικής αλληλεγγύης ανάμεσα στα κράτη-μέλη, αλλά και στη διαμόρφωση μιας διακριτής ταυτότητας, ήταν η σύσταση της Οικονομικής Επιτροπής για τη Λατινική Αμερική (ECLA)<sup>91</sup>, το 1948, από τον ΟΗΕ. Ο βασικός στόχος της Επιτροπής ήταν η συνεισφορά με κάθε οικονομικό μέσο στην ανάπτυξη της περιοχής της Λατινικής Αμερικής, μέσα από την ενίσχυση των οικονομικών δεσμών ανάμεσα στα μέλη της, αλλά και ο συντονισμός σε σχέση με τα οικονομικά ζητήματα, που αφορούσαν στις σχέσεις των μελών της με άλλα κράτη. Επιπλέον, ο αρχικός λόγος για τη σύσταση της Επιτροπής αυτής μπορεί να εντοπιστεί στα προβλήματα, που αντιμετώπιζαν τα κράτη της Λατινικής Αμερικής αναφορικά με την εκβιομηχάνισή τους. Συγκεκριμένα, το μικρό μέγεθος των αγορών και η έλλειψη οικονομικών κλίμακας ήταν τα βασικά προβλήματα, που λειτουργούσαν ως εμπόδιο σε κάθε προσπάθεια εκβιομηχάνισης. Η λύση για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού εντοπίστηκε στη δημιουργία περιφερειακών αγορών, οι οποίες θα εκτόπιζαν τις εθνικές. Αργότερα, στους γενικότερους στόχους της Οικονομικής Επιτροπής για τη Λατινική Αμερική θα συμπεριληφθούν και θέματα, που αφορούν στην κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής.

Ακολουθώντας την ιδέα αυτή τα κράτη της Λατινικής Αμερικής έλαβαν πρωτοβουλίες για την προώθηση μιας σειράς συνεργατικών σχεδίων κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του '50 και του '60, μέσω της δημιουργίας μιας Περιοχής Ελεύθερου Εμπορίου για τη Λατινική Αμερική (LAFTA)<sup>92</sup>, της δημιουργίας της Κοινής Αγοράς της Κεντρικής Αμερικής (CACM), της δημιουργίας της Κοινής Αγοράς των Άνδεων (ACM) και τέλος το Σχέδιο για τη λεκάνη απορροής του

<sup>91</sup> Το πεδίο αναφοράς της ECLA επεκτάθηκε, ώστε να ενσωματώσει και τα κράτη της Καραϊβικής, ενώ με την Απόφαση 1984/67, το Οικονομικό Συμβούλιο, άλλαξε την ονομασία της σε Οικονομική Επιτροπή για τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική (ECLAC). Η ECLAC έχει την έδρα της στη Χιλή και αποτελεί μια από τις πέντε Περιφερειακές Επιτροπές των ΗΕ. Σήμερα περιλαμβάνει 44 κράτη-μέλη. Για περισσότερες πληροφορίες <http://www.eclac.org>, (προσπελάστηκε στις 2/8/2010).

<sup>92</sup> Ανάμεσα σε Αργεντινή, Βραζιλία, Μεξικό, Ουρουγουάη, Παραγουάη, Περού και Χιλή. Βλ. Grunwald, J., Salazar-Carrillo, J., *Economic Integration, Rates of Exchange, and Value Comparisons in Latin America*, στο Daly, D., J., (Edt.), *International Comparisons of Prices and Output*, NBER, Cambridge, 1972, pp. 225-286



Ποταμού Cuenca de la Plata. Το 1970, η LAFTA επεκτάθηκε και σε τέσσερα επιπλέον λατινοαμερικάνικα κράτη, τη Βολιβία, την Κολομβία, τον Ισημερινό και τη Βενεζουέλα, ενώ το 1980 μετεξελίχθηκε στην Ένωση για την Ολοκλήρωση της Λατινικής Αμερικής (ALADI)<sup>93</sup>, η οποία είχε ως στόχο τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς, για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στην περιοχή. Στο περιθώριο της ενιαίας αυτής αγοράς, τα κράτη μέλη στον Οργανισμό αυτό χωρίστηκαν σε τρεις ειδικότερες ομάδες, με βάση το διαφορετικό βαθμό της οικονομικής τους ανάπτυξης. Η πρώτη ομάδα αποτελείται από την Αργεντινή, τη Βραζιλία και τη Χιλή, η δεύτερη ομάδα από την Κολομβία, το Περού, την Ουρουγουάη και τη Βενεζουέλα, ενώ στην τρίτη ομάδα συμμετέχουν η Βολιβία, ο Ισημερινός και η Παραγουάη.<sup>94</sup>

Με την πάροδο των ετών υπήρξαν αρκετές πρωτοβουλίες περιφερειακής συνεργασίας, οι οποίες συνετέλεσαν στη δημιουργία ενότητας και αλληλεγγύης ανάμεσα στα κράτη της Λατινικής Αμερικής. Πέρα από αυτές, που αρχικά είχαν αμιγώς οικονομικό ρόλο, υπήρξαν παράλληλα και πρωτοβουλίες πολιτικού κυρίως χαρακτήρα. Μία από αυτές ήταν και η Κοινότητα των Άνδεων<sup>95</sup>, η οποία δημιουργήθηκε το 1969, επηρεασμένη σαφώς από το πνεύμα της σύστασης της Ομάδας των 77, 5 χρόνια πριν. Σκοπός της Κοινότητας των Άνδεων ήταν η σύσφιξη των σχέσεων ανάμεσα στα κράτη-μέλη της, με απόλυτο όμως σεβασμό στις

<sup>93</sup> Η ALADI απαριθμεί σήμερα 12 κράτη-μέλη: Αργεντινή, Βενεζουέλα, Βολιβία, Βραζιλία, Ισημερινός, Κολομβία, Κούβα, Μεξικό, Ουρουγουάη, Παραγουάη, Περού και Χιλή. Βλ. Latin American Integration Association (ALADI), <http://www.aladi.org>, (προσπελάστηκε στις 2/8/2010).

<sup>94</sup> Πέρα από τις πρωτοβουλίες αυτές, τα κράτη της Λατινικής Αμερικής δημιούργησαν πλαίσια για το συντονισμό της εμπορικής τους πολιτικής. Η Ειδική Επιτροπή Συντονισμού της Λατινικής Αμερικής (CECLA)<sup>94</sup>, η οποία δημιουργήθηκε το Φεβρουάριο του 1964, ήταν η πρώτη προσπάθεια. Ο αρχικός σκοπός της Επιτροπής αυτής ήταν ο σχεδιασμός σε σχέση με της Συνόδους της UNCTAD, αλλά μέχρι το 1968, είχε μετατραπεί σε μόνιμο όργανο, με σκοπό να διαπραγματεύεται με τις ΗΠΑ και την τότε ΕΟΚ και να συντονίζει τη δράση των κρατών της Λατινικής Αμερικής σε διεθνείς οργανισμούς, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΝΤ. Η CECLA διατηρήθηκε ως το 1975, όταν και αντικαταστάθηκε από το Οικονομικό Σύστημα της Λατινικής Αμερικής (SELA). Το SELA απαριθμεί σήμερα 25 κράτη-μέλη: Αϊτή, Αργεντινή, Βενεζουέλα, Βολιβία, Βραζιλία, Γουατεμάλα, Γουιάνα, Δομινικανή Δημοκρατία, Ισημερινός, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Κούβα, Μεξικό, Μπαρμπάντος, Μπαχάμες, Μπελίζε, Νικαράγουα, Ονδούρα, Ουρουγουάη, Παναμάς, Παραγουάη, Περού, Σουρινάμ, Τζαμάικα, Τρινιδάδ και Τομπάγκο και Χιλή. Βλ. Grunwald, J., Salazar-Carrillo, J., Economic Integration, Rates of Exchange, and Value Comparisons in Latin America, στο Daly, D., J., (Edt.), *International Comparisons of Prices and Output*, op.cit., pp. 225-286 και Latin American Economic System, <http://www.sela.org>, (προσπελάστηκε στις 2/8/2010).

<sup>95</sup> Η Κοινότητα των Άνδεων απαριθμεί μόλις 4 κράτη-μέλη: Βολιβία, Κολομβία, Ισημερινός και Περού, ενώ με το καθεστώς του παρατηρητή, αλλά και αυτό της συνεργαζόμενης χώρας συμμετέχουν ακόμα 7 και συγκεκριμένα: η Αργεντινή, η Βραζιλία, το Μεξικό, η Ουρουγουάη, η Παραγουάη και η Χιλή. Βλ. <http://www.comunidadandina.org>, (προσπελάστηκε στις 2/8/2010).



ιδιαιτερότητές τους, συμπεριλαμβανόμενης της αποδοχής όποιας οικονομικής και άλλης ασυμμετρίας.

Οι πρωτοβουλίες αυτές συνεχίζονται μέχρι και σήμερα, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη δημιουργία της ιδιαίτερα σημαντικής Ένωσης των Εθνών της Νότιας Αμερικής<sup>96</sup>, η οποία δημιουργήθηκε το 2008 και φιλοδοξούσε να ακολουθήσει ως πρότυπο την ΕΕ. Σύμφωνα με τον Allan Wagner Tizón, πρώην ΓΓ της Κοινότητας των Άνδεων, κάτι τέτοιο θα είναι εφικτό μέχρι το 2019. Οι βασικοί στόχοι της Ένωσης είναι τόσο οικονομικοί όσο και πολιτικοί. Συγκεκριμένα, η Τράπεζα του Νότου<sup>97</sup> θα χρηματοδοτήσει σχέδια για την οικονομική ανάπτυξη των κρατών-μελών, ενώ ξεχωριστή έμφαση δίνεται στην ενδυνάμωση των δημοκρατικών θεσμών. Παράλληλα, η Ένωση διευρύνει το πεδίο δράσης της και σε άλλους σημαντικούς τομείς, όπως η ενέργεια, οι υποδομές, η εκπαίδευση και η περιβαλλοντική προστασία. Απώτερος στόχος παραμένει η εξάλειψη της φτώχειας, αλλά και η αποδοχή της εμπλοκής στο σχεδιασμό και την εκτέλεση των συναφών δράσεων, της Κοινωνίας των Πολιτών, μέσα από την παρουσία των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, ενώ, τέλος, ο καταστατικός της Χάρτης κάνει λόγο για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας των μελών της.

Ο συντονισμός της πολιτικής και τα περιφερειακά πλαίσια ολοκλήρωσης στηρίχθηκαν αρχικά στην εξάρτηση των κρατών της Λατινικής Αμερικής από τις ΗΠΑ.<sup>98</sup> Παραδοσιακά η Λατινική Αμερική στηριζόταν στις ΗΠΑ, οι οποίες αποτελούσαν το βασικό εξαγωγικό της εταίρο, καθώς και τη μεγαλύτερη πηγή εισροής ιδιωτικού κεφαλαίου. Αναφορικά με τη σχέση τους με τον αναπτυσσόμενο Βορρά, τα κράτη της Λατινικής Αμερικής συνήθιζαν να ανταποκρίνονται στις πρωτοβουλίες των ΗΠΑ ιδιαίτερα κατά την περίοδο της δεκαετίας του '60, όπου η Συμμαχία για την Πρόοδο (Alliance for Progress)<sup>99</sup>, παρείχε ένα στοιχειώδες πλαίσιο,

<sup>96</sup> Στην Ένωση συμμετέχουν όλα τα κράτη-μέλη της Κοινότητας των Άνδεων καθώς και η Βολιβία, ο Ισημερινός, η Κολομβία και το Περού. Επίσης, συμμετέχουν όλα τα κράτη-μέλη της MERCOSUR αλλά και η Αργεντινή, η Βενεζουέλα, η Βραζιλία, η Ουρουγουάη και η Παραγουάη. Τέλος, συμμετέχουν, επίσης, η Γουιάνα, το Σουρινάμ και η Χιλή. Βλ. <http://www.unasur.org>, (προσπελάστηκε στις 2/8/2010).

<sup>97</sup> Κατά τα πρότυπα της ΕΕ, υπάρχει και η ιδέα δημιουργίας ενός κοινού νομίσματος. Βλ. <http://www.freerepublic.com/focus/f-news/2022810/posts> και <http://www.bicusa.org>, (προσπελάστηκε στις 2/8/2010).

<sup>98</sup> Βλ. Agor, A., *Latin American Inter-State Politics: Patterns of Cooperation and Conflict*, *Inter-American Economic Affairs*, August 1972, p.19.

<sup>99</sup> Η Συμμαχία για την Πρόοδο αποτέλεσε πρωτοβουλία του Προέδρου Κένεντυ για την προώθηση της συνεργασίας ανάμεσα στις ΗΠΑ και τη Λατινική Αμερική. Η Συμφωνία για την εφαρμογή ενός προγράμματος 10 χρόνων για τη Λατινική Αμερική, υπογράφηκε στην Ουρουγουάη το 1961. Το πρόγραμμα αυτό περιλάμβανε την ετήσια αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος κατά 2,5%, την

μέσα στο οποίο πραγματοποιούνταν προσπάθειες για την ανάπτυξη. Ο εποπτικός ρόλος των ΗΠΑ είχε ως επακόλουθο την εξαίρεση της Κούβας από τη συμμετοχή της στην ομάδα της Λατινικής Αμερικής, μέχρι και τις αρχές τις δεκαετίας του '70. Όπως είδαμε και παραπάνω η Κούβα άρχισε να συμμετέχει κανονικά στις εργασίες της ομάδας από το 1973.

Οι διαμάχες οικονομικής φύσεως, που προκύπτουν στο εσωτερικό της ομάδας αυτής, προκύπτουν από το ανόμοιο μέγεθος και τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης στην περιοχή, καθώς και στην ανόμοια κατανομή του κέρδους. Η εμπειρία της LAFTA, για παράδειγμα, κατέδειξε, ότι η Αργεντινή, η Βραζιλία και το Μεξικό ωφελούνταν σε δυσανάλογο ποσοστό σε σχέση με τα άλλα κράτη, ωστόσο αρνούνταν να προβούν σε οποιασδήποτε μορφής παραχώρηση σε σχέση με τις υπόλοιπες μη προνομιούχες χώρες.

Σε σχέση με τα ζητήματα ιδεολογικής και πολιτικής φύσεως προέκυπταν διενέξεις, αναφορικά με συγκεκριμένα θέματα διακρατικής φύσεως, όπως ήταν και ο «Πόλεμος Ποδοσφαίρου»<sup>100</sup>, ανάμεσα στο Ελ Σαλβαδόρ και την Ονδούρα, αλλά και αναφορικά με την πάλη για την κατάκτηση περιφερειακής δύναμης, ιδιαίτερα ανάμεσα στα πιο σημαντικά οικονομικά ευημερούντα κράτη, όπως η Αργεντινή, η Βραζιλία και το Μεξικό.

Η σχετική πολιτιστική ομοιογένεια της ομάδας της Λατινικής Αμερικής διερράγη, με την προσχώρηση των κρατών της Καραϊβικής Θάλασσας τα οποία διατηρούσαν παραδοσιακούς δεσμούς με την ΕΕ<sup>101</sup>, μέσω των Συμβάσεων Λομέ (I, II, III και IV), Γιαουντέ (I και II) και την πρόσφατη Σύμβαση του Κοτονού, η οποία αντικατέστησε τη Λομέ IV, το 2000. Τα κράτη αυτά βρίσκονταν, επίσης, εκτός του

---

εγκαθίδρυση δημοκρατικών καθεστώτων, την εξάλειψη του αναλφαριθμητισμού, τη σταθερότητα των τιμών, τη δίκαιη κατανομή εισοδήματος και έναν ολοκληρωμένο οικονομικό και κοινωνικό σχεδιασμό. Συγκεκριμένα ο Πρόεδρος Κέννεντυ ανέφερε: *"...we propose to complete the revolution of the Americas, to build a hemisphere where all men can hope for a suitable standard of living and all can live out their lives in dignity and in freedom. To achieve this goal political freedom must accompany material progress...Let us once again transform the American Continent into a vast crucible of revolutionary ideas and efforts, a tribute to the power of the creative energies of free men and women, an example to all the world that liberty and progress walk hand in hand. Let us once again awaken our American revolution until it guides the struggles of people everywhere-not with an imperialism of force or fear but the rule of courage and freedom and hope for the future of man."* Βλ. <http://www.fordham.edu/halsall/mod/1961kennedy-afp1.html>, (προσπελάστηκε στις 3/8/2010).

<sup>100</sup> Ο Πόλεμος Ποδοσφαίρου αποτέλεσε μία διένεξη 4 ημερών ανάμεσα στο Ελ Σαλβαδόρ και την Ονδούρα με αφορμή τη μετανάστευση 350.000 κατοίκων από το Ελ Σαλβαδόρ προς την Ονδούρα, λόγω του αυταρχικού καθεστώτος, αλλά και την προσφορά εκτάσεων γης σε χαμηλές τιμές. Βλ. <http://militaryhistory.about.com/od/battleswars1900s/p/footballwar.htm>, (προσπελάστηκε στις 3/8/2010).

<sup>101</sup> Μιλάμε για τη συνεργασία ανάμεσα στην ΕΕ και τα κράτη της κατηγορίας ΑΚΕ (Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού).

λατινοαμερικανικού συστήματος ολοκλήρωσης, καθώς διέθεταν τις δικές τους περιφερειακές δομές, την Κοινότητα της Καραϊβικής (CARICOM)<sup>102</sup>, την Κοινή Αγορά καθώς και την Τράπεζα Ανάπτυξης της Καραϊβικής. Η CARICOM δημιουργήθηκε το 1968 και αποτελούσε κομμάτι της Σύμβασης Γιαουντέ. Το 1994 δημιουργήθηκε και ο Σύνδεσμος των Κρατών της Καραϊβικής (ACS)<sup>103</sup>, με σκοπό την προαγωγή της περιφερειακής συνεργασίας και της συντονισμένης δράσης ανάμεσα στα κράτη της Καραϊβικής Θάλασσας, την περιβαλλοντική προστασία της περιοχής και τέλος την προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι τομείς δράσης της είναι το εμπόριο, οι μεταφορές, ο βιώσιμος τουρισμός και τέλος η διαχείριση φυσικών καταστροφών.

Έτσι, μπορούμε να παρατηρήσουμε, ότι οι πολιτικές διαδικασίες στην ομάδα της Λατινικής Αμερικής επηρεάστηκαν από τις σχέσεις των διαφορετικών μητροπολιτικών δυνάμεων, το διαφορετικό ιστορικό παρελθόν, τις τοπικές διαμάχες, αλλά και τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης. Ο ηγετικός ρόλος στην ομάδα αυτή συνδέθηκε άμεσα με τους παράγοντες αυτούς, αλλά και με το των εθνικών αντιπροσώπων στη Γενεύη. Οι βασικοί δρώντες ήταν τα περισσότερο αναπτυγμένα κράτη, η Αργεντινή, η Βενεζουέλα, η Βραζιλία και το Μεξικό, το οποίο αν και

---

<sup>102</sup> Η CARICOM αποτελείται από 15 κράτη-μέλη και στοχεύει στην προαγωγή της οικονομικής ολοκλήρωσης, της συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη-μέλη της, καθώς και στο συντονισμό της εξωτερικής του πολιτικής. Τα κράτη-μέλη της είναι τα ακόλουθα: Αγία Λουκία, Άγιος Βικέντιος και Γρεναδίνες, Άγιος Χριστόφορος και Νέβις, Αϊτή, Αντίγκουα και Μπαρμούντα, Γουιάνα, Γρενάδα, Δομινίκη, Μοντσεράτ, Μπαχάμες, Μπαρμπάντος, Μπελίζ, Σουρινάμ, Τζαμάικα και Τρινιντάντ και Τομπάγκο. Συνεργάζονται, επίσης, η Ανγκουίλα, η Βερμούδα, οι Βρετανικές Παρθένες Νήσοι, οι Νήσοι Καϋμάν και οι Νήσοι Τερκς και Κάικος. Τέλος ως παρατηρητές συμμετέχουν η Αρούμπα, η Βενεζουέλα, η Δομινικανή Δημοκρατία, η Κολομβία, το Μεξικό, οι Ολλανδικές Αντίλλες και το Πουέρτο Ρίκο. Αφότου η Αϊτή και η Δομινικανή Δημοκρατία προσχώρησαν στη Σύμβαση Λομέ (δύο χώρες που δεν ήταν μέρος μέχρι τότε μέρος της CARICOM), δημιουργήθηκε μια νέα περιφερειακή οντότητα, που ένωσε τις δύο αυτές χώρες και τα κράτη-μέλη της CARICOM. Το νέο αυτό σώμα αποτελεί το Φόρουμ των κρατών της Καραϊβικής Θάλασσας, ή CARIFORUM. Τον Αύγουστο του 1998 οι ηγέτες των κρατών-μελών αποφάσισαν να συγκεντρωθούν στα μέσα πλαίσια της CARICOM, αλλά και CARIFORUM, με τις δεκαπέντε συμβαλλόμενες χώρες των Συμβάσεων Λομέ και να προσκαλέσουν τον Πρόεδρο της Κούβας ως παρατηρητή, δεδομένου, ότι ήταν η πρώτη φορά, που συγκεντρωνόταν το σύνολο των ηγετών των κρατών της Καραϊβικής, προκειμένου να υπογράψει τη Συμφωνία που θα καθιέρωνε τη ζώνη ελεύθερου εμπορίου με την CARICOM. Βλ. <http://www.caricom.org/>, (προσπελάστηκε στις 4/8/2010).

<sup>103</sup> Ο ACS αποτελείται από 25 κράτη-μέλη, καθώς και τέσσερα συνεργαζόμενα κράτη, ενώ 18 κράτη συμμετέχουν με το καθεστώς του παρατηρητή. Συγκεκριμένα, τα κράτη-μέλη περιλαμβάνουν: Αγία Λουκία, Άγιος Βικέντιος και Γρεναδίνες, Άγιος Χριστόφορος και Νέβις, Αϊτή, Αντίγκουα και Μπαρμούντα, Βενεζουέλα, Γρενάδα, Γουατεμάλα, Γουιάνα, Δομινίκη, Δομινικανή Δημοκρατία, Ελ Σαλβαδόρ, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Κούβα, Μεξικό, Μπαχάμες, Μπαρμπάντος, Μπελίζ, Νικαράγουα, Ονδούρα, Παναμάς, Σουρινάμ, Τζαμάικα και Τρινιντάντ και Τομπάγκο. Τα συνεργαζόμενα μέλη είναι η Αρούμπα, η Γαλλία ( από την πλευρά της γαλλικής Γουιάνα, της Γουαδελούπης και της Μαρτινίκας), οι Ολλανδικές Αντίλλες και οι Νήσοι Τερκς και Κάικος. Ως παρατηρητές συμμετέχουν η Αίγυπτος, η Αργεντινή, η Βραζιλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ινδία, ο Ισημερινός, η Ισπανία, η Ιταλία, ο Καναδάς, το Μαρόκο, η Νότια Κορέα, η Ολλανδία, η Ουκρανία, το Περού, η Ρωσία, η Τουρκία, η Φινλανδία και η Χιλή. Βλ. <http://www.acs-aec.org/members.htm>, (προσπελάστηκε στις 4/8/2010).

αποχώρησε από την Ομάδα των 77, όπως είδαμε παραπάνω, συνέχισε να δραστηριοποιείται στην ομάδα των κρατών της Λατινικής Αμερικής. Εκτός από τα κράτη αυτά υπήρξαν και άλλα, που διαδραμάτισαν ηγετικό ρόλο για κάποιο διάστημα, όπως η Κολομβία και η Τζαμάικα<sup>104</sup>.

Η ομάδα της Λατινικής Αμερικής διαφέρει από τις άλλες δύο σε σχέση με τη συλλογική της άποψη για το σύστημα των προτιμήσεων, τις ΕΑΧ, αλλά και τα ζητήματα της θεσμικής οργάνωσης της Ομάδας των 77. Επιπλέον, είχαν δημιουργηθεί συγκεκριμένες αντιθέσεις στο εσωτερικό της, οι οποίες δημιουργούσαν έντονες προστριβές, όπως για παράδειγμα ανάμεσα στη Βολιβία και τη Χιλή, αναφορικά με την κατοχύρωση του δικαιώματος των περικόλειστων κρατών να έχουν πρόσβαση στη θάλασσα.<sup>105</sup> Από την άλλη πλευρά, πέρα από τις αντιτιθέμενες τάσεις υπήρχαν και παραδείγματα συνεργασίας, για παράδειγμα, ανάμεσα στις χώρες παραγωγούς καφέ, δηλαδή τη Βραζιλία, την Κολομβία και την Κεντρική Αμερική, οι οποίες παρουσίαζαν ένα ενιαίο μέτωπο ως αντίπραξη στα ανταγωνιστικά αφρικανικά κράτη. Η ομάδα αυτή θεωρείται η περισσότερο ομοιογενής σε σύγκριση με τις δύο άλλες και ήταν η πρώτη, που υιοθέτησε τακτικές θεσμικές διαδικασίες στο εσωτερικό της Ομάδας των 77.

### **3.1.2 Η ομάδα των κρατών της Αφρικής**

Το βασικό ζήτημα, που κυριάρχησε σε σχέση με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο εσωτερικό της ομάδας των αφρικανικών κρατών, αφορούσε στη ρήξη ανάμεσα στα γαλλόφωνα και τα αγγλόφωνα αφρικανικά κράτη. Η Λομέ Ι, που υπογράφηκε το 1975, διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην επίλυση της διαφοράς αυτής αναφορικά με το ζήτημα των προτιμησιακών σχέσεων στο εμπόριο, ωστόσο υπάρχουν ακόμα θεμελιώδεις διαφορές σε σχέση με άλλα ζητήματα, που ακόμα προκαλούν προστριβές. Αυτό καθίσταται φανερό ιδιαίτερα αναφορικά με θέματα, που αφορούν σε οικονομικά ζητήματα κυρίως μετά την εποχή της αποαποικιοποίησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός, ότι, ενώ οι

<sup>104</sup> Ο ρόλος της Τζαμάικα αναβαθμίστηκε λόγω της ισχυρής της θέσης στην Κοινοπολιτεία των κρατών της Καραϊβικής, ενώ η Κολομβία λόγω του σημαντικού έργου του πρέσβη Jamarillo, ο οποίος διακρίθηκε κατά την προεδρία του στη Συντονιστική Επιτροπή της Ομάδας των 77 για τις Πολυμερείς Διαπραγματεύσεις στο Εμπόριο. Βλ. Williams, M., *Third World Cooperation: The Group of 77 in UNCTAD*, Printer Publishers, op. cit., pp.92-93.

<sup>105</sup> Η Βολιβία είχε απολέσει την ακτογραμμή της κατά τη διάρκεια του Πολέμου του Ειρηνικού, το 1879 με τη Χιλή και αρνιόταν να αναγνωρίσει τη μονιμότητα της κυριαρχίας της Χιλής στην εν λόγω περιοχή. Ibid.

πρώην βρετανικές αποικίες αποδεδμεύτηκαν σε μεγάλο βαθμό από τον άμεσο έλεγχο της πρώην μητρόπολης στην οικονομία τους, εκείνες, που βρίσκονταν υπό το γαλλικό έλεγχο, συνεχίζουν να είναι εξαρτημένες σε μεγάλο βαθμό από τη Γαλλική Κεντρική Τράπεζα.

Όπως και η ομάδα των κρατών της Λατινικής Αμερικής, έτσι και η ομάδα των αφρικανικών κρατών ανέπτυξε και συνεχίζει να αναπτύσσει σημαντική περιφερειακή συνεργασία. Η βασικότερη έκφραση αυτής της συνεργασίας ήταν η σύσταση του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας (OAU)<sup>106</sup>, ο οποίος δημιουργήθηκε το 1963, και είχε ως βασικούς στόχους την προαγωγή της ενότητας και της αλληλεγγύης ανάμεσα στα αφρικανικά κράτη, το συντονισμό και τη συνεργασία για ένα καλύτερο μέλλον, την υπεράσπιση του δικαιώματος της κυριαρχίας και της ανεξαρτησίας, την εξάλειψη κάθε μορφής αποικιοκρατίας στην αφρικανική ήπειρο<sup>107</sup>, την προαγωγή της διεθνούς συνεργασίας και τέλος την εναρμόνιση των εθνικών πολιτικών των αφρικανικών κρατών.<sup>108</sup> Ο OAU, μέσω του γραφείου συντονισμού, που διατηρούσε στη Γενεύη προετοιμάζε τις συναντήσεις της ομάδας και συνέτασσε εκθέσεις, που περιλάμβαναν το σύνολο των θέσεών της, οι οποίες θα συζητιούνταν στη συνέχεια σε υψηλότερο επίπεδο. Το Γραφείο αυτό δεν αποτελούσε συντονιστικό σώμα, αλλά είχε τη μορφή άτυπης Γραμματείας της ομάδας. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο σε σχέση με την ομάδα των κρατών της Αφρικής ήταν, ότι τα ζητήματα υπό συζήτηση στην UNCTAD μεταδίδονταν και στις Υπουργικές Συνόδους των αφρικανικών κρατών, αλλά και στη συναντήσεις σε επίπεδο αρχηγών κρατών στα πλαίσια του OAU, κάτι που προσέδιδε μεγαλύτερο πολιτικό χαρακτήρα στις εργασίες της ομάδας. Το πολιτικό αυτό πλαίσιο στηριζόταν από την Οικονομική Επιτροπή του OAU, αλλά και την Οικονομική Επιτροπή για την Αφρική.

Το 2002, ο OAU αντικαταστάθηκε από την Αφρικανική Ένωση (AU)<sup>109</sup>, η οποία είχε ως διττό στόχο την επιτάχυνση της οικονομικής και κοινωνικής

<sup>106</sup> Τα κράτη-μέλη στην Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας υπολογίζονταν σε 56. Το σύνολο των κρατών αυτών εξακολουθούν να είναι μέλη και στην Αφρικανική Ένωση.

<sup>107</sup> Ο στόχος σε σχέση με την εξάλειψη κάθε μορφής αποικιοκρατίας αφορούσε σε κάποια κράτη, που δεν είχαν ακόμα αποκτήσει την ανεξαρτησία τους ή κυβερνούσαν από ολιγαρχικά απολυταρχικά καθεστώτα. Τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα ήταν αυτά της Νότιας Αφρικής και της Αγκόλα.

<sup>108</sup> Μιλάμε για τις διπλωματικές, οικονομικές, εκπαιδευτικές, πολιτιστικές και τεχνικές πολιτικές, αλλά και αυτές, που αφορούσαν στην υγεία, την περίθαλψη και την άμυνα. Βλ. <http://www.dfa.gov.za/foreign/Multilateral/africa/oau.htm>, (προσπελάστηκε στις 5/8/2010).

<sup>109</sup> Ιδρύθηκε στις 9 Ιουλίου 2002, με έδρα την Αντίς Αμπέμπα. Σήμερα απαριθμεί 50 κράτη-μέλη, συγκεκριμένα: Αγκόλα, Αίγυπτος, Αιθιοπία, Ακτή Ελεφαντοστού, Αλγερία, Γκαμπόν, Γκάμπια, Γκάνα, Γουϊνέα Μπισσάου, Δημοκρατία της Κεντρικής Αφρικής, Δημοκρατία του Κονγκό, Δυτική Σαχάρα (SADR), Ζάμπια, Ζιμπάμπουε, Ισημερινή Γουινέα, Καμερόν, Κένυα, Κομόρες, Λαϊκή

ολοκλήρωσης της αφρικανικής ηπείρου, καθώς και την προώθηση πολιτικών για την επίτευξη της ειρήνης και ασφάλειας στην περιοχή, στο πνεύμα της διαμόρφωσης και υπεράσπισης μιας κοινής θέσης η οποία θα στηριζόταν συγκεκριμένα σε τρεις επιμέρους πυλώνες. Ο πρώτος αφορά στον εκδημοκρατισμό πολλών από τα επισφαλή καθεστώτα μέσω της καλής διακυβέρνησης. Ο δεύτερος επιδιώκει την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης στην αφρικανική ήπειρο, μέσω κυρίως εφαρμοσμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων, ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνεται και το NEPAD<sup>110</sup>, που υιοθετήθηκε το 2001. Τέλος, ο τρίτος πυλώνας στοχεύει στην αποτελεσματικότερη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η ομάδα των αφρικανικών κρατών έλαβε μια σειρά σημαντικών πρωτοβουλιών, οι οποίες ενσωματώνονταν άμεσα στο πλαίσιο της ευρύτερης ατζέντας της Ομάδας των 77. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η προσπάθεια των εκπροσώπων της ομάδας αυτής σε σχέση με τη διατύπωση του ορισμού των ΕΑΧ, ώστε να καταφέρουν να περιληφθεί στην κατηγορία αυτή το μεγαλύτερο ποσοστό των αφρικανικών κρατών. Παράλληλα, μια μερίδα κρατών προσπάθησε να χρησιμοποιήσει την UNCTAD, ώστε να υποβοηθήσει τη δραστηριότητα στο Σουέζ, παρά το γεγονός, ότι η Ομάδα των 77 ήταν διασπασμένη σε σχέση με το ζήτημα αυτό.

Επίσης, η ομάδα των αφρικανικών κρατών επιθυμούσε τη δημιουργία ενός ειδικού ταμείου για την εκβιομηχάνιση και για την τεχνική συνεργασία. Όταν η Ομάδα των 77 ανακοίνωσε τα σχέδια της για τη δημιουργία ενός Κοινού Ταμείου για τα εμπορεύματα, τα αφρικανικά κράτη επέμειναν το ταμείο αυτό να συμβάλλει ταυτόχρονα στη σταθεροποίηση των κερδών, που προέρχονταν από αυτή τη δραστηριότητα, στη διαφοροποίηση των εμπορευμάτων, αλλά και στην κάλυψη όλων των δραστηριοτήτων, που δεν ενέπιπταν στη δικαιοδοσία του ευρύτερου Ολοκληρωμένου Προγράμματος για τα Εμπορεύματα (IPC).

---

Δημοκρατία του Κονγκό, Λεσόθο, Λιβερία, Λιβύη, Μαλί, Μαλάουι, Μαυρίκιος, Μαυριτανία, Μπενίν, Μοζαμβίκη, Μποτσουάνα, Μπουρκίνα Φάσο, Μπουρούντι, Ναμίμπια, Νίγηρας, Νιγηρία, Νότιος Αφρική, Ουγκάντα, Πράσινο Ακρωτήριο, Ρουάντα, Σάο Τόμε και Πρίνσιπε, Σενεγάλη, Σεϋχέλλες, Σιέρα Λεόνε, Σομαλία, Σουδάν, Σουαζιλάνδη, Τανζανία, Τζιμπουτί, Τόγκο, Τσαντ και Τυνησία. Παλαιότερα, μέλος ήταν, επίσης, και το Μαρόκο που αποχώρησε, ενώ αποβλήθηκαν από μέλη η Γουινέα, η Ερυθραία και η Μαδαγασκάρη. Βλ. [www.africa-union.org](http://www.africa-union.org), (προσπελάστηκε στις 5/8/2010).

<sup>110</sup> Βλ. Το NEPAD αποτελεί Πρόγραμμα της Αφρικανικής Ένωσης. Το συγκεκριμένο Πρόγραμμα υιοθετήθηκε κατά την 37<sup>η</sup> Σύνοδο σε Επίπεδο Αρχηγών κρατών, το 2001 και στηρίχτηκε σε ολοκληρωμένη πρόταση που κατέθεσαν πέντε επικεφαλής κρατών: της Αιγύπτου, της Αλγερίας, της Νιγηρίας, της Νοτίου Αφρικής και της Σενεγάλης και μετά από σχετική εντολή του ΟΑΥ και είχε ως στόχο την κοινωνικό-οικονομική ολοκλήρωση της Αφρικής. Βλ. [www.nepad.org](http://www.nepad.org), (προσπελάστηκε στις 5/8/2010).

Ένα ακανθώδες ζήτημα ήταν και οι διαβουλεύσεις αναφορικά με το ζήτημα του καφέ, το οποίο αν και ήταν συνδεδεμένο με το IPC, είχε δημιουργήσει έντονες διαφωνίες ανάμεσα στις ομάδες της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής<sup>111</sup>. Οι λατινοαμερικάνοι δεν επιθυμούσαν τα ζητήματα αυτά να αποτελέσουν αντικείμενο των διαπραγματεύσεων της UNCTAD, και επέμειναν να συζητηθεί το θέμα αυτό μόνο στη Διεθνή Ένωση του Καφέ. Από την άλλη πλευρά οι εκπρόσωποι της ομάδας των αφρικανικών κρατών επιδίωξαν να πραγματοποιηθούν οι διαπραγματεύσεις στα πλαίσια της UNCTAD, όπου οι συνεδριάσεις θα ήταν ανοικτές σε όλα τα ενδιαφερόμενα κράτη και όπου θα ήταν δυνατό να πιέσουν υπέρ των μεγαλύτερων ποσοστώσεων<sup>112</sup>.

Σε ανάλογες περιπτώσεις διαφωνιών ανάμεσα στις ομάδες της Λατινικής Αμερικής και της Αφρικής, οι αφρικανοί κατόρθωναν τις περισσότερες φορές να αποσπάσουν τις παραχωρήσεις, που επιζητούσαν, καθώς αρνούσαν να υποστηρίξουν την ευρύτερη ατζέντα πολιτικών, αν δεν τους αφορούσε ή δεν τους περιλάμβανε. Όταν μια μερίδα αφρικανικών κρατών προέβαλε ενστάσεις αναφορικά με τη δομή και το περιεχόμενο της δομικής προσαρμογής των δανείων κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, κατόρθωσαν να διαφανεί η κρίση τους αυτή μέσα από τα επίσημα έγγραφα της Ομάδας των 77, η οποία με συναφή τρόπο ασκούσε αρνητική κριτική αναφορικά με το δανεισμό. Έτσι, γίνεται φανερό, ότι η Ομάδα των 77 αποτελούσε τη διέξοδο μέσα από την οποία εκφράζονταν συχνά αντιτιθέμενες τάσεις, ιδιαίτερα σε κρίσιμες εποχές, όπως ήταν η ραγδαία αύξηση του τριτοκοσμικού χρέους, ιδιαίτερα κατά την περίοδο 1970-1980 με την είσοδο του ΟΗΕ στη Δεύτερη Δεκαετία για την Ανάπτυξη.

Τελικά, η Ομάδα των 77 έπαψε να προωθεί μια στρατηγική από την πλευρά του συνόλου των κρατών-μελών της για την επίτευξη μιας ουσιαστικής αλλαγής στη δομή του παγκόσμιου συστήματος εμπορίου. Έπαψε να υιοθετεί Διακηρύξεις, ακόμα και να συγκαλεί συναντήσεις πριν από τις Συνδιασκέψεις της UNCTAD. Όταν οι G-77 έπαψαν να ασχολούνται ουσιαστικά με τα ζητήματα, που αφορούσαν στην UNCTAD, οι προτάσεις των αφρικανικών κρατών υποσκελίστηκαν στην ατζέντα της

---

<sup>111</sup>Βλ. Lavelle, C., *Ideas within a context of power: The African Group in an evolving UNCTAD*, *The Journal of Modern African Studies*, Vol. 39, Issue 1, Cambridge University Press, 2009, p.12.

<sup>112</sup> Ibid.



Συνδιάσκεψης.<sup>113</sup> Οι λόγοι για την απομάκρυνση της Ομάδας των 77 από την UNCTAD εντοπίζονται κυρίως στον ιδιαίτερο ρόλο των κρατών του OPEC<sup>114</sup>, τα οποία προτιμούσαν κυρίως τη ΓΣ του ΟΗΕ, ως πεδίο έκφρασης των πολιτικών τους ανησυχιών, ενώ τα κράτη του ΟΟΣΑ από την άλλη πλευρά αντιδρούσαν σε σχέση με το πνεύμα της ιδεολογίας της UNCTAD. Η στάση αυτή τόσο από την πλευρά του αναπτυσσόμενου Νότου, όσο και από την πλευρά του αναπτυγμένου Βορρά σε συνδυασμό με την κρίση, που δημιουργήθηκε λόγω της διόγκωσης του τριτοκοσμικού χρέους οδήγησε στην παρακμή της UNCTAD. Το ζήτημα του χρέους αποτέλεσε τη χαριστική βολή, αφού παρά το γεγονός, ότι αποτελούσε ένα κοινό πρόβλημα για τον αναπτυσσόμενο κόσμο, τα εσωτερικά αίτια για την κρίση αυτή ήταν διαφορετικά για καθεμία από τις τρεις ομάδες κρατών. Οι διαφορετικές στρατηγικές, που ακολουθήθηκαν για την επίλυση των οικονομικών τους προβλημάτων έφερε στην επιφάνεια το ουσιαστικό πρόβλημα της ανομοιογένειας. Χαρακτηριστική είναι η αντίθεση ανάμεσα στη Λατινική Αμερική και την Αφρική, όπου παρά το γεγονός, ότι η κρίση στην περιφέρεια της Λατινικής Αμερικής έπληξε το τραπεζικό σύστημα με πιο θεμελιώδη τρόπο από το αντίστοιχο αφρικανικό, η κρίση στην περιφέρεια της Αφρικής χαρακτηρίστηκε ως μεγαλύτερη απειλή λόγω της ραγδαίας μείωσης του ΑΕΠ.

Παρά ταύτα, μπορούμε να πούμε, ότι η ομάδα των αφρικανικών κρατών διαδραμάτισε και εξακολουθεί να διαδραματίζει έναν ιδιαίτερα δυναμικό ρόλο στα πλαίσια της Ομάδας των 77, καθώς υπερασπίζεται με ουσιαστικό τρόπο τα συμφέροντα των κρατών της παρά τα σημαντικά προβλήματα, που καλείται να αντιμετωπίσει κατά καιρούς. Ένα παράδειγμα της δράσης αυτής αποτυπώνεται με λεπτομερή τρόπο παρακάτω πίνακα:

### **ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Summary of Examples of African Input to G-77**

<sup>113</sup> Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούσε η UNCTAD IX, όπου οι προτάσεις των αφρικανικών κρατών αναφέρονταν στις τάσεις απόκλισης της αναπτυξιακής βοήθειας, αλλά και στη διαγραφή του τριτοκοσμικού χρέους. Ibid.

<sup>114</sup> Βλ. Barnett, J., *The Worst of Friends: OPEC and G-77 in the Climate Regime*, *Global Environmental Politics*, Vol. 8, Issue 4, November 2008, pp.4-5.

Summary of Examples of African Input to G77

Conference Location Year	Ideas of Import to Africans	Ideas of Import to G77 <sup>a</sup>	Conference Results <sup>b</sup>	Reasons Given for Resolution of Differences <sup>c</sup>
First Geneva 1964	GSP, 'African 18' (mostly francophone countries) sought GSP but without abolishing preferences they received under EEC agreements	GSP and Services	Passage abolishing 'African 18' preferences was removed	African 18 had refused to sponsor programme in first committee negotiations without removal of clause. Their support was needed to move programme.
Second New Delhi 1966	Africans wanted a delegation to take negotiating issues to developed countries before the conference so they would arrive 'ready to bargain'. African group also sought processed agricultural goods inclusion in GSP. They also sought to discourage production of synthetics competing with natural products African countries export.	Latin American group opposed the delegation to take Algiers Charter to developing countries before the conference. They sought to press for preferences on manufactured goods in GSP. Synthetics statement included in G77 Algiers Charter.	Delegation prior to the conference went ahead. GSP implemented in some countries, although not uniform results as each trading block implemented its own, on its own schedule. For example, the EEC implemented its GSP in 1971 and the US in 1975. No action on synthetics.	Latin gave in to mission 'in deference' to views of Africans and Asians. GSP issues not resolved uniformly.
Third Santiago 1972	Africans sought special status, particularly with respect to new 'least developed country' (LDC) classification of the UN. In addition, they sought a special industrialization and technical cooperation fund in conjunction with GSP. Finally, some African states sought to include the economic effects of the closure of the Suez Canal in UNCTAD's domain.	Developing, yet non-LDC states, fear that LDC classification would divert aid from themselves. World monetary crisis was on every bloc's agenda. G77 supported efforts of UN and OAU to reopen canal.	Resolution on LDCs passed. Fund not established. Delegates decided on issue of whether or not Suez fell within UNCTAD's mandate.	Africans refused to proceed on any agenda item until an agreement on LDCs was reached. The resolution passed, albeit subject to interpretation. Technical cooperation fund was not a priority. Suez issue was not resolved as various states took various sides. Zaire, e.g. sided with OECD that it was outside UNCTAD's mandate.
Fourth Nairobi 1976	Africans were critical of Common Fund because it was not a truly 'revolutionary' programme, and because it relied on buffer stocks which are not suited to African climates. They sought to include coffee in negotiations to expand their world quota.	G77 sought an Integrated Programme for Commodities with a US \$6 billion Common Fund to deal with commodity supplies, pricing, etc. Buffer stocks would be used to stabilise prices. Latins insisted coffee be kept in International Coffee Association.	Common Fund was established at UNCTAD IV, but only US \$156 million raised. Most of the money came from the Philippines, India, Indonesia and some from Norway. The agreement was ambiguously worded and lacked unmitigated acceptance of Common Fund. US \$750 million raised for Fund. US \$400 million went to first window buffer stock programme, and US \$350 million to 'second window'.	Africans accepted Common Fund with reluctance and misgivings. Commodity price boom made developed countries insecure about sources of commodities, and hence, more unamenable to the plan.
Fifth Manila 1979	Africans sought a "second window" of the Common Fund which would work for earnings stabilisation, diversification, productivity improvements and other aspects of commodity trade not covered by the original.	G77 continued to work for the Integrated Programme for Commodities and the Common Fund.	US \$750 million raised for Fund. US \$400 million went to first window buffer stock programme, and US \$350 million to 'second window'.	Africans would only support Common Fund if it included 'second window'.
Sixth Belgrade 1983	Africans object to content and ideology of structural adjustment lending	G77 continued to seek Common Fund, stabilisation of commodity markets, link between SDR creation and development finance. The G77 argued that the World Bank should revise structural adjustment conditions.	Limited Conference results.	Full agreement could not be reached
Seventh Geneva 1987	Africans argued for inclusion of textiles and agriculture in the GATT negotiations. They sought to keep framework for services in UNCTAD and not the GATT.	The G77 blamed the lack of growth placed on the West and criticised structural adjustment. However, no specific reference to New International Economic Order for the first time. Special mention for Africa in commodities area.	Conference not as confrontational as Belgrade. Final document acknowledged that debtor developing countries needed to pursue/intensify efforts to increase savings and investment, lower inflation and increase efficiency	No G77 universal strategy promoted for development. Conference agenda was limited to four items and produced a consolidated document, as opposed to a variety of separate resolutions that often had been previously adopted without the full support of industrial countries. Meetings were held in informal groups and not blocs.
Eighth Cartagena 1992	Africans did not seek institutional reform of UNCTAD. They continued to blame the West for economic problems. They argued that UNCTAD should strengthen, not weaken, its negotiating role.	Developed country representatives (exclusive of US) were invited to the session. The Tehran declaration was approved with the proviso that G77 should not interfere with Uruguay Round negotiations.	Group membership was not even listed in <i>Proceedings</i> . Conference positions were drawn from groups.	Africans agreed to additional reforms partly out of fear that UNCTAD would be disbanded entirely, and partly in deference to Boutros Ghali and Dadzie, themselves Africans. The Latin American delegation refused to sign Tehran declaration without GATT exception proviso.
Ninth Midrand 1996	Africans sought a reversal in declining trend of official development assistance. They also sought a reduction in the multilateral debt burden of African states.	G77 did not meet prior to the conference. The group met briefly during the conference and issued a short (2 page) statement.	UNCTAD to continue to be 'complementary' to the World Trade Organization.	Rival development strategy was not presented.

Sources: UNCTAD I: 'Niamey Resolution' as printed in Sauvant and Muller (1995); UNCTAD II: 'African Declaration of Algiers' ECA/OAU (1967); UNCTAD III: ECA/OAU preparatory documents in Sauvant and Muller; UNCTAD IV: Addis Ababa preparatory documents as printed in Sauvant and Muller (1995); UNCTAD V: Addis Ababa preparatory documents as printed in Sauvant and Muller (1995); UNCTAD VI: 'Memorandum of Libreville' in Sauvant and Muller (1995); UNCTAD VII: 'Addis Ababa Declaration' as printed in Sauvant and Muller (1995); UNCTAD VIII: 'Lusaka Declaration' African Ministers Responsible for Trade (1991); UNCTAD IX: 'Addis Ababa Declaration on UNCTAD IX' African Ministers Responsible for Trade (1996).

<sup>a</sup> Sources: G77 statements printed in Sauvant and Muller (1995), also printed in *Proceedings*.

<sup>b</sup> Sources: *Proceedings of the United Nations Conference on Trade and Development* (1964-97).

<sup>c</sup> Sources: UNCTAD I-III: *Proceedings*. UNCTAD IV (Ewasi conference, doc.; Aziz memorandum; Corea 1992); UNCTAD V: Joshi (1986); UNCTAD VI: *Proceedings* 1983; UNCTAD VII: Boucher and Siebeck (1987) *Proceedings* 1989; UNCTAD VIII: Croft (1992); Interviews Geneva (1994); UNCTAD IX: *Proceedings* (1997).

**ΠΗΓΗ:** Lavelle, C., Ideas within a context of power: The African Group in an evolving UNCTAD, *The Journal of Modern African Studies*, Vol. 39, Issue 1, Cambridge University Press, 2009, pp. 32-34.

Τέλος, σε συνάρτηση με το ζήτημα της ηγεσίας στο εσωτερικό της ομάδας των αφρικανικών κρατών των αφρικανικών κρατών, μπορούμε να πούμε πως δεν ακολουθούσε μια σταθερή μορφή. Οι κυρίαρχοι παράγοντες αφορούσαν στις προσωπικές ικανότητες των διπλωματών, αλλά και στη σημασία που αποδιδόταν στη μελέτη των ζητημάτων της UNCTAD. Για παράδειγμα, ο ηγετικός ρόλος της Αλγερίας κατά την περίοδο 1964-1970 και 1974-1980, αντανάκλασε την προτεραιότητα, που είχε δοθεί, στην UNCTAD και σε συναφή ζητήματα, που απασχολούσαν τον Τρίτο Κόσμο, από την κυβέρνηση της Αλγερίας. Από την άλλη πλευρά ο συνδυασμός ενός ικανού διπλωματικού προσωπικού και η σχετική οικονομική ευημερία υπήρξε σημαντικός για την αναβάθμιση του ρόλου της Νιγηρίας στο εσωτερικό της ομάδας. Κάποια κράτη ασκούν επιρροή αναφορικά με συγκεκριμένα ζητήματα, όπως η Αιθιοπία, σε σχέση με το θέμα των ΕΑΧ και η Γκάνα σε σχέση με τις διαπραγματεύσεις, που αφορούσαν στα εμπορεύματα. Η ομάδα των αφρικανικών κρατών θεωρείται σχετικά ομοιογενής κυρίως σε σχέση με τα επίπεδα ανάπτυξης των κρατών-μελών της και περιλαμβάνει, επίσης, την πλειοψηφία των κρατών, που ανήκουν σε ειδικότερες υποκατηγορίες, όπως αυτές των ΕΑΧ και των περικλειστων κρατών.

### **3.1.3 Η ομάδα των κρατών της Ασίας**

Η ομάδα των κρατών της Ασίας είναι η λιγότερο ομοιογενής σε σύγκριση με τις δύο παραπάνω. Δεν διαθέτει ιστορικό παρελθόν περιφερειακής συνεργασίας πριν από τη σύσταση της UNCTAD, το 1964. Τα κράτη-μέλη, που την απαρτίζουν είναι πολύ διαφορετικά μεταξύ τους, αφού περιλαμβάνουν κράτη, πλούσια σε πετρέλαιο, όπως η Σαουδική Αραβία, το Μπαχρέιν, το Ιράν, το Ιράκ, το Κουβέιτ, το Κατάρ και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, αλλά και μικρά νησιωτικά κράτη, τα οποία στερούνται βασικών πόρων, όπως τα νησιά Φίτζι, η Σαμόα και οι Μαλδίβες. Παράλληλα, στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται και κάποια κράτη μεγάλα σε πληθυσμό, όπως η Ινδία, το Πακιστάν και το Μπαγκλαντές. Η ποικιλομορφία αυτή κατέστησε αρχικά ιδιαίτερα δύσκολη οποιαδήποτε προσπάθεια περιφερειακής ολοκλήρωσης.

Η σημαντικότερη πρωτοβουλία περιφερειακής συνεργασίας ήταν μέσω της σύστασης της Ένωση των Εθνών της Νότιο-ανατολικής Ασίας<sup>115</sup>. Η ASEAN, ιδρύθηκε το 1967 και αποτελεί το σημαντικότερο περιφερειακό οργανισμό στην περιοχή, ο οποίος δεν είναι αμιγώς οικονομικός και πολιτικός, αλλά έχει επεκτείνει το πεδίο της δραστηριότητας του και σε ζητήματα, που αφορούν στην ασφάλεια. Με αυτόν τον τρόπο επιζητά να καλύψει έμμεσα το κενό, που προέκυψε από την κατάρρευση του SEATO<sup>116</sup>, το οποίο με την ταυτόχρονη παρουσία των ΗΠΑ, λειτουργούσε ως αντίποδας στην παρουσία και επιρροή της τότε Σοβιετικής Ένωσης στην περιοχή. Οι βασικοί στόχοι της ASEAN επικεντρώνονται, στην εξασφάλιση της περιφερειακής ειρήνης και σταθερότητας, με βάση το σεβασμό της δικαιοσύνης, των αρχών του κράτους δικαίου στις διακρατικές σχέσεις, καθώς και στο σεβασμό των αρχών του Καταστατικού των ΗΕ, όπως επίσης και η επιτάχυνση της οικονομικής μεγέθυνσης και προόδου καθώς και της πολιτιστικής ανάπτυξης των κρατών-μελών της. Σήμερα, η ASEAN λειτουργεί, επίσης, μέσα από τη μορφή ενός διακρατικού οργανισμού ο οποίος χωρίζεται ουσιαστικά σε τρεις επιμέρους κοινότητες, οι οποίες μετά από σχετική Απόφαση, το 2003, των ηγετών της, συμφωνήθηκε να είναι: η Κοινότητα Ασφάλειας, η Οικονομική Κοινότητα<sup>117</sup>, καθώς και η Κοινωνική-Πολιτιστική Κοινότητα της ASEAN.

---

<sup>115</sup> Σήμερα περιλαμβάνει 10 κράτη-μέλη: Βιετνάμ, Ινδονησία, Καμπότζη, Λάος, Μαλαισία, Μπούρμα, Μπρουνέι, Σιγκαπούρη, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες. Βλ. <http://www.aseansec.org/>, (προσπελάστηκε στις 6/8/2010).

<sup>116</sup> Ο SEATO αποτελούσε ένα διεθνή οργανισμό, για την προαγωγή της συλλογικής άμυνας, ο οποίος δημιουργήθηκε το 1955, στην Μπιάνγκόγκ, αν και η Συμφωνία για την ίδρυσή του είχε υπογραφεί ένα χρόνο νωρίτερα. Ο αρχικός στόχος του ήταν να μπλοκάρει την περαιτέρω κομμουνιστική επέκταση στη Νότιο-ανατολική Ασία. Τα κράτη-μέλη του περιλάμβαναν την Αυστραλία, τη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τις ΗΠΑ, τη Νέα Ζηλανδία, το Πακιστάν (ακόμα και το τότε ανατολικό Πακιστάν, τώρα Μπαγκλαντές), την Ταϊλάνδη και τις Φιλιππίνες. Βλ. [http://www.skwir.com/p-c\\_s-14\\_u-116\\_t-313\\_c-1057/the-anzus-treaty-and-asean-seato-alliance/nsw/the-anzus-treaty-and-seato-alliance/australia-in-the-vietnam-war-era/australia-s-responses-to-the-threat-of-communism-international](http://www.skwir.com/p-c_s-14_u-116_t-313_c-1057/the-anzus-treaty-and-asean-seato-alliance/nsw/the-anzus-treaty-and-seato-alliance/australia-in-the-vietnam-war-era/australia-s-responses-to-the-threat-of-communism-international), (προσπελάστηκε στις 6/8/2010).

<sup>117</sup> Στο πλαίσιο της Οικονομικής Κοινότητας λειτουργεί ήδη από το 1992 η Συμφωνία AFTA ως ζώνη ελεύθερων εμπορικών συναλλαγών, με κοινό εξωτερικό προνομιακό σχέδιο δασμολογίων και στόχο την προώθηση της ελεύθερης ροής των αγαθών στο χώρο ελέγχου της ASEAN. Η Συμφωνία AFTA, έχοντας πετύχει σε μεγάλο βαθμό το στόχο της, θα επεκταθεί και σε επιμέρους συμφωνίες με τα σημαντικότερα κράτη της ευρύτερης περιοχής, μέσα από αντίστοιχες συμφωνίες, οι οποίες θα υιοθετούν Ζώνες Ελεύθερου Εμπορίου με: την Ιαπωνία αρχικά (2002) και την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία, την Κορέα, την Ινδία και την Κίνα στη συνέχεια (2009). Βλ. αναλυτικότερα: ASEAN - Japan Free Trade Area (8/10/2003), ASEAN - Australia New Zealand Free Trade Area (27/2/2009), ASEAN - Republic of Korea Free Trade Area (2/6/2009), ASEAN - India Free Trade Area (13/8/2009), και ASEAN -China Free Trade Area (15/8/2009). Η Συμφωνία AFTA, υπογράφηκε το 1992 στη Σιγκαπούρη. Η AFTA περιλαμβάνει σήμερα και τα 10 κράτη-μέλη της ASEAN. Ο στόχος της AFTA είναι διττός. Αφορά στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των κρατών της ASEAN, εξαλείφοντας την εφαρμογή δασμολογικών και μη δασμολογικών εμποδίων και στην προσέλκυση

Σε σχέση με την ηγεσία στα πλαίσια της ομάδας των κρατών της Ασίας μπορούμε να πούμε, ότι παρέμεινε σταθερή και εναλλασσόταν κυρίως ανάμεσα στην Ινδία, το Πακιστάν και την πρώην Γιουγκοσλαβία και μετά το 1973, στη Σαουδική Αραβία. Όπως και στην ομάδα των κρατών της Αφρικής, κάποια κράτη ασκούσαν επιρροή αναφορικά με συγκεκριμένα ζητήματα, όπως, για παράδειγμα, το Αφγανιστάν σε σχέση με το πρόβλημα των περίκλειστων κρατών. Παράλληλα, η ύπαρξη προστριβών και διενέξεων ανάμεσα σε κάποια από τα κράτη-μέλη, όπως η Ινδία και το Πακιστάν, το Ιράν και το Ιράκ, αλλά και γεγονότα, όπως ο εμφύλιος πόλεμος στο Αφγανιστάν ενόησαν τη δημιουργία ουσιαστικών προβλημάτων στην πολιτική δραστηριότητα της ομάδας και επέτρεψαν την επέμβαση ανταγωνιστικών εξωτερικών δυνάμεων στην περιοχή.

Τα τελευταία χρόνια, η Ινδία, μία από τις ηγετικές και σημαντικότερες χώρες της ομάδας των ασιατικών κρατών, δείχνει να θέλει να αποστασιοποιηθεί από την Ομάδα των 77, αφού θεωρεί, ότι την περιορίζει αναφορικά με κάποια συγκεκριμένα ζητήματα, κάτι, που διαφάνηκε εντονότερα κατά τη Συνδιάσκεψη της Κοπεγχάγης σε σχέση με το ζήτημα της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής. Η Ινδία, όπως και η Κίνα αποτελούν ισχυρές αναδυόμενες δυνάμεις του αναπτυσσόμενου κόσμου, οι οποίες κατηγορούνται από μια μερίδα κρατών, ότι δεν θα έπρεπε να εντάσσονται πλέον στην κατηγορία αυτή. Τα οφέλη, ωστόσο, που προσπορίζονται είναι πολύ μεγαλύτερα, γι' αυτό το λόγο αρνούνται να αποτινάξουν το χαρακτηρισμό τους ως αναπτυσσόμενες χώρες. Χαρακτηριστικά αναφέρεται<sup>118</sup>, ότι η Ινδία τα τελευταία χρόνια, αποτελεί στενό σύμμαχο των ΗΠΑ, τις οποίες έχει στηρίξει σε αρκετές περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα στις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ, αλλά και σε αυτές, που αφορούν στο ζήτημα της κλιματικής αλλαγής.

Η στάση της Ινδίας κατά τη Συνδιάσκεψη της Κοπεγχάγης κατέδειξε, ότι το ρήγμα, που έχει δημιουργηθεί στην Ομάδα των 77 είναι ιδιαίτερα σημαντικό, αφού ήρθε σε ανοιχτή διένεξη με την ομάδα των μικρών νησιωτικών κρατών, προκειμένου να υπερασπιστεί τα δικά της συμφέροντα, ενώ στη συνέχεια ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Jairam Ramesh δήλωσε ακόμα και την πρόθεσή της να αποχωρήσει από το συνασπισμό, αφού όπως χαρακτηριστικά ανέφερε, η Ινδία ενδιαφέρεται περισσότερο για την ταυτότητά της ως μέλος, ισχυρών ομάδων-ελίτ, όπως οι G-20. Ο

---

μεγαλύτερου αριθμού Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Βλ. [www.worldtradelaw.net/fta/agreements/afta.pdf](http://www.worldtradelaw.net/fta/agreements/afta.pdf), (προσπελάστηκε στις 6/8/2010).

<sup>118</sup>Βλ. Sinha, M., India abandoned G-77 in Copenhagen, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.newkerala.com/news/fullnews-23943.html>, (προσπελάστηκε στις 6/8/2010).

Πρωθυπουργός της Ινδίας Manmohan Singh δεν έχει λάβει προς το παρόν θέση, επ'αυτού και η Ινδία εξακολουθεί να αποτελεί ένα από τα ισχυρά μέλη της Ομάδας των 77, ενώ ο χρόνος θα καταδείξει ποιες θα είναι οι προθέσεις της στο μέλλον.

## **3.2 Ειδικότερες κατηγορίες κρατών**

### **3.2.1 Οι Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες**

Οι EAX (LDCs)<sup>119</sup> αντιπροσωπεύουν το φτωχότερο και πιο ευπαθές τμήμα της διεθνούς κοινότητας. Η ακραία φτώχεια, οι δομικές αδυναμίες των οικονομιών τους και η έλλειψη δυνατοτήτων για την επίτευξη της οικονομικής μεγέθυνσης, παρακωλύουν τις προσπάθειες των χωρών αυτών να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο. Ο τρέχων κατάλογος των EAX περιλαμβάνει 49 χώρες συνολικά από τις οποίες 33 είναι αφρικανικά κράτη, 15 ασιατικά, ενώ από τα κράτη της Λατινικής Αμερικής συμπεριλαμβάνεται μόνο η Αϊτή. Στην πρόσφατη τριετή αναθεώρησή του καταλόγου των EAX, το 2003, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών χρησιμοποίησε τα ακόλουθα τρία κριτήρια για τον προσδιορισμό των EAX, όπως προτάθηκαν από την Επιτροπή για την Πολιτική Ανάπτυξης (CDP):

- Το κριτήριο του χαμηλού εισοδήματος, το οποίο βασίστηκε σε μια τρίχρονη μέση εκτίμηση του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος (GNI) κατά κεφαλήν. (με εισόδημα κάτω από 750\$ ένα κράτος μπορεί να συμπεριληφθεί στη λίστα, ενώ με εισόδημα πάνω από 950\$ εξαιρείται)
- Ένα κριτήριο σε σχέση με την αδυναμία του ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο, περιλαμβάνει έναν σύνθετο ανθρώπινο δείκτη, τον HAI (Human Assets Index), που βασίζεται σε επιμέρους δείκτες σχετικούς: (α) με τη διατροφή (β) την υγεία (γ) την εκπαίδευση και (δ) το επίπεδο αναλφαβητισμού σε ενήλικες και
- Ένα οικονομικό κριτήριο τρωτότητας, που περιλαμβάνει έναν σύνθετο οικονομικό δείκτη τρωτότητας, τον EVI (Economic Vulnerability Index), ο οποίος βασίζεται σε επιμέρους δείκτες σχετικούς: (α) με την αστάθεια της αγροτικής παραγωγής, (β) την αστάθεια των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών, (γ) την οικονομική σημασία των μη παραδοσιακών δραστηριοτήτων, (δ) τη συγκέντρωση εξαγωγής εμπορευμάτων και (ε) την

<sup>119</sup> Για την πλήρη λίστα των EAX, βλ. <http://www.unohrrls.org/en/ldc/related/62/>, (προσπελάστηκε στις 16/8/2010).

αναπηρία των οικονομικών μεγεθών, καθώς και το ποσοστό του πληθυσμού που μετατοπίζεται από τις φυσικές καταστροφές. Για να προστεθεί στον κατάλογο, μια χώρα πρέπει να πληροί και τα τρία κριτήρια.

Προς το τέλος της δεκαετίας του '60, τα Ηνωμένα Έθνη άρχισαν να ασχολούνται επισταμένα με την περίπτωση των ΕΑΧ, αναγνωρίζοντας την κατηγορία αυτή ως την πιο ευπαθή της διεθνούς κοινότητας. Η αναγκαιότητα διαχωρισμού των κρατών-μελών της ομάδας των ΕΑΧ από το σύνολο των υπολοίπων κρατών-μελών της Ομάδας των 77, είχε γίνει καταφανής ήδη από την UNCTAD I, χωρίς, όμως, η Συνδιάσκεψη αυτή να καταφέρει να υιοθετήσει κάποια ειδική ρύθμιση για την αντιμετώπισή των προβλημάτων τους. Έτσι, αρχικά πραγματοποιήθηκε ένας διαχωρισμός, που αφορούσε περισσότερο στην καταγραφή των ιδιαιτεροτήτων, που χαρακτήριζαν αυτήν την ομάδα κρατών<sup>120</sup>.

Στις αρχές της Δεκαετίας του '80, υιοθετήθηκε, η Διεθνής Στρατηγική για την Ανάπτυξη<sup>121</sup> στα πλαίσια της Τρίτης Δεκαετίας για την Ανάπτυξη των ΗΕ, στην οποία και ενσωματώθηκε μια σειρά από πρόσθετα μέτρα υπέρ των ΕΑΧ. Παράλληλα, προκειμένου να αποφασιστεί μια σειρά μέτρων και πολιτικών, η οποία θα μπορούσε να συμβάλει στην αναστροφή της συνεχιζόμενης επιδείνωσης του οικονομικού και κοινωνικού status quo των ΕΑΧ, οργανώθηκε στο Παρίσι, η Πρώτη Συνδιάσκεψη των ΗΕ για τις ΕΑΧ, το 1981. Εκεί, ενεκρίθη ένα σημαντικό Νέο Ουσιαστικό Πρόγραμμα Δράσης, το SNPA<sup>122</sup>, που θα εφαρμοζόταν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, προς όφελος των χωρών αυτών. Το SNPA επικυρώθηκε στη συνέχεια από την Απόφαση 36/194<sup>123</sup> της ΓΣ, στις 17 Δεκεμβρίου 1981 και προέβλεπε:

α) την ανάληψη μέτρων από τις ΕΑΧ τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και σε διεθνές επίπεδο και

<sup>120</sup> Κατά τη διάρκεια της UNCTAD II, το 1968, συμφωνήθηκε η υιοθέτηση κάποιων ειδικών μέτρων για τις ΕΑΧ, χωρίς όμως και πάλι να καταγραφούν συγκεκριμένα κριτήρια, με βάση τα οποία θα εντάσσονταν οι χώρες αυτές σ' έναν ειδικό κατάλογο. Η λύση στο πρόβλημα θα δοθεί από δύο άτυπες ομάδες ειδικών, το 1969 και 1971, οι οποίες, μετά από μακριές διεργασίες θα προτείνουν ορισμένα κριτήρια, με βάση τα οποία μία χώρα θα μπορούσε να συμπεριληφθεί στη ομάδα των ΕΑΧ. Έτσι, η Επιτροπή Προγραμματισμού της Ανάπτυξης του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου θα υιοθετήσει ως πρώτα κριτήρια, εκείνα που έχουν σχέση με το ΑΕΠ, το ποσοστό του αναλφαβητισμού, καθώς και τη συμμετοχή του βιομηχανικού τομέα στο ΑΕΠ. Βλ. Τσάλτας, Γρ., Ι., *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης*, op. cit., σελ. 173.

<sup>121</sup> Βλ. GA Resolution 35/56, International Development Strategy for the Third United Nations Development Decade, 5 Δεκεμβρίου 1980.

<sup>122</sup> Βλ. <http://www.unctad.org/conference/backgrd.htm>, (προσπελάστηκε στις 16/8/2010).

<sup>123</sup> Βλ. GA Resolution 36/194, United Nations Conference on the Least Developed Countries, 17 Δεκεμβρίου 1981.

β) κάποιες ειδικές προϋποθέσεις που αφορούσαν σε συγκεκριμένα επιπλέον μέτρα σε εθνικό, περιφερειακό, αλλά και παγκόσμιο επίπεδο.

Μέχρι το 1981 η UNCTAD θα διαδραματίσει έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο σε σχέση με τη συγκεκριμενοποίηση και την καταγραφή των ειδικότερων προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν οι ΕΑΧ, ενώ θα φροντίσει παράλληλα και για τη λήψη ειδικών μέτρων<sup>124</sup>, τα οποία θα συγκεκριμενοποιηθούν και θα αρχίσουν να υλοποιούνται από το 1976, μέσα από τη χρηματοδότηση των ΗΕ, που θα της επιτρέψουν την οργάνωση ειδικών αποστολών βοήθειας.

Στη συνέχεια και για τις επόμενες δύο δεκαετίες τα προβλήματα των χωρών της κατηγορίας αυτής, θα αποτελέσουν αντικείμενο προβληματισμού από τη Δεύτερη και την Τρίτη στη Συνδιάσκεψη των ΗΕ για τις ΕΑΧ. Κατά τη Δεύτερη Συνδιάσκεψη, που θα λάβει χώρα το 1991, και πάλι στο Παρίσι, θα υιοθετηθεί η Διακήρυξη του Παρισιού και το Πρόγραμμα Δράσης για τις ΕΑΧ<sup>125</sup> για τη δεκαετία του '90, ενώ η Τρίτη Συνδιάσκεψη, που θα έλαβε χώρα στις Βρυξέλλες, πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα της ΕΕ από τις 14 έως τις 20 Μαΐου 2001. Το Γραφείο του Ανώτατου Αντιπροσώπου των ΗΕ για τις ΕΑΧ, τα περίκλειστα κράτη και τα μικρά νησιωτικά κράτη (SIDS), δημιουργήθηκε με την Απόφαση 56/227<sup>126</sup> της ΓΣ, ως απόρροια της Τρίτης Συνδιάσκεψης των ΗΕ για τις ΕΑΧ, ώστε να καταφέρει να εξασφαλίσει την αποτελεσματική συνέχεια, την εφαρμογή, τον έλεγχο και την αναθεώρηση της εφαρμογής του Προγράμματος Δράσης για τις ΕΑΧ, ως το 2010, που εγκρίθηκε σε εκείνη τη Συνδιάσκεψη. Το πρόσθετο πρόγραμμα της UNCTAD για τις χώρες αυτές, προωθεί την κοινωνικοοικονομική τους ανάπτυξη μέσω της έρευνας, της πολιτικής ανάλυσης και της τεχνικής βοήθειας, ιδιαίτερα σε σχέση με τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών. Καθοδηγείται από τους στόχους του Προγράμματος Δράσης για τις ΕΑΧ, για την περίοδο 2001-2010, που καταρτίστηκε κατά την Τρίτη Διάσκεψη και από άλλες διακυβερνητικές αποφάσεις, όπως αυτές της ΓΣ.

Οι ΕΑΧ αποτέλεσαν την πιο αμφιλεγόμενη από τις κατηγορίες αυτές, αφού η αναγνώριση και η υποστήριξή της δημιούργησε σοβαρό πρόβλημα στο εσωτερικό της Ομάδας των 77, κυρίως λόγω της ίδιας της σύστασής της. Το πρόβλημα ανέκυψε κυρίως ανάμεσα στις τρεις περιφερειακές ομάδες, αφού η πλειοψηφία των κρατών,

<sup>124</sup> Από την UNCTAD III, που έλαβε χώρα το 1972.

<sup>125</sup> Βλ. <http://www.un.org/special-rep/ohrls/ldc/BD%20and%20POA%20of%20LDCs.htm>, (προσπελάστηκε στις 16/8/2010).

<sup>126</sup> Βλ. GA Resolution 56/227, 3rd UN Conference on the Least Developed Countries, 24 Δεκεμβρίου 2001.



που απαρτίζουν την κατηγορία των EAX ανήκουν στην αφρικανική ομάδα. Προβλήματα υπήρξαν και από την πλευρά των περικλειστων κρατών, τα οποία θεωρούσαν, ότι μια τέτοια κατηγοριοποίηση, θα εκτρέψει την παροχή οικονομικών πόρων, που θεωρούσαν απαραίτητη για την προώθηση των δικών τους συμφερόντων. Οι EAX απολαμβάνουν σημαντική οικονομική υποστήριξη από αρκετά δυτικά κράτη, κάτι, που επίσης αποτέλεσε σημείο τριβής στο εσωτερικό του συνασπισμού της Ομάδας των 77.

### **3.2.2 Τα περικλειστα κράτη**

Τα περικλειστα κράτη χαρακτηρίζονται από την έλλειψη πρόσβασης στη θάλασσα, κάτι, που έχει ως απόρροια σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις, καθώς η απόσταση και η απομόνωση από τις παγκόσμιες αγορές και οι υψηλές δαπάνες διέλευσης συνεχίζουν να επιβάλλουν σοβαρούς περιορισμούς στη γενικότερη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των κρατών αυτών. Η περίπτωση διεξαγωγής θαλάσσιου εμπορίου τους εξαρτάται αναπόφευκτα από τη διέλευση μέσω άλλων κρατών, ενώ οι μεγάλες αποστάσεις αυξάνουν αισθητά τις συνολικές δαπάνες που καταβάλλονται για τις υπηρεσίες μεταφορών. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του ΟΗΕ<sup>127</sup> υπάρχουν 31 αναπτυσσόμενα περικλειστα κράτη<sup>128</sup>. Από τα κράτη αυτά τα 16 ανήκουν στην Ομάδα των EAX<sup>129</sup>. Τα περισσότερα από αυτά<sup>130</sup> βρίσκονται στην Αφρική, ενώ είναι χαρακτηριστικό, ότι στην Ευρώπη δεν υπάρχουν περικλειστα

<sup>127</sup> Το 2003, τα ΗΕ συγκάλεσαν στο Αλμάτι (Καζακστάν) μια διεθνή Υπουργική Διάσκεψη, για να ενισχύσουν τη συνεργασία στον τομέα των μεταφορών διέλευσης μεταξύ των περικλειστων και των διαμετακομιστικών κρατών. Το Πρόγραμμα Δράσης του Αλμάτι προωθεί, παράλληλα, πολιτικές για την αναπτυξιακή δράση και την περιβαλλοντική συντήρηση. Η UNCTAD συμμετέχει στην εφαρμογή του Προγράμματος Δράσης του Αλμάτι μέσω της αναλυτικής εργασίας για τη μεταφορά διέλευσης και τα σχετικά προβλήματα ανάπτυξης, που αντιμετωπίζουν τα περικλειστα κράτη, καθώς και την παροχή τεχνικής βοήθειας σε αυτές τις χώρες, όπως η εμπορική διευκόλυνση και το ηλεκτρονικό εμπόριο. Το 2005, η πρώτη συνεδρίαση των αρμόδιων για το εμπόριο Υπουργών των περικλειστων κρατών υιοθέτησε στην Asuncion (Παραγουάη), την πλατφόρμα Asunción σχετικά με το γύρο διαπραγματεύσεων της Doha, με σκοπό να εναρμονιστούν οι θέσεις των περικλειστων κρατών στον τρέχοντα κύκλο των πολύπλευρων εμπορικών διαπραγματεύσεων. Η παγκόσμια Σύνοδος Κορυφής του 2005 αναγνώρισε τις πρόσθετες ανάγκες και τις προκλήσεις, που αντιμετωπίζουν τα περικλειστα κράτη και επιβεβαίωσε την υποχρέωση της διεθνούς κοινότητας, να καλύψει επείγοντως αυτές τις ανάγκες και τις προκλήσεις μέσω της πλήρους, έγκαιρης και αποτελεσματικής εφαρμογής των σχετικών συμφωνηθέντων σε διεθνές επίπεδο προγραμμάτων και στόχων και ιδιαίτερα της Διακήρυξης του Αλμάτι και του Προγράμματος Δράσης. Βλ. [http://www.unctad.org/en/docs/aconf202d3\\_en.pdf](http://www.unctad.org/en/docs/aconf202d3_en.pdf), (προσπελάστηκε στις 17/8/2010).

<sup>128</sup> Για την πλήρη λίστα των περικλειστων κρατών, βλ. <http://www.unohrlls.org/en/lldc/39/>, (προσπελάστηκε στις 17/8/2010).

<sup>129</sup> Αιθιοπία, Αφγανιστάν, Ζάμπια, Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, Λάος, Λεσόθο, Μαλί, Μαλάουι, Μπουρκίνα Φάσο, Μπουρούντι, Μπουτάν, Νεπάλ, Νίγηρας, Ουγκάντα, Ρουάντα και Τσαντ.

<sup>130</sup> 12 στον αριθμό.

κράτη, που να ανήκουν παράλληλα και στην κατηγορία των αναπτυσσόμενων κρατών, με εξαίρεση την περίπτωση της FYROM και της Μολδαβίας<sup>131</sup>.

Τα γεωγραφικά εμπόδια, που αντιμετωπίζουν τα κράτη αυτά, έχουν άμεση επίδραση σε σημαντικές οικονομικές μεταβλητές. Τα περικλειστα κράτη συγκαταλέγονται μεταξύ του συνόλου των φτωχότερων αναπτυσσόμενων χωρών, με τα μικρότερα ποσοστά οικονομικής μεγέθυνσης, ενώ τα κέρδη των εξαγωγών τους προέρχονται από έναν πολύ περιορισμένο αριθμό των προϊόντων. Η μεγάλη απόσταση από σημαντικές παγκόσμιες αγορές είναι ο βασικός λόγος, για τον οποίο πολλά από τα περικλειστα κράτη δεν έχουν καταφέρει να μετριάσουν τις συνέπειες, που προκαλούνται από τη γεωγραφική τους αναπηρία σε σύγκριση με τα περικλειστα κράτη, που βρίσκονται στην Ευρώπη. Τα περικλειστα ευρωπαϊκά κράτη περιβάλλονται από σημαντικές αγορές, ενώ το θαλάσσιο εμπόριο αποτελεί περιορισμένο κομμάτι σε σχέση με το σύνολο των εμπορικών τους δραστηριοτήτων, ενώ οι αποστάσεις από τους κοντινότερους θαλάσσιους λιμένες είναι σχετικά σύντομη.

Οι αποστάσεις, που μεσολαβούν ανάμεσα στα περικλειστα κράτη και τις θαλάσσιες ακτές μπορούν να χαρακτηριστούν σε πολλές περιπτώσεις ως υπερβολικές<sup>132</sup>. Ο χρόνος διέλευσης των αγαθών των περικλειστων κρατών είναι εξαιρετικά μακροχρόνιος λόγω των μεγάλης απόστασης, της ανυπαρξίας υποδομών, δρόμων και σιδηροδρόμων και της ανεπάρκειας μέσων διέλευσης. Η διακίνηση αγαθών μέσω των ποταμών είναι ανύπαρκτη ή ανεπαρκής. Το κλίμα αλλά και οι τοπογραφικές συνθήκες καθιστούν τη χρήση των όποιων μέσων διαμετακόμισης πολύ δύσκολη, ενώ η βοήθεια και συνεργασία από τα γειτονικά κράτη, που μεσολαβούν μέχρι τη θάλασσα, είναι σπάνια αν όχι ανύπαρκτη, καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις τα γειτονικά κράτη, ανήκουν και αυτά στην κατηγορία των αναπτυσσόμενων χωρών, κάτι, που αυτόματα σημαίνει συναφή οικονομική δομή και συναφή έλλειψη πόρων. Τα διαμετακομιστικά κράτη, επικαλούμενα συνεχώς νομικά εμπόδια, απαγόρευαν τη διαμετακόμιση ξένων εμπορευμάτων από τα εδάφη τους, πράγμα που οφειλόταν περισσότερο στην υιοθέτηση μίας γενικότερης εμπορικής

<sup>131</sup> Βλ. Τσάλτας, Γρ., Ι., *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης*, ορ. cit., σελ. 179.

<sup>132</sup> Το Καζακστάν έχει τη μεγαλύτερη απόσταση από τη θάλασσα (3.750 χλμ), και ακολουθείται από το Αφγανιστάν, το Τσαντ, το Νίγηρα, τη Ζάμπια και τη Ζιμπάμπουε με αποστάσεις από την κοντινότερη ακτή, που ξεπερνούν τα 2.000 χλμ. Βλ. *ibid*, σελ. 188-189.

πολιτικής, που αποτελούσε απόρροια της εξυπηρέτησης των εθνικών οικονομικών συμφερόντων.

Σε σχέση με τις δύο άλλες υποκατηγορίες, που αναπτύχθηκαν στα πλαίσια της Ομάδας των 77, η αναγνώριση της κατηγορίας των περικόλειστων κρατών δεν προκάλεσε ιδιαίτερο προβληματισμό παρά μόνο σε συνάρτηση με τη σχέση τους με τα διαμετακομιστικά κράτη και τη σύνταξη κανόνων για την κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης στη θάλασσα. Ιστορικά είχαν πραγματοποιηθεί σημαντικές προσπάθειες από την πλευρά των περικόλειστων κρατών να ρυθμίσουν<sup>133</sup> την ελεύθερη πρόσβασή τους στη θάλασσα, οι οποίες ωστόσο προσέκρουαν σε δυο σημαντικά προβλήματα: Το πρώτο αφορούσε στις αντιδράσεις των διαμετακομιστικών κρατών να αποδεχτούν μια ενδεχόμενη προτιμησιακή μεταχείριση σε σχέση με τα περικόλιστα κράτη, χρησιμοποιώντας ως επιχείρημα τον πιθανό περιορισμό της εδαφικής τους κυριαρχίας. Το δεύτερο αφορούσε στην αδυναμία των περικόλειστων κρατών να βρουν υποστηρικτές στους κόλπους του ΟΗΕ. Τελικά, μετά τη δημιουργία της Ομάδας των 77 και την ενίσχυση των δεσμών της αλληλεγγύης και της ενότητας ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη, οι εξελίξεις στον κλάδο του δικαίου της θάλασσας μέσω της υιοθέτησης της Σύμβασης του Μοντέγκο Μπαίη, το 1982<sup>134</sup>, θα οδηγήσουν στη νομική κατοχύρωση του δικαιώματος των περικόλειστων κρατών για πρόσβαση στη θάλασσα, αλλά και στην ικανοποίηση των απαιτήσεων τους αναφορικά με τη συμμετοχή των κρατών αυτών στην εξερεύνηση και εκμετάλλευση των πόρων της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας<sup>135</sup>.

<sup>133</sup> Αναφορά στη Σύμβαση της Βαρκελώνης για την Ελεύθερη Διαμετακόμιση, το 1921, τη Συνθήκη της Γενεύης για το Διεθνές Καθεστώς των Λιμένων, το 1923, αλλά και σε μία από τις 4 Συμβάσεις του 1958, αυτή για την Ανοιχτή Θάλασσα, όπου γίνεται το πρώτο βήμα για την κατοχύρωση του δικαιώματος της πρόσβασης των περικόλειστων κρατών στη θάλασσα. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 4 κατοχυρώνεται το δικαίωμα όλων των κρατών –παράκτιων και μη– στην ελεύθερη ναυσιπλοΐα, ενώ το άρθρο 3 αναφέρεται αποκλειστικά στην περίπτωση των περικόλειστων κρατών. Βλ. Τσάλτας, Γρ., Ι., Κλάδη-Ευσταθοπούλου, Μ., «*Το Διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών Διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών*», Τόμος Α', Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ.389-390.

<sup>134</sup> Βλ. UNCLOS, Part X, Right of Access of Land-Locked States to and from the Sea and Freedom of Transit, Άρθρα 124-132.

<sup>135</sup> UNCLOS, PART XI, Section 2, Article 148, Participation of developing States in activities in the Area, αναγνώριση του δικαιώματος ουσιαστικής συμμετοχής στην έρευνα και εκμετάλλευση του Διεθνούς Βυθού και UNCLOS, PART XI, Section 4, επαρκής εκπροσώπηση στο Συμβούλιο της Διεθνούς Αρχής.

### 3.2.3 Τα αναπτυσσόμενα νησιωτικά κράτη

Προβλήματα προκλήθηκαν και λόγω της ομάδας των νησιωτικών κρατών, η οποία λόγω της ιδιαίτερης φύσης της δημιούργησε πολιτικές αντιθέσεις ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77. Με τη δημιουργία της κατηγορίας αυτής τα νησιωτικά κράτη φιλοδοξούσαν να δημιουργήσουν μία πολιτική δέσμευση σε σχέση με τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά και γεωγραφικά προβλήματα, που αντιμετώπιζαν κυρίως λόγω της μεγάλης απόστασης, που χώριζε τα κράτη αυτά από τις κοντινότερες ηπειρωτικές ακτές, αλλά και τη μικρή έκταση του εδάφους τους, σε συνδυασμό τις περισσότερες φορές με την ιδιαίτερη φύση του.

Για την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προβλημάτων των κρατών αυτών συστήθηκε το 1991, η Συμμαχία των Μικρών Νησιωτικών Κρατών<sup>136</sup>, η οποία αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά ως ξεχωριστή ομάδα κατά τη Συνδιάσκεψη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, που έλαβε χώρα στο Ρίο ντε Τζανέιρο, το 1992, και συγκεκριμένα στα πλαίσια της Agenda 21<sup>137</sup>. Τα ΗΕ αναγνωρίζουν τα 38 κράτη-μέλη του ΟΗΕ, τα οποία ανήκουν στη Συμμαχία των Μικρών Νησιωτικών Κρατών (AOSIS)<sup>138</sup>, ένα ειδικό διαπραγματευτικό σώμα, που ιδρύθηκε κατόπιν πρωτοβουλίας των SIDS. Η AOSIS περιλαμβάνει, επίσης, και άλλα νησιωτικά μορφώματα, που δεν αποτελούν κράτη-μέλη των ΗΕ, καθώς και μη-ανεξάρτητα εδάφη, που αποτελούν μέλη περιφερειακών επιτροπών των ΗΕ. Πρέπει να σημειωθεί, ότι το Μπαχρέιν δεν αποτελεί μέλος της AOSIS. Κάποια από τα κράτη-μέλη της AOSIS θεωρούν, ότι η Ομάδα των 77 δεν εκφράζει επαρκώς τα συμφέροντα τους και έχουν εκφραστεί αρκετές φορές αρνητικά σε σχέση με το συνασπισμό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση του Παλάου, το οποίο ενώ προσχώρησε στην Ομάδα των 77 το 2002, αποχώρησε το 2004, θεωρώντας ότι μπορούσε να προωθήσει τα περιβαλλοντικά του συμφέροντα μέσω της Συμμαχίας των Μικρών Νησιωτικών Κρατών.

<sup>136</sup>Για την πλήρη λίστα των SIDS, βλ. <http://www.un.org/special-rep/ohrlls/sid/list.htm>, (προσπελάστηκε στις 18/8/2010).

<sup>137</sup>Βλ. Agenda 21, Chapter 17 G.

<sup>138</sup>Στον Ατλαντικό Ωκεανό και τις συνδεδεμένες θάλασσες: Αγία Λουκία, Άγιος Βικέντιος και Γρεναδίνες, Άγιος Χριστόφορος και Νέβις, Αϊτή, Αντίγκουα και Μπαρμπούντα, Γουιάνα, Γουϊνέα Μπισσάου, Γρενάδα, Δομινικανή Δημοκρατία, Δομίνικος, Κούβα, Μάλτα, Μπαχάμες Μπαρμπάντος, Μπελίζ, Πράσινο Ακρωτήριο, Σάο Τόμε και Πριντσίπε, Σουρινάμ, Τζαμάικα και Τρινιδάδ και Τομπάγκο. Στον Ινδικό Ωκεανό: Κομόρες, Μαλδίβες, Μαυρίκιος και Σεϋχέλλες, Στον Ειρηνικό Ωκεανό: Βανουάτου, Κιριμπάτι, Ναούρου, Νήσοι Κουκ, Νήσοι Μάρσαλ, Νήσοι Σολομώντα, Νιούε, Ομοσπονδία κρατών της Μικρονησίας, Παλάου, Παπούα-Νέα Γουϊνέα, Σαμόα, Σιγκαπούρη, Τόνγκα, Τουβαλού και Φίτζι. Βλ. <http://www.sidsnet.org/aosis/>, (προσπελάστηκε στις 18/8/2010).

Τα προβλήματα, που κλήθηκε να αντιμετωπίσει, η ομάδα των Μικρών Νησιωτικών Αναπτυσσόμενων Κρατών, εντοπίζονται σε σχέση με τις προκλήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, συμπεριλαμβανόμενων και αυτών του μικρού πληθυσμού, της έλλειψη πόρων, της απόστασης, της τρωτότητας στις φυσικές καταστροφές, της υπερβολικής εξάρτησης από διεθνές εμπόριο, αλλά και της τρωτότητας στις παγκόσμιες εξελίξεις. Η πρώτη σοβαρή προσπάθεια για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους θα πραγματοποιηθεί με τη Συνδιάσκεψη του Μπαρμπάντος, που έλαβε χώρα το 1994 και είχε ως αποτέλεσμα δύο ιδιαίτερα σημαντικά κείμενα, τη Διακήρυξη του Μπαρμπάντος<sup>139</sup>, αλλά και ένα Πρόγραμμα Δράσης, για την ενίσχυση της δράσης των SIDS σε συνάρτηση με την προώθηση ενεργειών για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Το πρόγραμμα αυτό αναθεωρήθηκε και εξελίχθηκε κατά την πενταετή αναθεώρηση, που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της 22<sup>ης</sup> Ειδικής Συνόδου της ΓΣ το 1999, αλλά και κατά τη δεκαετή αναθεώρηση, που πραγματοποιήθηκε στο Μαυρίκιο, το 2005. Η τελευταία αυτή αναθεώρηση είναι γνωστή και ως Στρατηγική του Μαυρίκιου για την Εφαρμογή του Προγράμματος Δράσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Μικρών Αναπτυσσόμενων Νησιωτικών Κρατών (MSI)<sup>140</sup>. Η UNCTAD παρέχει αναλυτική εργασία και τεχνική βοήθεια στα αναπτυσσόμενα νησιωτικά κράτη υπέρ της εφαρμογής της στρατηγικής του Μαυρίκιου του 2005, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα ζητήματα της οικονομικής τρωτότητας και της εξειδίκευσης. Η στρατηγική του Μαυρίκιου αναγνωρίζει τη σοβαρότητα των προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν τα περισσότερα νησιωτικά κράτη και προτείνει κάποιες πολιτικές για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, με έμφαση στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής.

### 3.3 Ο ρόλος της Κίνας

Η Ομάδα των 77 αποτελεί το δίαυλο, μέσω του οποίου οι αναπτυσσόμενες χώρες προσπαθούν να προωθήσουν τις κοινές τους θέσεις. Η Κίνα έχει συνδεθεί ιστορικά με την Ομάδα των 77, παρά το γεγονός, ότι είχε τη δυνατότητα να λειτουργήσει και ανεξάρτητα. Ωστόσο, λόγω του μεγέθους της έχει αναλάβει άτυπα τον ηγετικό ρόλο<sup>141</sup> στην Ομάδα των 77, κάτι που της δίνει τη δυνατότητα να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διατύπωση και προώθηση των θέσεων των

<sup>139</sup> Βλ. <http://islands.unep.ch/dbardecl.htm>, (προσπελάστηκε στις 19/8/2010).

<sup>140</sup> Βλ. [http://www.unctad.org/en/docs//aconf167d9\\_en.pdf](http://www.unctad.org/en/docs//aconf167d9_en.pdf), (προσπελάστηκε στις 19/8/2010).

<sup>141</sup> Σε όλα τα επίσημα κείμενα η Ομάδα των 77 αναφέρεται ως G-77/China.

αναπτυσσόμενων χωρών. Έτσι, μπορεί να διαμορφώσει και να κατευθύνει τις πολιτικές της θέσεις, εξασφαλίζοντας, ότι ένας μεγάλος αριθμός κρατών θα σταθεί στο πλευρό της, όταν κλιθεί να της υποστηρίξει. Η Κίνα με συνέπεια υπογραμμίζει, ότι παραμένει ένα αναπτυσσόμενο κράτος. Έτσι, επιλέγει να ευθυγραμμίσει την πολιτική της με άλλες αναπτυσσόμενες χώρες, όχι μόνο, επειδή μοιράζονται κοινά συμφέροντα για την οικονομική τους ανάπτυξη, αλλά και επειδή οι αναπτυσσόμενες χώρες αποτελούν σημαντικά «στρατηγικά εργαλεία» για την εξωτερική πολιτική της Κίνας. Συγκεκριμένα, διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην υποστήριξη της αρχής της «μιας Κίνας» σε σχέση με το ζήτημα της Ταϊβάν και στη στήριξη της θέσης της σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα και άλλα διεθνή ζητήματα<sup>142</sup>.

Παράλληλα, η Κίνα, στα πλαίσια της αναπτυξιακής της πολιτικής, στηρίζει αρκετές αναπτυσσόμενες χώρες, παρέχοντας σημαντική αναπτυξιακή βοήθεια, αποσκοπώντας στην ενίσχυση και ενδυνάμωση των σχέσεων αλληλεγγύης και συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77, ώστε να εξασφαλίσει την υποστήριξη τους. Για παράδειγμα αποτελούσε, το βασικότερο ξένο επενδυτή στην Καμπότζη, το 2005, ενώ λέγεται, ότι η οικονομική της ενίσχυση στην Ινδονησία ήταν διπλάσια από την αντίστοιχη των ΗΠΑ, τριπλάσια στο Λάος και τετραπλάσια στις Φιλιππίνες<sup>143</sup>. Αν και η οικονομική ενίσχυση στην Αφρική είναι σε χαμηλότερη κλίμακα, είναι περισσότερο από ορατή και αποτελεί μια προφανή πρόκληση για τη δυτική πολιτική<sup>144</sup>.

Πέρα από την παροχή οικονομικής στήριξης, η Κίνα διατηρεί ιδιαίτερες διπλωματικές σχέσεις με την αφρικανική ήπειρο, ήδη από τη δεκαετία του '60, όπου προέβαλε ως τρίτος πόλος ως αντιστάθμισμα στην επιρροή των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης. Η σχέση αυτή επισφραγίστηκε με την είσοδο της Κίνας στα ΗΕ το 1971, η οποία αποτέλεσε αντικείμενο έντονης υποστήριξης από τα αφρικανικά κράτη. Επιπλέον, η Κίνα εκμεταλλεύτηκε επανειλημμένα την αφρικανική διπλωματική υποστήριξη αναφορικά με το ζήτημα της Ταϊβάν, ώστε να την εμποδίσουν αποκτήσει την ιδιότητα του μέλους διεθνών οργανισμών, όπως ο WHO<sup>145</sup>. Η αυξανόμενη παρουσία της Κίνας στην Αφρική συνδέθηκε, ταυτόχρονα,

<sup>142</sup> Βλ. Lewis, J., China's Strategic Priorities in International Climate Change Negotiations, *The Washington Quarterly*, Winter 2007-08, p.158.

<sup>143</sup> Gu, J., Humphrey, J., Messner, D., Global Governance and Developing Countries: The Implications of the Rise of China, *World Development*, Vol. 36, No. 2, 2008, pp. 274-292.

<sup>144</sup> Ibid.

<sup>145</sup> Ibid.

με την αναζήτηση πόρων, οι οποίοι θα στήριζαν την ανάπτυξη της αναδυόμενης οικονομίας της

Δύο ζητήματα, που απασχολούν έντονα την Ομάδα των 77 το τελευταίο διάστημα αφορούν στην οικονομική κρίση, αλλά και στην αντιμετώπιση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής. Η αλληλεγγύη των αναπτυσσόμενων χωρών έχει χρησιμοποιηθεί ως στρατηγική, με στόχο να επηρεάσει τη ροή των διαπραγματεύσεων για την κλιματική αλλαγή, παρά την αυξανόμενη οικονομική διαφοροποίηση και τα ανόμοια πολιτικά συμφέροντα ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Από την πρώτη στιγμή των διαπραγματεύσεων για το κλίμα, ο αναπτυσσόμενος Νότιος, αντιμετώπιζε το θέμα της κλιματικής αλλαγής ως ένα αναπτυξιακό ζήτημα και όχι ως αμιγώς περιβαλλοντικό, σε αντίθεση με τον ανεπτυγμένο Βορρά. Εξάλλου για το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής, οι αναπτυσσόμενες χώρες ισχυρίζονται, ότι δε φέρουν καμία ουσιαστική ευθύνη, αλλά αντιθέτως προτάσσουν την ιστορική ευθύνη του Βορρά και προωθούν την υιοθέτηση και εφαρμογή αυστηρών δεσμεύσεων, εφ' όσον συνδυαστεί με την υποχρέωση παροχής οικονομικής και τεχνολογικής στήριξης της αναπτυξιακής διαδικασίας από τις ανεπτυγμένες χώρες προς τις αναπτυσσόμενες. Ένας από τους λόγους, που η Κίνα εξακολουθεί να θέλει να ανήκει στην Ομάδα των 77, είναι, ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες αποκομίζουν σημαντικά οφέλη, από το υπάρχον συμβατικό πλαίσιο, χωρίς αντίστοιχα να υποχρεώνονται να αναλάβουν ανάλογες δεσμεύσεις με τα ανεπτυγμένα κράτη. Αυτός ήταν και ένας από τους βασικούς λόγους, που για ακόμα μια φορά απέτυχε η προσπάθεια αντικατάστασης του Πρωτοκόλλου του Κιότο, από μια νέα δεσμευτική συμφωνία κατά τη Συνδιάσκεψη της Κοπεγχάγης.

Σε σχέση με το ζήτημα της οικονομικής κρίσης, η Κίνα πιάζει την Ομάδα των 77, να καταβάλει πρωτοποριακές προσπάθειες για την εκ νέου καθιέρωση μιας Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης και την επιδίωξη μιας κοινής ανάπτυξης. Όπως υποστήριξε ο Yi Xiaozhun, υφυπουργός εμπορίου της Κίνας<sup>146</sup>, η οικονομική παγκοσμιοποίηση έχει ενισχύσει τους κινδύνους και τις δαπάνες για την ανάπτυξη, όπως αποδεικνύεται από το ολοένα και βαθύτερο χάσμα ανάμεσα στον αναπτυσσόμενο Νότο και τον ανεπτυγμένο Βορρά και από προβλήματα, όπως η

---

<sup>146</sup> Βλ. [http://www.chinadaily.net/english/doc/2004-06/12/content\\_338906.htm](http://www.chinadaily.net/english/doc/2004-06/12/content_338906.htm), (προσπελάστηκε στις 19/8/2010).

πολιτική ισχύος, οι τρομοκρατία, οι μεταδοτικές ασθένειες και η περιβαλλοντική υποβάθμιση, τα οποία αποτελούν απειλή για την παγκόσμια ειρήνη και ανάπτυξη.

Για να αντιμετωπιστούν αυτές οι απειλές, ο Χίαοζχουν πρότεινε να ενταθούν οι προσπάθειες των αναπτυσσόμενων κρατών σε σχέση με τρεις συγκεκριμένες κατευθύνσεις. Αρχικά, υιοθετώντας μια ανοικτότερη και πιο πραγματιστική στάση απέναντι στην παγκοσμιοποίηση. Για αυτόν τον λόγο, η Ομάδα των 77 θα πρέπει να συνεργαστεί και με άλλους οργανισμούς και ομάδες, ώστε να καταφέρει να εξασφαλίσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα συμφέροντα των αναπτυσσόμενων κρατών, κερδίζοντας και την υποστήριξη του αναπτυγμένου Βορρά. Επιπλέον, θα πρέπει να ενισχυθεί ο συντονισμός ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη, ώστε να είναι εφικτή και η διατήρηση της μεταξύ τους ενότητας. Οι αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να μεγιστοποιήσουν τον πολιτικό τους συντονισμό, συμμετέχοντας ενεργά στις διαδικασίες αναμόρφωσης των ΗΕ, αλλά και στις διαδικασίες διατύπωσης των κανόνων και της λήψη αποφάσεων, που αφορούν σε ζητήματα της παγκόσμιας οικονομίας. Τέλος, θα πρέπει να υπάρξει περεταίρω εμβάθυνση της συνεργασίας Νότου-Νότου, αλλά και προώθηση του διαλόγου Βορρά-Νότου για κοινή ανάπτυξη. Οι αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να κινητοποιήσουν τους πόρους των κυβερνήσεων, των επιχειρήσεων και των διεθνών οργανισμών και να εφαρμόσουν μια σειρά νέων πολιτικών για την ανανέωση της ουσιαστικής συνεργασίας Νότου-Νότου, ενώ τα αναπτυγμένα κράτη θα πρέπει να ανοίξουν τις αγορές τους, να καταργήσουν τους εμπορικούς περιορισμούς και να εκπληρώσουν τις δεσμεύσεις τους για παροχή οικονομικής και τεχνικής βοήθειας, καθώς επίσης και την απαλλαγή του αναπτυσσόμενου κόσμου από τα υπέρογκα χρέη.

Παρά την κριτική, που ασκείται στην Κίνα σε σχέση με το ρόλο της στο εσωτερικό της Ομάδας των 77, εκείνη συνεχίζει να αποτελεί ένα από τα ισχυρά μέλη του συνασπισμού και να ασκεί σημαντική επιρροή στη λήψη των αποφάσεων. Αντίθετα, από την Ινδία δε φαίνεται διατεθειμένη να εγκαταλείψει την ομάδα των αναπτυσσόμενων κρατών, παρά το γεγονός, ότι αποτελεί έναν από τους πιο ισχυρούς δρώντες του διεθνούς συστήματος. Τόσο η Κίνα, όσο και οι ειδικότερες ομάδες που αναπτύχθηκαν στο εσωτερικό των G-77, ασκούν σημαντική επιρροή στην ενότητα και την ισορροπία, που υπάρχει στο εσωτερικό του συνασπισμού, κάτι που είναι περισσότερο από φανερό σε συνάρτηση με το ζήτημα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, ένα ζήτημα με ιδιαίτερη σημασία ειδικά για τα αναπτυσσόμενα κράτη, ένα ζήτημα που καθόρισε ουσιαστικά την πορεία και την



εξέλιξη του συνασπισμού της Ομάδας των 77, κάτι που θα αναλυθεί εκτενώς στο Β΄ μέρος της παρούσας εργασίας.

**ΜΕΡΟΣ Β'**

**ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ**

**ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ:ΣΗΜΕΙΑ**

**ΣΤΑΘΜΟΙ ΚΑΙ Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ**

**ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΟΥ ΝΟΤΟΥ**

## **ΚΕΦ.4: ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΚΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΩΝ 77 ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΒΟΡΡΑ-ΝΟΤΟΥ**

Με μία πρώτη οπτική, είναι δύσκολο να διατυπώσουμε οποιαδήποτε άποψη γενικού περιεχομένου αναφορικά με τη σύνδεση, που αναπτύσσεται ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες και την περιβαλλοντική διακυβέρνηση. Αυτό συμβαίνει λόγω της ετερογένειας των κρατών-μελών της Ομάδας των 77, καθώς οι χώρες αυτές διαφέρουν σημαντικά ως προς τα επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης, τους πολιτικούς και ιδεολογικούς τους προσανατολισμούς, τα κοινωνικά τους συστήματα, καθώς και το επίπεδο της τεχνολογικής τους ανάπτυξης. Έτσι, αντιμετωπίζουν με διαφορετικό τρόπο τα διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα, αφού αντανακλούν για καθεμία από αυτές διαφορετικά αναπτυξιακά συμφέροντα. Εντούτοις, όπως σε σχέση με τα άλλα μείζονα ζητήματα, τα αναπτυσσόμενα κράτη αντιλήφθηκαν, ότι μεμονωμένα δε θα μπορούσαν να διεκδικήσουν αποτελεσματικά την ικανοποίηση των αιτημάτων τους. Για ακόμα μια φορά, η Ομάδα των 77 αποτέλεσε τη φωνή του αναπτυσσόμενου κόσμου στο σύνολο των διαπραγματεύσεων, που αφορούσαν σε ζητήματα περιβαλλοντικής διακυβέρνησης.

### **4.1 Τα βασικά χαρακτηριστικά της συμμετοχής της Ομάδας των 77 στην περιβαλλοντική διακυβέρνηση**

Η αυξανόμενη ανησυχία αναφορικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα, ιδιαίτερα και λόγω της τρωτότητας κάποιων αναπτυσσόμενων κρατών, και η επιθυμία προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης αποτέλεσαν το βασικό γνώμονα, στον οποίο στηρίχθηκε η Ομάδα των 77, σε σχέση με τη διατύπωση των βασικών της αιτημάτων, αφού κατά κύριο λόγο τα περιβαλλοντικά προβλήματα, δεν αντιμετωπίζονταν αμιγώς με αυτό τον τρόπο, αλλά ως απόρροια του ευρύτερου αναπτυξιακού φαινομένου.

Η στάση<sup>147</sup> της Ομάδας των 77 κατά τις διαπραγματεύσεις, που αφορούσαν σε περιβαλλοντικά ζητήματα, ποικίλλει ανάλογα με το ζήτημα, που εξετάζεται, την

---

<sup>147</sup> Williams, M., The Group of 77 and Global Environmental Politics, *Global Environmental Change*, Vol. 7, No. 3, 1997, pp. 295-298.

ενότητα του συνασπισμού αναφορικά με το συγκεκριμένο ζήτημα, την έκταση των αποκλιόντων συμφερόντων ανάμεσα στα κράτη-μέλη του συνασπισμού, αλλά και στις σχέσεις ανάμεσα στον αναπτυσσόμενο Βορρά και τον αναπτυσσόμενο Νότο. Η Ομάδα των 77 από την πρώτη στιγμή αντιμετώπισε μια σειρά από διλήμματα και προκλήσεις, που θα έπρεπε να υπερπηδήσει σε συνάρτηση με τη συμμετοχή της στις περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις. Τα διλήμματα αυτά ήταν κατά βάση αναπτυξιακά και αφορούσαν, επίσης, στην ανησυχία τους, ότι με τη διεκδίκηση των αιτημάτων τους μέσα από το συνασπισμό της Ομάδας των 77, ίσως αποδυναμώνονταν και υποσκελιζόνταν τα εθνικά αιτήματα, του κάθε κράτους-μέλους. Επιπλέον, όπως θα δούμε πιο αναλυτικά στο επόμενο κεφάλαιο τα αναπτυσσόμενα κράτη ζητούσαν την ισότητα ανάμεσα στο Βορρά και το Νότο, χωρίς ωστόσο να αποδέχονται να υιοθετήσουν συγκεκριμένες δεσμεύσεις, αποδίδοντας τις βασικές ευθύνες για την περιβαλλοντική υποβάθμιση στον αναπτυσσόμενο Βορρά, στον οποίο, όμως παρ' όλα αυτά στηρίζονταν οικονομικά, ώστε να μπορέσουν να επιλύσουν και να διαχειριστούν τα προβλήματα, που αντιμετώπιζαν, με τέτοιο τρόπο, όμως, που δεν θα τα εγκλώβιζαν σε μια εξάρτηση νέας μορφής. Τα διλήμματα της Ομάδας των 77 μπορούν να συνοψιστούν πιο συγκεκριμένα στον παρακάτω πίνακα:

**ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Τα Διλήμματα του Αναπτυσσόμενου Νότου**

<b>ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ</b>	<b>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ</b>
<b>ΑΝΑΠΤΥΞΗ</b>	Ποιο είναι το καλύτερο μοντέλο ανάπτυξης;
<b>ΦΤΩΧΕΙΑ (I)</b>	Ανάγκη παροχής οικονομικής στήριξης
<b>ΦΤΩΧΕΙΑ (II)</b>	Πως θα ζητηθεί βοήθεια χωρίς να υποθηκεύσουν το μέλλον;
<b>ΙΣΟΤΗΤΑ</b>	Ισότητα χωρίς ευθύνη;
<b>ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ</b>	Ενδυνάμωση της Ομάδας των 77, Αποδυνάμωση των κρατών-μελών;

**ΠΗΓΗ:** Gupta, J., *Sustainable Development and Environment in a Globalizing World, Opening Presentation of the Course: Ontwikkelingssamenwerking in Theorie en Praktijk. De VU in de Tropen*, Institute for Environmental Studies, Vrije Universiteit Amsterdam, UNESCO-IHE Institute for Water Education.

Λαμβάνοντας υπόψιν το σύνολο των παραμέτρων, που αναφέρθηκε παραπάνω, τα αιτήματα της Ομάδα των 77 επικεντρώνονται σε 5 βασικά ζητήματα<sup>148</sup>, τα οποία αποτυπώθηκαν σε πολλά από τα hard law, αλλά και soft law κείμενα, που συνόδευαν την κατάληξη των περιβαλλοντικών διαπραγματεύσεων. Αρχικά, οι αναπτυσσόμενες χώρες ήδη από το 1972, όταν έλαβε χώρα η πρώτη Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, επέμειναν στη σύνδεση των περιβαλλοντικών ζητημάτων με την ανάπτυξη. Η κίνηση αυτή ήταν επιτυχής και αποτυπώθηκε ως διεθνής πολιτική από τη Συνδιάσκεψη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, που έλαβε χώρα στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992. Ο βασικός στόχος, που προωθούν οι αναπτυσσόμενες χώρες εντοπίζεται στην εξασφάλιση, ότι η λήψη μέτρων για την περιβαλλοντική προστασία δεν θα πραγματοποιηθεί με κόστος αυτού, που αντιλαμβάνονται ως δικαίωμα στην ανάπτυξη, έναν λόγο, που συχνά χρησιμοποιούν ως προκάλυμμα για τη μη ανάληψη συγκεκριμένων δεσμεύσεων. Το δεύτερο ζήτημα, το οποίο συνηθίζουν να προβάλλουν ως μείζονος σημασίας αφορά στην παροχή πρόσθετων χρηματοδοτικών πόρων για τη στήριξη περιβαλλοντικών προγραμμάτων. Σε συνάρτηση με το ζήτημα αυτό, οι αναπτυσσόμενες χώρες ζητούν να γίνει διαχωρισμός σε σχέση με την παροχή αναπτυξιακής βοήθειας και της οικονομικής ενίσχυσης για την περιβαλλοντική προστασία. Τρίτον, άμεση απόρροια του αιτήματος αυτού είναι και η θέση των αναπτυσσόμενων κρατών σε σχέση με την παροχή τεχνικής βοήθειας από τις αναπτυγμένες χώρες. Δεδομένου του τεχνολογικού χάσματος μεταξύ του αναπτυγμένου Βορρά και του αναπτυσσόμενου Νότου, τα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77 υποστηρίζουν, ότι δεν μπορούν να ανταποκριθούν στην περιβαλλοντική κρίση ελλείψει επαρκούς τεχνολογικής βοήθειας. Οι δύο αυτοί πυλώνες της οικονομικής ενίσχυσης και της παροχής τεχνικής βοήθειας αποτελούν έναν από τους βασικότερους λόγους, που συνετέλεσαν στην αποτυχία μέχρι στιγμής των διαπραγματεύσεων για την αντικατάσταση του Πρωτοκόλλου του Κιότο, ήδη από τη Συνδιάσκεψη του Μπαλί, το 2007, αλλά και στην τελευταία Συνδιάσκεψη, που έλαβε χώρα στην Κοπεγχάγη το 2009.

Η τέταρτη παράμετρος σχετίζεται με την απόδοση των ευθυνών για την περιβαλλοντική υποβάθμιση στον αναπτυγμένο Βορρά. Η απόκλιση ανάμεσα στις

---

<sup>148</sup> Αναλυτικά βλ. Williams, M., *The Third World and Global Environmental Negotiations: Interests, Institutions and Ideas*, *Global Environmental Politics*, Vol. 5, Issue 3, August 2005, pp. 56-57.

ανάπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες βασίζεται σε δυο βασικούς παράγοντες. Ο πρώτος αφορά στο ζήτημα της ευθύνης και ο δεύτερος, στη σχετική ικανότητα σε σχέση με τη χρηματοδότηση της περιβαλλοντικής αναμόρφωσης. Έχει ευρέως αναγνωριστεί, ότι το σύνολο των περιβαλλοντικών προβλημάτων απορρέει κατά κύριο λόγο από τη διαδικασία της εκβιομηχάνισης. Έτσι, τα αναπτυσσόμενα κράτη υποστηρίζουν, ότι το μεγαλύτερο βάρος πρέπει να τοποθετηθεί στο βιομηχανοποιημένο Βορρά, καθώς και ότι ο ρυπαίνων πρέπει να πληρώσει, αφού διαθέτει τα κατάλληλα οικονομικά και τεχνολογικά μέσα. Στο σημείο αυτό, όμως υπολανθάνει η εξής αντίφαση: Εκτός, από τον αναπτυγμένο Βορρά, ισχυρές αναδυόμενες οικονομίες, μέλη της Ομάδας των 77, όπως αυτές της Κίνας και της Ινδίας δε συμβάλλουν και αυτές με τη σειρά τους στην περιβαλλοντική υποβάθμιση παρουσιάζοντας ταχύτατους ρυθμούς ανάπτυξης και εκβιομηχάνισης; Για πόσο θα καλύπτονται τα κράτη αυτά υπό το μανδύα της αναπτυσσόμενης χώρας, ώστε να αποφύγουν να αναλάβουν δεσμεύσεις και ουσιαστικά μέτρα για την περιβαλλοντική προστασία; Το ερώτημα αυτό θα εξακολουθεί να κυριαρχεί, αφού καμία από τις παραπάνω χώρες δε φαίνεται διατεθειμένη να υποχωρήσει, αφού θα πάψει να προσπορίζεται τα οφέλη<sup>149</sup>, που αποκομίζουν με τα σημερινά δεδομένα οι αναπτυσσόμενες χώρες. Η Ομάδα των 77 συνεχίζει να περιχαραινώνεται πίσω από αρχές, όπως αυτές της κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης ή ο ρυπαίνων πληρώνει, εμμένοντάς άκαμπτη στη θέση της, ότι το δικό της δικαίωμα στην ανάπτυξη δεν θα πρέπει να θυσιάσει στο βωμό της προστασίας του περιβάλλοντος, όταν, κατά την άποψή της, τα σχέδια άκρατης οικονομικής ανάπτυξης των ισχυρών βιομηχανικών χωρών, είναι αρμόδια για τα σύγχρονα προβλήματα.

---

<sup>149</sup> Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα δύο *hard law* κείμενα της Συνδιάσκεψης του Ρίο, η Σύμβαση-Πλαίσιο για τη Κλιματική Αλλαγή, αλλά και η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία, από τα οποίες δεν προκύπτουν ιδιαίτερα περιοριστικές δεσμεύσεις για τις αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ γίνεται και μνεία για την παροχή οικονομικής και τεχνικής ενίσχυσης από την πλευρά του αναπτυγμένου Βορρά. Ένα άλλο παράδειγμα είναι ο Μηχανισμός Καθαρής Ανάπτυξης (CDM), ένας από τους τρεις μηχανισμούς, που εφαρμόζονται στα πλαίσια του Πρωτοκόλλου του Κιότο. Ο Μηχανισμός Καθαρής Ανάπτυξης (CDM) αποτελεί την πιο χαρακτηριστική περίπτωση, που αποδεικνύει πώς οι μικρές και μεσαίου μεγέθους ενεργειακές επιχειρήσεις διάκεινται ευνοϊκά στην ανάπτυξη ανανεώσιμης και καθαρής ενέργειας με την υποστήριξη ξένων κεφαλαίων. Αυτή η οικονομική και τεχνολογική ενίσχυση είναι ακριβώς το προνόμιο, που επιδιώκει να διατηρήσει η Κίνα. Βλ. Γρηγορίου, Π., Η., Σαμιώτης, Γ., Δ., Τσόλτας, Γρ., Ι., *Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών (Rio de Janeiro) για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη*, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1993, σελ. 137-173 και <http://cdm.ccchina.gov.cn/WebSite/CDM/UpFile/File1950.pdf>, (προσπελάστηκε στις 23/8/2010).

Τέλος, το πέμπτο αίτημα της Ομάδας των 77, αφορά στη χρονική περίοδο, που συνηθίζουν να ζητούν τα αναπτυσσόμενα κράτη, προκειμένου να εφαρμόσουν οποιοδήποτε νέο μέτρο.<sup>150</sup> Οι αναπτυσσόμενες χώρες, επικαλούμενες ειδικές συνθήκες και προβλήματα, που αντιμετωπίζουν σε εθνικό επίπεδο, έχουν διαπραγματευτεί για ένα περισσότερο μακροπρόθεσμο χρονικό πλαίσιο σε σχέση με την εφαρμογή νέων κανόνων. Τα αιτήματα αυτά της Ομάδας των 77, αποτελούν τη βασική δομή, στην οποία στηρίζονται για να διατυπώσουν τις προτάσεις τους στο σύνολο των διαπραγματεύσεων, που αφορούν σε θέματα περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, τόσο σε παγκόσμιο, όσο και περιφερειακό επίπεδο.

Πέρα από τα κοινά αιτήματα της Ομάδας των 77, που αναφέρθηκαν παραπάνω, η δράση του συνασπισμού των αναπτυσσόμενων κρατών στις περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις επηρεάζεται σημαντικά από τη δημιουργία επιμέρους ομάδων στο εσωτερικό της, πέρα από τις ήδη υπάρχουσες. Αυτό αποτυπώνεται χαρακτηριστικά τόσο σε σχέση με τη Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ, όσο και στο σύνολο των διαπραγματεύσεων, που αφορούσαν στο ζήτημα της κλιματικής αλλαγής. Κατά τη Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ, για την Αειφόρο Ανάπτυξη, το 2002, παρουσιάστηκαν αποκλίσεις στο εσωτερικό της Ομάδας των 77, λόγω της ύπαρξης άλλων μικρότερων ομάδων με κοινά κατά κύριο λόγο οικονομικά συμφέροντα. Παρά το γεγονός, ότι η Ομάδα των 77 λειτούργησε ως επίσημος εκπρόσωπος των αναπτυσσόμενων κρατών, στην πραγματικότητα, οι επιμέρους συνασπισμοί ήταν εκείνοι, που εξέφρασαν τις προτάσεις και τα αιτήματα τους, με βάση συγκεκριμένα συμφέροντα. Για ακόμα μια φορά η ετερογένεια ήταν αυτή, που λειτούργησε διασπαστικά, αφού η Ομάδα των 77 επιμερίστηκε, στην ομάδα των κρατών ΑΚΕ, που συντάχθηκε με την πλευρά της ΕΕ, λόγω των προτιμησιακών σχέσεων, που διατηρούσαν, στην ομάδα των κρατών του ΟΡΕC<sup>151</sup>, αλλά και αυτήν των ΕΑΧ. Η ίδια εικόνα αποτυπώθηκε και κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για τι κλίμα, όπου παρά την κοινή θέση, που φαίνεται να εκφράζεται μέσα από την Ομάδα των 77, στην πραγματικότητα οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν επιμεριστεί σε μικρότερες ομάδες, α) αυτήν των βιομηχανικών κρατών του αναπτυσσόμενου Νότου, όπως η Κίνα και η Ινδία, β) την ομάδα των κρατών του ΟΡΕC, με ηγέτιδα χώρα τη Σαουδική

<sup>150</sup> Βλ. Williams, M., *The Third World and Global Environmental Negotiations: Interests, Institutions and Ideas*, *Global Environmental Politics*, op. cit., p. 56.

<sup>151</sup> Η ομάδα των κρατών του ΟΡΕC αποτελείται από την Αλγερία, τη Βενεζουέλα, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, την Ινδονησία, το Ιράκ, το Ιράν, το Κατάρ, το Κουβέιτ, τη Λιβύη, τη Νιγηρία και τη Σαουδική Αραβία. Βλ. [http://www.aneki.com/Opec\\_Countries.html](http://www.aneki.com/Opec_Countries.html), (προσπελάστηκε στις 23/8/2010).

Αραβία, και γ) την ομάδα των Μικρών Νησιωτικών Αναπτυσσόμενων Κρατών(AOSIS)<sup>152</sup>, με βάση τα ιδιαίτερα συμφέροντα, που επιθυμούν να προωθήσουν. Πέρα από τις ομαδοποιήσεις αυτές κατά τη Συνδιάσκεψη της Κοπεγχάγης δημιουργήθηκε και η ομάδα BASIC ή G-4, η οποία αποτελείται από τις 4 ισχυρότερες αναπτυσσόμενες χώρες, δηλαδή τη Βραζιλία, τη Νότια Αφρική την Κίνα και την Ινδία.<sup>153</sup>

Σύμφωνα με τη Marian Miller<sup>154</sup>, αλλά και το Marc Williams<sup>155</sup> υπάρχουν τρία χαρακτηριστικά παραδείγματα, στα οποία συνοψίζεται η στάση και η παρουσία του αναπτυσσόμενου κόσμου στις περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις. Αυτά αφορούν στα ζητήματα του όζοντος, της διασυννοριακής μεταφοράς αποβλήτων και της βιοποικιλότητας. Πέρα από τις τρεις Συνδιασκέψεις του ΟΗΕ, θα λέγαμε, ότι στα παραδείγματα αυτά θα μπορούσε να προστεθεί και ένα τέταρτο, αυτό των διαπραγματεύσεων για το κλίμα. Πέρα από τα ιδιαίτερα συμφέροντα των αναπτυσσόμενων κρατών, που προβάλλονται στις περιπτώσεις αυτές, η Miller, κυρίως, χρησιμοποιεί τα παραδείγματα αυτά και για έναν ακόμη λόγο. Την ανάδειξη της παραμέτρου, που σχετίζεται με τη διάσταση Βορρά-Νότου, η οποία θα αναλυθεί στην επόμενη ενότητα του κεφαλαίου αυτού.

Το διεθνές καθεστώς για την προστασία του όζοντος αποτελείται από τη Συμβάσεων της Βιέννης για την Προστασία της Στοιβάδας του Όζοντος, που υιοθετήθηκε το 1985, καθώς και το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ, που υιοθετήθηκε δύο χρόνια αργότερα, το 1987. Κατά την έναρξη των διαπραγματεύσεων η Ομάδα των 77 διαδραμάτισε σχετικά περιορισμένο ρόλο. Η στάση της αυτή, ωστόσο δεν έμεινε σταθερή και τροποποιήθηκε με την παράλληλη εξέλιξη του καθεστώτος, δεδομένου, ότι αφορούσε πλέον στις αναπτυξιακές προοπτικές των κρατών-μελών της. Παρά το γεγονός, ότι υπήρχαν διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη, σε σχέση με το επίπεδο ανάπτυξης, υπήρξαν άλλες πηγές κοινού ενδιαφέροντος, όπως η δημιουργία ενός μηχανισμού χρηματοδότησης<sup>156</sup>, αλλά και η

<sup>152</sup> Βλ. Κατσιμπάρδης, Κ., *Το Διεθνές Καθεστώς για την Προστασία της Ατμόσφαιρας: Η Περίπτωση του Θερμοκηπίου*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2007, σελ. 108-109.

<sup>153</sup> Βλ. <http://www.business-standard.com/india/news/basic-group-joins-hands-to-shape-copenhagen-ii/383600/>, (προσπελάστηκε στις 25/8/2010).

<sup>154</sup> Βλ. Miller, M., *Balancing Development and Environment: The Third World in Global Environmental Politics*, *Society and Natural Resources*, 1992, pp. 297-230.

<sup>155</sup> Βλ. Williams, M., *The Third World and Global Environmental Negotiations: Interests, Institutions and Ideas*, *Global Environmental Politics*, op.cit., pp. 57-59.

<sup>156</sup> Μιλάμε για το Multilateral Fund, που συστήθηκε για την παροχή οικονομικής ενίσχυσης στις αναπτυσσόμενες χώρες προκειμένου να πάψουν να χρησιμοποιούν ουσίες, επιβλαβείς για τη στοιβάδα



παροχή ενός διαστήματος 10 ετών<sup>157</sup>, για την εφαρμογή των δεσμεύσεων, που προβλέπονται από το Πρωτόκολλο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση παρά τη διαφοροποίηση των αναπτυσσόμενων κρατών σε συνάρτηση με τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης και κατ' επέκταση τα διαφορετικά συμφέροντα, ο συνασπισμός της Ομάδας των 77 κατάφερε να επιβιώσει αλώβητος, στηριζόμενος στο ζήτημα της χρηματοδότησης, αλλά και στην αρχή της κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης, ώστε να διαμορφώσει μια κοινή θέση.

Αντίθετα από τις διαπραγματεύσεις σε σχέση με το όζον, οι διαπραγματεύσεις αναφορικά με το ζήτημα της διασυνοριακής μεταφοράς αποβλήτων στηρίχθηκε στην ιδιαίτερη ανησυχία των αναπτυσσόμενων χωρών, αναφορικά με την ανοδική τάση, που παρουσίαζε η διάθεση επικίνδυνων αποβλήτων προς τα κράτη αυτά, καθώς η αυξανόμενη αυστηρότητα των περιβαλλοντικών κανονισμών προς τα αναπτυγμένα κράτη κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1970 (και αργότερα των δεκαετιών 1980 και 1990), οδήγησε το κόστος της απόρριψης των αποβλήτων σε δυσθεώρητα ύψη. Την ίδια στιγμή η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας έκανε τις διασυνοριακές μεταφορές μέσω θαλάσσης πιο προσιτές, ενώ πολλά αναπτυσσόμενα κράτη λόγω της δεινής οικονομικής τους κατάστασης επιζητούσαν το ξένο συνάλλαγμα. Αυτό είχε ως επακόλουθο, το εμπόριο επικίνδυνων αποβλήτων ιδιαίτερα προς τις αναπτυσσόμενες χώρες να αρχίσει να αυξάνει με ταχείς ρυθμούς<sup>158</sup>. Η Σύμβαση της Βασιλείας αποτελούσε ένα συμβιβασμό ανάμεσα στις αναπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες, ωστόσο δεν συνέβαλε ουσιαστικά στην επίλυση του προβλήματος, αφού δεν απαγόρευε τη μεταφορά επικίνδυνων αποβλήτων, απλά αποτελούσε μια προσπάθεια ρύθμισης της υπάρχουσας κατάστασης. Η εξέλιξη αυτή ανάγκασε τα αναπτυσσόμενα κράτη να πιέσουν προς την υιοθέτηση της «Τροποποίησης περί Απαγόρευσης» (Ban Amendment), το 1995, η οποία ωστόσο δεν έχει τεθεί σε ισχύ μέχρι και σήμερα. Αναφορικά με τα το ζήτημα της διασυνοριακής μεταφοράς των αποβλήτων,

---

του όζοντος. Το ταμείο αυτό συστήθηκε κατά την τροποποίηση του Πρωτοκόλλου, στη Συνδιάσκεψη του Λονδίνου και ξεκίνησε να λειτουργεί το 1991. Βλ. Montreal Protocol, Article 10, Financial Mechanism, par. 3, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.unep.org/ozone/Montreal-Protocol/Montreal-Protocol2000.shtml#\\_Toc483027787](http://www.unep.org/ozone/Montreal-Protocol/Montreal-Protocol2000.shtml#_Toc483027787), (προσπελάστηκε στις 25/8/2010).

<sup>157</sup> Βλ. Montreal Protocol, Article 5, Special Situation of developing countries, *ibid*.

<sup>158</sup> Ένα από τα περιστατικά που οδήγησαν στην υπογραφή της Σύμβασης της Βασιλείας, ήταν αυτό, που έλαβε χώρα θάλασσα Khian, όπου ένα πλοίο, που μετέφερε στάχτη υνικαμίνου από την Φιλαδέλφεια των Ηνωμένων Πολιτειών, αφού εναπόθεσε το φορτίο του σε μία παραλία στη Αϊτή, εκδιώχθηκε, και αναγκάστηκε να παραμείνει στη θάλασσα για μεγάλο χρονικό διάστημα. Μη μπορώντας να απαλλαγεί από το φορτίο του σε κανένα λιμάνι, το πλήρωμα κατέληξε να απορρίψει το υπόλοιπο στη θάλασσα. Ένα άλλο περιστατικό ήταν η υπόθεση Koko του 1988, με πέντε πλοία που μετέφεραν 8.000 βαρέλια επικίνδυνων ουσιών από την Ιταλία στην μικρή πόλη Koko της Νιγηρίας, με ενοίκιο 100\$ μηνιαίως. Αυτού του είδους οι πρακτικές ονομάστηκαν «Τοξική αποικιοκρατία».

μπορούμε να πούμε, ότι η δράση των αναπτυσσόμενων χωρών σε διεθνές επίπεδο ήταν περιορισμένη, αφού, όπως φαίνεται και από τον κατάλογο των κρατών-μελών της<sup>159</sup> δεν αφορούσε στον ίδιο βαθμό τα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77. Δεν είναι τυχαίο, ότι ουσιαστικά μέτρα για τη ρύθμιση του ζητήματος αυτού, μέσω της απαγόρευσης της μεταφοράς αποβλήτων προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, λήφθηκαν σε περιφερειακό επίπεδο, αρχής γενομένης με τη Σύμβαση Μπαμάκο, η οποία υιοθετήθηκε από τα κράτη-μέλη της Αφρικανικής Ένωσης<sup>160</sup>, το 1992, αλλά και τη Σύμβαση Waigani, ανάμεσα στα κράτη του Ειρηνικού, το 1995. Τέλος, η σημαντικότερη περιφερειακή πρωτοβουλία ήταν η υιοθέτηση στα πλαίσια της Σύμβασης της Βαρκελώνης, του Πρωτοκόλλου για την Πρόληψη της Ρύπανσης της Μεσογείου Θαλάσσης από τις Διασυνοριακές Μετακινήσεις Αποβλήτων και τη Διάθεσή τους, το 1996. Το Πρωτόκολλο είχε ιδιαίτερη σημασία για τις αναπτυσσόμενες χώρες, αφού έκανε ιδιαίτερη μνεία στη συνδρομή οικονομικής και τεχνικής βοήθειας προς αυτές.

Στο σημείο αυτό δε θα σταθούμε στο τρίτο ζήτημα, που αφορά στη βιοποικιλότητα, αφού θα αναλυθεί ενδελεχώς μαζί με αυτό της κλιματικής αλλαγής, στο τελευταίο κεφάλαιο. Αυτό, που προκύπτει ως συμπέρασμα σε σχέση με όσα αναλύθηκαν παραπάνω για την παρουσία της Ομάδας των 77 στις περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις, είναι, ότι παρά το γεγονός, ότι ο ρόλος της ήταν σημαντικός, η ετερογένεια ανάμεσα στα κράτη-μέλη της και οι διαφοροποιήσεις σε σχέση με τα εθνικά ζητούμενα, δημιουργούσαν έντονα αποσταθεροποιητικές τάσεις στο εσωτερικό του συνασπισμού, ιδιαίτερα, σε ότι είχε να κάνει με τα αναπτυξιακά ζητήματα. Παρά το γεγονός, ότι τα κράτη-μέλη της τάσσονταν υπέρ ενός κοινού στόχου, αυτού της προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης, στην πραγματικότητα η λήψη αποφάσεων επηρεαζόταν από άλλες μεταβλητές, όπως η ανισότητα και τα διαφορετικά προβλήματα. Η επιτυχία της Ομάδας των 77 έγκειται στο συντονισμό των θέσεων των αναπτυσσόμενων κρατών, αλλά και τη δυνατότητα της συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων σε κράτη, που συχνά περιθωριοποιούνταν σε τέτοιες διαδικασίες. Ο συντονισμός αυτός, ωστόσο, αφορούσε σε θέματα γενικού περιεχομένου, ενώ αναφορικά με ζητήματα, όπως αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω, οι κοινές θέσεις εκπορεύονται κατά κύριο λόγο από τη δομική ανισότητα, που

<sup>159</sup> Βλ. <http://www.basel.int/ratification.htm>, (προσπελάστηκε στις 25/8/2010).

<sup>160</sup> Υπενθυμίζεται, ότι η Αφρικανική Ένωση ως διάδοχος του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας λειτουργεί κατά κάποιο τρόπο ως άτυπη Γραμματεία της περιφερειακής ομάδας των αφρικανικών κρατών, μιας από τις τρεις βασικές περιφερειακές ομάδες των G-77.

υπάρχει με βάση το διεθνές οικονομικό σύστημα. Έτσι, σε ζητήματα, όπως αυτό της κλιματικής αλλαγής κρίνεται ανέφικτο να μπορέσουν να συγκλίνουν τα συμφέροντα των πολύ διαφορετικών ομάδων, που αναπτύσσονται στα πλαίσια της Ομάδας των 77, όπως για παράδειγμα αυτά των κρατών του ΟΡΕC με την ομάδα των μικρών νησιωτικών κρατών. Με αυτό το παράδειγμα, καταδεικνύεται, ότι η Ομάδα των 77 δεν μπόρεσε σε πολλές περιπτώσεις να συγκρατήσει κάποια από τα κράτη-μέλη της, από τη διεκδίκηση εθνικών τους επιδιώξεων, οι οποίες συχνά συνέβαλαν στον παραγκωνισμό των θέσεων και των στόχων, που είχαν τεθεί σε συλλογικό επίπεδο. Ωστόσο, παρά τα προβλήματα αυτά, μπορούμε να πούμε, ότι συνετέλεσε ουσιαστικά στην υλοποίηση μιας σημαντικής νίκης για τις αναπτυσσόμενες χώρες: Στην υποστήριξη μιας στρατηγικής σε σχέση με τις ειδικές συνθήκες, που αντιμετώπιζαν τα αναπτυσσόμενα κράτη, κάτι, που αποτυπώνεται σε πολλά από τα συμβατικά και μη κείμενα, που συνόδευαν την κατάληξη των περιβαλλοντικών διαπραγματεύσεων και αποτέλεσε πηγή σημαντικών πλεονεκτημάτων για όλα τα κράτη-μέλη της μέχρι και σήμερα.

## **4.2 Η διάσταση Βορρά-Νότου στην περιβαλλοντική Διακυβέρνηση**

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, μία από τις παραμέτρους, όπου στηρίζονται οι θέσεις της Ομάδας των 77, είναι και η απόδοση ευθυνών για την περιβαλλοντική υποβάθμιση στον αναπτυσσόμενο Βορρά. Μπορούμε να πούμε, ότι η διάσταση Βορρά-Νότου βρίσκεται τις περισσότερες φορές στο κέντρο των περιβαλλοντικών διαπραγματεύσεων. Στην πραγματικότητα, αρκετές φορές αναφέρεται<sup>161</sup>, ότι «τόσο οι αναπτυσσόμενες, όσο και οι αναπτυγμένες χώρες τείνουν να αντιμετωπίζουν το περιβάλλον, ως θέμα Βορρά-Νότου. Οι αναπτυσσόμενες χώρες, μέσα από την Ομάδα των 77, κατηγορούν τον αναπτυσσόμενο Βορρά, ότι μέχρι και σήμερα δεν τήρησε τις δεσμεύσεις, που συμφωνήθηκαν από τη διεθνή κοινότητα τόσο κατά τις Συνδιασκέψεις του ΟΗΕ, όσο και στο σύνολο των περιβαλλοντικών διαπραγματεύσεων. Τα ζητήματα, στα οποία αναφέρονται κατά κύριο λόγο είναι τα ακόλουθα:

---

<sup>161</sup> Βλ. Beyerlin, U., Bridging the North-South Divide in International Environmental Law, *ZaöRV*, Vol. 66, 2006, pp. 259-296.

- **Η Διεθνής Ατζέντα για την Ανάπτυξη:** Η εφαρμογή μιας διεθνούς ατζέντας για την ανάπτυξη ήταν μια από τις προϋποθέσεις για τις αναπτυσσόμενες χώρες, που θα ενίσχυε την προσπάθειά τους για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, που αποτελούσαν απόρροια της φτώχειας, αλλά και για να μπορέσουν να ακολουθήσουν ένα πιο υγιές μοντέλο ανάπτυξης. Η διακοπή του διαλόγου ανάμεσα σε Βορρά και Νότο, καθώς και η αφαίρεση από τη διεθνή ημερήσια διάταξη των θεμάτων, που σχετίζονταν με την ανάπτυξη αποτέλεσαν πηγή ανησυχίας για τον αναπτυσσόμενο Νότο, καθώς θεώρησε, ότι δεν έχει πλέον καμιά στήριξη για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.
- **Παροχή Πρόσθετης Ενίσχυσης για την Ανάπτυξη:** Κατά τη διάρκεια των Συνδιασκέψεων του ΟΗΕ τονίστηκε από την πλευρά της Ομάδας των 77 η ανάγκη μιας πρόσθετης οικονομικής ενίσχυσης για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Αυτή η ενίσχυση, η οποία θα πραγματοποιούνταν υπό τη μορφή «πρόσθετων» οικονομικών πόρων, σε σχέση με την παραδοσιακή αναπτυξιακή βοήθεια δεν έχει υλοποιηθεί. Το ζήτημα της παροχής οικονομικής ενίσχυσης, η οποία θα διαχωρίζεται από την αναπτυξιακή βοήθεια αποτελεί ένα ζήτημα αιχμής για τη σχέση Βορρά-Νότου στο σύνολο των περιβαλλοντικών διαπραγματεύσεων. Επιπλέον, ακόμη η παραδοσιακή αναπτυξιακή βοήθεια παρουσιάζει πτωτικές τάσεις και συναρτάται κυρίως με την τήρηση συγκεκριμένων όρων, ενώ χρησιμοποιούνται από τους χορηγούς του αναπτυσσόμενου Βορρά, είτε πρόκειται για συγκεκριμένα κράτη, είτε για χρηματοπιστωτικούς διεθνείς οργανισμούς για την εκπλήρωση συγκεκριμένων στόχων.
- **Η Μεταφορά Τεχνολογίας:** Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα, που έχει δημιουργήσει εντάσεις στη σχέση Βορρά-Νότου, αποτελεί η μεταφορά και πρόσβαση σε περιβαλλοντικά ορθές τεχνολογίες με όρους ευνοϊκός στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ωστόσο η υπεροχή των δυνάμεων της αγοράς, αλλά και το ζήτημα των πνευματικών δικαιωμάτων, το οποίο βασίζεται κατά κύριο λόγο στη Συμφωνία για τα TRIPS στα πλαίσια του ΠΟΕ, αποτέλεσαν βασικά εμπόδια στην υλοποίηση αυτής της δέσμευσης. Επίσης, πολλά από τα νέα τεχνολογικά επιτεύγματα

βασίζονται σε πόρους της βιοποικιλότητας του αναπτυσσόμενου Νότου, άλλα κατοχυρώνονται μέσω των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας από το Βορρά για εμπορική χρήση και πωλούνται εκ νέου στις αναπτυσσόμενες χώρες. Όπως ήταν αναμενόμενο, αυτή η εξέλιξη θεωρείται ως ένα ακόμα σημαντικό πλήγμα για τον αναπτυσσόμενο Νότο, δίνοντας παράλληλα, μια νέα διάσταση στη σύγκρουση για τους φυσικούς πόρους μεταξύ του Βορρά και του Νότου.

Εντούτοις, θα μπορούσαμε να πούμε, ότι η Παγκόσμια Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση αποτελεί ένα από τα θέματα της πολιτικής Βορρά-Νότου. Παρά το γεγονός, ότι ένας μεγάλος αριθμός κρατών-εκπροσώπων του αναπτυσσόμενου Βορρά χαρακτηρίζουν την παρουσία των αναπτυσσόμενων κρατών ως «ενοχλητική»<sup>162</sup>, οι αναπτυσσόμενες χώρες συνεχίζουν να αναπτύσσουν το σύνολο των δραστηριοτήτων τους, τουλάχιστον εν μέρει, υπό το συλλογικό έμβλημα της Ομάδας των 77 στις διεθνείς περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις. Φυσικά, επιμέρους αναπτυσσόμενες χώρες, ιδιαίτερα αυτές, που ανήκουν στην ισχυρή ομάδα των αναδύομενων οικονομιών διατηρούν και προωθούν συγκεκριμένα και ανεξάρτητα εθνικά συμφέροντά, είτε με την ιδιότητα τους ως μέλη του συνασπισμού, είτε ξεχωριστά

Η δημοφιλής οπτική της διάστασης ανάμεσα σε Βορρά και Νότο εντοπίζεται στο ζήτημα της οικονομικής ανισότητας. Εντούτοις, θα πρέπει να καταλάβουμε, ότι οι επιθυμίες των αναπτυσσόμενων κρατών δεν περιορίζονται αμιγώς στην επιθυμία για οικονομική ανάπτυξη, αλλά επεκτείνονται και στο δικαίωμα του λόγου στις πολιτικές αποφάσεις, που έχουν επιπτώσεις στο μέλλον τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί η φράση, που χρησιμοποιήθηκε από την Επιτροπή του Νότου (Commission of the South)<sup>163</sup> σε Έκθεση, που δημοσιοποίησε το 1990 και

---

<sup>162</sup> Βλ. Najam, A., *Developing Countries and Global Environmental Governance: From Contestation to Participation to Engagement*, *International Environmental Agreements*, Vol. 5, 2005, pp.304-305.

<sup>163</sup> Η Επιτροπή για το Νότο δημιουργήθηκε το 1987 στα πλαίσια της 8<sup>ης</sup> Συνόδου του Κινήματος των Αδελφειών, που έλαβε χώρα στο Χαράρε, την πρωτεύουσα της Ζιμπάμπουε. Κατά τη διάρκεια των τριών ετών της λειτουργίας της, η Επιτροπή εξέδωσε χωριστές δηλώσεις σε σχέση με δύο επίκαιρα και καίρια ζητήματα: Το εξωτερικό χρέος και το Γύρο της Ουρουγουάης. Τον Αύγουστο του 1990 δημοσίευσε την Έκθεσή της, «Η Πρόκληση για το Νότο, όπου καθόρισε τα συμπεράσματα και τις συστάσεις της. Αναφορικά με την αξιολόγηση των επιτευγμάτων και των αποτυχιών του αναπτυσσόμενου Νότου στον τομέα ανάπτυξης, προτείνοντας, παράλληλα, κατευθύνσεις για δράση. Τα κράτη-μέλη της Επιτροπής δρούσαν ανεξάρτητα και όχι ως εκπρόσωποι των κρατών-μελών τους. Βλ. South Commission, [www.southcentre.org](http://www.southcentre.org), (προσπελάστηκε στις 25/8/2010).

αναφερόταν στον παραλληλισμό της φτώχειας σε συνάρτηση με τα οικονομικά δεδομένα και στη φτώχεια της άσκησης επιρροής (poverty of influence)<sup>164</sup>.

Μέσα από τις θέσεις της Ομάδας των 77 καθ' όλη την πορεία των περιβαλλοντικών διαπραγματεύσεων, μπορούμε να παρατηρήσουμε, ότι και ο ίδιος ο ορισμός του αναπτυσσόμενου Νότου ακολουθεί μία έννοια αποκλεισμού: μιλάμε για κράτη, που θεωρούν, ότι παρακάμπτονται, δεν πρόκειται απλά για μια ομάδα φτωχότερων χωρών, αλλά μια ομάδα κρατών, που θεωρεί, ότι αποδυναμώνεται και περιθωριοποιείται από το διεθνές σύστημα, επειδή το ίδιο το σύστημα φαίνεται ανίκανο να ανταποκριθεί και να ενσωματώσει τα αιτήματα του αναπτυσσόμενου Νότου. Έτσι, το κρίνουν κάποιες φορές ως λιγότερο νόμιμο από την άποψη της δέσμευσής του απέναντι στα αιτήματα των αναπτυσσόμενων κρατών. Πράγματι, η προσπάθεια της Ομάδας των 77 κατά τη δεκαετία του '70 για την εγκαθίδρυση μιας Νέας Διεθνούς Οικονομική Τάξης αποτελούσε όχι μόνο μια επιθυμία να γίνει το διεθνές σύστημα περισσότερο αποτελεσματικό, αλλά μια προσπάθεια να γίνει περισσότερο νόμιμο, σε σχέση με τη δυσαναλογία και την ανισορροπία της επιρροής που ασκούσαν από το Βορρά και το Νότο. Οι τελευταίες τρεις δεκαετίες παγκόσμιων περιβαλλοντικών διαπραγματεύσεων αποτελούν σημαντικό μέρος αυτής της τρέχουσας αναζήτησης από την πλευρά του αναπτυσσόμενου Νότου μιας νομιμότερης παγκόσμιας τάξης.<sup>165</sup> Έτσι, δε θα πρέπει να αποτελεί έκπληξη, ότι το αίτημα της Ομάδας των 77 για αποτελεσματικότητα ή νομιμότητα, δεν αναφέρεται αποκλειστικά στην αποτελεσματικότητα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης ή τη νομιμότητα των υπαρχόντων περιβαλλοντικών οργάνων, αλλά του διεθνούς συστήματος συνολικά.

Πέρα από τις ανωτέρω εκτιμήσεις, εντούτοις, η κύρια πηγή ανησυχίας των αναπτυσσόμενων κρατών εντοπίζεται, στο ότι πολύ συχνά οι ίδιες μπαίνουν στο στόχαστρο από τον αναπτυσσόμενο Βορρά και παρουσιάζονται ως οι βασικοί υπεύθυνοι για την περιβαλλοντική υποβάθμιση, λόγω των ειδικών προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν. Η Ομάδα των 77 ισχυρίζεται, ότι κάτι τέτοιο δεν ισχύει στην πραγματικότητα, αφού τα αναπτυσσόμενα βιομηχανικά κράτη φέρουν ουσιαστικά την ιστορική ευθύνη για την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Οι ευθύνες, που αποδίδονται

<sup>164</sup> Βλ. Najam, A., *Developing Countries and Global Environmental Governance: From Contestation to Participation to Engagement*, *International Environmental Agreement*, op.cit., p.305.

<sup>165</sup> Βλ. Najam, A., *The View from the South: Developing Countries in Global Environmental Politics*, στο Axelrod, R., Downie, D., L., Vig, N., (eds), *The Global Environment: Institutions, Law and Policy*, CQ Press, Washington, DC, 2010, p. 231.

από την πλευρά των αναπτυσσόμενων κρατών οφείλονται εν μέρει στο γεγονός, ότι τα διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα, που προσελκύουν το ενδιαφέρον και την ανησυχία του κοινού εντοπίζονται σε μεγαλύτερη έκταση στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπως παραδείγματος χάριν, η συντήρηση της βιοποικιλότητας, των τροπικών δασών, οι φυσικές καταστροφές, η αστική, αλλά και η περιφερειακή ρύπανση, από την οποία δοκιμάστηκε η Νοτιοανατολική Ασία, κλπ. Κάτι τέτοιο, όμως δεν θα μπορούσε να είναι ενδεικτικό, αφού οι χώρες αυτές λόγω των ιδιαίτερων προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν είναι περισσότερο ευπαθείς σε φαινόμενα, όπως η κλιματική αλλαγή και οι φυσικές καταστροφές. Επιπλέον, ο αναπτυσσόμενος Βορράς αναφέρεται και στο ζήτημα της φτώχειας ως βασικής αιτίας της παγκόσμιας περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Η άποψη αυτή ισχύει και στην πραγματικότητα, αφού τα αναπτυσσόμενα κράτη δε διαθέτουν τους πόρους για να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, ωστόσο τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης, καθώς και η οικονομική ανισότητα δεν συντηρούν τη διαίωνιση της φτώχειας; Η συνεχόμενες προσπάθειες οικονομικής μεγέθυνσης των αναπτυσσόμενων κρατών δεν συντελούν στην περιβαλλοντική υποβάθμιση; Στον παρακάτω πίνακα μπορούμε περίπου να παρατηρήσουμε κάποιες εκτιμήσεις σε σχέση με το οικονομικό κόστος της περιβαλλοντικής ζημίας για 6 ασιατικά κράτη. Πρόκειται για τεράστια ποσά, τα οποία στις περισσότερες περιπτώσεις οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν είναι σε θέση να καταβάλλουν.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Some Estimates of Environmental Costs in Selected Asian Countries**

<b>China</b>	Productivity losses due to soil erosion, deforestation and land degradation, water shortages, and destruction of wetlands in 1990 of \$13.9–26.6 billion annually or 3.8–7.3 percent of GDP; health and productivity losses from pollution in cities in 1990 of \$6.3–9.3 billion or 1.7–2.5 percent of GDP.
<b>India</b>	Total environmental costs of \$13.8 billion in 1992 or 6 percent of GDP; urban air pollution costs of \$1.3 billion; health costs from water quality of \$5.7 billion; soil erosion costs of \$2.4 billion; deforestation costs of \$214 million (traffic-related costs, pollution costs from toxic wastes, and biodiversity losses excluded).
<b>Indonesia</b>	Health costs of particulate and lead levels above WHO standards in Jakarta of \$2.2 billion in 1989 or 2.0 percent of GDP.
<b>Pakistan</b>	Health impacts of air and water pollution and productivity

	losses from deforestation and soil erosion of \$1.7 billion in the early 1990s or 3.3 percent of GDP.
<b>Philippines</b>	Health and productivity losses from air and water pollution in the Manila area of \$0.3–0.4 billion in the early 1990s or 0.8–1.0 percent of GDP.
<b>Thailand</b>	Health effects of particulate and lead levels in excess of WHO standards of \$1.6 billion or 2 percent of GDP.

**ΠΗΓΗ:** Carraro, C., Metcalf, G., (eds), *Behavioral and Distributional Effects of Environmental Policy*, University of Chicago Press, Chicago, 2001. p 221.

Μία ακόμα έκφανση στη διάσταση Βορρά-Νότου στα πλαίσια της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης εντοπίζεται στη σύνδεση του εμπορίου με το περιβάλλον. Οι αναπτυσσόμενες χώρες αντιλαμβάνονται την πρωτοβουλία αυτή, ως ένα εργαλείο, για την εφαρμογή κεκαλυμμένων μέτρων προστατευτισμού. Για τους ίδιους λόγους αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό την ιδέα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης μέσω της δημιουργίας ενός Παγκόσμιου Οργανισμού Περιβάλλοντος. Η εμπειρία τους μέχρι τώρα, καταδεικνύει, ότι κάτι τέτοιο θα μπορούσε στην πράξη να μετατραπεί σε περαιτέρω παγίωση μιας μορφής διακυβέρνησης του Νότου από το Βορρά μέσω των πολυμερών οργάνων, τα οποία το συχνά προσπαθεί να ελέγξει για την προώθηση προσωπικών επιδιώξεων. Ο προτεινόμενος νέος Παγκόσμιος Οργανισμός Περιβάλλοντος φαντάζει ως προέκταση του ΠΟΕ, όπου τα αναπτυσσόμενα κράτη θα πρέπει να προχωρούν με επιφύλαξη, ενώ οι ισχυρές χώρες θα μπορούν να κινητοποιούν μια σειρά οργάνων και πόρων για να υπερασπιστούν και να προωθήσουν τα εθνικά τους συμφέροντα. Όσον αφορά στην Ομάδα των 77, η πραγματική πρόκληση είναι να επιτύχει την υποβολή του αναπτυγμένου Βορρά σε μία παγκόσμια περιβαλλοντική, αλλά και οικονομική διακυβέρνηση, ορθόνομη και ισότιμη. Ωστόσο, και στις δύο περιπτώσεις τα αναπτυγμένα κράτη δε φαίνονται διατεθειμένα να υποχωρήσουν, διατηρώντας τον έλεγχο των δομών, των αποφάσεων και της χάραξης των μέτρων πολιτικής.

Συμπερασματικά, το χάσμα Βορρά-Νότου σε σχέση με τα ζητήματα, που αφορούν το περιβάλλον και κατ' επέκταση την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης είναι αρκετά βαθύ, ιδιαίτερα όταν διακυβεύονται συμφέροντα, που παραδοσιακά αποτελούν σημείο τριβής ανάμεσα στους δύο συνασπισμούς. Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι το χάσμα αυτό φαντάζει ακόμα μεγαλύτερο με προηγούμενα χρόνια, καθώς τα θεμέλια της συναίνεσης και της προσπάθειας για συνεργασία έχουν διαβρωθεί σημαντικά, ιδιαίτερα λόγω των γεωπολιτικών αλλαγών, της



νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, αλλά και των αλλαγών, που συντελέστηκαν σε ιδεολογικό επίπεδο, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90. Οι αναπτυσσόμενες χώρες θεωρούν το σύνολο των διάφορων συμφωνιών, διαδικασιών και θεσμικών ρυθμίσεων, που ανακύπτουν από τις διαπραγματεύσεις με τον αναπτυγμένο Βορρά, ως άδικο προς αυτές, ιδιαίτερα όσον αφορά στο στάδιο της εφαρμογής τους, αλλά και στα πλαίσια της προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης. Τέλος, θεωρούν, πως οι ευθύνες για τα περιβαλλοντικά προβλήματα βαραίνουν τον αναπτυγμένο Βορρά, ο οποίος θα πρέπει να πληρώσει το τμήμα της άκρατης οικονομικής του ανάπτυξης, ενώ συναρτούν συχνά και τη δική τους στάση σε σχέση με την ανάληψη συγκεκριμένων δεσμεύσεων στη θέση, που κρατούν τα αναπτυγμένα κράτη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι διαπραγματεύσεις για το κλίμα, όπου οι αναπτυσσόμενες χώρες αρνήθηκαν να αναλάβουν συγκεκριμένες δεσμεύσεις, αν ο αναπτυγμένος Βορράς δεν τηρούσε, όσα προβλέπονταν από το υπάρχον συμβατικό πλαίσιο. Έτσι, η διάσταση αυτή φαίνεται να αποτελεί ένα φαύλο κύκλο, ο οποίος θα εξακολουθεί να υπάρχει και να τροφοδοτείται από τα αντιτιθέμενα συμφέροντα ανάμεσα στους δύο αυτούς συνασπισμούς.

### **4.3 Αποτελεσματικότητα και Νομιμότητα: Η άποψη του Νότου**

Όπως αναφέρει ο Adil Najam, η νομιμότητα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης απασχολούσε αρχικά πολύ περισσότερο τον αναπτυσσόμενο Νότο σε σύγκριση με το ζήτημα της αποτελεσματικότητας. Εντούτοις, η νομιμότητα αυτή έχει αυξηθεί σταδιακά στα μάτια των αναπτυσσόμενων χωρών κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριάντα ετών, κάτι, που επηρέασε σε μεγάλο βαθμό και την ίδια τη στάση τους, από μια θέση αμφισβήτησης κατά τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης, σε μια διστακτική συμμετοχή στο Ρίο, και τελικά στην κίνηση προς μια βαθύτερη δέσμευση κατά το Γιοχάνεσμπουργκ. Η αλλαγή αυτή επήλθε, όχι μόνο λόγω της μεταστροφής ως προς την οπτική των αναπτυσσόμενων κρατών σε σχέση με τα περιβαλλοντικά ζητήματα, αλλά επειδή κατά τις παγκόσμιες περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις, πραγματοποιήθηκε κυρίως μέσα από την αποτύπωση της στα τελικά κείμενα, η ενσωμάτωση των βασικών αιτημάτων του αναπτυσσόμενου Νότου, ειδικά μέσω των αρχών οργάνωσης της βιώσιμης ανάπτυξης, οι οποίες αποτελούν πλέον το κυρίαρχο μοτίβο του παγκόσμιου περιβαλλοντικού διαλόγου. Ωστόσο, δεδομένης της διάρκειας

των βασικών αιτημάτων τους, τα αναπτυσσόμενα κράτη εξακολουθούν να παρατηρούν με σκεπτικισμό τη νομιμότητα του παγκόσμιου περιβαλλοντικού συστήματος κυρίως σε σχέση με το βαθμό της ενσωμάτωσης των αναπτυξιακών τους προτεραιοτήτων. Χάρη στην έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, αυτή η ενσωμάτωση είναι αρκετά αξιοπρόσεκτη σε επίπεδο διαλόγου, εντούτοις, το μέλλον θα καταδείξει κατά πόσο θα είναι επιτυχημένη στο επίπεδο πολιτικών δράσης και εφαρμογής.

Ωστόσο, παρά το γεγονός, ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν αρχίσει να κατευνάζουν την ανησυχία τους σχετικά με τη νομιμότητα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, έχουν αρχίσει να αποδίδουν περισσότερη προσοχή στην αποτελεσματικότητα της. Αυτή η ανησυχία τείνει να καταλήξει πιο συχνά σε αντίδραση σε σχέση με την έλλειψη της εφαρμογής, ιδίως σε σχέση με ζητήματα, που αφορούν στην αιεφόρο ανάπτυξη και σε δεσμεύσεις, που εντάσσονται στο σύνολο των περιβαλλοντικών συνθηκών και των ανάλογων οργάνων. Για την αναποτελεσματικότητα της εφαρμογής αποδίδουν κατά κύριο λόγο ευθύνες στον αναπτυσσόμενο Βορρά, ιδιαίτερα ως προς τις εκφάνσεις, που αφορούν κυρίως τις αναπτυξιακές πτυχές της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Δεδομένου, ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες επικεντρώνονται περισσότερο στα ζητήματα της εφαρμογής, θα απαιτήσουν να υπολογιστεί η αποτελεσματικότητα όχι αμιγώς μέσω περιβαλλοντικών μεταβλητών αλλά και από την άποψη των μεταβλητών της ανάπτυξης και της ευθυδικίας. Σε μια εποχή, όπου η παγκόσμια περιβαλλοντική πολιτική έχει μετασηματιστεί σε μια παγκόσμια πολιτική για τη βιώσιμη ανάπτυξη, ένας διάλογος σε σχέση με τη νομιμότητα και την αποτελεσματικότητα, επικεντρωμένος αποκλειστικά σε περιβαλλοντικά ζητήματα, πρόκειται να απορριφθεί από τις αναπτυσσόμενες χώρες και να δημιουργήσει εκ νέου σύγχυση και αμφισβήτηση στο συνασπισμό της Ομάδας των 77, κάτι που δεν θα συμβάλλει θετικά στο μέλλον της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης.

## **ΚΕΦ.5: Η ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ 77 ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΟΗΕ**

Παρά το γεγονός, ότι οι εκπρόσωποι του αναπτυσσόμενου Νότου, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό τα ζητήματα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, πρέπει να πούμε, ότι με την πάροδο των ετών σημειώθηκε ένας σημαντικός μετασχηματισμός της παρουσίας τους στη διεθνή σκηνή. Αυτός ο μετασχηματισμός, αν και σε πολλές περιπτώσεις αργός, στάσιμος, απρόθυμος, ακόμα και ελλιπής, αποτέλεσε μια σημαντική εξέλιξη, όχι μόνο σε σχέση με τις απόψεις των αναπτυσσόμενων χωρών, αλλά και σε σχέση με τη μορφή του παγκόσμιου περιβαλλοντικού διαλόγου, συμβάλλοντας ουσιαστικά και στη μετατροπή της αυτούσιας παγκόσμιας περιβαλλοντικής πολιτικής σε αυτό, που σήμερα ονομάζουμε ως παγκόσμια πολιτική για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετάσουμε, λοιπόν, την πορεία του αναπτυσσόμενου κόσμου μέσα από το πρίσμα αυτό χρησιμοποιώντας ως δείκτες τις τρεις Παγκόσμιες Συνδιασκέψεις του ΟΗΕ: τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, (1972), τη Συνδιάσκεψη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, (1992), αλλά και αυτής του Γιοχάνεσμπουργκ για την Αειφόρο Ανάπτυξη, (2002). Επίσης, θα σταθούμε στην επερχόμενη Συνδιάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, που πρόκειται να λάβει χώρα, στη Βραζιλία, το 2012. Μέσα από αυτήν την ιστορική αναδρομή θα εξεταστεί η στάση και η πορεία, που διέγραψε ο συνασπισμός της Ομάδας των 77, κατά την πορεία αυτών των διαπραγματεύσεων, αλλά και των αλλαγών, που συντελέστηκαν στη στάση των αναπτυσσόμενων χωρών, από το 1972 μέχρι και σήμερα. Το ερώτημα, που καλούμαστε να απαντήσουμε, είναι κατά πόσο η Ομάδα των 77 κατάφερε να παραμείνει ενωμένη σε κάθε περίπτωση και κατά πόσο η ετερογένεια ανάμεσα στα συμφέροντα των κρατών-μελών της αποδυνάμωσαν ή όχι τη θέση της στις περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις.

Οι διαφορές ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες έχουν τροφοδοτήσει σε πολλές περιπτώσεις στην αποδυνάμωση, αλλά και τη διάσπαση ανάμεσα στα κράτη-μέλη του συνασπισμού της Ομάδας των 77, αλλά ποτέ στην οριστική διάλυση. Άραγε πόσο ακόμα θα συνεχίσει ο συνασπισμός αυτός να αποτελεί τη φωνή του αναπτυσσόμενου Νότου; Τι περιθώρια αφήνει η ανομοιογένεια, που αποτελεί το βασικό χαρακτηριστικό του και τι θα σηματοδοτούσε την αντίστροφη μέτρηση προς

το τέλος του; Οι παγκόσμιες περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις αποτελούν μια ξεκάθαρη εικόνα, που μπορούν να δώσουν την απάντηση για πολλά από τα παραπάνω ερωτήματα. Σε τελική ανάλυση, οι ήδη μακροχρόνιες υφιστάμενες οικονομικές, πολιτικές και γεωγραφικές διαφορές του αναπτυσσόμενου Νότου θα μπορούσαν μόνο να διογκωθούν υπό το πρίσμα των διαφορετικών αναπτυξιακών αιτημάτων. Πράγματι, αποτελούν εξαιρέσεις μιας κατά τα άλλα αξιοπρόσεκτης και μακροχρόνιας αίσθησης συλλογικότητας. Μιας ελαστικής αίσθησης συλλογικότητας, αλλά από την άλλη πλευρά μιας αδύναμης και εύθραυστης ενότητας.

Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός, ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες θέτουν διαφορετικές προτεραιότητες για συγκεκριμένα ζητήματα. Έκπληξη αποτελεί το γεγονός, ότι παρά τη διάσπαση σε μικρότερες ομάδες και κατηγοριοποιήσεις με εξειδικευμένα αιτήματα και συμφέροντα, εξακολουθούν να λειτουργούν ως μέλη ενός ευρύτερου συνασπισμού, αυτού της Ομάδας των 77. Όπως αναφέρεται από τους Porter, Brown and Chasek<sup>166</sup>: «παρά την ολοένα και μεγαλύτερη ύπαρξη ουσιαστικών διαφορών μεταξύ των αναπτυσσόμενων κρατών, όπως, για παράδειγμα, ανάμεσα στην ομάδα των ισχυρών αναδυόμενων οικονομιών, όπως η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία, και των κρατών, που δοκιμάζονται από το υπέρογκο εξωτερικό χρέος, έχοντας σημειώσει μηδαμινή πρόοδο σε σχέση με την ανάπτυξη από τη δεκαετία του '80, όπως το μεγαλύτερο μέρος των κρατών της υπο-σαχάριας Αφρικής, του Βιετνάμ, της Μιανμάρ, και της Νικαράγουας, οι αναπτυσσόμενες χώρες ενστερνίζονται μια κοινή άποψη αναφορικά με τη σύνδεση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών ζητημάτων και τις οικονομικές σχέσεις ανάμεσα σε Βορρά και Νότο». Η άποψη αυτή αποτελεί και έναν από τους βασικότερους λόγους, για τη συλλογική παρουσία του αναπτυσσόμενου Νότου στο σύνολο των περιβαλλοντικών διαπραγματεύσεων.

### **5.1) Η Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης για το Ανθρώπινο Περιβάλλον (1972).**

Στα τέλη της δεκαετίας του '60, το σύνολο των της διεθνούς κοινότητας και ιδιαίτερα ο συνασπισμός των αναπτυσσόμενων κρατών, άρχισε να αντιλαμβάνεται, τη διάδραση, που υπήρχε ανάμεσα στην ανάπτυξη και την περιβαλλοντική προστασία. Η αλλαγή αυτή αντανακλάται σε δύο πολύ σημαντικά κείμενα για την

---

<sup>166</sup> Βλ. Porter, G., Brown, J., W., Chasek, P., S., (eds.), *Global Environmental Politics*, Westview Press, Boulder, 2000, pp.1-34.

εποχή εκείνη: Την Έκθεση Founex<sup>167</sup> για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, που δημοσιεύθηκε το 1971 και τη Διακήρυξη της Στοκχόλμης, το τελικό κείμενο, με το οποίο ολοκληρώθηκαν οι εργασίες της Συνδιάσκεψης για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, που έλαβε χώρα στη Στοκχόλμη, το 1972.

Η βασική ιδέα, που προβαλλόταν μέσα από την Έκθεση Founex αναφερόταν στην ανάγκη να ενσωματωθούν οι περιβαλλοντικές ανησυχίες σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, που αφορούσε το σύνολο των ζητημάτων για την ανάπτυξη<sup>168</sup>. Αν θέλουμε να αποκτήσουμε μια ολοκληρωμένη άποψη σχετικά με τις θέσεις της Ομάδας των 77 κατά τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης θα μπορούσαμε να ανατρέξουμε στην Έκθεση αυτή, η οποία αποτέλεσε τμήμα της προπαρασκευαστικής διαδικασίας της UNCHE (UN Conference on Human Environment) και συντάχθηκε από μια διακεκριμένη ομάδα, που προερχόταν κυρίως από εκπροσώπους της πνευματικής ηγεσίας του αναπτυσσόμενου Νότου. Η Έκθεση αυτή συνοψίζει τη θέση της Ομάδας των 77 σε τρεις βασικές παραμέτρους: (α) Τα αιτήματα του αναπτυσσόμενου Νότου έχουν παραμείνει αμετάβλητα με την πάροδο του χρόνου (β) Είναι τα ίδια αιτήματα, στα οποία στηρίχθηκε η ιδέα για την εγκαθίδρυση μιας Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης και (γ) τα αιτήματα αυτά βρίσκονται στο κέντρο της παγκόσμιας πολιτικής για την προώθηση της ανάπτυξης.

Όπως αναφέρεται στην Έκθεση<sup>169</sup>, «οι αναπτυσσόμενες χώρες θα επιθυμούσαν σαφώς να αποφύγουν, στο βαθμό, που είναι εφικτό, τα λάθη και τις στρεβλώσεις, που έχουν χαρακτηρίσει τα σχέδια της ανάπτυξης των βιομηχανοποιημένων κοινωνιών και συμβάλλουν στην περιβαλλοντική υποβάθμιση. Εντούτοις, τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα, που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες είναι ουσιαστικά διαφορετικού είδους. Είναι κυρίως προβλήματα που απεικονίζουν τη φτώχεια και την έλλειψη ανάπτυξης στις κοινωνίες τους». Η θέση

---

<sup>167</sup> Για το πλήρες κείμενο της Έκθεσης Founex, βλ. South Centre, *The South and Sustainable Development Conundrum, From Stockholm (1972) to Rio (1992) to Johannesburg (2002) and beyond*, South Centre Publications, Geneva, 2002.

<sup>168</sup> Βλ. Rodick, J., *Earth Summit North and South: Building a safe house in the winds of change*, *Global Environmental Change*, Vol. 7, No. 2, 1997, pp.150-151.

<sup>169</sup> "The developing countries would clearly wish to avoid, as far as feasible, the [environmental] mistakes and distortions that have characterized the patterns of development of the industrialized societies. However, the major environmental problems of the developing countries are essentially of a different kind. They are predominantly problems that reflect the poverty and very lack of development in their societies. . . These are problems, no less than those of industrial pollution, that clamor for attention in the context of the concern with human environment. They are problems which affect the greater mass of mankind. . . In [industrialized] countries, it is appropriate to view development as a cause of environmental problems. . . In [the Southern] context, development becomes essentially a cure for their major environmental problems.", Founex Report, 1972, par. 5-6.

αυτή του αναπτυσσόμενου Νότου, όπως αρθρώθηκε μέσα από την Έκθεση Founex κατάφερε να παραμείνει σταθερή για τουλάχιστον τρεις δεκαετίες<sup>170</sup>. Δε θα πρέπει να ξεχάσουμε, ότι, όπως θα δούμε και παρακάτω, η θέση της Ομάδας των 77 κατά τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης ήταν ουσιαστικά μια θέση αμφισβήτησης, αναφορικά με την ίδια την νομιμότητα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής ημερήσιας διάταξης, με τον τρόπο, που είχε διαμορφωθεί την περίοδο εκείνη, κάτι που άσκησε βαθιά επιρροή όχι μόνο κατά τη Συνδιάσκεψη του 1972, αλλά και μεταγενέστερα. Αναμφισβήτητα, θα μπορούσαμε να πούμε, ότι ήταν αυτή η στάση, που ουσιαστικά προκάλεσε τις επόμενες συζητήσεις σχετικά με αυτό που τελικά εξελίχθηκε στην ολιστική προσέγγιση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το δεύτερο κείμενο, η Διακήρυξη της Στοκχόλμης<sup>171</sup>, ανέφερε στην Αρχή 11<sup>172</sup>, ότι οι περιβαλλοντικές πολιτικές όλων των κρατών θα πρέπει να βελτιώνουν και όχι να εμποδίζουν τα μελλοντικά αναπτυξιακά τους οράματα, ιδιαίτερα στην περίπτωση των αναπτυσσόμενων κρατών. Η ιδιαίτερη αναφορά στις ειδικές ανάγκες των αναπτυσσόμενων κρατών ήταν το βασικό μήνυμα, που θέλησε να περάσει η Ομάδα των 77 και το ίδιο το κείμενο της Διακήρυξης αποτελεί την πρώτη της νίκη, αφού η βασική της ανησυχία αφορούσε την ενδεχόμενη στρέβλωση των αναπτυξιακών αιτημάτων των κρατών-μελών της. Γενικά, αν και πρόκειται για ένα soft law κείμενο, μπορούμε να πούμε, ότι σε μεγάλο βαθμό αντανάκλα τα βασικά αιτήματα<sup>173</sup>, που εκφράστηκαν μέσα από την Ομάδα των 77, κάτι, που συνιστά αποτέλεσμα της ενότητας και της αλληλεγγύης, που επέδειξαν κατά τη διάρκεια των εργασιών της Συνδιάσκεψης. Επίσης, για πρώτη φορά γίνεται μνεία<sup>174</sup> στο ιδιαίτερο θέμα, που αφορά στην παροχή οικονομικής και τεχνικής βοήθειας στις

---

<sup>170</sup> Βλ. Najam, A., *Developing Countries and Global Environmental Governance: From Contestation to Participation to Engagement*, *International Environmental Agreement*, op.cit., pp.307-308.

<sup>171</sup> Βλ. Stockholm Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, 1972, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.unep.org/Documents.multilingual/Default.asp?DocumentID=97&ArticleID=1503>, (προσπελάστηκε στις 30/8/1010).

<sup>172</sup> “the environmental policies of all states should enhance and not adversely affect the present or future development potential of developing countries, nor should they hamper the attainment of better living conditions for all, and appropriate steps should be taken by states and international organizations with a view to reaching agreement on meeting the possible national and international economic consequences resulting from the application of environmental measures”

<sup>173</sup> Βλ. Williams, M., *The Third World and Global Environmental Negotiations: Interests, Institutions and Ideas*, *Global Environmental Politics*, op. cit., p. 56-57.

<sup>174</sup> “Environmental deficiencies generated by the conditions of under-development and natural disasters pose grave problems and can best be remedied by accelerated development through the transfer of substantial quantities of financial and technological assistance as a supplement to the domestic effort of the developing countries and such timely assistance as may be required”. Βλ. Principle 9, Stockholm Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, 1972.

αναπτυσσόμενες χώρες, ένα ζήτημα, που απασχόλησε και εξακολουθεί να απασχολεί το σύνολο των περιβαλλοντικών διαπραγματεύσεων.<sup>175</sup>

Η Συνδιάσκεψη για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, που έλαβε χώρα στη Στοκχόλμη, το 1972, σηματοδότησε την απαρχή της ένταξης των περιβαλλοντικών ζητημάτων στη διεθνή σκηνή, ενώ ταυτόχρονα χαρακτηρίστηκε από τις διενέξεις, που σημειώθηκαν ανάμεσα σε Βορρά και Νότο, διευρύνοντας το χάσμα ανάμεσα στους δύο συνασπισμούς. Η σχεδόν νεοσυσταθείσα Ομάδα των 77, υπέρμαχος της ανάγκης για την οικονομική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών αποτέλεσε αρχικά απρόθυμο εταίρο, καθώς, θεώρησε, ότι η ενδεχόμενη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, θα ανάγκαζε τα κράτη-μέλη της να επιβραδύνουν τις διαδικασίες για την εκβιομηχάνιση τους, θέτοντας με αυτό τον τρόπο εμπόδια για την οικονομική τους ανάπτυξη. Αξιοσημείωτη, παρέμεινε η φράση της τότε Πρωθυπουργού της Ινδίας, Indira Gandhi, η οποία υποστήριξε, ότι «η φτώχεια αποτελεί τη μεγαλύτερη πηγή ρύπανσης»<sup>176</sup>, μια φράση, στην οποία στηρίχθηκε το σύνολο του αναπτυσσόμενου Νότου σε συνάρτηση με τις θέσεις, που εξέφρασε κατά τη διάρκεια της Συνδιάσκεψης. Στον απόηχο των ταυτόχρονων συζητήσεων σε συνάρτηση με το διεθνές οικονομικό σύστημα, και την εγκαθίδρυση μιας Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης, υποστήριξαν, ότι η υπάρχουσα οικονομική τάξη δεν τους χορήγησε την αναγκαία οικονομική ανεξαρτησία, η οποία θα ερχόταν να συμπληρώσει την πολιτική ανεξαρτησία, που κερδήθηκε με σκληρή προσπάθεια ενάντια στα πρώην αποικιοκρατικά καθεστάτα.

Μέσα από τη Συνδιάσκεψη αυτή διαφάνηκε η σχεδόν προδιαγεγραμμένη πορεία, που θα ακολουθούσε η εξέλιξη της διαμάχης ανάμεσα στον αναπτυγμένο Βορρά και τον αναπτυσσόμενο Νότο, κάτι, που φάνηκε μέσα από τη διαφορετική οπτική, την οποία προέβαλαν κατά τη διάρκεια της Συνδιάσκεψης. Οι ισχυρές βιομηχανοποιημένες χώρες εξέταζαν τα περιβαλλοντικά ζητήματα από την πλευρά της εκμετάλλευσης των πόρων, ενώ η Ομάδα των 77 επικεντρώθηκε στη σύνδεση ανάμεσα στις δύο έννοιες, περιβάλλον-ανάπτυξη, κατορθώνοντας να αναδιαμορφώσει την ημερήσια διάταξη, και επικεντρώνοντας την όχι σε μια μονοδιάστατη εστίαση σε σχέση με τη διασυνοριακή ρύπανση, όπως προτεινόταν από

<sup>175</sup> Βλ. Wionczek, M., Technology Transfer: What do Developing Countries Want?, *INTERECONOMICS*, No. 3, 1976, pp.76-79.

<sup>176</sup> "... We do not want to impoverish environment any further, (but) we cannot forget the grim poverty of large numbers of people. When they themselves feel deprived how can we urge the preservation of animals? How can we speak to those who live ... in slums about keeping our oceans, rivers and the air clean when their own lives are contaminated at the source? Environment cannot be improved in conditions of poverty".

τους εκπροσώπους του αναπτυσσόμενου Βορρά, αλλά προς κατεύθυνση της ανάπτυξης και της ανθρώπινης ευημερίας. Το ερώτημα, που τίθεται είναι, γιατί, παρά την ουσιαστική αντίθεση, που σημειώθηκε ανάμεσα στο Βορρά και στο Νότο κατά τη διάρκεια των εργασιών της Συνδιάσκεψης, η καταγραφή της αποτελεί γεγονός δευτερεύουσας σημασίας. Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα, μπορεί να δοθεί από τις εξελίξεις, που έλαβαν χώρα στη συνέχεια. Η πετρελαϊκή κρίση, που συνέβη ένα χρόνο, μετά τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης ήταν βεβαίως το γεγονός, που σηματοδότησε και επίσημα την έναρξη της διαμάχης ανάμεσα σε Βορρά και Νότο.

Ωστόσο, παρά το γεγονός, ότι η πετρελαϊκή κρίση ήταν το γεγονός, που έθεσε τις ανησυχίες του Νότου στο επίκεντρο, στην πραγματικότητα, η UNCHE ήταν ένα από τα πρώτα σημαντικά παγκόσμια forum, εκτός της UNCTAD, όπου η Ομάδα των 77 προχώρησε σε διαπραγματεύσεις ως συλλογικός συνασπισμός, υιοθετώντας κοινά επιχειρήματα και στρατηγικές διαπραγμάτευσης, που σύντομα θα αποτελούσαν το βασικό χαρακτηριστικό του αιτήματός της για την εγκαθίδρυση μιας Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης<sup>177</sup>.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες ήρθαν στη Στοκχόλμη κατόπιν αρκετής πίεσης και δισταγμών και ύστερα από παρότρυνση του ΓΓ της Συνδιάσκεψης, Maurice Strong. Αρχικά αμφισβήτησαν την ανάγκη για μια τέτοια Συνδιάσκεψη και τη θεώρησαν ως δυνητική απειλή για τα συμφέροντά τους. Κάποιες από τις αναπτυσσόμενες χώρες τη θεώρησαν ακόμα και «ως προσπάθεια επικύρωσης και ενίσχυσης των υπάρχουσών άνισων οικονομικών σχέσεων και ως έκφραση της νέας τεχνικής εξάρτησης, η οποία θα τις καταδίκαζε να ζήσουν για πάντα υπό συνθήκες φτώχειας<sup>178</sup>», ενώ κάποιες άλλες υποστήριξαν, ότι η Συνδιάσκεψη αυτή αποτελούσε μια εσκεμμένη προσπάθεια από την πλευρά του αναπτυσσόμενου Βορρά, ώστε να θέσει εμπόδια στην οικονομική τους ανάπτυξη<sup>179</sup>. Οι θέσεις αυτές των αναπτυσσόμενων κρατών θα μπορούσαν να συνοψιστούν στην περίφημη δήλωση της Ακτής του Ελεφαντοστού, ότι προτιμά την ύπαρξη περισσότερων προβλημάτων ρύπανσης σε σύγκριση με τα προβλήματα, που προκαλούνται από τη φτώχεια. Το πιο σημαντικό, βέβαια, δεν εντοπίζεται στην καχυποψία των αναπτυσσόμενων κρατών αναφορικά με την ίδια τη Συνδιάσκεψη,

<sup>177</sup> Βλ. Najam, A., *The View from the South: Developing Countries in Global Environmental Politics*, στο Axelrod, R., Downie, D., L., Vig, N., (eds), *The Global Environment: Institutions, Law and Policy*, op.cit, pp. 230-231.

<sup>178</sup> Βλ. Najam, A., *Developing Countries and Global Environmental Governance: From Contestation to Participation to Engagement*, *International Environmental Agreement*, op.cit., pp.307-308.

<sup>179</sup> Βλ. Beyerlin, U., *Bridging the North-South Divide in International Environmental Law*, op. cit., pp.260-263.



αλλά σε σχέση με το βασικό της στόχο, δηλαδή, τη σημασία των περιβαλλοντικών προβλημάτων ως παγκόσμια προτεραιότητα. Έτσι, το δίλημμα, που τέθηκε ήταν περιβάλλον ή ανάπτυξη;

Προς μεγάλη τους έκπληξη, η Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης παρείχε στις αναπτυσσόμενες χώρες μια απρόβλεπτη και πρωτοφανή ευκαιρία να διαμορφώσουν και να παρουσιάσουν μια κοινή θέση σε σχέση με τα παγκόσμια περιβαλλοντικά ζητήματα. Η θέση, που υιοθέτησε ο αναπτυσσόμενος κόσμος, ότι «η φτώχεια είναι η χειρότερη μορφή ρύπανσης», δεν ήταν νέα, αλλά η διεθνής προσοχή, που κέρδισε στη Στοκχόλμη ήταν. Ο αναπτυσσόμενος κόσμος αντιμετώπισε τις περιβαλλοντικές ανησυχίες του Βορρά ως προσπάθεια υπονόμησης των αναπτυξιακών του φιλοδοξιών. Για τα περισσότερα κράτη, η οικονομική ανάπτυξη και κατ' επέκταση η εκβιομηχάνιση ήταν η σημαντικότερη αιτία των περιβαλλοντικών προβλημάτων, κάτι, που για τις αναπτυσσόμενες χώρες σήμανε αυτόματα, ότι μια εστίαση στο περιβάλλον θα αποσπούσε την προσοχή από αυτά, που θεωρούσαν ως σημαντικότερα προβλήματα, αφού έμμεσα αμφισβητούνταν τα μέσα<sup>180</sup> της επίλυσης εκείνων των προβλημάτων. Αυτό, που αμφισβητούσε η Ομάδα των 77 κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '70, δεν ήταν μόνο η σημασία των πολιτικών για το περιβάλλον, αλλά η νομιμότητα, που πλαισιώνει τις περιβαλλοντικές συζητήσεις. Το θέμα της επιδίωξης μιας αποτελεσματικής παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης κατά τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης ήταν μάλλον αμφισβητήσιμο, ιδιαίτερα επειδή ο ίδιος ο αναπτυσσόμενος Νότος δεν το υποστήριζε ουσιαστικά, όπως συνέβη και με την περίπτωση της σύστασης του Προγράμματος των ΗΕ για το Περιβάλλον, ένα ζήτημα, που θα αναλυθεί εκτενέστερα στο επόμενο κεφάλαιο.

## 5.2 Ο δρόμος προς το Ρίο

Η επόμενη μέρα της Συνδιάσκεψης της Στοκχόλμης βρήκε την Ομάδα των 77 να ασχολείται εκ νέου με την ιδέα της Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης. Είναι γεγονός, ότι μετά το τέλος των εργασιών στη Στοκχόλμη, η Ομάδα των 77 δεν ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τα ζητήματα της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης κάτι, που αντανάκλαται και στις δηλώσεις, που δημοσιεύονταν εκείνη την περίοδο, αλλά και στις Διακηρύξεις, που υιοθετούνταν από τις αναπτυσσόμενες χώρες, οι οποίες είχαν

---

<sup>180</sup> Ibid.

κατά κύριο λόγο οικονομικό χαρακτήρα<sup>181</sup>. Η μεγαλύτερη επιρροή, που ασκήθηκε από τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης στον αναπτυσσόμενο κόσμο δεν εντοπίστηκε σε θεωρίες σε σχέση με βασικές ανθρώπινες ανάγκες, ούτε στην ανησυχία του Νότου για την εθνική του κυριαρχία, αλλά στην πρόθεση της Ομάδας των 77 να χρησιμοποιήσει τη ΓΣ των ΗΕ, όπου διατηρούσε πλειοψηφική ισχύ, ως όχημα για μια παγκόσμια οικονομική μεταρρύθμιση. Η ιδέα για την εγκαθίδρυση μιας Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης είχε διατυπωθεί για πρώτη φορά στην Κοινή Διακήρυξη των 77 κρατών, το 1964, αλλά έφτασε σε μεγαλύτερη άνθιση το 1974, όταν κατά τη διάρκεια μιας ειδικής Συνόδου της, η ΓΣ των ΗΕ νομιμοποίησε το αίτημα της Ομάδας των 77 με την Απόφαση 3201 (S-VI)<sup>182</sup>, συντάσσοντας παράλληλα ένα συναφές Σχέδιο Δράσης. Ωστόσο, σύντομα οι ελπίδες της Ομάδας των 77 αναφορικά με την εφαρμογή της Απόφασης αυτής διαψεύστηκαν και το χάσμα ανάμεσα σε Βορρά-Νότο συνέχισε να διευρύνεται. Πέρα από το γεγονός αυτό, αυτό υπήρξαν και άλλοι ουσιαστικοί λόγοι για την απομάκρυνση της Ομάδας των 77 από τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Αυτοί εντοπιζόνταν κυρίως στην πετρελαϊκή κρίση<sup>183</sup>, που ξέσπασε τη δεκαετία του '70, αλλά και τη ραγδαία άνοδο του τριτοκοσμικού χρέους<sup>184</sup>, η οποία είχε σοβαρές επιπτώσεις στο ρόλο και τη συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών σε διεθνή fora. Τα γεγονότα αυτά, συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στην υποβάθμιση της θέσης της περιβαλλοντικής προστασίας ως προτεραιότητα των αναπτυσσόμενων κρατών.

Πέρα από όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, ο μηχανισμός για τη διαχείριση των περιβαλλοντικών κρίσεων συνοδεύθηκε από έναν συνεχώς αυξανόμενο αριθμό διεθνών συνθηκών. Η δημιουργία των καθεστώτων αυτών, ακολουθούσε ένα συγκεκριμένο μοντέλο<sup>185</sup>, το οποίο επέτρεπε στα ισχυρά κράτη του αναπτυγμένου Βορρά να επιλέγουν ποια ζητήματα επιδέχονταν άμεσης ρύθμισης, υποσκελίζοντας άλλα ζητήματα, που έπλητταν ουσιαστικά τον αναπτυσσόμενο Νότο.

<sup>181</sup> Η πρώτη αναφορά σε σχέση με το περιβάλλον πραγματοποιείται στη Διακήρυξη του Καράκας, το 1989, που υιοθετήθηκε με αφορμή την 25η επέτειο από τη σύσταση της Ομάδας των 77. Βλ. Caracas Declaration of The Ministers of Foreign Affairs of The Group Of 77 On The Occasion Of The Twenty-Fifth Anniversary Of The Group, Παράρτημα III.

<sup>182</sup> Βλ. GA Resolution 3201 (S-VI), Declaration on the Establishment of a New International Economic Order, 1 Μαΐου 1974.

<sup>183</sup> Βλ. Σκλιάς, Π., Σωτηρόπουλος, Δ., Α, Ρούσσο, Σ., Χουλιάρης, Α., *Ο Τρίτος Κόσμος: Πολιτική Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2005, σελ. 159 και 162.

<sup>184</sup> Βλ. Τσάλτας, Γρ., Ι., *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης*, op. cit., σελ. 203-210.

<sup>185</sup> Βλ. Rodick, J., *Earth Summit North and South: Building a safe house in the winds of change, Global Environmental Change*, op.cit., pp.148-151.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση των ΗΠΑ, οι οποίες κατόρθωσαν να δημιουργήσουν έναν ισχυρό διεθνή συνασπισμό, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων μιας Σύμβασης, η οποία θα επέβαλε μια μονομερή απαγόρευση της δολοφονίας φαλαινών, εμποδίζοντας, ωστόσο, στη συνέχεια, σε συνεργασία με την ΕΕ, τις προσπάθειες των αναπτυσσόμενων κρατών να επιβληθεί μονομερής απαγόρευση στην εξαγωγή των τοξικών αποβλήτων, το 85% των οποίων ήταν αμερικανικής προέλευσης.<sup>186</sup> Ακόμα και η Σύμβαση της Βασιλείας, το 1989, δεν απαγόρευε τη μεταφορά αποβλήτων, αλλά αποτελούσε ένα μέσο ρύθμισης του προβλήματος.

Επιπλέον, κάποιες φορές τα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77, δέχθηκαν πιέσεις, ώστε να συμμετέχουν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο διεθνών περιβαλλοντικών διαπραγματεύσεων. Η πρόθεση των ΗΠΑ να αυξήσει την επιβολή εμπορικών κυρώσεων για περιβαλλοντικούς λόγους, καθώς επίσης και η απειλή των καταναλωτικών μπουϊκοταρισμάτων στις ευρωπαϊκές και βορειοαμερικανικές αγορές, αποτέλεσαν σημαντικό παράγοντα για τη στάση της Ομάδας των 77. Ωστόσο, παρά τη συμμετοχή της στις περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις, τα κράτη-μέλη της τήρησαν μια περισσότερο ετερόκλητη στάση σε σχέση με την επικύρωση των νέων περιβαλλοντικών συνθηκών, όπως φαίνεται και από τον Πίνακα 4. Τα ανερχόμενα βιομηχανικά κράτη στην Ασία κωλυσιεργούσαν σε σχέση με την επικύρωση των νέων Συμβάσεων, παρά το γεγονός, ότι για τις χώρες αυτές, οι αγορές της Ευρώπης και της Βορείου Αμερικής ήταν οι σημαντικότερες. Η Νότια Κορέα και η Ταϊβάν αγνόησαν τις περιβαλλοντικές Συμβάσεις εξ' ολοκλήρου, ενώ η ομάδα των κρατών της Αφρικής είχε στρέψει την προσοχή της στις εσωτερικές πιέσεις, που προέρχονταν από τα κράτη, που είχαν επηρεαστεί περισσότερο από την κρίση, που προκλήθηκε λόγω της ανόδου του τριτοκοσμικού χρέους, την παρουσία του UNEP στο Ναϊρόμπι, αλλά και από τους ιστορικούς δεσμούς της με την IUCN<sup>187</sup>. Παρόμοιοι παράγοντες επηρέασαν και τη στάση της ομάδας της Λατινικής Αμερικής, με βασικότερο την επιτυχή προσέγγιση του UNEP με την ECLAC στις αρχές της δεκαετίας του 1980.

---

<sup>186</sup> Ibid.

<sup>187</sup> Μιλάμε για την Διεθνή Ένωση για τη Συντήρηση της Φύσης (International Union for Conservation of Nature), η οποία παρέχει ενίσχυση στα κράτη, για την εξεύρεση λύσεων, αναφορικά με ζητήματα, που αφορούν στις σύγχρονες αναπτυξιακές και περιβαλλοντικές προκλήσεις. Βλ. <http://www.iucn.org/>, (προσπελάστηκε στις 30/8/2010).

**ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Επικύρωση βασικών Περιβαλλοντικών Συμβάσεων από επιλεγμένα αναπτυσσόμενα νέα βιομηχανικά κράτη, 1970- 1992**

Σύμβαση	Νότια Κορέα	Μαλαισία	Ινδία	Βραζιλία	Μεξικό
Σύμβαση RAMSAR, 1971	-	-	1981	-	1986
CITES (Σύμβαση για το Διεθνές Εμπόριο των Απειλούμενων με Εξαφάνιση Ειδών), 1973	-	1977	1978	1977	1991
Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ σχετικά με τις ουσίες, που εξασθενούν τη στοιβάδα του όζοντος, 1987	-	1989	-	1990	1988
Σύμβαση της Βασιλείας για τον Έλεγχο της Διασυνοριακής Διακίνησης Επικίνδυνων Αποβλήτων και τη Διάθεσή τους, 1989	-	-	-	1991	

**ΠΗΓΗ:** Rodick, J., Earth Summit North and South: Building a safe house in the winds of change, *Global Environmental Change*, Vol. 7, No. 2, 1997, p.150.

Οι αντιδράσεις του αναπτυσσόμενου Νότου σε σχέση με το συμβατικό πλαίσιο, μπορούν να χαρακτηριστούν στο σύνολό τους ως αρνητικές. Πολλά από τα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77 ήταν δυσαρεστημένα, καθώς η αντιπροσώπευση στις περιβαλλοντικές Συνδιασκέψεις ήταν δαπανηρή. Το ζήτημα των διαπραγματεύσεων εξέθεσε το σύνολο των κρατών του αναπτυσσόμενου Νότου σε οικονομικές και πολιτικές πιέσεις, καθώς έξω από το πλαίσιο των ΗΕ, η Ομάδα των 77 ήταν αδύναμη να διατηρήσει υπό έλεγχο κάθε ενδεχόμενη στρέβλωση των συμφερόντων των κρατών-μελών της. Οι προσπάθειες για την προαγωγή των συμφερόντων των αναπτυσσόμενων χωρών δεν ήταν επιτυχείς, όπως συνέβη με την περίπτωση του ζητήματος, που αφορούσε στην αυξητική τάση, που ακολουθούσε η διεθνής κυκλοφορία τοξικών αποβλήτων, ένα πρόβλημα, που απασχολούσε σε μεγάλο βαθμό

τα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77. Τέλος, ζητήματα, όπως η στρατηγική για την ανάπτυξη, η οικονομική δύναμη και η φτώχεια περιθωριοποιήθηκαν αισθητά.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα κάποιων Συμβάσεων, ιδιαίτερα σε σχέση με τις προεκτάσεις της συμμόρφωσης, είχαν επιπτώσεις στις κυβερνήσεις κάποιων αναπτυσσόμενων κρατών, από την άποψη των αυξανόμενων κρατικών δαπανών, κάτι που ερχόταν σε αντίθεση με την πίεση, που ασκούσαν τα κράτη του αναπτυγμένου Βορρά για τη συρρίκνωση του κρατικού τομέα ως συνέπεια της κρίσης, που είχε προκληθεί λόγω της ολοένα και μεγαλύτερης ανόδου του τριτοκοσμικού χρέους. Παράλληλα, οι περιορισμένες έως ανύπαρκτες δυνατότητες του συνόλου των κρατών-μελών της Ομάδας των 77 να επιβάλλουν περιβαλλοντικούς κανονισμούς αγνοήθηκε εντελώς. Η Σομαλία και το Σουδάν είχαν επικυρώσει τη CITES, με τη Σομαλία να διαδραματίζει έναν ενεργό ρόλο στις διαπραγματεύσεις για την απαγόρευση του ελεφαντόδοντου, παρά το γεγονός ότι το χρέος και η φτώχεια διάβρωναν με ταχύτατους ρυθμούς τις αρχές των εθνικών κυβερνήσεων και στις δύο χώρες και θα προκαλούσαν σύντομα εμφύλιο πόλεμο. Η Γουατεμάλα, το Περού, η Βολιβία, καθώς και η Κολομβία, και η Βραζιλία, υπέγραψαν, επίσης, τη CITES, αν και είχαν παρόμοια προβλήματα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, όπως το χρέος, ο εμφύλιος πόλεμος, η αγροτική εξέγερση, καθώς και η άρνηση των ισχυρών κατόχων εκτάσεων γης να υπακούσουν τους κανονισμούς, που επέβαλε η κεντρική κυβέρνηση.

Η ώθηση για αλλαγή ήρθε από την πλευρά του αναπτυγμένου Βορρά, όταν αντιλήφθηκε, ότι τα παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα μπορούν να λυθούν μόνο μέσα από τη συνεργασία με τον αναπτυσσόμενο Νότο. Σε αυτό συνέβαλαν δύο σημαντικά ζητήματα. Το ένα αφορούσε στην καταστροφή του στρώματος του όζοντος, το οποίο ανάγκασε τους εκπροσώπους του αναπτυγμένου Βορρά να λάβουν σοβαρά υπόψιν τις προεκτάσεις από τη χρήση τεχνολογίας, επικίνδυνης για το περιβάλλον από την πλευρά των αναπτυσσόμενων κρατών. Συγκεκριμένα, η προσοχή επικεντρώθηκε σε κράτη, που ακολουθούσαν το μοντέλο της βιομηχανικής ανάπτυξης, παράγοντας προϊόντα, που συνέβαλαν στην καταστροφή της στοιβάδας του όζοντος, ιδιαίτερα στην Ινδία και στην Κίνα. Το δεύτερο ζήτημα αφορούσε στην προοπτική της αλλαγής του κλίματος, όπου τα αναπτυγμένα κράτη συνειδητοποίησαν, ότι οι υφιστάμενες τάσεις της βιομηχανικής ανάπτυξης του Νότου, θα θέσουν την κλίμακα των παγκόσμιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα εκτός του ελέγχου τους, εντός είκοσι ετών. Και εδώ, η προσοχή επικεντρωνόταν και

πάλι σε κράτη, όπως η Κίνας, η Ινδία, η Ινδονησία και η Βραζιλία, δεδομένου του μεγέθους του πληθυσμού τους και τις συνέπειες της σημαντικής αύξησης της κατά κεφαλήν κατανάλωσης ενέργειας.

Μία σημαντική στιγμή για τον αναπτυσσόμενο Νότο, η οποία έδωσε σημαντική ώθηση στην απόφαση να συμμετάσχει λίγα χρόνια μετά, στη Συνδιάσκεψη του Ρίο, ήταν η δημοσίευση της Έκθεσης «Το Κοινό μας Μέλλον»<sup>188</sup> ή Έκθεσης Brundtland, το 1987, ως αποτέλεσμα των εργασιών της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη. Παρά το γεγονός, ότι οι εντάσεις ανάμεσα σε Βορρά και Νότο ήταν προφανείς κατά τη διάρκεια των εργασιών της Επιτροπής, ο αναπτυσσόμενος Νότος, ήταν ιδιαίτερα ικανοποιημένος σε σχέση με το περιεχόμενο της Έκθεσης, αφού αντικατόπτριζε σε μεγάλο βαθμό, όσα είχε υποστηρίξει κατά τη διάρκεια των εργασιών της Συνδιάσκεψης στη Στοκχόλμη σε συνάρτηση με την αλληλεξάρτηση, που υπάρχει ανάμεσα στις έννοιες του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης. Κατά την ίδια λογική, η Έκθεση αναφέρει, ότι το περιβάλλον και η ανάπτυξη είναι δύο έννοιες αλληλένδετες και καλούνε τα κράτη στη δημιουργία μιας «νέας εποχής οικονομικής μεγέθυνσης, που θα βασίζεται σε πολιτικές, οι οποίες διατηρούν τη βάση των περιβαλλοντικών πόρων...απαραίτητες για την καταπολέμηση της φτώχειας, που επεκτείνεται όλο και περισσότερο στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Επίσης, καθόρισε την έννοια της αυτοσυντηρούμενης ανάπτυξης ως «την ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να υποθηκεύει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες». Η Έκθεση Brundtland, επηρέασε σε σημαντικό βαθμό την Ομάδα των 77, ώστε στη Διακήρυξη<sup>189</sup>, που υιοθέτησαν με αφορμή την 25<sup>η</sup> επέτειο της σύστασης του συνασπισμού, το 1989, αναφέρουν την ανάγκη προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης και της πολυμερούς συνεργασίας για την περιβαλλοντική προστασία, κάνοντας παράλληλα, μνεία για ακόμα μια φορά στην οικονομική και τεχνολογική ενίσχυση, ώστε να μπορέσουν να ξεπεράσουν τα προβλήματα, που αντιμετωπίζουν.

Είκοσι χρόνια μετά τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, οι θέσεις του αναπτυσσόμενου Νότου είχαν παραμείνει στο μεγαλύτερο βαθμό αμετάβλητες. Το γεγονός, ωστόσο, ότι η νέα Συνδιάσκεψη του Ρίο αφορούσε στο Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, σήμαινε, ότι η σύνδεση μεταξύ των δύο αυτών

<sup>188</sup> Βλ. αναλυτικά, <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>, (προσπελάστηκε στις 25/8/2010).

<sup>189</sup> Βλ. Caracas Declaration of the Ministers of Foreign Affairs of the Group of 77 on the Occasion of the 25<sup>th</sup> Anniversary of the Group. 23 June 1989, Part II, par. 34.

εννοιών είχε γίνει αποδεκτή και τυπικά και ότι η στάση αμφισβήτησης, που είχε προβάλλει η Ομάδα των 77 κατά τη Συνδιάσκεψη στη Στοκχόλμη είχε τελικά αποδώσει. Έτσι, οι αναπτυσσόμενες χώρες ήρθαν στο Ρίο σχετικά πιο πρόθυμες να συμμετέχουν στη διαδικασία χάραξης μιας παγκόσμιας πολιτικής για το περιβάλλον και την ανάπτυξη. της σφαιρικής περιβαλλοντικής χάραξης πολιτικής από είχαν στο Ρίο. Εντούτοις, η ρητορική, που ακολούθησε η Ομάδα των 77 κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων στο Ρίο αντανακλούσε τις ίδιες ανησυχίες, που εξέφραζε είκοσι χρόνια πριν.

### **5.3) Η Συνδιάσκεψη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (1992).**

#### **5.3.1 Ο ρόλος της Ομάδας των 77**

Μετά από σχεδόν δύο δεκαετίες εμπειρίας στην παγκόσμια πολιτική για το περιβάλλον, μια από τις βασικές επιδιώξεις του αναπτυγμένου Βορρά σε σχέση με τις εργασίες της Συνδιάσκεψης στο Ρίο, ήταν ο σχεδιασμός αποτελεσματικών περιβαλλοντικών θεσμών και οργάνων. Για την Ομάδα των 77, η βασική επιδίωξη αφορούσε στη νομιμότητα αυτών των θεσμών και των συναφών οργάνων. Αυτό που ήταν διαφορετικό σε σχέση με τη στάση της Ομάδας των 77 στη Συνδιάσκεψη του Ρίο ήταν το γεγονός, ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες είχαν προχωρήσει διστακτικά, αλλά φανερά από την πολιτική της αμφισβήτησης, που χαρακτήριζε κατά κύριο λόγο τις θέσεις τους κατά τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης. Η δυναμική αυτή γίνεται φανερή τόσο μέσα από τις συζητήσεις, που πραγματοποιήθηκαν σε σχέση με τα όργανα, όπως η Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, όσο και από τα τελικά κείμενα<sup>190</sup>, που προέκυψαν ως αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων της Συνδιάσκεψης, αλλά ακόμα περισσότερο από την Απόφαση 44/228<sup>191</sup> της ΓΣ του ΟΗΕ, μέσα από την οποία διασφαλίστηκε, κατόπιν επιμονής της Ομάδας των 77, ότι η Συνδιάσκεψη στο Ρίο θα ήταν μια Συνδιάσκεψη για το Περιβάλλον και όχι η 2<sup>η</sup>

<sup>190</sup> Μιλάμε για τα 3 soft law κείμενα: Τη Διακήρυξη του Ρίο, την Agenda 21, τη Δήλωση Αρχών για τη Διαχείριση, Διατήρηση και Αυτοσυντηρούμενη Ανάπτυξη των Δασών όλων των τύπων και τα δύο hard law κείμενα, τη Σύμβαση Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή και τη Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία. Αναλυτικά βλ. Γρηγορίου, Π., Η., Σαμιώτης, Γ., Δ., Τσάλτας, Γρ., Ι., *Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών (Rio de Janeiro) για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη*, op.cit., σελ. 42-47.

<sup>191</sup> Βλ. GA Resolution 44/228, United Nations Conference on Environment and Development, 22 Δεκεμβρίου 1989.

Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το Ανθρώπινο Περιβάλλον. Μέσα από το κείμενο της Απόφασης αντικατοπτρίζονται οι ανησυχίες των κρατών-μελών της Ομάδας των 77 σε σχέση με την επιτακτική ανάγκη διασύνδεσης των εννοιών περιβάλλοντος και ανάπτυξης. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται «η φτώχεια συσχετίζεται με την περιβαλλοντική υποβάθμιση και «η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων χωρών καθίσταται επιτακτική ανάγκη προκειμένου να εξεταστούν τα προβλήματα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, ενώ επιβεβαίωσε ότι «τα κράτη έχουν το κυριαρχικό δικαίωμα να εκμεταλλεύονται τους φυσικούς τους πόρους», σημειώνοντας, ότι τα ισχυρά βιομηχανικά κράτη είναι οι μείζονες ρυπαίνοντες και επομένως σε αυτούς εμπίπτει η βασική ευθύνη για την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Επιπλέον, τονίστηκε η ανάγκη να γίνει αναφορά σε σχέση με το σημαντικό ζήτημα του χρέους. Συνοπτικά μπορούμε να πούμε, ότι το περιεχόμενο της Απόφασης προώθησε το σχεδιασμό μιας ημερήσιας διάταξης, η οποία θεωρήθηκε ως ιδιαίτερα ευνοϊκή αλλά και κατά πολύ νομιμότερη από τις αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ παράλληλα αντανάκλασε σε μεγάλο βαθμό τις θέσεις της, που υιοθέτησε η Ομάδα της 77 στη Συνδιάσκεψη.

Η προπαρασκευαστική διαδικασία για τη Συνδιάσκεψη του Ρίο κατέδειξε, ότι η ένταση ανάμεσα στο Βορρά και το Νότο δεν είχε κατευναστεί. Ωστόσο, για την Ομάδα των 77 η Συνδιάσκεψη του Ρίο αποτελούσε την ευκαιρία, ώστε να συνδεθούν οι διαπραγματεύσεις για την παγκόσμια περιβαλλοντική διακυβέρνηση με την αναδιάρθρωση των παγκόσμιων οικονομικών σχέσεων και να υπάρξει ξανά διάλογος ανάμεσα στο Βορρά και το Νότο, ο οποίος είχε ατονήσει κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, ενώ, παράλληλα, θα μπορούσαν να φθάσουν σε μια μορφή Συμφωνίας, κάτι, που η Ομάδα των 77 επιδίωκε ήδη από τη δεκαετία του '70.<sup>192</sup>

Επιπλέον, οι αναπτυσσόμενες χώρες πραγματοποίησαν σημαντικές προσπάθειες, ώστε οι νέες περιβαλλοντικές συμφωνίες, που θα προέκυπταν από τις εργασίες της Συνδιάσκεψης δε θα αποτελούσαν ένα νέο δείγμα του παρεμβατισμού του Βορρά. Μπορούμε να πούμε, ότι τα κοινά οράματα και η αλληλεγγύη, που επέδειξαν κατά τη Συνδιάσκεψη του Ρίο, ήταν τα στοιχεία, που συνετέλεσαν ουσιαστικά στο να επιτύχουν πολλούς από τους στόχους, που είχαν θέσει, χωρίς, ωστόσο, αυτό να σημαίνει, ότι δεν υπήρξαν και πάλι κάποιες αντιθέσεις ανάμεσα στα

---

<sup>192</sup> Βλ. Najam, A., *The View from the South: Developing Countries in Global Environmental Politics*, στο Axelrod, R., Downie, D., L., Vig, N., (eds), *The Global Environment: Institutions, Law and Policy*, op.cit, p. 235.



κράτη-μέλη του συνασπισμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση των γιγάντων του Νότου, της Κίνας, της Ινδίας και της Βραζιλίας, οι οποίες παρέμειναν το ίδιο απρόθυμες όσο στη Στοκχόλμη να αποδεχτούν οποιαδήποτε διεθνή συμφωνία, που θα έθετε περιορισμούς στη εθνική τους ανάπτυξη. Ωστόσο, οι μικρότερες αναπτυσσόμενες χώρες προσέβλεπαν στη Συνδιάσκεψη, ως μέσο, που θα τις βοηθούσε να αντιμετωπίσουν τις πιέσεις, που είχαν προκληθεί λόγω του χρέους, αλλά και τον αντίκτυπο των περιβαλλοντικών κρίσεων, που αντιμετώπιζαν. Τα κράτη αυτά, κυρίως μεσαία βιομηχανικά, προέρχονταν από την Ασία και τη Λατινική Αμερική και βρήκαν υποστήριξη από τα αφρικανικά κράτη, αλλά και την ομάδα των μικρών νησιωτικών κρατών<sup>193</sup>, κυρίως από τον Ειρηνικό και την Καραϊβική. Ταυτόχρονα, στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων για τη Σύμβαση, που αφορούσε στη Βιολογική Ποικιλομορφία, η Μαλαισία, το Μεξικό, η Κολομβία και η Βενεζουέλα άσκησαν σε πολλές περιπτώσεις σκληρή κριτική αναφορικά με την προσπάθεια ισχυρών επιχειρήσεων του αναπτυσσόμενου Βορρά να αποκτήσουν δικαιώματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας<sup>194</sup> σε σχέση με τους γενετικούς πόρους του αναπτυσσόμενου Νότου, λαμβάνοντας υπόψη την εκτενή βιοποικιλότητα στα τροπικά τους δάση, μια θέση, που γρήγορα ενστερνίστηκε η Βραζιλία και η Ινδία.

Κάποια από τα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77 κατόρθωσαν να ασκήσουν σημαντική επιρροή στην τελική έκβαση των εργασιών της Συνδιάσκεψης, προωθώντας τις θέσεις και τα αιτήματα του συνασπισμού, εκμεταλλευόμενα τη θέση τους στα διάφορα fora διαπραγματεύσεων. Από την Ομάδα των μεσαίων βιομηχανικών κρατών, η Σιγκαπούρη και η Μαλαισία διαδραμάτισαν βασικούς ρόλους στο συντονισμό των διαπραγματεύσεων του Ρίο, αφού ο πρόεδρος Koh της Σιγκαπούρης προήδρευσε των γενικών διαπραγματεύσεων για την Agenda 21, ενώ ο πρόεδρος Razali της Μαλαισίας, προήδρευσε της ομάδας εργασίας σχετικά με τα όργανα, που θα εξασφάλιζαν την παρακολούθηση της εφαρμογής της Agenda 21 και των υπόλοιπων δράσεων και πρωτοβουλιών σε παγκόσμιο επίπεδο μετά το τέλος των εργασιών της Συνδιάσκεψης. Η Χιλή, που διαπραγματευόταν σκληρά το ίδιο διάστημα, ώστε να προσχωρήσει στη NAFTA<sup>195</sup>, ασχολήθηκε κυρίως με τις

<sup>193</sup> Βλ. Rodick, J., *Earth Summit North and South: Building a safe house in the winds of change*, *Global Environmental Change*, op.cit., p.155.

<sup>194</sup> Βλ. Στεφάνου, Κ., Γκόρτσος, Χ., *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο*, op.cit., σελ. 148-149.

<sup>195</sup> Πρόκειται για τη Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου της Βορείου Αμερικής, η οποία λειτουργεί ανάμεσα στις ΗΠΑ, τον Καναδά και το Μεξικό. Ο επίσημος συζητήσεις μεταξύ της Χιλής και των τριών συμβαλλόμενων μερών ξεκίνησαν επίσημα το 1994. Βλ. <http://www.fina-nafi.org/eng/integ/chronologie.asp?langue=eng&menu=integ>, (προσπελάστηκε την 1/9/2010).

διαπραγματεύσεις, που αφορούσαν στα ζητήματα της βιοποικιλότητας, υποστηριζόμενη από την ομάδα των κρατών της Λατινικής Αμερικής, για την προώθηση μιας στρατηγικής για την επέκταση της έννοιας των πνευματικών δικαιωμάτων, ώστε να μπορέσουν να περιληφθούν και οι γενετικοί φυσικοί πόροι. Επίσης, η Ομάδα των 77 κατέβαλε προσπάθειες για να διατηρήσει την ιδέα της σύστασης της Επιτροπής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, παρά την αδιαλλαξία των εκπροσώπων του αναπτυσσόμενου Βορρά. Η προσπάθεια αυτή ευοδώθηκε μέσα από την επιρροή και την εργασία της Ομάδας των 3<sup>196</sup>, την οποία αποτελούσαν το Μεξικό, η Κολομβία και η Βενεζουέλα. Τόσο η Βενεζουέλα<sup>197</sup>, όσο και η Κολομβία<sup>198</sup>, διέθεταν σημαντική εμπειρία σε σχέση με τα περιβαλλοντικά ζητήματα ακόμα και πριν από τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης.

Τα τελικά κείμενα, που προέκυψαν από τις διαπραγματεύσεις στο Ρίο υπήρξαν αντικείμενο σημαντικών διαφωνιών ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες και τις αναπτυσσόμενες χώρες. Ωστόσο, μπορούμε να πούμε, ότι ο ρόλος της Ομάδας των 77 ήταν αρκετά επιτυχημένος αναφορικά με όσα προβλέπονταν σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι διαφορές ανάμεσα στα κράτη-μέλη του συνασπισμού δε στάθηκαν σε καμία περίπτωση ικανές να πλήξουν τη συλλογική δράση της Ομάδας των 77. Μπορούμε να πούμε, ότι αυτή ήταν η πιο επιτυχημένη τους εμφάνιση μετά από την 3<sup>η</sup> Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας<sup>199</sup>, η οποία είχε ολοκληρώσει τις εργασίες της δέκα χρόνια πριν.

Η Διακήρυξη του Ρίο αποτέλεσε αντικείμενο σημαντικής διαφωνίας μεταξύ της Ομάδας των 77 και των ισχυρών βιομηχανικών κρατών, με επικεφαλής τις ΗΠΑ, καθώς αναγνωρίζει «το δικαίωμα όλων των εθνών στην ανάπτυξη» και την κυριαρχία

<sup>196</sup> Η Ομάδα των 3 είχε συσταθεί με σκοπό την εξασφάλιση μιας κοινής θέσης αναφορικά με το εμπόριο.

<sup>197</sup> Η Κολομβία είχε ήδη δημιουργήσει το δικό της ανεξάρτητο περιβαλλοντικό ινστιτούτο, το INDERENA (Instituto Nacional de los Recursos Naturales Renovables y del Ambiente), ήδη από το 1968. Η επικεφαλής του Ινστιτούτου Marguerita Marino de Botero, συμμετείχε στη συνέχεια στην Επιτροπή Brundtland. Rodick, J., *Earth Summit North and South: Building a safe house in the winds of change*, *Global Environmental Change*, op.cit., p.155.

<sup>198</sup> Η Βενεζουέλα διέθετε εμπειρία σε σχέση με τη διαχείριση των υδάτινων πόρων, κάτι που εκμεταλλεύτηκε, ώστε να κερδίσει ένα σημαντικό ρόλο στη Στοκχόλμη 1972 σε σχέση με την υπερπόση των ανανεώσιμων πόρων, ενώ αμέσως μετά ο τότε Πρόεδρος Carlos Andres Perez, δημιούργησε το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ανανεώσιμων Πόρων. Ibid.

<sup>199</sup> Οι εργασίες της 3<sup>ης</sup> Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας ξεκίνησαν το 1973 και ολοκληρώθηκαν εννέα χρόνια αργότερα, το 1982 με την υπογραφή της Σύμβασης του Μοντέγκο Μπαίου. Η Ομάδα των 77 ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τις εργασίες της πρώτης από τις τρεις υπο-επιτροπές της Seabed Committee, η οποία αφορούσε στο διεθνές καθεστώς του βυθού των θαλασσών και των ωκεανών πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας. Βλ. Τσάλτας, Γρ., Ι., Κλάδη-Ευσταθοπούλου, Μ., «Το Διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών Διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών», Τόμος Α', op. cit., σελ. 147-154.

τους στους εθνικούς τους πόρους, προσδιορίζει τη «κοινή αλλά διαφοροποιημένη ευθύνη<sup>200</sup>» για το παγκόσμιο περιβάλλον, και υπογραμμίζει την ανάγκη να ξεριζωθεί η φτώχεια, ικανοποιώντας σε μεγάλο βαθμό τα αιτήματα, που είχαν υποβληθεί από την Ομάδα των 77. Πέρα από τα τρία soft law κείμενα, η σημαντικότερη νίκη των αναπτυσσόμενων χωρών αφορούσε στο περιεχόμενο των δύο hard law κειμένων: της Σύμβασης-Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC) και της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλομορφία. Οι Συμβάσεις αυτές θα αποτελέσουν στη συνέχεια τις βασικές πηγές, που θα επικαλεστούν τα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77 ως νομιμοποιητική βάση για τις θέσεις, που προβάλλουν αναφορικά με αυτά τα ζητήματα. Επιπλέον, δεν επέβαλαν περιοριστικές δεσμεύσεις για τις αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά μόνο συμβολικές υποχρεώσεις ενώ κάνουν μνεία στις ειδικές τους ανάγκες, ενώ για ακόμα μια φορά θέτουν το ζήτημα της παροχής οικονομικής και τεχνικής ενίσχυσης. Ως σημαντικότερο επίτευγμα, ωστόσο, θεωρήθηκε η διευθέτηση σε σχέση με το ζήτημα των γενετικών πόρων, όπως διατυπώθηκε στο Άρθρο 15<sup>201</sup> της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλομορφία. Εκτενέστερα, θα αναφερθούμε στα ζητήματα της κλιματικής αλλαγής και της βιοποικιλότητας στο τρίτο μέρος της παρούσας εργασίας.

Παρά την αποτυχία της Ομάδας των 77 να κερδηθούν μεγαλύτερες παραχωρήσεις σε σχέση με τους οικονομικούς πόρους, αν κανείς εξετάσει τις διαφορές σε συνάρτηση με τις προτεραιότητες μεταξύ των αναπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών και το συγκρουσιακό χαρακτήρα της διαδικασίας των διαπραγματεύσεων, η έκβαση της UNCED ήταν εντυπωσιακή. Ακόμα και η χρονική στιγμή, όπου πραγματοποιήθηκε η Συνδιάσκεψη ήταν ευνοϊκή για τον αναπτυσσόμενο Νότο, καθώς η προπαρασκευαστική της διαδικασία συνέπεσε με το μαρασμό των πολιτικών του Ψυχρού Πολέμου. Το γεγονός αυτό ενίσχυσε την αλληλεγγύη μεταξύ των αναπτυσσόμενων κρατών και θεωρήθηκε ως η κατάλληλη ευκαιρία να υπάρξει ξανά διάλογος μεταξύ Βορρά και Νότου. Παρά το γεγονός, ότι

<sup>200</sup> 7<sup>η</sup> Αρχή της Διακήρυξης του Ρίο. Βλ. Κατσιμπάρδης, Κ., *Το Διεθνές Καθεστώς για την Προστασία της Ατμόσφαιρας: Η Περίπτωση του Θερμοκηπίου*, op.cit., σελ.155-183.

<sup>201</sup> «Αναγνωρίζοντας τα κυριαρχικά δικαιώματα των Κρατών επί των φυσικών πόρων, η εξουσία για τον προσδιορισμό των προσβάσεων σε γενετικούς πόρους παραμένει στη δικαιοδοσία των εθνικών κυβερνήσεων και υπόκειται στην εθνική νομοθεσία.», παρ.1, «Η πρόσβαση σε γενετικούς πόρους, θα υπόκειται στην εκ των προτέρων συναίνεση του Συμβαλλόμενου Μέρους που παρέχει τους εν λόγω πόρους, εκτός αν άλλως ορίζεται από το εν λόγω Μέρος.», παρ. 5, Άρθρο 15, Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.cbd.int/convention/convention.shtml>. (προσπελάστηκε στις 2/9/2010).

οι ελπίδες της Ομάδας των 77 σε σχέση με το ζήτημα αυτό δεν υλοποιήθηκαν στο βαθμό που περίμενε, η Συνδιάσκεψη του Ρίο έδωσε την ευκαιρία στον αναπτυσσόμενο Νότο να συμμετάσχει στην αναδιαμόρφωση του παγκόσμιου περιβαλλοντικού status quo, μέσα από το πρίσμα της προώθησης ολοκληρωμένων πολιτικών για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

### **5.3.2 Η Συμφωνία Του Ρίο ( Rio Bargain)**

Τα σημαντικότερα επιτεύγματα της Συνδιάσκεψης του Ρίο, εντοπίζονται στην αντιμετώπιση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης μέσα από μια ολιστική προσέγγιση, λαμβάνοντας υπόψιν οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους. Επιπλέον, στην ανάπτυξη και τη δημιουργία μιας σειράς εθνικών και διεθνών θεσμών, πολιτικών, προγραμμάτων και πολυμερών συμφωνιών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην ενσωμάτωση των απόψεων των αναπτυσσόμενων κρατών αναφορικά με την παγκόσμια πολιτική περιβάλλοντος. Για τις αναπτυσσόμενες χώρες, η βασικότερη εκδήλωση αυτών των αποτελεσμάτων ήταν η αποκαλούμενη ως Συμφωνία του Ρίο. Αν και είναι δύσκολο να δώσουμε ένα ακριβή ορισμό της, η Συμφωνία του Ρίο εξηγήθηκε ως η προσπάθεια να γεφυρωθούν οι παρατεταμένες διαφορές ανάμεσα σε Βορρά και Νότο μέσω δύο βασικών μηχανισμών: την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και ένα σύνολο αρχών, οι οποίες απέρρεαν από τις παγκόσμιες περιβαλλοντικές συμφωνίες και αποτύπωναν τις βασικές ανησυχίες του αναπτυσσόμενου Νότου. Παρά το γεγονός, ότι η Συμφωνία του Ρίο δεν αποτελεί τη βασικότερη κληρονομιά της διαδικασίας του Ρίο σύμφωνα με τον αναπτυγμένο Βορρά, για την Ομάδα των 77 αποτέλεσε ένα γεγονός μείζονος σημασίας, ιδιαίτερα λόγω της παγκόσμιας δέσμευσης για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Επιπλέον, βαρύνουσα σημασία έδωσαν και σε μια σειρά από λειτουργικές ρήτρες, οι οποίες ενσωματώθηκαν σε μια σειρά από αρχές, που περιλήφθηκαν στα πλαίσια των τελικών κειμένων της Συνδιάσκεψης του Ρίο. Αυτές οι αρχές ήταν απόρροια της ανησυχίας της Ομάδας των 77, ότι ακόμα και αν ο αναπτυσσόμενος Νότος δεν ήταν ιστορικά υπεύθυνος για την πρόκληση των σημαντικών παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων, το κόστος της παγκόσμιας δράσης για την περιβαλλοντική προστασία θα επιμεριζόταν και στα αναπτυσσόμενα κράτη, κάτι που θα μεταφραζόταν είτε σε όρους απολεσθέντων αναπτυξιακών ευκαιριών είτε σε



κόστος για την αποκατάσταση και την προσαρμογή. Σύμφωνα με Adil Najam<sup>202</sup>, παράλληλα με την έννοια της αειφορίας, στη Συμφωνία του Ρίο ενσωματώθηκαν τρεις αλληλένδετες αρχές, με σκοπό να κατευναστούν οι ανησυχίες των κρατών-μελών της Ομάδας των 77. Μιλάμε για την αρχή της προσθετικότητας την αρχή της κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης και την αρχή ο «ρυπαίνων πληρώνει». Στη συνέχεια θα εξετάσουμε αναλυτικά την εξέλιξη των αρχών αυτών, που συνέθεσαν τη Συμφωνία του Ρίο.

▪ **Η αρχή της προσθετικότητας:**

Η αρχή αυτή αποτελούσε απόρροια της ανησυχίας του αναπτυσσόμενου Νότου, ότι τα περιβαλλοντικά ζητήματα θα απορροφούσαν την αναπτυξιακή βοήθεια σε βάρος των παραδοσιακών αναπτυξιακών ζητημάτων. Ο φόβος εντοπιζόταν, στην περίπτωση της εκτροπής των υπαρχόντων πόρων για την περιβαλλοντική προστασία, αντί για την προσέλκυση νέων κεφαλαίων. Η αρχή της προσθετικότητας προέκυψε ως εξασφάλιση, ότι η παραδοσιακή αναπτυξιακή βοήθεια θα διαχωριζόταν από την οικονομική ενίσχυση σε σχέση με τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Εντούτοις, παρά τις διαβεβαιώσεις, που δόθηκαν στην Ομάδα των 77 κατά τη Συνδιάσκεψη του Ρίο, η αρχή αυτή εγκαταλείφθηκε πολύ σύντομα μετά το τέλος των εργασιών του Ρίο, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων της Σύμβασης για την Απερήμωση<sup>203</sup>. Νωρίς σε αυτές τις διαπραγματεύσεις έγινε σαφές, ότι δεν θα ήταν διαθέσιμα νέα κεφάλαια. Αυτό προκάλεσε τη δυσαρέσκεια της Ομάδας των 77 και ιδιαίτερα της ομάδας των αφρικανικών κρατών και προκάλεσε σημαντική σύγχυση κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων. Τελικά, πραγματοποιήθηκε η σύσταση ενός «Παγκόσμιου Μηχανισμού», ο οποίος είχε ως βασικό στόχο τη χρήση των υπαρχόντων πόρων με μεγαλύτερη αποδοτικότητα, ώστε να μπορέσουν να τηρηθούν οι στόχοι της Σύμβασης<sup>204</sup>. Παρά την πρόσφατη απόφαση του GEF<sup>205</sup>, να συμπεριλάβει τις δραστηριότητες για την απερήμωση στους τομείς χρηματοδότησης, η αρχή της προσθετικότητας εγκαταλείφτηκε ουσιαστικά κατά τις διαπραγματεύσεις της

<sup>202</sup> Βλ. Najam, A., Unraveling of the Rio Bargain, *Politics and the Life Sciences*, Vol. 21, No 2, September 2002, pp. 46-50.

<sup>203</sup> Αναλυτικά βλ. United Nations Convention to Combat Desertification, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.unccd.int/convention/text/convention.php>, (προσπελάστηκε στις 2/9/2010).

<sup>204</sup> Βλ. Najam, A., Dynamics of the Southern Collective: Developing Countries in Desertification Negotiations, *Global Environmental Politics*, Vol. 4, Issue 3, August 2004, pp.128-151.

<sup>205</sup> Από το 2003 λειτουργεί και ως χρηματοδοτικός μηχανισμός της Σύμβασης για την Απερήμωση. Βλ. [http://www.thegef.org/gef/Areas\\_work](http://www.thegef.org/gef/Areas_work). (προσπελάστηκε στις 2/9/2010).

Σύμβασης για την Απερήμωση. Πλέον, αναφερόμαστε μόνο στη βέλτιστη χρήση των υπαρχόντων πόρων.

▪ **Η αρχή της κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης:**

Η αρχή αυτή ήταν το μέσο, με το οποίο επιλύθηκε η μακροχρόνια διαφορά σε σχέση με την ευθύνη για την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Η αρχή της κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης αναγνωρίζει, ότι μερικά κράτη έχουν μεγαλύτερη και αμεσότερη ευθύνη για τη δημιουργία, και επομένως για την αποκατάσταση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων. Οι αναπτυσσόμενες χώρες αναφέρονταν με αυτόν τον τρόπο στην ιστορική ευθύνη, που βάραινε τον αναπτυσσόμενο Βορρά. Εντούτοις, η προστασία του παγκόσμιου περιβάλλοντος αποτελεί κοινή ευθύνη όλων των κρατών, και θα πρέπει συνολικά να συμβάλλουν στη λήψη μέτρων για την περιβαλλοντική προστασία. Η διάφορα εντοπίζεται στο γεγονός, ότι, ενώ το περιβάλλον αποτελεί κοινό πρόβλημα για όλα τα κράτη, η κύρια ευθύνη ως προς τη δράση αποδίδεται σε σχέση με τη συμβολή στη δημιουργία του προβλήματος. Θα πρέπει να αναγνωριστεί, ότι η αρχή αυτή αποτελούσε παραχώρηση από την πλευρά των αναπτυσσόμενων κρατών, αφού η αντίληψη σε σχέση με τις ευθύνες του αναπτυσσόμενου Βορρά αποτελούσε επιχείρημα της Ομάδας των 77 ήδη από τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης, το 1972. Η ενσωμάτωση της Αρχής αυτής στην 7η Αρχή της Διακήρυξης του Ρίο δικαίωσε τις προσπάθειες και τις προσδοκίες του αναπτυσσόμενου κόσμου. Μέσα από την αποδοχή αυτής της αρχής, ο αναπτυσσόμενος Νότος συμφωνούσε προβεί σε ενέργειες για την προστασία του περιβάλλοντος, εφ' όσον το βασικό φορτίο για τις δράσεις, τις επενδύσεις και την εφαρμογή δεν ήταν αδικαιολόγητα μετατοπισμένο στα κράτη, που ήταν σε ελάχιστο βαθμό υπεύθυνα για τη δημιουργία του προβλήματος αυτού και ταυτόχρονα λιγότερο ικανά να το επιλύσουν, αφού δε διέθεταν τους κατάλληλους πόρους. Στην αρχή αυτή, στήριξε κατά κύριο λόγο τις θέσεις της η Ομάδα των 77 σε σχέση με το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής. Από την άλλη πλευρά τα κράτη του αναπτυσσόμενου Βορρά και κυρίως οι ΗΠΑ, αρνούνται να αναλάβουν υποχρεωτικές δεσμεύσεις, εκτός αν παρόμοιοι περιορισμοί επιβληθούν, παράλληλα, σε σημαντικές αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Κίνα ή η Ινδία. Αυτός ήταν και ένας από τους λόγους, που αρνήθηκε να επικυρώσει το Πρωτόκολλο του Κιότο, αλλά και ένα βασικό επιχείρημα, που εξακολουθούν να προβάλλουν μέχρι και σήμερα.

▪ **Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»:**

Αυτή η αρχή έχει τις ρίζες της στο εσωτερικό δίκαιο περιβάλλοντος του αναπτυγμένου Βορρά, κυρίως των ΗΠΑ και επιδιώκει να εξασφαλίσει, ότι το κόστος για την περιβαλλοντική δράση, οικονομική ή άλλου είδους, θα εναπόκειται σε εκείνον, που δημιούργησε την ανάγκη για αυτή τη δράση. Όπως και η αρχή σε σχέση με την κοινή, αλλά διαφοροποιημένη ευθύνη, η αρχή αυτή αποτελεί αποτέλεσμα της ανησυχίας των αναπτυσσόμενων κρατών αναφορικά με τη δικαιοσύνη, που θα πρέπει να αποδοθεί σε σχέση με την ευθύνη, που βαραίνει τα κράτη σε συνάρτηση με την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Επιπλέον, οι αρχή αυτή επεκτείνεται και στην ευθύνη του αναπτυγμένου Βορρά να στηρίξει με οικονομικά και τεχνολογικά μέσα τα αναπτυσσόμενα κράτη, προκειμένου να μπορέσουν να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες και να αντιμετωπίσουν επαρκώς τα προβλήματα, που καλούνται να αντιμετωπίσουν, αφού οι διαδικασίες, που ακολουθεί για την οικονομική του ανάπτυξη, ήταν εκείνες, που επέφεραν περιβαλλοντική βλάβη. Οι δύο παραπάνω αρχές αποτελούν και τη βασική θέση ισχυρών αναπτυσσόμενων κρατών, όπως η Κίνα και η Ινδία, οι οποίες, παρά το γεγονός, ότι ακολουθούν ένα παρόμοιο αναπτυξιακό μοντέλο, εκμεταλλεύονται την κατηγοριοποίησή τους ως αναπτυσσόμενες χώρες, προκειμένου να προσπορίζονται τα οφέλη, που απορρέουν από τα συμβατικά κείμενα, χωρίς να αναγκαστούν να προβούν στην ανάληψη συγκεκριμένων, οι οποίες θα θέσουν περιορισμούς στην αναπτυξιακή τους διαδικασία.

Ένα μεγάλο μέρος της προσοχής μετά το τέλος της Συνδιάσκεψης του Ρίο στράφηκε στην αποτυχία του αναπτυγμένου Βορρά να τηρήσει τις υποσχέσεις, που έδωσε αναφορικά με την παροχή πρόσθετων χρηματοδοτικών πόρων και τη μεταφορά τεχνολογίας. Πράγματι, η διστακτικότητα των αναπτυγμένων κρατών να εκπληρώσουν τις δεσμεύσεις, που είχαν αναλάβει, συνεισέφερε σημαντικά στην αυξανόμενη δυσαρέσκεια των αναπτυσσόμενων κρατών. Εντούτοις, η διάβρωση των εννοιολογικών δομικών μονάδων της Συμφωνίας του Ρίο αποτελεί το βασικό λόγο της εκ νέου επιδείνωσης των σχέσεων ανάμεσα στους δύο συνασπισμούς. Η απογοήτευση για την αποδόμηση της Συμφωνίας του Ρίο, αλλά και η αποτυχία της Συνδιάσκεψης του Γιοχάνεσμπουργκ να αναβιώσει τη Συμφωνία αυτή με οποιοδήποτε τρόπο, επηρέασε σημαντικά τη στάση των αναπτυσσόμενων κρατών αναφορικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα τα επόμενα χρόνια. Ωστόσο, η βασική υπόθεση που είχε οδηγήσει στη δημιουργία της Συμφωνίας αυτής φαίνεται να ισχύει

ακόμα: Η παγκόσμια πρόοδος στην αντιμετώπιση των μεγάλων περιβαλλοντικών προκλήσεων θεωρείται απίθανη, εάν όχι αδύνατη, χωρίς την πλήρη και ενεργό συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών.

#### **5.4 Η δρόμος προς το Γιοχάνεσμπουργκ**

Αν η Συνδιάσκεψη του Ρίο αποτελούσε την απαρχή της ουσιαστικής συμμετοχής του αναπτυσσόμενου Νότου στα ζητήματα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, η περίοδος μετά το Ρίο χαρακτηρίστηκε από τη δραστηριοποίηση του αναπτυσσόμενου Νότου σε σχέση με τη λήψη αποφάσεων που αφορούσε σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Αυτή η εξέλιξη από την πολιτική της αμφισβήτησης, που ακολουθήθηκε στη Στοκχόλμη, στην πολιτική της διστακτικής συμμετοχής στη Συνδιάσκεψη του Ρίο, η οποία κατέληξε τελικά στην ουσιαστική εμπλοκή, σήμαινε, ότι, αν και το ζήτημα της νομιμότητας παρέμενε σημαντικό για τον αναπτυσσόμενο Νότο, το ζήτημα της αποτελεσματικότητας έπαιρνε πλέον μεγαλύτερη διάσταση. Αυτή η έκφανση έγινε ιδιαίτερα φανερό κατά την πορεία των εργασιών της Συνδιάσκεψης στο Γιοχάνεσμπουργκ, όπου η Ομάδα των 77 επικεντρώθηκε σε ζητήματα σχετικά με την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής. Οι ανησυχίες τους είχαν αρχίσει τώρα να μετατοπίζονται, ότι οι δράσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη δε θα έπρεπε να μείνουν σε επίπεδο διαλόγου, αλλά να εφαρμοστούν στην πράξη, κάτι, που δεν έγινε πραγματικότητα μετά από τη Συνδιάσκεψη του Ρίο, ένα γεγονός, για το οποίο, για άλλη μια φορά επέρριπταν ευθύνες στον αναπτυσσόμενο Βορρά, λέγοντας πως δεν είχε τηρήσει τις δεσμεύσεις, που προβλέπονταν από τα τελικά κείμενα.

Μέχρι τη στιγμή της έναρξης της Συνδιάσκεψης στο Γιοχάνεσμπουργκ, η Ομάδα των 77 δεν ανησυχούσε για την ανάγκη ύπαρξης μιας παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης και κατά πόσο θα ήταν νόμιμη σε σχέση με τα αιτήματα των αναπτυσσόμενων κρατών, αλλά την ενδιέφερε κατά πόσο οι αναπτυσσόμενες χώρες θα ήταν σε θέση να συμμετέχουν ουσιαστικά σε αυτήν την διακυβέρνηση, και συγκεκριμένα σε ποιο βαθμό η διακυβέρνηση αυτή θα ήταν αποτελεσματική. Έχοντας παλέψει σκληρά, ώστε να καταφέρουν να ενσωματώσουν τις αναπτυξιακές τους προτεραιότητές τους, στα τελικά κείμενα, που προέκυψαν από τις εργασίες της Συνδιάσκεψης του Ρίο, οι αναπτυσσόμενες χώρες είχαν αρχίσει να δυσανασχετούν με αυτό που είδαν ως έλλειψη εφαρμογής, ιδιαίτερα τομείς άμεσης



προτεραιότητας για εκείνες. Επιπλέον, ο πολλαπλασιασμός των Πολυμερών Περιβαλλοντικών Συμφωνιών (MEAs), που είχε σημειωθεί μετά τη Συνδιάσκεψη του Ρίο, είχε συμβάλει στη δημιουργία «κούρασης» σε σχέση με τις διαρκείς διαπραγματεύσεις μεταξύ όλων των κρατών, αλλά ιδιαίτερα μεταξύ των κρατών-μελών της Ομάδας των 77, κυρίως λόγω των περιορισμένων ανθρωπίνων και οικονομικών πόρων.

Η Ομάδα των 77 πήγε στο Γιοχάνεσμπουργκ αρκετά πρόθυμη να συζητήσει τον τρόπο, με τον οποίο η παγκόσμια περιβαλλοντική διακυβέρνηση θα μπορούσε να γίνει περισσότερο αποτελεσματική, ωστόσο και πάλι τα αιτήματά της ήταν τελείως διαφορετικά από αυτά του αναπτυσσόμενου Βορρά, κάτι, που είχε διαφανεί ήδη από την προπαρασκευαστική διαδικασία της Συνδιάσκεψης<sup>206</sup>. Οι διαφορές αυτές αφορούσαν κατά κύριο λόγο στα ακόλουθα ζητήματα:

- Την προτεραιότητα στο ζήτημα της εσωτερικής κινητοποίησης των πόρων (ΕΕ/ΗΠΑ) έναντι άλλων 5 ζητημάτων, που τέθηκαν από τους G-77.
- Τη φύση του γεγονότος. Οι G-77 θέλησαν να πραγματοποιηθεί μια νέα Διεθνής Συνδιάσκεψη, ενώ οι ΗΠΑ προτιμούσαν μια Ειδική Σύνοδο σε επίπεδο ΓΣ των ΗΕ.
- Την έκβαση. Οι ΕΕ/ΗΠΑ επέμεναν στην υιοθέτηση μιας Διακήρυξης, χωρίς τη σύνταξη ενός πρόσθετου Σχεδίου Δράσης ή Προγράμματος Εργασίας, κάτι που προκάλεσε την αντίδραση της Ομάδας των 77.
- Την έναρξη των διαπραγματεύσεων. Οι G-77 επιθυμούσαν να ξεκινήσουν οι εργασίες άμεσα, ενώ οι ΕΕ/ΗΠΑ δεν ενδιαφέρονταν να εμπλακούν σε άμεσες διαπραγματεύσεις, καθώς δεν επιδίωκαν κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα.
- Το ρόλο και τη σχέση μεταξύ των οργάνων του Bretton Woods, των ΗΕ και άλλων οργανισμών.

Ακόμη και στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, που φαίνονταν να έχουν φτάσει σε μια μορφή συμφωνίας, ως τον κυρίαρχο και τελικό στόχο της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, οι εκπρόσωποι του αναπτυσσόμενου Βορρά έτειναν περισσότερο προς την περιβαλλοντική συνιστώσα, ενώ η Ομάδα των 77 επικεντρώθηκε κυρίως στις αναπτυξιακές πτυχές. Δεδομένου, ότι ο συνυπολογισμός της αναπτυξιακής διάστασης ήταν το βήμα, που κατέστησε την προσπάθεια για την

---

<sup>206</sup> Βλ. Malhotra, K., *The UN Financing for Development Process*, στο Heinrich Böll Foundation, *The Road to Earth Summit 2002*, New York, April 20, 2001, pp. 43-47.

εγκαθίδρυση μιας παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης ως περισσότερο νόμιμη στην οπτική των αναπτυσσόμενων κρατών, δεν θα πρέπει να αποτελέσει έκπληξη, η επικέντρωση της Ομάδας των 77 κατά τη Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ προς την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των αναπτυξιακών πτυχών της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως, για παράδειγμα, σε σχέση με ζητήματα σχετικά με την παροχή οικονομικής ενίσχυσης για την ανάπτυξη, τους εμπορικούς περιορισμούς και τη φτώχεια σε μεγαλύτερο βαθμό από αυτά που αφορούσαν στα περιβαλλοντικά ζητήματα. Αυτός ήταν ίσως και ένας από τους λόγους για το πλήγμα και τις διασπαστικές τάσεις, που άρχισαν να διαφαίνονται εντονότερα κατά τη Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77.

## **5.5 Η Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ για την Αειφόρο Ανάπτυξη (2002)**

Κατά τη Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ σε αντίθεση με τις δύο προηγούμενες Συνδιασκέψεις, η Ομάδα των 77 δεν παρουσίασε ένα ενιαίο μέτωπο. Μπορούμε να πούμε, ότι κατά την πορεία των εργασιών της Συνδιάσκεψης παρουσιάστηκαν αποκλίσεις στις θέσεις των κρατών-μελών της ως απόρροια της ετερογένειας των οικονομικών τους συμφερόντων. Επιπλέον, ήταν η στιγμή, που άρχισαν να υπαναχωρούν σε μια μονομερή οπτική της βιώσιμης ανάπτυξης, υπερτονίζοντας την οικονομική συνιστώσα και ανάγοντας την ξανά σε ανάπτυξη του κλασσικού τύπου, όμοια με την οπτική, που υπήρχε κατά τη δεκαετία του '60<sup>207</sup>. Μπορούμε, επομένως να χαρακτηρίσουμε το πνεύμα της Συνδιάσκεψης ως μονοδιάστατο, αφού η πρόοδος, που είχε σημειωθεί τα προηγούμενα χρόνια έμοιαζε να έχει ξεχαστεί. Σε αυτό συνετέλεσε κατά κύριο λόγο και η ίδια η στάση των αναπτυσσόμενων κρατών. Παρά το γεγονός, ότι η Ομάδα των 77 λειτούργησε ως ο βασικός εκπρόσωπος των αναπτυσσόμενων κρατών, υπήρξαν, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, άλλες μικρότερες ομάδες, που εξέφρασαν ειδικότερα συμφέροντα και αιτήματα. Μιλάμε για την ομάδα κρατών ΑΚΕ, η οποία συντάχθηκε με τις απόψεις, που προέβαλε η ΕΕ, λόγω των προτιμησιακών οικονομικών σχέσεων, που διατηρούσαν μαζί της, για την ομάδα των κρατών του ΟΡΕC, η οποία διαδραμάτισε

---

<sup>207</sup>Βλ. Μοδινός, Μ., Τα Πορίσματα του Γιοχάνεσμπουργκ: Μια Πρώτη Ανάγνωση, στο Τσάλτας, Γρ., Ι., (επιμ.), *Γιοχάνεσμπουργκ, το Περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη*, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ.53-58

και κυρίαρχο ρόλο στη Συνδιάσκεψη, την ομάδα των ΕΑΧ, αλλά και την ομάδα των SIDS.

Επιπλέον, αυτό, που αποτέλεσε βασική έκπληξη ήταν, ότι παρά τη διαχρονική διένεξη και διάσταση ανάμεσα στο Βορρά και το Νότο, κάποιες από τις ομάδες των αναπτυσσόμενων κρατών σε πολλές περιπτώσεις συντάχθηκαν με την πλευρά του αναπτυγμένου Βορρά, υποστηρίζοντας τις θέσεις του. Χαρακτηριστικό ήταν το παράδειγμα της ομάδας των κρατών του ΟPEC και ιδιαίτερα από την πλευρά των κρατών Ιράν, Βενεζουέλας και Σαουδικής Αραβίας, τα οποία υπερασπίστηκαν έντονα τα συμφέροντά τους υποσκελίζοντας δεσμεύσεις που είχαν να κάνουν με την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Έτσι, αποφάσισαν να συμπαραταχθούν με τις χώρες της JUSCANZ<sup>208</sup>, οι οποίες διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στη μη υιοθέτηση συγκεκριμένων στόχων και χρονοδιαγραμμάτων στον ενεργειακό τομέα, ενώ υποστήριζαν σιωπηρά την Ομάδα των 77, όταν έφτασε στο σημείο να αρνείται ακόμα και τη μεταφορά τεχνολογίας, η οποία αφορούσε σε ήπιες μορφές ενέργειας, παρά μόνο με την εξόρυξη ορυκτών καυσίμων, κάτι που προκάλεσε ιδιαίτερη έκπληξη, αφού ήταν γνωστό πως ένα από τα βασικά αιτήματα, που συνέχιζε να προβάλλει η Ομάδα των 77, αφορούσε στην παροχή οικονομικής και τεχνικής ενίσχυσης.<sup>209</sup> Το θέμα της χρήσης ΑΠΕ αποτέλεσε πηγή διαφωνίας και μεταξύ των ίδιων των κρατών-μελών της Ομάδας των 77, αφού πέρα από την ομάδα των κρατών του ΟPEC, κράτη, τα οποία ήταν περισσότερο ευπαθή στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, όπως τα SIDS, υποστήριζαν τη χρήση ΑΠΕ, ιδιαίτερα από την πλευρά του αναπτυγμένου Βορρά. Ωστόσο, η ομάδα των κρατών του ΟPEC ήταν αυτή, που τελικά επικράτησε και εμπόδισε κάθε προσπάθεια υποστήριξης των ΑΠΕ, αφού στο Σχέδιο Δράσης του Γιοχάνεσμπουργκ, δε γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, αλλά τονίζεται η επείγουσα ανάγκη «να υπάρξει ουσιαστική άνοδος της χρήσης των ΑΠΕ».<sup>210</sup>

Πέρα από το σκέλος της ενέργειας, κυρίαρχος, ήταν και ο ρόλος του ΠΟΕ, ο οποίος υποστηρίχθηκε έντονα και από την Ομάδα των 77 σε σημείο, που η

<sup>208</sup> Η Ομάδα της JUSCANZ αποτελείται από την Αυστραλία, την Ελβετία, τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία, την Ισλανδία, τον Καναδά, Νέα Ζηλανδία και τη Νορβηγία.

<sup>209</sup> Βλ. Michaelowa, A., Lehmkuh, D., Rio+10: Much Talk, Little Action, *Intereconomics*, September/October 2002, pp. 279-275.

<sup>210</sup> *Ibid*, p.274.

Συνδιάσκεψη κινδύνευσε να ταυτιστεί με Συνδιάσκεψη για το εμπόριο.<sup>211</sup> Κάτι τέτοιο κατάφερε να αποφευχθεί, ωστόσο, σε σχέση με το ρόλο του εμπορίου ως κύριου μοχλού της οικονομικής ανάπτυξης, υπήρξε πλήρης ταύτιση ανάμεσα στην Ομάδα των 77 και τις ΗΠΑ, ιδιαίτερα αναφορικά με τα ζητήματα, που αφορούσαν στη φιλελευθεροποίηση, την επέκταση των αγορών και την κυριαρχία του ιδιωτικού τομέα, αλλά και την επίλυση των εμπορικών-περιβαλλοντικών διαφορών στα πλαίσια του ΠΟΕ, λόγω της μη ύπαρξης αντίστοιχου μηχανισμού επίλυσης διαφορών στα πλαίσια των ΜΕΑς. Αυτό αυτόματα θα σήμαινε περιστολή της περιβαλλοντικής παραμέτρου, παρά τις υποσχέσεις, που δόθηκαν κατά τη Συνδιάσκεψη της Ντόχα για την ενσωμάτωση της βιώσιμης ανάπτυξης στην ατζέντα του ΠΟΕ. Η έναρξη του Γύρου της Ντόχα<sup>212</sup>, ο οποίος έλαβε και το χαρακτηρισμό «Γύρος της Ανάπτυξης», ένα χρόνο πριν, άσκησε σημαντική επιρροή στη στάση των αναπτυσσόμενων κρατών σε σχέση με τα ζητήματα του εμπορίου, λόγω της φύσης των θεμάτων, που κλήθηκαν να συζητήσουν, αλλά και της επαναλαμβανόμενης αναφοράς στις ειδικές ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών<sup>213</sup> στο πρόγραμμα των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα. Το μόνο ζήτημα, στον τομέα αυτό, που προκάλεσε προστριβές ανάμεσα σε Βορρά και Νότο, ήταν αυτό που αφορούσε στις επιδοτήσεις<sup>214</sup>, καθώς τα αναπτυσσόμενα κράτη κατηγόρησαν ανοιχτά τον αναπτυγμένο Βορρά, για τις υψηλότερες γεωργικές επιδοτήσεις του, ωστόσο, το θέμα αυτό παρέμεινε τελικά σε εκκρεμότητα.

Η ταύτιση απόψεων ανάμεσα σε ΗΠΑ και G-77 επεκτάθηκε και σε άλλα ζητήματα με σημαντικότερο αυτό, που αφορούσε στην υιοθέτηση δεσμευτικών στόχων και χρονοδιαγραμμάτων εφαρμογής. Η στάση της Ομάδας των 77 στο σημείο αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί ως οξύμωρη, καθώς ο λόγος, για τον οποίο οδηγήθηκε στις διαπραγματεύσεις της Συνδιάσκεψης του Γιοχάνεσμπουργκ ήταν η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των αποφάσεων. Παρά το γεγονός, ότι ο βασικός στόχος εντοπιζόταν στην εκπόνηση ενός Σχεδίου Εφαρμογής, πέρα από την

<sup>211</sup> Βλ. Μοδινός, Μ., Τα πορίσματα του Γιοχάνεσμπουργκ: Μια Πρώτη Ανάγνωση, στο Τσάλτας, Γρ., Ι., (επιμ.), *Γιοχάνεσμπουργκ, το Περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη*, *op. cit.*, σελ. 56.

<sup>212</sup> Οι εργασίες για το Γύρο της Ντόχα ξεκίνησαν το 2001 και ακόμα δεν έχουν ουσιαστικά ολοκληρωθεί.

<sup>213</sup> Βλ. Κόντης Α., Τσαρδανίδης, Χ., (επιμ.), *Διεθνής Πολιτική Οικονομία: Θεωρία, Δομή και Προκλήσεις της Παγκόσμιας Οικονομίας*, *op. cit.*, σελ. 201-209.

<sup>214</sup> Βλ. Michaelowa, A., Lehmkuh, D., Rio+10: Much Talk, Little Action, *Intereconomics*, *op. cit.*, pp. 271-272.

υιοθέτηση μιας Διακήρυξης<sup>215</sup>, αποφεύχθηκε η αναφορά σε δεσμευτικούς στόχους ακόμα και σε περιπτώσεις, όπου η εφαρμογή τους θα ήταν αδύνατο πρακτικά να ελεγχθεί<sup>216</sup>. Στις περιπτώσεις, όπου παρέμειναν ορισμένοι ποιοτικοί ή ποσοτικοί στόχοι<sup>217</sup> συνδέθηκαν άμεσα με τη ροή χρηματοδοτικών πόρων από την πλευρά των αναπτυγμένων κρατών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η οπισθοχώρηση σε σχέση με το ζήτημα της βιοποικιλότητας<sup>218</sup>, αλλά και η άρνηση της Ομάδας των 77 να δεχτεί ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, όπου «οι χημικές ουσίες, θα χρησιμοποιούνταν και θα παράγονταν με τρόπους, που θα οδηγούσαν στην ελαχιστοποίηση των σημαντικών δυσμενών αποτελεσμάτων για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον» Η στάση της Ομάδας των 77 προβλημάτισε ιδιαίτερα, αφού δεν ακολούθησε τα δεδομένα των δύο προηγούμενων Συνδιασκέψεων. Υπάρχει η πεποίθηση<sup>219</sup>, ότι ο τρόπος δράσης τους αποτελούσε, ίσως μια προσπάθεια υιοθέτησης του αμερικανικού μοντέλου ανάπτυξης. Ίσως, η ανάγκη να προωθήσουν, αλλά μείζονα αναπτυξιακά ζητήματα, τα οποία μεταφράζονταν κυρίως σε οικονομικούς όρους, υπερίσχυσε των στόχων, που είχαν θέσει πριν από την έναρξη της Συνδιάσκεψης.

Η Ομάδα των 77 ταυτίστηκε με τις ΗΠΑ και σε σχέση με όσα προβλέπονταν από το Σχέδιο Εφαρμογής, για τη δημόσια πρόσβαση στην πληροφόρηση, τη δικαιοσύνη και τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων με βάση την Αρχή 10 της Διακήρυξης του Ρίο<sup>220</sup>. Η Ομάδα των 77, με την υποστήριξη των ΗΠΑ, άσκησαν πίεση για την αφαίρεση αυτής της πρόβλεψης παρά την αντίθεση, που εξέφρασε η ΕΕ. Η στάση αυτή της Ομάδας των 77 μπορεί να εξηγηθεί σε σχέση με την αμφισβήτηση, που εξέφραζε σε σχέση με αναφορές, που αφορούσαν στην καλή

---

<sup>215</sup> Βλ. Johannesburg Declaration on Sustainable Development, From our origins to the future, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD\\_POI\\_PD/English/POI\\_PD.htm](http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POI_PD.htm), (προσπελάστηκε στις 6/9/2010).

<sup>216</sup> Βλ. Michaelowa, A., Lehmkuh, D., Rio+10: Much Talk, Little Action, *Intereconomics*, op. cit., pp. 271-272.

<sup>217</sup> Ibid.

<sup>218</sup> Ibid.

<sup>219</sup> Βλ. Μοδινός, Μ., Τα πορίσματα του Γιοχάνεσμπουργκ: Μια Πρώτη Ανάγνωση, στο Τσάλτας, Γρ., Ι., (επιμ.), *Γιοχάνεσμπουργκ, το Περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη*, op. cit., σελ. 57.

<sup>220</sup> "Environmental issues are best handled with participation of all concerned citizens, at the relevant level. At the national level, each individual shall have appropriate access to information concerning the environment that is held by public authorities, including information on hazardous materials and activities in their communities, and the opportunity to participate in decision-making processes. States shall facilitate and encourage public awareness and participation by making information widely available. Effective access to judicial and administrative proceedings, including redress and remedy, shall be provided."

διακυβέρνηση (good governance). Παρά τις αντιδράσεις της Ομάδας των 77, τελικά έγινε μνεία στις παραπάνω έννοιες ως μέτρα για την αποτελεσματική εφαρμογή του Σχεδίου Εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ, αλλά και της Agenda 21.

Δύο ειδικότερες ομάδες του συνασπισμού της Ομάδας των 77 ήταν σχετικά ικανοποιημένες σε σχέση με το Σχέδιο Εφαρμογής της Συνδιάσκεψης, παρά το γεγονός, ότι στην ουσία επρόκειτο για γενικόλογες δηλώσεις, χωρίς την πρόβλεψη ειδικότερων ενεργειών ή συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος μέσα στο οποίο θα έπρεπε να έχουν ολοκληρωθεί οι προβλεπόμενες δράσεις, πέρα από ελάχιστες εξαιρέσεις. Μιλάμε για την ομάδα των αφρικανικών κρατών<sup>221</sup> και την ομάδα των SIDS<sup>222</sup>, για τις οποίες υπήρχαν ξεχωριστά κεφάλαια, τα οποία αναφέρονταν στη λήψη μέτρων για την προώθηση πολιτικών σε σχέση με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ενδεικτικά σε σχέση με την περίπτωση των SIDS γινόταν αναφορά στην προώθηση μέτρων για το βιώσιμο τουρισμό μέχρι το 2004, στην υποστήριξη νέων προσπαθειών σε σχέση με τον ενεργειακό εφοδιασμό και τις υπηρεσίες μέχρι το 2004, καθώς και μια περιεκτική αναθεώρηση της αναφορικά με την εφαρμογή του Προγράμματος Δράσης του Μπαρμπάντος για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, το 2004. Παράλληλα, το κεφάλαιο σε σχέση με την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης στην Αφρική επιβεβαιώνει την παροχή υποστήριξης από το σύνολο της διεθνούς κοινότητας και την προαγωγή προγραμμάτων και συνεργασιών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει η αφρικανική ήπειρος, μέσα από την παροχή οικονομικής και τεχνικής υποστήριξης, αλλά και πολιτικών σε σχέση με επίκαιρα ζητήματα, όπως η ενέργεια και η κλιματική αλλαγή και η προστασία των υδάτινων πόρων.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε, ότι η Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ, αποτελεί ένα σημαντικό σταθμό για την ιστορία της Ομάδας των 77, αφού ουσιαστικά είναι η πρώτη φορά, όπου η ετερογένεια και τα διαφορετικά συμφέροντα αρχίζουν να δημιουργούν σημαντικές αποκλίνουσες τάσεις στο εσωτερικό του συνασπισμού. Επιπλέον, οι θέσεις της παρουσιάζουν αρκετές διαφορές σε συνάρτηση με όσα υποστήριζαν στις δύο προηγούμενες Συνδιασκέψεις. Το αρνητικό σε αυτήν την περίπτωση εντοπίζεται κυρίως στην οπισθοχώρηση, που παρατηρείται κυρίως αναφορικά με τον τρόπο, που αντιμετωπίστηκε ο όρος της

<sup>221</sup> Βλ. Johannesburg Plan of Implementation, Chapter VII, Sustainable Development for Africa.

<sup>222</sup> Βλ. Johannesburg Plan of Implementation, Chapter VII, Sustainable Development of Small Island Developing States.

βιώσιμης ανάπτυξης συγκριτικά με τα σημαντικά βήματα, που είχαν πραγματοποιηθεί στο Ρίο, όπου για πρώτη φορά εξετάστηκε η βιώσιμη ανάπτυξη μέσα από μια ολιστική προσέγγιση, που συνδυάζει οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους. Μία προσέγγιση, που οι ίδιες οι αναπτυσσόμενες χώρες υποστήριζαν ήδη από το 1972. Η υπανάπτυξη και η περιβαλλοντική υποβάθμιση, ωστόσο, δημιουργούν ανασφάλεια με διαφορετικό τρόπο. Ίσως, αυτός να ήταν και ο λόγος, που οι αναπτυσσόμενες χώρες υπαναχώρησαν και αποφάσισαν να ακολουθήσουν σε κάποιες περιπτώσεις τα πρότυπα του αναπτυγμένου Βορρά, θεωρώντας, ότι με αυτό τον τρόπο πιθανά θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν επαρκώς τα αναπτυξιακά τους προβλήματα, βγαίνοντας από το αδιέξοδο, που αντιμετώπιζαν.

## **5.6 Ο δρόμος προς τη Βραζιλία-Η νέα Συνδιάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (2012)**

Ο ΓΓ του ΟΗΕ, Ban Ki Moon, σε δήλωσή<sup>223</sup> του το 2009 ανέφερε χαρακτηριστικά: «Το 2008, η παγκόσμια οικονομία επηρεάστηκε από μια διαδοχή κρίσεων, που απειλούν να αντιστρέψουν την πρόοδο σε όλες τις βασικές διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης μιας επιβράδυνσης στο ρυθμό της μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας, δυσανάλογα δυσμενών επιρροών στις αναπτυσσόμενες χώρες, και τη γρήγορη κλιμάκωση των προκλήσεων που προέρχονται από τους φυσικούς πόρους: κλίμα, ενέργεια, νερό και έδαφος. Κατά συνέπεια, η πρόοδος αναφορικά με τους στόχους, που είχαν προωθηθεί από την Agenda 21, το Σχέδιο Εφαρμογής του Γιохάνεσμπουργκ και τη Σύνοδο Κορυφής της Χιλιετίας έχουν τεθεί σε κίνδυνο, λόγω της αυξητικής τάσης των ποσοστών της φτώχειας, των επιπτώσεων της επισιτιστικής κρίσης, αλλά και την απειλή σε σχέση με τα επιτεύγματα των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας. Από την άλλη πλευρά, η διαδοχή των κρίσεων έχει οδηγήσει σε μια ενισχυμένη πολιτική δέσμευση για αυτούς τους στόχους...».

---

<sup>223</sup> “In 2008, the world economy was affected by a succession of crises, which threaten to reverse progress on all key dimensions of sustainable development, including a slowdown in the rate of growth of the world economy, disproportionately adverse impacts on developing countries, and the rapid escalation of challenges emanating from natural resources: climate, energy, water and land. As a result, progress on the goals of Agenda 21, the Johannesburg Plan of Implementation and the Millennium Summit has been placed in jeopardy, after steady declining trend poverty rates have begun to inch up again, the incidence of hunger and malnutrition has increased, and the achievement of the Millennium Development Goals is threatened. On the other hand, the succession of crises has led to an enhanced political commitment to these goals”.

Στο διάστημα, που μεσολάβησε από την τελευταία Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη έχουν προκύψει σημαντικές, νέες και επείγουσες προκλήσεις, που απειλούν άμεσα τους τοπικούς πληθυσμούς, τα περιφερειακά οικοσυστήματα, τις εθνικές οικονομίες, αλλά και τον ίδιο τον πλανήτη. Τα τελευταία δύο χρόνια, οι κρίσεις σε σχέση με τη διαθεσιμότητα των τροφίμων, αλλά και την ενεργειακή ασφάλεια είχαν απρόβλεπτες και σοβαρές επιπτώσεις τόσο για τις αναπτυγμένες, όσο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Επιπλέον, η διεθνής οικονομική κρίση απειλεί τη σταθερότητα του οικονομικού συστήματος. Η κρίση αυτή αποκάλυψε τους κινδύνους, που προκύπτουν από την ανεξέλεγκτη οικονομική παγκοσμιοποίηση, αλλά και τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις σε σχέση με το περιβάλλον και τους αναπτυξιακούς στόχους. Επεξηγεί, επίσης, τα αποτελέσματα μιας συνολικής αποτυχίας να ενσωματωθούν οι περιβαλλοντικές, κοινωνικές και αναπτυξιακές προτεραιότητες στην παγκόσμια οικονομική πολιτική.<sup>224</sup> Τα προβλήματα, που είχαν προσδιοριστεί από την UNCED δεν έχουν ακόμα επιλυθεί. Η κλιματική αλλαγή δεν έχει αποτραπεί, η απώλεια βιοποικιλότητας δεν έχει αντιμετωπιστεί, και το φαινόμενο της απερίμωσης δεν έχει επιβραδυνθεί. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάστηκαν αναλυτικά από την Παγκόσμια Περιβαλλοντική Προοπτική του UNEP, το 2007.<sup>225</sup> Η αποτυχία να εφαρμοστούν οι υποχρεώσεις, που συμφωνήθηκαν μέσα από τα τελικά κείμενα των Παγκόσμιων Συνδιασκέψεων συνδυάστηκαν με την εμφάνιση νέων προκλήσεων, οι οποίες θα πρέπει να εξεταστούν, όχι μεμονωμένα, αλλά σε μια ολοκληρωμένη μορφή, που θα παρέχει μια περιεκτική νέα προσέγγιση για τις επόμενες δεκαετίες. Για να εξεταστούν αποτελεσματικά αυτές οι προκλήσεις, θα πρέπει το σύνολο των βασικών δρώντων του διεθνούς συστήματος να συμμετάσχει σε μια νέα Συνδιάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Η ιδέα σε σχέση με τη νέα Συνδιάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, που πρόκειται να λάβει χώρα το 2012 στη Βραζιλία, να έχει υποστηριχθεί έντονα από την Ομάδα των 77. Για μια ακόμα φορά η θέση, που προτάσσει ο αναπτυσσόμενος Νότος αφορά στην αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των αποφάσεων, που θα

<sup>224</sup> Οι απόψεις αυτές συμπεριλαμβάνονται στη Διακήρυξη της Ντονόστια, όπου συγκεντρώθηκαν το Νοέμβριο του 2008 εκπρόσωποι των κρατών, των ΗΕ, αλλά και της κοινωνίας των πολιτών, ώστε να συζητήσουν το ενδεχόμενο σύγκλισης μιας νέας Συνδιάσκεψης το 2012. Για το πλήρες κείμενο της Διακήρυξης,

βλ. [http://www.stakeholderforum.org/fileadmin/files/Earth\\_Summit\\_2012/Earth\\_Summit\\_2012\\_Donostia\\_Declaration\\_2 .pdf](http://www.stakeholderforum.org/fileadmin/files/Earth_Summit_2012/Earth_Summit_2012_Donostia_Declaration_2.pdf), (προσπελάστηκε στις 11/9/2010).

<sup>225</sup> Βλ. UNEP Global Environment Outlook 2007, Geo-4, Environment for Development, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.unep.org/geo/geo4/report/GEO-4\\_Report\\_Full\\_en.pdf](http://www.unep.org/geo/geo4/report/GEO-4_Report_Full_en.pdf), (προσπελάστηκε στις 11/9/2010).



προκύψουν από τη νέα Συνδιάσκεψη, αλλά και την ανανέωση των δεσμεύσεων, που είχαν προκύψει από τα τελικά κείμενα των προηγούμενων Συνδιασκέψεων. Για το σκοπό αυτό στις 4 Νοεμβρίου του 2009 συντάχθηκε ένα σχέδιο Απόφασης<sup>226</sup> για τη ΓΣ των ΗΕ, το οποίο αναφερόταν στην Εφαρμογή της Agenda 21 και τα αποτελέσματα της Παγκόσμιας Συνδιάσκεψης για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Στο κείμενο αυτό αναφέρεται η ανάγκη της διεξαγωγής μιας νέας Συνδιάσκεψης, για τον επαναπροσδιορισμό και την εξισορρόπηση όλων των παραμέτρων, που αφορούν στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η Ομάδα των 77<sup>227</sup> και κάποια από τα κράτη-μέλη της μεμονωμένα, έχουν ήδη αρχίσει να υποβάλλουν τις θέσεις τους σε σχέση με τη νέα Συνδιάσκεψη με προεξάρχουσα τη Βραζιλία, η οποία προσφέρθηκε να φιλοξενήσει τη Συνδιάσκεψη. Συγκεκριμένα, η Ομάδα των 77 αναφέρει «Οι προκλήσεις για την επίτευξη των στόχων, που αφορούν στους τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης έχουν αυξηθεί ιδιαίτερα λόγω των υπαρχουσών παγκόσμιων κρίσεων. Πέρα από κάποια ενδεικτική πρόοδο σε σχέση με τα αποτελέσματα των Συνδιασκέψεων, που έλαβαν χώρα το 1972, το 1992 και το 2002, πολλές υποχρεώσεις δεν έχουν υλοποιηθεί από τη διεθνή κοινότητα, οδηγώντας σε χάσμα σε σχέση με την εφαρμογή. Η σύγκλιση μιας νέας Συνδιάσκεψης, το 2012, στα πλαίσια των ΗΕ θα παρείχε ένα κατάλληλο πολιτικό forum υψηλού επιπέδου, όπου θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μια αξιολόγηση των εμποδίων και των προκλήσεων, που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα κράτη, της προόδου που έχει επιτευχθεί και τον προσδιορισμό των μέτρων και των δημιουργικών προσεγγίσεων, που θα συμβάλλουν στην αποδόμηση του χάσματος της εφαρμογής με στόχο την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και την καταπολέμηση της φτώχειας. Η αναθεώρηση θα εστίαζε στον προσδιορισμό τομέων, όπου είναι αναγκαίες περαιτέρω προσπάθειες για την εφαρμογή της Agenda 21 και του Σχεδίου Εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ, αλλά και στον προσανατολισμό αναφορικά με την εξέταση των νέων προκλήσεων, αλλά και ενδεχόμενων νέων ευκαιριών. Μια νέα Συνδιάσκεψη θα εξασφάλιζε την ανανέωση της πολιτικής δέσμευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη και θα επαναδιατύπωνε τη σημασία της Διακήρυξης του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, ιδιαίτερα αναφορικά με την αρχή της κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης.» Επιπλέον, η Ομάδα των 77 επαναλαμβάνει την

<sup>226</sup>Βλ. Αναλυτικά Παράρτημα IV.

<sup>227</sup>Για τις θέσεις των G-77, βλ. Παράρτημα V.

υποστήριξή της προς τη Βραζιλία, η οποία θα φιλοξενήσει τις εργασίες της Συνδιάσκεψης.

Οι αρχικές απόψεις σχετικά με τα θέματα της επερχόμενης Συνδιάσκεψης κυκλοφόρησαν σε ανεπίσημο έγγραφο της Βραζιλίας, όπου διάφορα κράτη-μέλη των ΗΕ παρουσίαζαν τις απόψεις τους στο ΓΓ. Η Έκθεση του ΓΓ συνοψίζει τις απόψεις των κρατών-μελών σε τρεις ομάδες, δηλαδή:

1. τις προτάσεις της Βραζιλίας<sup>228</sup>, οι οποίες επικεντρώνονται σε 4 τομείς: (Α) Την αναθεώρηση της εφαρμογής σε σχέση με τα soft law κείμενα των τριών Συνδιασκέψεων, αλλά και τα hard law κείμενα της Συνδιάσκεψης του Ρίο (Β) Την διεθνή διακυβέρνηση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, με έμφαση στην αναμόρφωση του ρόλου των οργάνων, που ασχολούνται με την εφαρμογή της ατζέντας για τη βιώσιμη ανάπτυξη στα πλαίσια του ΟΗΕ, με έμφαση στο UNEP και τη CSD. (Γ) την παγκόσμια συμφωνία για την πράσινη ανάπτυξη και (Δ) το νερό. Επίσης, προτείνει ως πιθανή έκβαση την υιοθέτηση μιας πολιτικής Διακήρυξης, που θα καταδείκνυε νέους τομείς σύγκλισης και δράσης, ενώ θα παγίωνε τη διεθνή συναίνεση σε σχέση με την «πράσινη οικονομία» και ενός Σχεδίου Δράσης για την επίτευξη των στόχων, που θα προκύψουν από τη Συνδιάσκεψη.
2. Τις προτάσεις της Νότιας Αφρικής<sup>229</sup>, η οποία δηλώνει, ότι οι στόχοι μιας Συνδιάσκεψης τέτοιου επιπέδου θα πρέπει να αφορούν: την ανασκόπηση σε σχέση με την πρόοδο αναφορικά με την εφαρμογή της Agenda 21, τους στόχους του Σχεδίου Εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ, αλλά και των προηγούμενων κύκλων της CSD, την επανεξέταση των καλύτερων πρακτικών για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης στο παρόν διεθνές επίπεδο, που βάλλεται από πολλαπλές κρίσεις και επίσης την εστίαση στην τεχνολογία για τη βιώσιμη ανάπτυξη και τα βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης. Επίσης, προτείνει την ανάπτυξη ενός κοινού οράματος σε σχέση με το καθεστώς μιας «Παγκόσμιας Βιώσιμης Ανάπτυξης» και την ανανέωση

<sup>228</sup> Αναλυτικά βλ. [http://www.un.org/esa/dsd/dsd\\_aofw\\_ni/ni\\_pdfs/hlm\\_submissions/brazil.pdf](http://www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_ni/ni_pdfs/hlm_submissions/brazil.pdf), (προσπελάστηκε στις 11/9/2010).

<sup>229</sup> Αναλυτικά βλ. [http://www.un.org/esa/dsd/dsd\\_aofw\\_ni/ni\\_pdfs/hlm\\_submissions/south\\_africa.pdf](http://www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_ni/ni_pdfs/hlm_submissions/south_africa.pdf), (προσπελάστηκε στις 11/9/2010).

της πολιτικής δέσμευσης αναφορικά με τους στόχους και τις υποχρεώσεις, που είχαν τεθεί κατά τις παρελθούσες Συνδιασκέψεις.

3. Τις προτάσεις της Τυνησίας<sup>230</sup>, η οποία προτείνει: μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και ενίσχυση των μηχανισμών για την εφαρμογή της Agenda 21, ενισχύοντας τη συμμετοχή των σημαντικών κοινωνικών ομάδων στη βιώσιμη ανάπτυξη, ειδικά των γυναικών<sup>231</sup> και της νεολαίας<sup>232</sup>, μεγαλύτερο συνυπολογισμό των εκτιμήσεων αναφορικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στις πολιτικές για την ανάπτυξη και μεγαλύτερη έμφαση στην ανάπτυξη μηχανισμών για την εξασφάλιση της παγκόσμιας σταθερότητας, καθώς και τη λήψη περαιτέρω μέτρων για την εφαρμογή της Συναίνεσης του Μοντερέυ και των αποτελεσμάτων της αναθεωρητικής Συνδιάσκεψης της Ντόχα σχετικά με τη χρηματοδότηση για την ανάπτυξη, που έλαβε χώρα το 2008.

Πέρα από αυτή τη βασική ομαδοποίηση την υποστήριξη τους σε σχέση με τη Συνδιάσκεψη έχουν εκφράσει η Αργεντινή, η Κολομβία, ο Μαυρίκιος, η Σομαλία, οι Φιλιππίνες και η Χιλή. Τις θέσεις της έχει υποβάλλει και η Ινδονησία<sup>233</sup>, οι οποίες ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό με αυτές της Βραζιλίας, ιδιαίτερα όσον αφορά στην προώθηση της πράσινης ανάπτυξης, αλλά και τα ζητήματα της διεθνούς διακυβέρνησης για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Για να υπάρξει μια ολοκληρωμένη εικόνα σε συνάρτηση με τις θέσεις των αναπτυσσόμενων κρατών στην επερχόμενη Συνδιάσκεψη, θα πρέπει να εξεταστούν και τα αιτήματα, που θα προβάλλουν και τα υπόλοιπα μέρη της Ομάδας των 77. Σύμφωνα με κάποιους από τους δρώντες της κοινωνίας των πολιτών η επερχόμενη Συνδιάσκεψη θα πρέπει να εξετάσει την «επίδραση που ασκεί η ανεξέλεγκτη παγκοσμιοποίηση στη δυνατότητα όλων των ανθρώπων να ζήσουν βιώσιμα στον πλανήτη. Πρέπει να αποτελέσει την ευκαιρία για την επικύρωση των νέων δεσμευτικών συμφωνιών αναφορικά με καίρια αναπτυξιακά ζητήματα, για την ανάληψη νέων οικονομικών υποχρεώσεων και την αναδιαμόρφωση των παγκόσμιων δομών διακυβέρνησης για τη βιώσιμη ανάπτυξη.» Μένει να δούμε

<sup>230</sup> Stakeholder Forum for a Sustainable Future, Preparing The Summit, Paper 1, *Focusing on the Summit Agenda, Rio+20 Workshop*, New York, 22-24 October 2009, p.5.

<sup>231</sup> Αρχή 20, Διακήρυξη του Ρίο.

<sup>232</sup> Αρχή 21, Διακήρυξη του Ρίο.

<sup>233</sup> Βλ. [http://www.un.org/esa/dsd/dsd\\_aofw\\_ni/ni\\_pdfs/hlm\\_submissions/indonesia.pdf](http://www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_ni/ni_pdfs/hlm_submissions/indonesia.pdf), (προσπελάστηκε στις 11/9/2010).

ποια θα είναι η στάση των αναπτυσσόμενων κρατών στη νέα Συνδιάσκεψη. Η Ομάδα των 77 θα δράσει με γνώμονα το συλλογικό συμφέρον ή με βάση τα διακριτά αιτήματα των κρατών-μελών; Θα ευνοηθεί ξανά η άτυπη διάσπαση σε μικρότερους συνασπισμούς; Η εικόνα της Ομάδας των 77 θα είναι ανάλογη με αυτήν, που αντικρίσαμε στην Κοπεγχάγη το 2009 κατά τις διαπραγματεύσεις για την κλιματική αλλαγή; Και το σημαντικότερο ερώτημα όλων: Μέχρι το 2012 η Ομάδα των 77 θα εξακολουθεί να δρα ως η συλλογική φωνή του αναπτυσσόμενου Νότου; Μόνο ο χρόνος θα δώσει την απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα.

## **ΚΕΦ.6: Η ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ 77 ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΕΩΝ ΤΟΥ ΟΗΕ**

Η στάση των αναπτυσσόμενων κρατών απέναντι στα όργανα, που προέκυψαν από τις Συνδιασκέψεις του ΟΗΕ ήταν ανάλογη με αυτήν που συνήθιζαν να τηρούν και σε σχέση με την παγκόσμια περιβαλλοντική διακυβέρνηση. Ιδιαίτερα κατά τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης, ο αναπτυσσόμενος Νότος λόγω των επιφυλάξεων, αναφορικά με τη νομιμότητα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, ήταν αρνητικός στη δημιουργία του UNEP. Η στάση της Ομάδας των 77 άλλαξε, όταν αποφασίστηκε, ότι η έδρα του οργανισμού θα βρίσκεται σε αναπτυσσόμενη χώρα, κάτι που προσέδωσε το απαραίτητο εχέγγυο της νομιμότητας στο νεοσύστατο οργανισμό. Όσον αφορά στην Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, που δημιουργήθηκε το 1992, ως αποτέλεσμα των εργασιών του Ρίο, η Ομάδα των 77, εξέφρασε παρόμοιες θέσεις με αυτές, που αφορούσαν και στην περίπτωση του GEF το οποίο ιδρύθηκε δύο χρόνια μετά τη Συνδιάσκεψη του Ρίο και είχε ως βασικό στόχο τη χρηματοδότηση δράσεων για το περιβάλλον έχοντας ως τομείς δράσης τη βιοποικιλότητα, την κλιματική αλλαγή, το όζον και τα διασυνοριακά ύδατα. Οι θέσεις αυτές είχαν να κάνουν περισσότερο με τη νομιμότητα σε σχέση με την ανάπτυξη και πολύ λιγότερο σε σχέση με την αποτελεσματικότητα των δράσεων αναφορικά με το περιβάλλον.

Αυτό που καθίσταται σαφές με βάση, όσα αναφέρθηκαν και στο προηγούμενο κεφάλαιο, είναι, ότι τα αναπτυσσόμενα κράτη προσμετρούν τη νομιμότητα και την αποτελεσματικότητα των οργάνων αυτών, σε συνάρτηση με τη δέσμευση τους απέναντι σε ένα ευρύ πλαίσιο αναπτυξιακών παραμέτρων, που αφορούν στο σύνολο των τριών πυλώνων της βιώσιμης ανάπτυξης και όχι με βάση το χειρισμό τους αναφορικά με τα σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα. Για ακόμα μια φορά το περιβάλλον αποτελεί παράμετρο του ευρύτερου αναπτυξιακού φαινομένου. Παραδείγματος χάριν, στο Διοικητικό Συμβούλιο του UNEP υπάρχει μια διαρκής συζήτηση μεταξύ των εκπροσώπων των αναπτυσσόμενων κρατών, που επιζητούν οι δράσεις του UNEP να εστιάσουν περισσότερο στο ζήτημα της βιώσιμης ανάπτυξης, ενώ τα κράτη του αναπτυσσόμενου Βορρά, που οδηγούνται κατά κύριο λόγο από τις ΗΠΑ, απαιτούν μια ακριβέστερη εστίαση αμιγώς στα

περιβαλλοντικά ζητήματα.<sup>234</sup> Όμοια τακτική ακολουθήθηκε και σε σχέση με το GEF, αφού οι αναπτυσσόμενες χώρες συνεχίζουν να επιδιώκουν μεγαλύτερη νομιμότητα στο όχι μόνο με το να θέτουν τη διακυβερνητική του δομή υπό αμφισβήτηση, αλλά και με την προσπάθεια να επεκταθεί η εξουσιοδότησή της δράσης του σε περισσότερα αναπτυξιακά ζητήματα.

## **6.1 Η Περίπτωση του UNEP (United Nations Environment Programme)**

Το Πρόγραμμα των ΗΕ για το Περιβάλλον (UNEP) συντονίζει τις περιβαλλοντικές δραστηριότητες στα πλαίσια των ΗΕ, ενισχύει τις αναπτυσσόμενες χώρες στην εφαρμογή περιβαλλοντικά υγιών πολιτικών και ενθαρρύνει τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω περιβαλλοντικά υγιών πρακτικών. Ιδρύθηκε ως αποτέλεσμα της Συνδιάσκεψης των ΗΕ για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, που έλαβε χώρα στη Στοκχόλμη τον Ιουνίου 1972. Η έδρα του βρίσκεται στο Ναϊρόμπι.

Το UNEP αποτελεί την οριζόμενη αρχή του συστήματος των ΗΕ σε περιβαλλοντικά θέματα σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο. Είναι εξουσιοδοτημένο να συντονίζει την ανάπτυξη της συναίνεσης πολιτικής για το περιβάλλον και να θέτει αναδυόμενα περιβαλλοντικά ζητήματα στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των κυβερνήσεων και της διεθνούς κοινότητας για την υιοθέτηση κατάλληλων πολιτικών. Η εξουσιοδότηση και οι στόχοι του UNEP προέρχονται από την Απόφαση 2997 της ΓΣ των ΗΕ (XXVII)<sup>235</sup> της 15ης Δεκεμβρίου 1972, των τροποποιήσεων, που υιοθετήθηκαν στο Ρίο το 1992, τη Διακήρυξη του Ναϊρόμπι σχετικά με το ρόλο του UNEP<sup>236</sup> και την Υπουργική Δήλωση Μάλμοε της 31ης Μαΐου 2000<sup>237</sup>. Οι δραστηριότητές του καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων σχετικά με τα θαλάσσια, χερσαία και ατμοσφαιρικά οικοσυστήματα. Έχει διαδραματίσει έναν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη διεθνών περιβαλλοντικών συμβάσεων, την προώθηση της περιβαλλοντικής επιστήμης και

<sup>234</sup> Βλ. Najam, A., *Developing Countries and Global Environmental Governance: From Contestation to Participation to Engagement*, *International Environmental Agreement*, op.cit., p.316.

<sup>235</sup> Βλ. <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.Print.asp?DocumentID=63&ArticleID=523>, (προσπελάστηκε στις 7/9/2010).

<sup>236</sup> Βλ. <http://www.unep.org/OurPlanet/imgversn/86/nairobi.html>, (προσπελάστηκε στις 7/9/2010).

<sup>237</sup> Βλ. <http://www.nyounep.org/pdfs/IndF02.pdf>, (προσπελάστηκε στις 7/9/2010).

της πληροφόρησης, καθώς και την επεξήγηση του τρόπου, με τον οποίο οι τομείς αυτοί μπορούν να λειτουργήσουν από κοινού με την πολιτική.

Όταν κατά τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης άρχισε να συζητείται η ιδέα για τη σύσταση του UNEP, η Ομάδα των 77 έχοντας εκφράσει τη δυσαρέσκεια και την αμφισβήτησή της αναφορικά με τη νομιμότητα οποιασδήποτε δράση αφορούσε στη παγκόσμια περιβαλλοντική διακυβέρνηση, δε στήριξε καθόλου τα σύσταση του οργανισμού. Έτσι, μπορούμε να πούμε, ότι το UNEP δημιουργήθηκε παρά τη θέληση της Ομάδας των 77. Η οπτική του συνασπισμού των αναπτυσσόμενων κρατών, όμως άλλαξε, όταν αποφασίστηκε η έδρα του οργανισμού να βρίσκεται σε μια αναπτυσσόμενη χώρα, και συγκεκριμένα στο Ναϊρόμπι. Η μεταστροφή αυτή δεν αποτελούσε απόρροια της απόφασης να στηρίξουν την ιδέα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, αλλά ως δράση για την ενίσχυση της αλληλεγγύης του Νότου, μιας και το UNEP είναι ο πρώτος και μοναδικός οργανισμός των ΗΕ, που βρίσκεται σε αναπτυσσόμενη χώρα, αλλά και ως προσπάθεια να επηρεάσουν και να κατευθύνουν τους τομείς δράσης του οργανισμού σε περισσότερο αναπτυξιακά πεδία. Αναδρομικά, έχει υποστηριχτεί ότι η απόφαση να στεγαστεί το UNEP στην Κένυα, έδωσε την ευκαιρία στις αναπτυσσόμενες χώρες να ασκήσουν σημαντική επιρροή σε αυτόν τον οργανισμό, αλλά τις βοήθησε, παράλληλα, να αναθεωρήσουν την τάση αμφισβήτησης αναφορικά με τη συμμετοχή τους στην παγκόσμια περιβαλλοντική διακυβέρνηση<sup>238</sup>.

Το UNEP πραγματοποίησε, επίσης, σοβαρές προσπάθειες, ώστε καταφέρει να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ Βορρά και Νότου συγκαλώντας Συνδιασκέψεις, ώστε να συζητηθούν τα κοινά προβλήματα. Από την πλευρά των αναπτυσσόμενων κρατών, οι προσπάθειες αυτές ήταν κατά μεγάλο μέρος επιτυχείς. Οι συζητήσεις διακόπηκαν, όταν η Διακήρυξη του Coyooc<sup>239</sup>, το 1974 αποτέλεσε το λόγο της μείωσης των αμερικανικών κεφαλαίων προς στο UNEP, λόγω της στενής συνεργασίας του UNEP με την UNCTAD κατά την προετοιμασία της Έκθεσης. Η

<sup>238</sup> Βλ. De Campos Mello, V., *Mainstreaming the Environment: Global Ecology, International Institutions and the Crisis of Environmental Governance*, *Human Ecology Review*, Vol. 7, No. 1, 2000, pp.34-35.

<sup>239</sup> Η Διακήρυξη του Coyooc, αποτελούσε το αποτέλεσμα του διεθνούς συμποσίου με θέμα: Σχέδια για τη χρήση των Πόρων, του Περιβάλλοντος και των Στρατηγικών Ανάπτυξης, το οποίο πραγματοποιήθηκε το 1974. Για το πλήρες κείμενο της Διακήρυξης, βλ. <http://www.mauricestrong.net/20100414153/cocoyoc/cocoyoc/cocoyoc-declaration.html>, (προσπελάστηκε στις 7/9/2010).

συνεργασία αυτή προκάλεσε τη δυσαρέσκεια του αναπτυγμένου Βορρά, λόγω της στενής σχέσης της UNCTAD με την Ομάδα των 77. Σε συνδυασμό με την τοποθεσία της έδρας του UNEP, τα αναπτυγμένα κράτη, θεώρησαν πως υπάρχει περίπτωση να χάσουν την επιρροή, που ασκούσαν και αναγκάστηκαν να λάβουν μέτρα, ώστε να ανακτήσουν και πάλι τον έλεγχο.<sup>240</sup>

Μετά τη Συνδιάσκεψη του Ρίο, η Ομάδα των 77 άσκησε μεγαλύτερη πίεση για την επέκταση των δράσεων σε περισσότερο αναπτυξιακούς τομείς. Είναι γεγονός, ότι ως ένα βαθμό κάτι τέτοιο έχει πραγματοποιηθεί, αφού το UNEP έχει προωθήσει αρκετές δράσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη, αλλά και για την παροχή στήριξης προς τις αναπτυσσόμενες χώρες<sup>241</sup>. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η λειτουργία του UNEP-ETB<sup>242</sup> (UNEP Economics and Trade Branch), που θέτει ως βασικό στόχο τη συντήρηση του περιβάλλοντος, τη μείωση της φτώχειας και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Το UNEP-ETB ενισχύει την ικανότητα των κυβερνήσεων, των επιχειρήσεων και της κοινωνίας πολιτών να ενσωματώσουν περιβαλλοντικές εκτιμήσεις σε οικονομικές και εμπορικές πολιτικές και πρακτικές στη βάση της συνεργασίας και των ολοκληρωμένων προσεγγίσεων χάραξης πολιτικής της βιώσιμης ανάπτυξης. Εκτός, από τη λειτουργία του UNEP-ETB, το UNEP συνεργάζεται με την UNCTAD στον τομέα του εμπορίου, του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης μέσω ενός Μνημονίου Συνεργασίας, που υπέγραψαν τον Ιούλιο του 1997. Οι δραστηριότητες τους, που περιλαμβάνουν την οργάνωση των κοινών ειδικών συνεδριάσεων, τη διενέργεια μελετών προσανατολισμένων στην πολιτική και την εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων σε αναπτυσσόμενες χώρες, είχαν μια σημαντική επιρροή στη βελτίωση των δυνατοτήτων αξιολόγησης των επιδράσεων της βιώσιμης ανάπτυξης και της απελευθέρωσης εμπορίου και στην προώθηση ολοκληρωμένων εμπορικών και περιβαλλοντικών πολιτικών στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Ωστόσο, πέρα από τις δράσεις αυτές η Ομάδα των 77, εξακολουθεί να μην αντιμετωπίζει θετικά την αναμόρφωση του ρόλου του UNEP ή την ενδεχόμενη εξέλιξη του σε ένα Παγκόσμιο Οργανισμό Περιβάλλοντος, λόγω της έντονης ανησυχίας τους, ότι η ενδυνάμωση των περιβαλλοντικών οργάνων συνεπάγεται την απόκλιση από την ατζέντα που αφορά στη βιώσιμη ανάπτυξη, αλλά και στη

<sup>240</sup> Βλ. Rodick, J., *Earth Summit North and South: Building a safe house in the winds of change*, *Global Environmental Change*, op.cit., p.155.

<sup>241</sup> Βλ. <http://www.grida.no/news/press/1922.aspx?p=37>, (προσπελάστηκε στις 7/9/2010).

<sup>242</sup> Βλ. [http://www.unep.ch/etu/publications/ETB\\_briefs.htm](http://www.unep.ch/etu/publications/ETB_briefs.htm), (προσπελάστηκε στις 7/9/2010).



δυσπιστία τους αναφορικά με το ρόλο των εκπροσώπων του αναπτυγμένου Βορρά στα πλαίσια του νέου οργανισμού. Έτσι, κατά τις συζητήσεις, που πραγματοποιήθηκαν το Φεβρουάριο του 2002 για την ενδυνάμωση των θεσμικών δομών στην παγκόσμια περιβαλλοντική διακυβέρνηση<sup>243</sup>, πρότεινε την ενδυνάμωση του UNEP στα ήδη υπάρχοντα πλαίσια και τόνισε, ότι οι προτάσεις, που αφορούσαν τις MEAs θα πρέπει να σέβονται την αυτονομία των COPs. Τη θέση αυτή υποστήριξαν τόσο οι ΗΠΑ, όσο και η Ρωσία. Παρά τις αντιδράσεις αυτές, κάποιες από τις θέσεις των κρατών-μελών της Ομάδας των 77 αναφορικά με τη νέα Συνδιάσκεψη, που πρόκειται να λάβει χώρα το 2012, όπως η Βραζιλία και η Ινδονησία αναφέρονται στην ανάγκη της αναμόρφωσης του UNEP, αλλά και της CSD, ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπιστούν με ολοκληρωμένο τρόπο οι σημερινές προκλήσεις.

## **6.2 Η Περίπτωση της Επιτροπής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (CSD)**

Στο Ρίο η πλειοψηφία των κρατών, συμφώνησε, ότι η δημιουργία ενός νέου οργάνου σε σχέση με τη βιώσιμη ανάπτυξη ήταν απαραίτητη. Η περίπτωση της Επιτροπής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (CSD), που προέκυψε από τη διαδικασία του Ρίο είναι πολύ, ενδιαφέρουσα, καθώς η Ομάδα των 77 την υποστήριξε ακριβώς, επειδή θα αποτελούσε ένα πολιτικό forum για την ανταλλαγή απόψεων σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη, αλλά και για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Agenda 21 και των υπόλοιπων δράσεων και πρωτοβουλιών σε παγκόσμιο επίπεδο. Με αυτόν τον τρόπο θα καλυπτόταν το έλλειμμα σε σχέση με τη νομιμότητα, μέσω της δημιουργίας ενός οργάνου, που θα είχε ως στόχο να δώσει έμφαση και να ελέγχει την εφαρμογή της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η χαμηλή αποδοτικότητα, που επέδειξε η Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη μπορεί να εξηγηθεί ως παράπλευρο αποτέλεσμα της διάστασης Βορρά-Νότου. Από την πλευρά της Ομάδας των 77, η CSD χρησιμοποιήθηκε ως πλατφόρμα άσκησης κριτικής προς τον αναπτυγμένο Βορρά και ως όχημα, μέσα από το οποίο θα μπορούσε να ελέγχει την εφαρμογή της Agenda 21, ως προς τα μέτρα, που αφορούσαν στην παροχή οικονομικής και τεχνολογικής ενίσχυσης.

---

<sup>243</sup> Βλ. Desai, B., UNEP: A Global Environmental Authority?, *Environmental Policy and Law*, Vol. 36. Issue 3-4, 2006, pp. 145-147.

Ωστόσο, η αποτυχία της CSD να ασκήσει πιέσεις στα αναπτυγμένα κράτη ως προς αυτά τα ζητήματα προκάλεσε την απογοήτευση των G-77, τα οποία συνέχισαν να τη χρησιμοποιούν ως μέσο άσκησης κριτικής προς τις αναπτυγμένες χώρες, πολλές φορές χωρίς να γνωρίζουν με λεπτομέρειες όλες τις εκφάνσεις των ζητημάτων. Από αυτήν την άποψη μπορούμε να πούμε, ότι η Ομάδα των 77 άσκησε σημαντική επιρροή ως προς την ατζέντα της CSD.

Τόσο η ΕΕ όσο και οι ΗΠΑ διαφώνησαν με το ιδεολογικό υπόβαθρο, που ήθελε να προωθήσει η Ομάδα των 77, λόγω της διαφορετικής τους οπτικής σε σχέση με την Agenda 21, αλλά και με τη CSD. Επιπλέον, καμία από τις δύο δε φαινόταν διατεθειμένη να παρέχει τόσο μεγάλα ποσοστά χρηματοδοτικών και τεχνολογικών πόρων ή να αλλάξουν το αναπτυξιακό τους μοντέλο, ενώ επικεντρώνονταν περισσότερο στην περιβαλλοντική παράμετρο. Παράλληλα, τόνισαν πως ευθύνες αναλογούσαν και στον αναπτυσσόμενο Νότο, ιδιαίτερα σε σχέση με την εφαρμογή των αποφάσεων, καθώς η ιδέα της καλής διακυβέρνησης δεν ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής στην Ομάδα των 77. Ωστόσο, παρά τις διαφορές τους αυτές υποστήριζαν από κοινού την αναβάθμιση<sup>244</sup> του ρόλου της CSD, κατά τη Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ, το 2002, κάτι, που ικανοποίησε ιδιαίτερα την Ομάδα των 77, αφού άσκησε σημαντική πίεση προς αυτήν την κατεύθυνση.

Ωστόσο, ακόμα και μετά την αναβάθμιση του ρόλου της τα προβλήματα, που υπήρχαν σε σχέση με τη δράση της, αλλά και λόγω των αντιθέσεων ανάμεσα σε Βορρά και Νότο εξακολούθησαν να υπάρχουν. Ιδιαίτερα, κατά τις εργασίες της CSD-15<sup>245</sup> οι εκατέρωθεν επιπλήξεις συνεχίστηκαν στο ίδιο μοτίβο σε σχέση με την αμοιβαία απόδοση ευθυνών για την αναποτελεσματικότητα όσων προβλέπονταν από την Agenda 21, αλλά και από το Σχέδιο Εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ. Επιπλέον, σοβαρές αντιθέσεις προκλήθηκαν αναφορικά με ζητήματα, όπως η ενέργεια και η κλιματική αλλαγή. Η CSD-15 αποτελούσε μια επανάληψη των διαπραγματεύσεων του Γιοχάνεσμπουργκ με την ΕΕ να ασκεί πιέσεις για την αναφορά στο καθεστώς της μετά-Κιότο εποχής, αλλά και την προώθηση συγκεκριμένων στόχων και χρονοδιαγραμμάτων σε σχέση κατά κύριο λόγο με την ενεργειακή αποδοτικότητα, κάτι που προσέκρουσε στη σθεναρή αντίδραση των G-77, αλλά και των ΗΠΑ. Το αποτέλεσμα για μια ακόμα φορά

<sup>244</sup> Βλ. Johannesburg Plan of Implementation, par. 127-132.

<sup>245</sup> Βλ. Andresen, St., Key Actors in UN Environmental Governance: Influence, Reform and Leadership International Environmental Agreements, *Politics, Law and Economics*, Vol. 7, No 4, 2007, pp. 457-468.

ήταν αδιέξοδο. Κατά συνέπεια, τόσο η CSD-15, όσο και οι σύνοδοι που προϋπήρξαν ή ακολούθησαν, λειτούργησαν ως υπενθύμιση, του γεγονότος, ότι «υπάρχουν θεμελιώδεις διαφορές μεταξύ των κρατών σε σχέση με τη φύση, το πεδίο αναφοράς και τη φιλοδοξία για την άσκηση επιρροής στην κατάρτιση της ημερήσιας διάταξης για τη βιώσιμη ανάπτυξης, αλλά και σε σχέση με το ρόλο και την αξία η ίδια της CSD»<sup>246</sup>.

Σε γενικές γραμμές μπορούμε να πούμε, ότι η Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη δεν κατόρθωσε να επιτύχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα σε σχέση με το έργο της. Μπορούμε να πούμε, ότι κατά κάποιον τρόπο αποτέλεσε «θύμα» της διαμάχης ανάμεσα σε Βορρά και Νότο, αφού καθένας από τους δυο συνασπισμούς τη χρησιμοποίησε ως όχημα προώθησης των προσωπικών του επιδιώξεων. Η Ομάδα των 77 είχε στηρίξει πολλές ελπίδες στη δράση της CSD, αφού αντίθετα με το UNEP, η ατζέντα της ήταν κυρίως αναπτυξιακή. Ωστόσο, η αποτυχία της να υλοποιήσει αυτές τις προσδοκίες, κυρίως αναφορικά με την οικονομική και τεχνολογική ενίσχυση, προκάλεσε σφοδρή κριτική από την πλευρά της Ομάδας των 77. Με αφορμή τη νέα Συνδιάσκεψη, που πρόκειται να λάβει χώρα στη Βραζιλία, πολλά από τα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77 ζητούν την αναμόρφωση των θεσμών και των οργάνων της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, ώστε να εξασφαλιστεί η νομιμότητα και η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των πρότερων αποφάσεων. Το ερώτημα που τίθεται ωστόσο είναι πως θα υπάρξει αποτελεσματική εφαρμογή, αφού και τα ίδια τα αναπτυσσόμενα κράτη εξακολουθούν να διατηρούν μια αρνητική στάση σε σχέση με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα δράσεων και την ανάληψη δεσμεύσεων και από τη δική τους πλευρά. Για να μπορέσουν να γίνουν πραγματικότητα οι αποφάσεις, που λήφθηκαν στις τρεις προηγούμενες Συνδιασκέψεις, θα πρέπει να υπάρχει συμμετοχή από το σύνολο της διεθνούς κοινότητας. Μόνο μέσα από τη συνολική συμμετοχή θα μπορέσουν να αντιμετωπιστούν επαρκώς οι νέες προκλήσεις.

---

<sup>246</sup> Ibid.

**ΜΕΡΟΣ Γ'**  
**ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ 77 (G-77) ΚΑΙ**  
**ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ**  
**ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ**

## **ΚΕΦ.7: ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ**

Ο Ban Ki Moon, Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών, περιέγραψε το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής ως «πρόκληση, που χαρακτηρίζει την εποχή μας.» Οι επιστήμονες προειδοποιούν για άνοδο της θερμοκρασίας στα επόμενα χρόνια, για ερημοποίηση κατοικημένων εκτάσεων και για εκατομμύρια πρόσφυγες εξ' αιτίας της κλιματικής αλλαγής. Παράλληλα η εμφάνιση ακραίων καιρικών φαινομένων δημιουργεί προβλήματα επιβίωσης σε πολλά μέρη του πλανήτη.

Γενικά οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής θα επιβαρύνουν ιδιαίτερα τις αναπτυσσόμενες χώρες, εντείνοντας τις ανισότητες, καθώς οι χώρες αυτές είναι πιο τρωτές στις επιδράσεις, επειδή δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους να διαθέσουν στην ανάπτυξη μηχανισμών προσαρμογής. Η κλιματική αλλαγή αναμένεται να επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα στη βιώσιμη ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητάς τους να επιτύχουν τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών μέχρι το 2015. Στον αναπτυσσόμενο κόσμο, ακόμη και μια σχετικά μικρή κλιματική μετατόπιση μπορεί να προκαλέσει ή να επιδεινώσει τις ελλείψεις τροφής, νερού, τα καταστρεπτικά καιρικά φαινόμενα, τη διάδοση ασθενειών, την ανθρώπινη μετανάστευση και τον ανταγωνισμό για τη διεκδίκηση των φυσικών πόρων. Έτσι, η κλιματική αλλαγή αποτελεί πλέον θέμα ύψιστης ασφάλειας για όλα τα κράτη και απαιτεί κοινή αντιμετώπιση.

Ωστόσο, η εξεύρεση κοινής λύσης φαντάζει εξαιρετικά δύσκολη, λόγω των διαφορετικών συμφερόντων και διεκδικήσεων των κρατών. Η Ομάδα των 77, από την οποία προωθούνται τα συμφέροντα των αναπτυσσόμενων κρατών, υποστηρίζει την αρχή της κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης και καταλογίζει τις ευθύνες για την επιβάρυνση της ατμόσφαιρας στον ανεπτυγμένο Βορρά, υποστηρίζοντας πως ο ρυπαίνων πρέπει να πληρώσει, αφού διαθέτει τα κατάλληλα οικονομικά και τεχνολογικά μέσα. Οι αναπτυσσόμενες χώρες στηριζόμενες στο νομικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, από το οποίο δεν απορρέουν δεσμευτικές υποχρεώσεις, αλλά μόνο δικαιώματα, αρνούνται να αναλάβουν ποσοτικοποιημένες δεσμεύσεις, προάγοντας ως βασικό επιχείρημα το δικαίωμα στην ανάπτυξη. Ωστόσο, λόγω των αυξανόμενων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, θα αναγκαστούν να θέσουν μία νέα προτεραιότητα: την προσαρμογή, που στο μέλλον θα είναι η πρώτη αναπτυξιακή προτεραιότητα.

Παράλληλα, οι συζητήσεις σε σχέση με το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής έχουν επηρεάσει σημαντικά τις ισορροπίες στο εσωτερικό του συνασπισμού της Ομάδας των 77, όπως διαπιστώθηκε και από τη Συνδιάσκεψη της Κοπεγχάγης το 2009. Τα διαφορετικά συμφέροντα, καθώς και τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης και τρωτότητας έχουν προκαλέσει σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς τις θέσεις που προβάλλονται με αποτέλεσμα να παρατηρούνται τάσεις διάσπασης στο εσωτερικό της Ομάδας των 77. Θα δούμε κατά πόσο η κρίση αυτή μπορεί να κριθεί ως παροδική και θα καταφέρει να αποσοβηθεί μέχρι την επερχόμενη Συνδιάσκεψη, που θα λάβει χώρα στο Μεξικό, από τις 29 Νοεμβρίου ως τις 10 Δεκεμβρίου 2010.

## 7.1 Οι θέσεις της Ομάδας των 77

Οι βασικές θέσεις της Ομάδας των 77 σε σχέση με το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, ακολουθούν παρόμοιο μοτίβο με τα γενικά χαρακτηριστικά των αιτημάτων, που εξέφρασε ο συνασπισμός των αναπτυσσόμενων κρατών στη συνολική πορεία της παρουσίας του στις περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις. Η Ομάδα των 77 δεν αντιμετωπίζει το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής ως ένα αμιγώς περιβαλλοντικό ζήτημα, αλλά κυρίως ως αναπτυξιακό. Επίσης, για ακόμα μια φορά παρατηρείται, ότι ουσιαστικά οι θέσεις των G-77 θεμελιώνονται στη διάσταση ανάμεσα σε Βορρά και Νότο, αφού όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται για το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής η ιστορική ευθύνη βαρύνει τον αναπτυγμένο Βορρά και όχι τον αναπτυσσόμενο Νότο. Έτσι, τα επιχειρήματα της Ομάδας των 77 αναπτύχθηκαν κυρίως με βάση την αρχή της κοινής διαφοροποιημένης ευθύνης, όπως αναφέρεται στο Άρθρο 3.1 της UNFCCC, αλλά και όπως μετουσιώθηκε στο Πρωτόκολλο του Κιότο μέσα από μια δέσμη συγκεκριμένων δεσμεύσεων για τα αναπτυγμένα βιομηχανικά κράτη<sup>247</sup>, σε σύγκριση με τις συμβολικές κατ'ουσίαν δεσμεύσεις, οι οποίες προβλέπονται για τον αναπτυσσόμενο Νότο και προϋποθέτουν την εκπλήρωση των υποχρεώσεων από την πλευρά του αναπτυγμένου Βορρά σε σχέση με την οικονομική και τεχνολογική ενίσχυση.<sup>248</sup>

<sup>247</sup> Βλ. Κατσιμπάρδης, Κ., *Το Διεθνές Καθεστώς για την Προστασία της Ατμόσφαιρας: Η Περίπτωση του Θερμοκηπίου*, *op. cit.*, σελ. 154-155.

<sup>248</sup> Βλ. Heggelund, G., Kasa, D., Gullberg, A., *The Group of 77 in the International Climate Negotiations: Recent Developments and Future Directions*, *International Environmental Agreements*, Vol. 8, 2007, pp.113-127.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν ουσιαστικά τη διαμόρφωση των θέσεων των αναπτυσσόμενων κρατών στις διαπραγματεύσεις για το κλίμα εντοπίζονται σε δυο παραμέτρους: στην τρωτότητα και την προσαρμογή. Όπως φαίνεται και μέσα από τις Εκθέσεις του IPCC, τα αναπτυσσόμενα κράτη αναγνωρίζονται ως τα πιο ευπαθή σε σχέση με τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, ωστόσο οι επιδράσεις και τα αίτια της τρωτότητας ποικίλλουν, κατ' αντιστοιχία με την ικανότητά τους να προσαρμοστούν στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Επιπλέον, μια ακόμα κοινή συνιστώσα, στην οποία στηρίζονται τα κοινά αιτήματα των αναπτυσσόμενων κρατών είναι η προώθηση της αρχής της ευθυδικίας (equity)<sup>249</sup>, η οποία βασίζεται στην αντίληψη, ότι η παγκόσμια αύξηση της θερμοκρασίας λόγω του φαινομένου του θερμοκηπίου αποτελεί απόρροια του οικονομικού μοντέλου ανάπτυξης, που ακολουθεί ο αναπτυγμένος Βορράς, ο οποίος θα πρέπει να αναλάβει το κόστος και την ηθική ευθύνη για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και κατ' επέκταση να μη θέτει περιορισμούς στις αναπτυξιακές ανάγκες των αναπτυσσόμενων κρατών, καθώς και στις προσπάθειες τους για την καταπολέμηση της φτώχειας. Έτσι, τα αναπτυσσόμενα κράτη επιμένουν, ότι τα μέτρα και οι πολιτικές, που θα εφαρμοστούν θα πρέπει να σέβονται κατά κύριο λόγο το βασικό για εκείνες δικαίωμα στην ανάπτυξη. Με άλλα λόγια, τα διεθνή μέτρα, που λαμβάνονται, θα πρέπει να αναγνωρίζουν, ότι τα κράτη του αναπτυγμένου Βορρά δεν έλαβαν υπόψη τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της αλόγιστης οικονομικής τους ανάπτυξης και κατ' επέκταση δεν θα ήταν δίκαιο να επιβληθεί πρόσθετο κόστος στις προοπτικές ανάπτυξης των κρατών του Τρίτου Κόσμου.

Παράλληλα, για ακόμα μια φορά μέσα από τις θέσεις της Ομάδας των 77 προτάσσονται και άλλα δύο χαρακτηριστικά ζητήματα, τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι των αιτημάτων των αναπτυσσόμενων κρατών στο σύνολο των περιβαλλοντικών διαπραγματεύσεων: Μιλάμε για το ζήτημα της οικονομικής ενίσχυσης και το ζήτημα της μεταφοράς τεχνολογίας. Η Ομάδα των 77 επέμεινε, ότι οι υπάρχοντες χρηματοδοτικοί μηχανισμοί θα πρέπει να λειτουργούν νόμιμα και αποτελεσματικά και ότι θα πρέπει να λάβουν συμπληρωματικούς χρηματοδοτικούς πόρους, ανεξάρτητα από την ήδη υπάρχουσα αναπτυξιακή βοήθεια, ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν επαρκώς τις επιπτώσεις της

<sup>249</sup> Βλ. Κατσιμπάρδης, Κ., *Το Διεθνές Καθεστώς για την Προστασία της Ατμόσφαιρας: Η Περίπτωση του Θερμοκηπίου*, op. cit., σελ. 144-148.

κλιματικής αλλαγής, αλλά και να μπορέσουν να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα. Ταυτόχρονα, προτάσσουν την ανάγκη της ελεύθερης μεταφοράς τεχνολογίας, χωρίς περιοριστικούς οικονομικούς όρους, καθώς σε απουσία επαρκών τεχνολογικών μέσων από τον αναπτυγμένο Βορρά, θα είναι αδύνατο για τα αναπτυσσόμενα κράτη να αποφύγουν τη χρήση τεχνολογιών επιζήμιων για το περιβάλλον. Παρά το γεγονός, ότι το σύνολο των αιτημάτων της Ομάδας των 77 κατοχυρώθηκε και νομικά μέσα από το υπάρχον συμβατικό πλαίσιο τα κράτη-μέλη του αναπτυγμένου Βορρά φάνηκαν απρόθυμα να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις αυτές, καθώς αρνήθηκαν να δουν το ζήτημα της παροχής πρόσθετων χρηματοδοτικών πόρων, ως αποκομμένο από το ευρύτερο πλαίσιο της ήδη υπάρχουσας αναπτυξιακής βοήθειας. Ταυτόχρονα, όσον αφορά στο ζήτημα της ελεύθερης μεταφοράς τεχνολογίας τα αναπτυγμένα κράτη αντέκρουσαν το αίτημα των αναπτυσσόμενων κρατών, υποστηρίζοντας, ότι μία τέτοια ενέργεια θα ήταν ασύμβατη με τη Σύμβαση για τα TRIPS, αφού οι νέες τεχνολογίες προστατεύονται ως προϊόντα πνευματικής ιδιοκτησίας<sup>250</sup>. Η μη τήρηση των υποχρεώσεων, που απορρέουν από το συμβατικό πλαίσιο από την πλευρά του αναπτυγμένου Βορρά, προκάλεσε την έντονη δυσαρέσκεια της Ομάδας των 77, η οποία αρνείται την αποδοχή συγκεκριμένων δεσμεύσεων, κατόπιν αυτού, ενώ συναρτά τις μελλοντικές τις αποφάσεις από τη στάση που προτίθενται να ακολουθήσουν τα αναπτυγμένα κράτη. Αυτός είναι και ένας από τους βασικούς λόγους, που για μια ακόμη φορά στην Κοπεγχάγη, η διεθνής κοινότητα απέτυχε να φτάσει σε μια νέα δεσμευτική συμφωνία, η οποία θα αντικαθιστούσε το Πρωτόκολλο του Κιότο μετά το 2012.

## **7.2 Ειδικότερες κατηγοριοποιήσεις στην Ομάδα των 77**

Η αναγνώριση κοινών θέσεων στο εσωτερικό της Ομάδας των 77, δεν καταδεικνύει, την ίδια στιγμή την απουσία αντιτιθέμενων τάσεων και αποκλίσεων αναφορικά με το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής στο εσωτερικό του συνασπισμού. Οι διαφορές που προκύπτουν ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες βασίζονται κυρίως στα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης, την πρόσβαση σε ενεργειακούς πόρους και την τρωτότητα στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

---

<sup>250</sup> Βλ. International Centre for Trade and Sustainable Development, *Climate Change, Technology Transfer and Intellectual Property Rights*, August 2008, pp. 2-5.



Έτσι, με βάση αυτές τις παραμέτρους, δημιουργήθηκαν τρεις διαφορετικοί συνασπισμοί κρατών στα πλαίσια της Ομάδας των 77. Μιλάμε για την ομάδα των ισχυρών βιομηχανικών χωρών του αναπτυσσόμενου Νότου, την ομάδα των κρατών του OPEC, όπου ηγετική θέση έχει η Σαουδική Αραβία και την ομάδα των Μικρών Νησιωτικών Αναπτυσσόμενων Κρατών (AOSIS).

### **7.2.1 Η Ομάδα των ισχυρών αναπτυσσόμενων κρατών**

Η Ομάδα των ισχυρών αναπτυσσόμενων κρατών αποτελείται από τις ισχυρές αναπτυσσόμενες χώρες, που παρουσιάζουν ταχείς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, όπως η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία. Βασική θέση της ομάδας αυτής είναι η προώθηση του δικαιώματος στην ανάπτυξη, και συγκεκριμένα η άρνηση να θυσιάσουν την οικονομική τους ανάπτυξη στο βωμό της περιβαλλοντικής προστασίας, αφού όπως υποστηρίζουν, το μοντέλο ανάπτυξης του αναπτυσσόμενου Βορρά ευθύνεται για την κλιματική αλλαγή. Επιπλέον, τα κράτη αυτά περιχαράκωνονται από το χαρακτηρισμό τους ως αναπτυσσόμενα κράτη, ώστε να μη χρειαστεί να αναλάβουν καμία ποσοτική δέσμευση, αφού κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται από το υπάρχον συμβατικό πλαίσιο. Ωστόσο, η συμμετοχή τους στην επιδείνωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αμελητέα, αφού η Κίνα, η οποία αποτελεί άτυπα και την ηγέτιδα δύναμη της ομάδας αυτής κοντεύει να ξεπεράσει σε εκπομπές και τις ΗΠΑ, όπως φαίνεται και από τον παρακάτω πίνακα:

**ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Συνολικές Εκπομπές κατά το διάστημα 1990-2000.**

<b>Χώρα</b>	<b>Τόνοι σε Διοξείδιο του Άνθρακα (1990)</b>	<b>Ποσοστό στην Παγκόσμια Κατανομή (1990)</b>	<b>Τόνοι σε Διοξείδιο του Άνθρακα (2000)</b>	<b>Ποσοστό στην Παγκόσμια Κατανομή (2000)</b>
<b>ΗΠΑ</b>	<b>5,630.00</b>	<b>14.62 %</b>	<b>6,525.20</b>	<b>15.81%</b>
<b>Κίνα</b>	<b>3,973.50</b>	<b>10.32 %</b>	<b>4,890.40</b>	<b>11.85%</b>
<b>Ινδονησία</b>	<b>2,498.80</b>	<b>6.49 %</b>	<b>3,065.60</b>	<b>7.43%</b>
<b>Βραζιλία</b>	<b>2,641.80</b>	<b>6.86 %</b>	<b>2,223.20</b>	<b>5.39%</b>
<b>Ρωσία</b>	<b>2,916.00</b>	<b>7.57 %</b>	<b>1,969.40</b>	<b>4.77%</b>
<b>Ινδία</b>	<b>1,305.00</b>	<b>3.39 %</b>	<b>1,843.80</b>	<b>4.47%</b>

ΠΗΓΗ: Woo, W., T., Song, L., (eds), *China's Dilemma, Economic Growth, the Environment and Climate Change*, Australian National University, Australia 2008, p.18.

Η ανάγκη για συνεχή και γρήγορη οικονομική ανάπτυξη επηρεάζει ουσιαστικά τις θέσεις της Κίνας.<sup>251</sup> Η οικονομική ανάπτυξη είναι ο μόνος τρόπος να πραγματοποιηθεί το όνειρο του κράτους για την απόκτηση πλούτου και τη διατήρηση της εσωτερικής σταθερότητας του καθεστώτος. Η έννοια «της βιώσιμης ανάπτυξης» εισήχθη για πρώτη φορά στο κρατικό λεξιλόγιο το 2003, όταν ανέλαβε την εξουσία, η νέα γενεά ηγετών, υπό τον Hu Jintao στην εξουσία και αποτελεί πυρήνα της εθνικής στρατηγικής της Κίνας. Κατά συνέπεια, η οικονομική ανάπτυξη παραμένει ο σημαντικότερος εθνικός στόχος, και αυτό αναγκάζει την Κίνα να διστάζει να αναλάβει οποιαδήποτε δεσμευτική υποχρέωση για μείωση των εκπομπών.

Παράλληλα, η ενεργειακή έλλειψη και η περιβαλλοντική πίεση συμπίπτουν με τις προσπάθειες μείωσης των εκπομπών. Ένα σημαντικό σημείο είναι, ότι η γρήγορη ανάπτυξη της Κίνας απαιτεί έναν αυξανόμενο ανεφοδιασμό της ενέργειας και προκαλεί σοβαρή ρύπανση. Η Κίνα στηρίζεται στον άνθρακα για το 70% των ενεργειακών αναγκών της, κάτι, που έχει ως επακόλουθο την πρόκληση ρύπανσης λόγω της χρήσης του άνθρακα. Επίσης, η εξάρτησή της από την εισαγωγή ξένου πετρελαίου την υποβάλλει μια πολύ εύθραυστη και αμφισβητούμενη θέση, όσον αφορά στην ενεργειακή ασφάλεια και τη διεθνή πολιτική. Αυτό το ενεργειακό ζήτημα ασφαλείας προκάλεσε την ανησυχία του προηγούμενου Προέδρου Jiang Zemin. Έτσι, προέβη στη δημοσίευση ενός άρθρου 15 σελίδων, όπου εξέφρασε την ανησυχία του και το όραμά του σχετικά με το μέλλον της ενεργειακής ασφαλείας της Κίνας και τόνισε την ανάγκη για βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ως βασικούς τρόπους, για να εξεταστούν οι μελλοντικές ενεργειακές προκλήσεις της Κίνας. Η Κίνα έχει θέσει δύο στόχους ως τμήμα της ενεργειακής στρατηγικής της, η οποία

<sup>251</sup> Αν και η Κίνα διαθέτει το τρίτο μεγαλύτερο ΑΕΠ παγκόσμια, λόγω της εξαιρετικά γρήγορης οικονομικής της ανάπτυξης, λόγω των μεταρρυθμίσεων του 1978, εξαιτίας του μεγάλου πληθυσμού της, που κυμαίνεται στα 1.3 δισεκατομμύρια, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της είναι ακόμα αρκετά χαμηλό. Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη μελέτη Παγκόσμιας Τράπεζας, η Κίνα έχει ένα ουσιαστικά υψηλότερο ποσοστό φτώχειας σε σχέση με το παρελθόν. Περίπου 10-15% του πληθυσμού ζουν σε συνθήκες φτώχειας. Βλ. Wang, B., *Understanding China's Climate Change Policy : From Both International and Domestic Perspectives*, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [www.cuny.edu/aacs/2008conference/2008paper/BoWang.doc](http://www.cuny.edu/aacs/2008conference/2008paper/BoWang.doc), (προσπελάστηκε στις 10/9/2010).

θα μπορούσε να έχει σημαντικό αντίκτυπο στη μείωση των εκπομπών: 1) Να βελτιώσει τη ενεργειακή αποδοτικότητα της οικονομίας της κατά 20% μεταξύ 2005 και 2010 και 2) Να αυξήσει τις ανανεώσιμες πηγές ως μερίδιο του ενεργειακού μίγματος κατά 10 % μέχρι το 2010 και κατά 16% μέχρι το 2020. Αυτοί οι γενικοί στόχοι υποστηρίζονται από λεπτομερείς πολιτικές σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένου ενός νόμου για την ανανεώσιμη ενέργεια, επένδυση στον τομέα των δημόσιων μεταφορών, φορολογικά μέτρα για να ενθαρρυνθεί η χρήση μικρών αυτοκινήτων και λεπτομερών στόχων ενεργειακής αποδοτικότητας για τις 1000 μεγαλύτερες κατασκευαστικές βιομηχανίες.

Από την αρχή των διαπραγματεύσεων για την κλιματική αλλαγή στα πλαίσια της UNFCCC το 1991 ως τη Διάσκεψη του Μπαλί στο τέλος του 2007, η κινεζική κυβέρνηση έχει εμμείνει με συνέπεια στις ακόλουθες θέσεις:

- Η Κίνα υποστηρίζει, ότι θα συμμετάσχει ενεργά στη διεθνή συνεργασία για την περιστολή της κλιματικής αλλαγής και θα τηρήσει τις υποχρεώσεις της.
- Η UNFCCC θα πρέπει να αποτελεί το βασικό πλαίσιο συνεργασίας για την κλιματική αλλαγή.
- Οι αναπτυγμένες χώρες θα πρέπει να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στη μείωση αερίων του θερμοκηπίου, καθώς είναι ιστορικά υπεύθυνες για την επιδείνωση της κλιματικής αλλαγής.
- Οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν θα πρέπει να λάβουν δεσμευτικούς στόχους για τη μείωση των εκπομπών.
- Οι κατά κεφαλήν εκπομπές θα πρέπει να αποτελούν τη βάση, στην οποία θα τεθούν οι στόχοι για τη μείωση των εκπομπών.
- Οι αναπτυγμένες χώρες αποτελούν τους βασικούς εισφέροντες στην επιδείνωση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής, ενώ απολαμβάνουν τη μέγιστη οικονομική δύναμη, έτσι έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν οικονομική και τεχνική υποστήριξη στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Τα κεντρικά σημεία της διαπραγματευτικής θέσης της Κίνας παρέμειναν αμετάβλητα, εντούτοις, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων του Μπαλί, η Κίνα φάνηκε περισσότερο διαλλακτική. Ενώ, αρχικά είχε αρνηθεί να συμμετέχει σε οποιοδήποτε διαπραγματεύσεις, οι οποίες θα είχαν ως αποτέλεσμα την ανάληψη συγκεκριμένων δεσμεύσεων από τις αναπτυσσόμενες χώρες για τη μείωση των εκπομπών, το 2007 υποστήριξε το Σχέδιο Δράσης του Μπαλί, το

οποίο προέβλεπε<sup>252</sup> την προώθηση εθνικά κατάλληλων ενεργειών μετριασμού των εκπομπών από τις αναπτυσσόμενες χώρες στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, που υποστηρίζεται και πραγματοποιείται μέσω της τεχνολογίας, της χρηματοδότησης και της δημιουργίας υποδομών, κατά τρόπο μετρήσιμο, καταγεγραμμένο και επαληθεύσιμο.

Η Κίνα έχει αποδώσει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στις ενέργειες μείωσης και μετριασμού της κλιματικής αλλαγής, όπως καταδεικνύεται από τις εσωτερικές θεσμικές αλλαγές μετά από τις διεθνείς διαπραγματεύσεις. Προς το τέλος της δεκαετίας του '80, δημιουργήθηκε μια Εθνική Ομάδα Συντονισμού για την Κλιματική Αλλαγή (Climate Change Coordination Group) με σκοπό την προετοιμασία για τις διεθνείς διαπραγματεύσεις της UNFCCC και επικεφαλής την Κρατική Μετεωρολογική Διοίκηση<sup>253</sup>. Από το γεγονός αυτό προκύπτει, ότι η κλιματική αλλαγή αντιμετωπίστηκε περισσότερο ως επιστημονικό ζήτημα παρά ως πολιτικό. Το 1998, αυτή η ευθύνη μεταβιβάστηκε στην Επιτροπή Κρατικής Ανάπτυξης και Προγραμματισμού, (State Development and Planning Commission), η οποία μετονομάστηκε σε Επιτροπή Εθνικής Ανάπτυξης και Μεταρρύθμισης (National Development and Reform Commission [NDRC]), το Μάρτιο του 2003. Επειδή, η NDRC διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτικής της Κίνας, κατέστη εμφανές, ότι η κλιματική αλλαγή είχε μετατοπιστεί από ένα αμιγώς επιστημονικό ζήτημα σε ένα καίριο αναπτυξιακό πρόβλημα, καθώς και ζήτημα εξωτερικής πολιτικής<sup>254</sup>. Βασικός σκοπός της NDRC είναι η ανάπτυξη εθνικών οικονομικών στρατηγικών και μακροπρόθεσμων οικονομικών σχεδίων. Η NDRC είναι, επίσης, αρμόδια για τη διαμόρφωση της ενεργειακής πολιτικής της Κίνας, επομένως, μπορεί καλύτερα να συντονίσει την κλιματική και την ενεργειακή πολιτική. Αρχικά, η στάση της Εθνικής Επιτροπής ήταν ιδιαίτερα επιφυλακτική απέναντι στα επιστημονικά δεδομένα σχετικά με τα αίτια και τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, με αποτέλεσμα να αντιτίθεται

---

<sup>252</sup>Βλ. Bali Action Plan, 1(b)(ii), [http://unfccc.int/files/meetings/cop\\_13/application/pdf/cp\\_bali\\_action.pdf](http://unfccc.int/files/meetings/cop_13/application/pdf/cp_bali_action.pdf), (προσπελάστηκε στις 10/9/2010).

<sup>253</sup> Τα άλλα μέλη της ομάδας απαρτιζόνταν από την Κρατική Επιτροπή Επιστήμης και Τεχνολογίας (State Science and Technology Commission), την Εθνική Υπηρεσία Προστασίας Περιβάλλοντος (National Environmental Protection Agency) και το Υπουργείο Εξωτερικών Υποθέσεων. Βλ. Lewis, J., China's Strategic Priorities in International Climate Change Negotiations, *The Washington Quarterly*, op. cit., p. 158.

<sup>254</sup> Βλ. Heggelund, G., Kasa, D., Gullberg, A., The Group of 77 in the International Climate Negotiations: Recent Developments and Future Directions, *International Environmental Agreements*, op. cit., pp.118-122.

στην υιοθέτηση δεσμεύσεων (π.χ. μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου), οι οποίες θα επιδρούσαν αρνητικά στους ρυθμούς της οικονομικής ανάπτυξης. Σήμερα η NDRC αποδέχεται τις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, καθώς και την τρωτότητα της χώρας, χωρίς όμως να αποδέχεται την υιοθέτηση δεσμεύσεων μείωσης των εκπομπών για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Η θεσμική διάρθρωση της Εθνικής Επιτροπής αποδεικνύει πως τα ζητήματα κλιματικής πολιτικής αντιμετωπίζονται υπό το πρίσμα της οικονομικής και ενεργειακής πολιτικής, καθώς οι δύο τελευταίοι τομείς σχετίζονται με τις εθνικές αναπτυξιακές προτεραιότητες της χώρας.

Παρ' όλα αυτά, οι πρώτες επίσημες κυβερνητικές κινήσεις ξεκίνησαν το 2006, με τη δημοσίευση της πρώτης Έκθεσης Αξιολόγησης για την Κλιματική Αλλαγή (National Assessment Report on Climate Change)<sup>255</sup> στην οποία και εκφράζονται, με βάση τα επιστημονικά δεδομένα, οι εθνικές ανησυχίες για τις δυσμενείς επιπτώσεις τις παγκόσμιας υπερθέρμανσης στη χώρα. Η Έκθεση προετοιμάστηκε από 20 κυβερνητικές υπηρεσίες και ολοκληρώθηκε σε διάστημα 4 ετών. Συνοψίζει τα επιτεύγματα της επιστημονικής έρευνας της Κίνας σε σχέση με την κλιματική αλλαγή και παρέχει μια επιστημονική βάση για τους ιθύνοντες της κυβέρνησης στην καθιέρωση μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής ανάπτυξης και συμμετοχής στις διεθνείς δραστηριότητες για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Επίσης, παρουσιάζει μελλοντικά σενάρια για την ασφάλεια των τροφίμων, του εδάφους και του νερού και προβαίνει σε συστάσεις για τη λήψη αναγκαίων μέτρων προσαρμογής.

Τον Ιούνιο του 2007, το Συμβούλιο του Κράτους της Κίνας δημοσίευσε το Εθνικό Πρόγραμμα για την Κλιματική Αλλαγή. Το Πρόγραμμα αποτελεί το Σχέδιο Δράσης της Κίνας για την κλιματική αλλαγή και παρέχει μια περιεκτική σύνθεση των πολιτικών, που η Κίνα έχει θέσει σε ισχύ, προκειμένου να καταφέρει να συγκρατήσει την αύξηση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και να βοηθήσει τη χώρα να προσαρμοστεί στις επιδράσεις της κλιματικής αλλαγής. Η πλειοψηφία των πολιτικών εντοπίζονται σε μέτρα και προγράμματα, που εφαρμόζονται κυρίως στους τομείς της οικονομίας και της ενέργειας, οι οποίοι έχουν άμεση επίδραση στη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Πολλές από αυτές τις πολιτικές έχουν θεσπιστεί, για να βοηθήσουν τη χώρα να πετύχει ευρύτερες οικονομικές

---

<sup>255</sup>Βλ. <http://www.climatechange.cn/qikan/manage/wenzhang/01.pdf>, (προσπελάστηκε στις 12/9/2010).

στρατηγικές ανάπτυξης και, ταυτόχρονα, εάν εφαρμόζονται αποτελεσματικά, θα χρησιμεύσουν ως μέσα μετριασμού των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου της Κίνας. Οι τρεις βασικές περιοχές λήψης μέτρων είναι η ενεργειακή αποδοτικότητα, η ανανεώσιμη ενέργεια και η βιομηχανική πολιτική. Το Πρόγραμμα Δράσης της Κίνας καθίσταται, επίσης, ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς για πρώτη φορά θέτονται συγκεκριμένοι στόχοι για τη μείωση των εκπομπών.

Πέρα από τα μέτρα αυτά η Κίνα δε φαίνεται διατεθειμένη να τροποποιήσει τη στάση της, όπως φάνηκε και από την πρόσφατη Συνδιάσκεψη στην Κοπεγχάγη, αφού ουσιαστικά δε λειτούργησε ως μέλος της Ομάδας των 77, αλλά ως μέλος μίας μικρότερης ομάδας, της BASIC, σε συνεργασία με άλλες ισχυρές αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Ινδία, η Βραζιλία και η Νότια Αφρική, οι οποίες ακολουθούν παρόμοια πολιτική.

Η Ινδία μπορεί να χαρακτηριστεί ως η πιο επιθετική από τα κράτη αυτά, αφού απείλησε να αποχωρήσει από το συνασπισμό της Ομάδας των 77, καθώς θεωρεί, ότι δεν προωθούνται τα συμφέροντά της επαρκώς, δίνοντας έμφαση στο ρόλο της στα πλαίσια των G-20. Ωστόσο ακόμα δεν έχει προβεί σε καμία τέτοια ενέργεια. Η άρνηση της Ινδίας να αναλάβει συγκεκριμένες δεσμεύσεις έγινε φανερό ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της Συνδιάσκεψης του Μπαλί. Μεταξύ των θεμάτων, που προωθήθηκαν προς συζήτηση από τις αναπτυγμένες χώρες ήταν η αύξηση των υποχρεώσεων ή των συνεισφορών των αναπτυσσόμενων χωρών στη λήψη μέτρων για την κλιματική αλλαγή. Βασικό σημείο αυτής της στρατηγικής αποτελούσε η αποδοχή εθελοντικής συνεισφοράς από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Η ιδέα αυτή στηρίχθηκε σε μία πρόταση της Ρωσίας, και προωθούσε την τροποποίηση του Πρωτοκόλλου του Κιότο, ώστε να περιλάβει εθελοντικές δεσμεύσεις από τα Συμβαλλόμενα Μέρη, που δεν περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι. Στην ιδέα αυτή αντιτάχθηκαν πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, ιδιαίτερα η Ινδία και η Σαουδική Αραβία, ωστόσο υποστηρίχθηκε θερμά από πολλές αναπτυγμένες χώρες, που την είδαν ως όχημα, για να αναγκάσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες να αναλάβουν δεσμευτικές υποχρεώσεις σε σχέση με το μετριασμό των εκπομπών. Πέρα από τις αντιδράσεις αυτές, οι δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ινδία ανάγκασαν την κυβέρνηση να στρέψει την προσοχή της στην εξεύρεση λύσεων για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Στις 30 Ιουνίου 2008, ο πρωθυπουργός Manmohan Singh δημοσιοποίησε το πρώτο Εθνικό Σχέδιο Δράσης της Ινδίας για την κλιματική

αλλαγή (NAPCC)<sup>256</sup>, περιγράφοντας τις υπάρχουσες και μελλοντικές πολιτικές και τα προγράμματα για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Το Σχέδιο προάγει οκτώ «εθνικές αποστολές»<sup>257</sup>, που θα πρέπει να πραγματοποιηθούν ως το 2017, υπογραμμίζοντας ως υψηλότερη προτεραιότητα, τη διατήρησης των υψηλών ποσοστών οικονομικής ανάπτυξης για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου σε συνδυασμό με την προώθηση αναπτυξιακών στόχων και την αποτελεσματική αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Ωστόσο, η Ινδία δεν φαίνεται διατεθειμένη να αναλάβει συγκεκριμένες δεσμεύσεις, καθώς προτάσσει κυρίως την υποχρέωση των αναπτυσσόμενων χωρών να αναλάβουν τις ευθύνες, που τους αναλογούν σε σχέση με το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής. Βασική προτεραιότητα για τη

<sup>256</sup> Βλ. <http://www.energymanagertraining.com/NAPCC/main.htm>, (προσπελάστηκε στις 12/9/2010).

<sup>257</sup> Οι 8 αποστολές, που προβλέπονται από το Σχέδιο Δράσεις είναι οι ακόλουθες: (1) **Η Εθνική ηλιακή αποστολή:** Το NAPCC στοχεύει στην προώθηση της ανάπτυξης και της χρήσης της ηλιακής ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Το Σχέδιο προβλέπει να τεθούν συγκεκριμένοι στόχοι για τη χρήση ηλιακών θερμικών τεχνολογιών στις αστικές περιοχές, τη βιομηχανία και τις εμπορικές εγκαταστάσεις. Επιπλέον, προωθεί την ανάπτυξη της αυξανόμενης παραγωγής φωτοβολταϊκών των 1000 MW/χρόνο. Άλλοι στόχοι περιλαμβάνουν την καθιέρωση ενός ηλιακού ερευνητικού κέντρου, την αυξανόμενη διεθνή συνεργασία για την ανάπτυξη της κατάλληλης τεχνολογίας, την ενίσχυση της εσωτερικής ικανότητας κατασκευής, την αυξανόμενη κυβερνητική χρηματοδότηση και τη διεθνή υποστήριξη. (2) **Η Εθνική αποστολή για την ενισχυμένη ενεργειακή αποδοτικότητα:** Οι τρέχουσες πρωτοβουλίες αναμένεται να προάγουν την αποταμίευση 10.000 MW μέχρι το 2012. Το Σχέδιο στηρίζεται στο νόμο του 2001 για διατήρηση της ενέργειας και προτείνει την εφαρμογή μέτρων μείωσης της ενεργειακής κατανάλωσης σε βιομηχανίες, που καταναλώνουν μεγάλα ποσοστά ενέργειας και την παροχή κινητήρων, όπως μειωμένη φορολογία σε ενεργειακά αποδοτικές εφαρμογές. (3) **Η Εθνική αποστολή για το βιώσιμο βιότοπο:** Η ενεργειακή αποδοτικότητα αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του αστικού προγραμματισμού. Για να προωθήσει τη ενεργειακή αποδοτικότητα ως τον πυρήνα του αστικού προγραμματισμού, το Σχέδιο απαιτεί την επέκταση του υπάρχοντος οικοδομικού συντελεστή για τη διατήρηση της ενέργειας (Energy Conservation Building Code), μεγαλύτερη έμφαση στην αστική διαχείριση αποβλήτων και την ανακύκλωση και την ενίσχυση της επιβολής των προτύπων οικονομίας καυσίμων και τη χρήση μέτρων τιμολόγησης για να ενθαρρυνθεί η αγορά αποδοτικών οχημάτων. Τέλος, σημαντική κρίνεται και η χρήση των δημοσίων μέτρων μεταφοράς. (4) **Η Εθνική αποστολή για το νερό:** Το Σχέδιο θέτει ως στόχο τη βελτίωση του 20% στην αποδοτικότητα χρήσης των υδάτινων πόρων μέσω της διατίμησης και άλλων μέτρων. (5) **Εθνική αποστολή για τη στήριξη του οικοσυστήματος των Ιμαλαΐων:** Το Σχέδιο στοχεύει στη συντήρηση της βιοποικιλότητας, της δασικής κάλυψης και της οικολογικής προστασίας της περιοχής των Ιμαλαΐων, όπου οι παγετώνες, που αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή παροχής νερού της Ινδίας αναμένεται να υποχωρήσουν ως αποτέλεσμα της παγκόσμιας αύξησης της θερμοκρασίας λόγω του φαινομένου του θερμοκηπίου. (6) **Η Εθνική αποστολή για μια «πράσινη Ινδία»:** Βασικό στόχο αποτελεί η αναδάσωση 6 εκατομμυρίων εκταρίων των υποβιβασμένων δασικών εδαφών και η επέκταση δασικής κάλυψης από 23% σε 33% του εδάφους της Ινδίας. (7) **Η Εθνική αποστολή για τη βιώσιμη γεωργία:** Το Σχέδιο προωθεί την υποστήριξη της προσαρμογής στη γεωργία μέσω της ανάπτυξης συγκομιδών, που είναι ελαστικές στο κλίμα, την επέκταση μηχανισμών καιρικής ασφάλειας και άλλες γεωργικές πρακτικές. (8) **Η Εθνική αποστολή για τη στρατηγική γνώση για την κλιματική αλλαγή:** Μέσω της καλύτερης κατανόησης της επιστήμης, των επιδράσεων και των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής, το Σχέδιο προβλέπει τη δημιουργία ενός νέου ερευνητικού Ταμείου επιστήμης του κλίματος, και μια αυξανόμενη διεθνή συνεργασία. Ενθαρρύνει επίσης τις πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα για την ανάπτυξη προσαρμογής και μετριασμού των εκπομπών. Πέρα από τις 8 περιοχές δράσης, το Σχέδιο προωθεί και μια σειρά άλλων πρωτοβουλιών σε σχέση με τους τομείς της ηλεκτρικής παραγωγής, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της ενεργειακής αποδοτικότητας. Βλ. Ibid.

χώρα αποτελεί η οικονομική ανάπτυξη και η αντιμετώπιση σοβαρών προβλημάτων, όπως η καταπολέμηση της φτώχειας.

Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι η πάλη ενάντια στην ανάληψη ποσοτικοποιημένων δεσμεύσεων στα πλαίσια μιας νέας Συμφωνίας, που θα αντικαταστήσει το Πρωτόκολλο του Κιότο το 2012, μέσω της Ομάδας των 77, η οποία τυπικά αποτελεί ακόμα τη φωνή του αναπτυσσόμενου Νότου, αλλά και η αυξανόμενη άσκηση της παγκόσμιας επιρροής τους μέσω της συμμετοχής τους σε άλλες διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες<sup>258</sup>, που συνδέουν την ενέργεια με το κλίμα, αποτελεί την επιλεγμένη ομορτωτιστική στρατηγική των ισχυρών αναπτυσσόμενων χωρών για το παρόν διάστημα. Τα ισχυρά αναπτυσσόμενα κράτη, ωστόσο, έχουν και εκείνα μερίδιο ευθύνης σε σχέση με την κλιματική αλλαγή και για το λόγο αυτό θα πρέπει να αποδεχτούν την ανάληψη συγκεκριμένων δεσμεύσεων, προκειμένου να υπάρξει μια αποτελεσματική συμφωνία, η οποία θα αντικαταστήσει το Πρωτόκολλο του Κιότο. Αν τα κράτη αυτά δεν δεσμευτούν, οι αναπτυσσόμενες χώρες θα συνεχίσουν να εγείρουν αντιδράσεις με αποτέλεσμα για μια ακόμα φορά στην επερχόμενη Συνδιάσκεψη στο Μεξικό, οι διαπραγματεύσεις να αποβούν άκαρπες και να καταλήξουν σε αποτυχία.

---

<sup>258</sup> Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η συνεργασία ανάμεσα σε Κίνα και ΕΕ, αλλά και ανέμεσα σε ΕΕ και Ινδία όχι μόνο υπό μορφή διαλόγου, αλλά και υπό μορφή παροχής οικονομικής βοήθειας, κοινών προγραμμάτων έρευνας και ανάπτυξης. Μεταξύ αυτών, τα δύο σημαντικότερα έργα είναι τα Επαρχιακά Προγράμματα για την κλιματική Αλλαγή και η Πρωτοβουλία China-UK Near Zero Emissions Coal (NZEC). Τα Επαρχιακά Προγράμματα θα προσδώσουν ένα τοπικό χαρακτήρα στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, ενώ η NZEC βασίστηκε στη συμφωνία Κίνα-ΕΕ, που υπεγράφη στη Σύνοδο Κορυφής Κίνα-ΕΕ υπό τη βρετανική προεδρία το Σεπτέμβριο του 2005, ως τμήμα της συνεργασίας Κίνα-ΕΕ για την κλιματική αλλαγή. Παράλληλα, από το 2004 η Ινδία στα πλαίσια της συνεργασίας της με την ΕΕ και συγκεκριμένα το Κοινό Σχέδιο Δράσης (Joint Action Plan), συμφώνησε στην προώθηση μιας πρωτοβουλίας για την Καθαρή Ανάπτυξη, που συνάδει με τις αρχές της UNFCCC πέρα από το 2012. Η Ινδία και η ΕΕ συμφωνούν, ότι απαιτείται επείγουσα δράση από όλες τις χώρες για την αντιμετώπιση του ζητήματος της κλιματικής αλλαγής βάσει της δικαιοσύνης και σύμφωνα με την κοινή αλλά διαφοροποιημένη ευθύνη και τις αντίστοιχες δυνατότητες του κάθε κράτους. Επιπλέον, η Ινδία και η ΕΕ ωθούν τους συμμετέχοντες στο Πρωτόκολλο του Κιότο να επιτύχουν τους στόχους, από τους οποίους δεσμεύονται. Τέλος, δεσμεύονται περαιτέρω να συνεργαστούν στενά στις μελλοντικές παγκόσμιες διαπραγματεύσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής σύμφωνα με τις αρχές της UNFCCC πέρα από το 2012. Συνεπώς, η Ινδία και η ΕΕ συμφωνούν να προωθήσουν μια κοινή πρωτοβουλία για την Καθαρή Ανάπτυξη και την κλιματική αλλαγή. Βλ. [ec.europa.eu/.../india/sum09\\_08/joint\\_action\\_plan\\_2008\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/.../india/sum09_08/joint_action_plan_2008_en.pdf) και <http://www.nzec.info/en/what-is-nzec/>, (προσπελάστηκε στις 13/9/2010).



## 7.2.2 Η Ομάδα των κρατών του OPEC

Η Ομάδα των κρατών του OPEC διαδραμάτισε είναι πολύ ενεργό ρόλο στις διαπραγματεύσεις για το κλίμα από την αρχή. Η ομάδα αυτή κατέδειξε τη δύναμή της ήδη από την COP 1 στο Βερολίνο το 1995<sup>259</sup>, όταν η πλειοψηφία των κρατών-μελών της Ομάδας των 77 υποστήριξε τις μειώσεις εκπομπών από τις αναπτυγμένες χώρες. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων, εντούτοις, παρέλυσε για μια στιγμή από την ομάδα αυτή, λόγω της εξάρτησης της οικονομίας τους από την εξαγωγή πετρελαίου. Ωστόσο, μια σημαντική νίκη της ομάδας αυτής αποτελεί το άρθρο 4.8 της UNFCCC, όπου περιλαμβάνεται ειδική πρόβλεψη για τις οικονομίες, που είναι ευάλωτες σε σχέση με την εφαρμογή των νέων μέτρων, «φωτογραφίζοντας» την ομάδα των κρατών του OPEC. Επιπλέον, η ομάδα αυτή αποτελεί σημαντικό δρόντα, στο εσωτερικό της Ομάδας των 77, κάτι που ευνοεί την άσκηση σημαντικής επιρροής κατά τις διαπραγματεύσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το διάστημα από το 1998 ως το 2004, όπου διαφορετικά κράτη της ομάδας αυτής κατείχαν την Προεδρία της Ομάδας των 77.

Στην πορεία των διαπραγματευτικών διαδικασιών, η ομάδα αυτή προσπάθησε να διευρύνει την υποστήριξή της στα πλαίσια των G-77. Στην πορεία προς το Κιότο, ανάμεσα στα αιτήματα της ομάδας αυτής υπήρχε η πρόβλεψη για ένα Ταμείο Αποζημιώσεων, σε σχέση με τα αποτελέσματα των μέτρων για την κλιματική αλλαγή στις τιμές των ορυκτών καυσίμων, κάτι που δεν έτυχε, όμως, ιδιαίτερης υποστήριξης κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων. Εντούτοις, οι προσπάθειες για την εισροή κεφαλαίων για την αντιμετώπιση της τρωτότητας σε σχέση με τις πολιτικές μετριασμού, που αντιμετώπιζαν τα κράτη αυτά, αποτέλεσαν βασική στρατηγική της ομάδας αυτής. Τα κράτη της ομάδας του OPEC αντιμετωπίζουν την τρωτότητα αυτή σε διαφορετική έκταση, κάτι που αποτελεί ακόμα ένα σοβαρό πρόβλημα στις διαπραγματεύσεις για τη νέα Συμφωνία, που θα αντικαταστήσει το Πρωτόκολλο του Κιότο μετά το 2012<sup>260</sup>. Οι συμφωνίες του Μαρακές αντιπροσώπευσαν ακόμα μία προσωρινή νίκη για την ομάδα των κρατών

<sup>259</sup> Βλ. Barnett, J., *The Worst of Friends: OPEC and G-77 in the Climate Regime*, *Global Environmental Politics*, op. cit., pp. 2-3 και Heggelund, G., Kasa, D., Gullberg, A., *The Group of 77 in the International Climate Negotiations: Recent Developments and Future Directions*, *International Environmental Agreements*, op. cit., pp.122-124.

<sup>260</sup> Το Άρθρο 3.14 του Πρωτοκόλλου του Κιότο είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση αυτή, δεδομένου ότι στοχεύει να περιορίσει τις επιδράσεις των μέτρων μετριασμού σε σχέση με το διεθνές εμπόριο αναφορικά με τις χώρες, που αναφέρονται στα Άρθρα 4.8 και 4.9 της UNFCCC.

του OPEC σε σχέση με τη διαφοροποίηση ως προς τη χρηματοδότηση. Το Special Climate Change Fund, που προοριζόταν πρώτιστα για τη χρηματοδότηση μέτρων προσαρμογής στις αναπτυσσόμενες χώρες, αποτελούσε σημαντικό εμπόδιο, για πολλά έτη λόγω της επιμονής της ομάδας αυτής, ότι θα έπρεπε, παράλληλα, να χρηματοδοτεί δραστηριότητες διαφοροποίησης μεταξύ των εξαγωγέων πετρελαίου.<sup>261</sup> Παρά το γεγονός της ύπαρξης διαφοροποιήσεων σε για αυτό το ζήτημα ανάμεσα στα μέλη του συνασπισμού, το Ιράν το θεώρησε ως σημαντική ευκαιρία, ενώ σύμφωνα με τον Dessai<sup>262</sup>, η Σαουδική Αραβία, χρησιμοποίησε το ζήτημα αυτό ως μέσο επιβράδυνσης των διαπραγματεύσεων γενικά. Ο Dessai αναφέρει σημαντικά παραδείγματα στρατηγικών δολιοφθοράς από την πλευρά της Σαουδικής Αραβίας κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, συμπεριλαμβανομένης της κατάχρησης της Ομάδας των 77 ως προκάλυμμα για τις παρεμποδιστικές της θέσεις.

Μια σημαντική πτυχή των θέσεων της ομάδας των κρατών του OPEC είναι η στενή της σχέση με τη βιομηχανία πετρελαίου, καθώς φαίνονται να υπάρχουν ισχυρές διασυνδέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων πετρελαίου των κρατών του συνασπισμού και των αμερικανικών επιχειρήσεων, αλλά και με την ίδια την αμερικανική κυβέρνηση. Κατ' επέκταση οι αυστηρές δεσμεύσεις από την πλευρά των κρατών του αναπτυσσόμενου Βορρά, θα μπορούσε είχε σημαντικές επιπτώσεις για τα κράτη της ομάδας αυτής, γι' αυτό και στις περισσότερες περιπτώσεις ευθυγραμμίστηκαν με τις θέσεις των ΗΠΑ και όχι με αυτές της Ομάδας των 77, παρά το γεγονός, ότι πρόκειται για αναπτυσσόμενες χώρες. Τα κράτη αυτά προτάσσουν ξεκάθαρα το δικαίωμα στην οικονομική ανάπτυξη και γι' αυτό το λόγο αντιδρούν στις προτάσεις για τη λήψη μέτρων μετριασμού των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Η ομάδα των κρατών του OPEC, με ηγέτιδα χώρα τη Σαουδική Αραβία είναι αρκετά ικανή στο να ασκεί ουσιαστική επιρροή στις φτωχότερες ΕΑΧ, όπως και να εκμεταλλεύεται την επιρροή της στην Ομάδα των 77 προς όφελος της. Κατά συνέπεια, η ομάδα αυτή, εκμεταλλεύεται τους οικονομικούς της πόρους, ώστε να βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση, επηρεάζοντας ουσιαστικά τη συνοχή της

---

<sup>261</sup> Βλ. "Whither adaptation funding", Hotspot-Newsletter of Climate Action Group, Issue 35, 2004, p.1.

<sup>262</sup> Βλ. Dessai, S., *An analysis of OPEC as a G77 member at the UNFCCC*, Report for WWF, 2004, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα [http://wwf.panda.org/downloads/climate\\_change/opcefullreportpublic.pdf](http://wwf.panda.org/downloads/climate_change/opcefullreportpublic.pdf), pp. 15-23., (προσπελάστηκε στις 13/9/2010).

Ομάδας των 77 στις διαπραγματεύσεις, χρηματοδοτώντας τις αντιπροσωπείες των EAX, που δεν θα είχαν διαφορετικά τη δυνατότητα να παραστούν στις διαπραγματεύσεις.

### **7.2.3 Η Ομάδα των Μικρών Νησιωτικών Αναπτυσσόμενων Κρατών (AOSIS)**

Μια άλλη εξαιρετικά ευπαθής ομάδα, με σημαντική δράση στα πλαίσια της Ομάδας των 77 είναι η AOSIS, η οποία αποτελείται από 43 κράτη. Τα περισσότερα από τα κράτη-μέλη της ομάδας αυτής χαρακτηρίζονται από το χαμηλό ΑΕΠ και τις περιορισμένες κατά κεφαλήν εκπομπές. Ο συνασπισμός αυτός διαπραγματεύεται εξ' ονόματος των μικρών αναπτυσσόμενων νησιωτικών κρατών (SIDS) στο σύστημα των ΗΕ<sup>263</sup>. Τα κράτη της ομάδας αυτής χαρακτηρίζονται ως τα πιο ευπαθή στον κόσμο, αφού απειλούνται με ολοκληρωτική εξαφάνιση λόγω της αυξανόμενης στάθμης της θάλασσας και των αυξημένων ποσοστών φτώχειας, που αντιμετωπίζουν. Η ομάδα αυτή δε διαθέτει γραμματεία, ή κανονικό προϋπολογισμό, αλλά συμμετέχει ως ανεξάρτητος δρών από το αρχικό στάδιο των διεθνών διαπραγματεύσεων για την κλιματική αλλαγή. Η AOSIS υπέβαλε μια σημαντική πρόταση ήδη από την COP 1, σύμφωνα με την οποία πρότεινε, τη μείωση των εκπομπών από συμβαλλόμενα μέρη, που συγκαταλέγονται στο Παράρτημα I, σε επίπεδο τουλάχιστον 20% κάτω από αυτό του 1990 μέχρι το 2005<sup>264</sup>. Υπογραμμίζοντας την ευθύνη των αναπτυγμένων χωρών, η AOSIS συνεχίζει να ασκεί πίεση για την ανάληψη αυστηρότερων υποχρεώσεων από την πλευρά του αναπτυγμένου Βορρά, ενώ είναι ίσως η μοναδική ομάδα, που υποστηρίζει, ότι και οι αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να λάβουν κατάλληλα μέτρα σε σχέση με το μετριασμό των εκπομπών<sup>265</sup>.

Λόγω της εξάρτησής τους από την εισροή εξωτερικών κεφαλαίων για την προσαρμογή, τα αιτήματα των κρατών αυτών θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν, αν οι ισχυρότερες από τις αναπτυσσόμενες χώρες, που συγκαταλέγονται στην Ομάδα

<sup>263</sup> Βλ. Heggelund, G., Kasa, D., Gullberg, A., *The Group of 77 in the International Climate Negotiations: Recent Developments and Future Directions*, *International Environmental Agreements*, op. cit., pp.124-125 και UNCTAD, *Is a special treatment of small island developing States possible?*, United Nations, Geneva-New York, 2004, pp. 7-8.

<sup>264</sup> Βλ. *Earth Negotiations Bulletin*, COP-1 final, Vol. 12, No 21, 1995.

<sup>265</sup> Βλ. Heggelund, G., Kasa, D., Gullberg, A., *The Group of 77 in the International Climate Negotiations: Recent Developments and Future Directions*, *International Environmental Agreements*, op. cit., p. 124.

των 77, αποδέχονταν μία περισσότερο ενεργή συμμετοχή στο καθεστώς για την κλιματική αλλαγή. Τόσο η AOSIS, όσο και κάποιες από τις EAX, έχουν εκφράσει επανειλημμένα τη δυσαρέσκεια τους σε σχέση με την ομάδα των κρατών του OPEC, η οποία χρησιμοποιεί την Ομάδα των 77 για την προώθηση των προσωπικών της επιδιώξεων, αλλά και με τις ισχυρές αναπτυσσόμενες χώρες, οι οποίες προωθούν τα δικά τους ξεχωριστά συμφέροντα τις περισσότερες φορές και εκτός του συνασπισμού της Ομάδας των 77. Οι ενέργειες αυτές, ωστόσο, έχουν αρνητικό αντίκτυπο για τα περισσότερο ευπαθή κράτη, αφού οδηγούν στην επιβράδυνση των διαπραγματεύσεων και κατ' επέκταση στην εξεύρεση λύσης, η οποία κρίνεται ως επιτακτική για τα κράτη αυτά, αφού απειλούνται με άμεση εξαφάνιση.

## **7.3 Το Συμβατικό Πλαίσιο**

### **7.3.1 Η Σύμβαση Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC)**

Το υπάρχον Συμβατικό Πλαίσιο αναφορικά με το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής αποτελεί μία σημαντική νίκη της Ομάδας των 77, αφού κατοχυρώνει το σύνολο των αιτημάτων της και νομικά, ενώ προβλέπει μόνο συμβολικές και όχι συγκεκριμένες δεσμεύσεις για τα αναπτυσσόμενα κράτη.

Η Σύμβαση Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή, αποτελεί το πρώτο διεθνές μέτρο για την αντιμετώπιση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής. Η Σύμβαση υπεγράφη από 154 χώρες και την Ευρωπαϊκή Ένωση τον Ιούνιο του 1992 στο Ρίο, κατά την διάρκεια της Συνόδου Κορυφής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη. Τέθηκε σε ισχύ στις 21 Μαρτίου του 1994 και μέχρι το 1988 είχε επικυρωθεί από περισσότερα από 170 κράτη. Η Σύμβαση δεν έθεσε νομικά δεσμευτικές υποχρεώσεις, ωστόσο δημιούργησε το πλαίσιο για περαιτέρω δράση στο μέλλον, και ίσως αυτός ήταν και ο στόχος της εποχής κατά την οποία επικρατούσαν πολλές αμφισβητήσεις για την επιστημονική στήριξη της ανάγκης υιοθέτησης μέτρων. Έθεσε τις γενικές αρχές και τη διαδικασία για τη μετέπειτα υιοθέτηση περαιτέρω δεσμεύσεων, κυρίως μέσω των τακτικών συνόδων των Κρατών Μελών τη Σύμβασης και μέσω εκτελεστικών Πρωτοκόλλων.

Σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες ήδη από το Προοίμιο η Σύμβαση πραγματοποιεί αναφορά στις ιδιαίτερες ανάγκες τους και υπογραμμίζει, ότι για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης όλες οι χώρες και ιδιαίτερα οι αναπτυσσόμενες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στους φυσικούς πόρους. Επιπλέον, τονίζει πως για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων κρατών, η ζήτηση για ενέργεια θα γίνει μεγαλύτερη κι έτσι θα πρέπει να λάβουν υπόψη τις δυνατότητες για μεγαλύτερη ενεργειακή αποδοτικότητα και για τον έλεγχο των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου γενικά, μέσω της εφαρμογής νέων τεχνολογιών με όρους που καθιστούν μια τέτοια εφαρμογή οικονομικά και κοινωνικά ευεργετική. Αυτό είναι και ένα από τα βασικά επιχειρήματα, που χρησιμοποιούν οι αναπτυσσόμενες χώρες για την ανάγκη παροχής οικονομικής και τεχνικής υποστήριξης από τις αναπτυγμένες χώρες.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες δεσμεύονται από τη Σύμβαση-Πλαίσιο μόνο σε σχέση με το άρθρο 4, όπου προβλέπεται η ενημέρωση της κοινής γνώμης σχετικά με όλες τις συνιστώσες του αντικειμένου της Σύμβασης, η διαμόρφωση ειδικών προγραμμάτων, ώστε να περιοριστούν σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο οι αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, η προαγωγή της βιώσιμης διαχείρισης για τη διεύρυνση του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ για τις καταβόθρες και τους ταμιευτήρες όλων των αερίων του θερμοκηπίου και προς την κατεύθυνση της βιομάζας, των δασών και των ωκεανών, η επεξεργασία κατάλληλα ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης και προστασίας παράκτιων ζωνών, υδάτινων πόρων, γεωργικών εκτάσεων και περιοχών της αφρικανικής ηπείρου, που πλήττονται από ξηρασία, απερήμωση και πλημμύρες και τέλος η στήριξη προγραμμάτων έρευνας. Στο ίδιο άρθρο στην παράγραφο 5, προβλέπεται η παροχή χρηματοδότησης και μεταφοράς τεχνολογίας στις αναπτυσσόμενες χώρες, ώστε να καταφέρουν να τηρήσουν τις υποχρεώσεις, που απορρέουν από τη Σύμβαση. Ωστόσο, παρά το γεγονός, ότι η εξέλιξη αυτή αποτελεί σημαντικό επίτευγμα για τις αναπτυσσόμενες χώρες στην πράξη έχει επιτευχθεί ελάχιστη πρόοδος στο συγκεκριμένο θέμα, που αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα για την αίσια κατάληξη των διαπραγματεύσεων.

Επιπλέον, η Σύμβαση Πλαίσιο θεμελίωσε την έννοια της κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης. Στο Προοίμιο της Σύμβασης αναφέρεται, ότι τα συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει να αναλάβουν δράσεις και υποχρεώσεις, «σε συνάρτηση με τις κοινές αλλά διαφοροποιημένες ευθύνες τους, αλλά και σε

συνάρτηση με τις αντίστοιχες δυνατότητες τους, καθώς και τις οικονομικές και κοινωνικές τους συνθήκες. Η θεσμοθέτηση της διαφοράς αυτής γίνεται περισσότερο διακριτή στο άρθρο 4.7, όπου οι δεσμεύσεις, που απορρέουν από τη Σύμβαση για τα αναπτυσσόμενα κράτη συνδέονται με την εκπλήρωση των υποχρεώσεων των αναπτυσσόμενων κρατών σε σχέση με την παροχή οικονομικής και τεχνολογικής στήριξης, ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο τις πιέσεις των αναπτυσσόμενων κρατών σε συνάρτηση με τα ζητήματα αυτά, αλλά και νομιμοποιώντας έμμεσα την άρνησή τους να αναλάβουν συγκεκριμένες δεσμεύσεις. Παράλληλα, η Σύμβαση Πλαίσιο δεν διευκρινίζει τον ορισμό μιας αναπτυσσόμενης χώρας<sup>266</sup>, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο προστριβές, αφού όπως αναφέρουν κάποια κράτη από την πλευρά του αναπτυσσόμενου Βορρά, οι ισχυρές αναδυόμενες δυνάμεις, όπως η Κίνα και η Ινδία δεν μπορούν να εκλαμβάνονται ως αναπτυσσόμενες χώρες, ωστόσο εκμεταλλεύονται τον τίτλο αυτό, ώστε να μην αναλάβουν οποιαδήποτε δέσμευση και για να αποκομίσουν τα οφέλη, που προβλέπονται από το υπάρχον συμβατικό πλαίσιο. Η Σύμβαση πραγματοποιεί, επίσης, μνεία και στις αναπτυξιακές ανάγκες των αναπτυσσόμενων κρατών, αναφέροντας, ότι θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν, ιδιαίτερα σε σχέση με τις οικονομικές και κοινωνικές τους παραμέτρους, αλλά και σε σχέση με την εξάλειψη της φτώχειας.

Το χάσμα ανάμεσα σε Βορρά και Νότο θεσμοθετήθηκε περαιτέρω και μέσα από την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης<sup>267</sup>. Παρά το γεγονός, ότι η έννοια αυτή είναι εφαρμόσιμη στο σύνολο των συμβαλλόμενων μερών, χρησιμοποιήθηκε περισσότερο σε σχέση με τις προοπτικές της οικονομικής μεγέθυνσης των φτωχότερων κρατών. Συγκεκριμένα, ήδη από το Προοίμιο της Σύμβασης γίνεται αναφορά στις ειδικές ανάγκες των αναπτυσσόμενων κρατών και ιδιαίτερα στην ανάγκη πρόσβασης στους φυσικούς πόρους, ώστε να καταφέρουν να επιτύχουν το στόχο μιας βιώσιμης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Στη συνέχεια στο άρθρο 3.4 κατοχυρώνεται το δικαίωμα των κρατών στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, ενώ στο άρθρο 4.4 γίνεται συγκεκριμένη αναφορά στις αναπτυσσόμενες χώρες. Έτσι ένα ακόμα σημαντικό αίτημα της Ομάδας των 77 ικανοποιήθηκε μέσω της αναγνώρισης του δικαιώματος στην ανάπτυξη.

---

<sup>266</sup> Βλ. Williams, M., *The Third World and Global Environmental Negotiations: Interests, Institutions and Ideas*, *Global Environmental Politics*, op. cit., p.62.

<sup>267</sup> Ibid.

Η διάσταση ανάμεσα σε Βορρά και Νότο θεσμοθετήθηκε και μέσα από τους ίδιους τους μηχανισμούς παροχής οικονομικής και τεχνολογικής ενίσχυσης, καθώς περιλαμβάνει μέτρα για συγκεκριμένες δεσμεύσεις από την πλευρά των αναπτυγμένων κρατών. Η σύνδεση της εκπλήρωσης των υποχρεώσεων των αναπτυσσόμενων κρατών, που απορρέουν από τη Σύμβαση με την υλοποίηση των υποχρεώσεων του αναπτυγμένου Βορρά αναφορικά με την πρόσθετη παροχή χρηματοδοτικών και τεχνολογικών πόρων, δημιούργησε ακόμα περισσότερες προστριβές ανάμεσα στους δύο συνασπισμούς. Ακόμα και οι μηχανισμοί, που δημιουργήθηκαν με σκοπό την οικονομική ενίσχυση των αναπτυσσόμενων κρατών θεωρήθηκαν ως αδιαφανείς και αναποτελεσματικοί, αφού τα αναπτυγμένα κράτη δεν κατέβαλαν εγκαίρως τα μερίδια, που τους αναλογούσαν. Μιλάμε για τη δημιουργία των τριών νέων ταμείων<sup>268</sup> πέρα από το GEF, μέσα από τα οποία θα παρέχονταν πρόσθετοι οικονομικοί πόροι προς τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Τέλος, στη Σύμβαση-Πλαίσιο πραγματοποιείται και διαχωρισμός ανάμεσα στα ίδια τα αναπτυσσόμενα κράτη, καθώς γίνεται λόγος για τις ειδικές ανάγκες της Αφρικής<sup>269</sup>, των νησιωτικών αναπτυσσόμενων κρατών<sup>270</sup> και των ΕΑΧ<sup>271</sup>, ενώ γίνεται αποδεκτό και το ειδικό καθεστώς των κρατών, που στηρίζονταν στην εξαγωγή πετρελαίου. Όπως είδαμε και παραπάνω η διαφοροποίηση αυτή σε σχέση με τα συμφέροντα των ειδικότερων ομάδων δημιουργεί σημαντικά προβλήματα στο εσωτερικό της Ομάδας των 77, αφού σε πολλές περιπτώσεις οι συλλογικές θέσεις του οργανισμού υποσκελίζονται στο βωμό των ιδιαίτερων συμφερόντων των ομάδων αυτών.

---

<sup>268</sup> Αναφερόμαστε στο Ειδικό Ταμείο για την Κλιματική Αλλαγή (Special Climate Change Fund), το οποίο είχε ως την κάλυψη του επιπρόσθετου κόστους των μέτρων προσαρμογής των αναπτυσσόμενων χωρών, στα πλαίσια της UNFCCC, το Ταμείο για τις Ελάχιστα Αναπτυσσόμενες Χώρες (Least Developed Country Fund), το οποίο είχε ως στόχο την κάλυψη του επιπρόσθετου κόστους των μέτρων προσαρμογής στις ΕΑΧ, στα πλαίσια της UNFCCC και το Ταμείο Προσαρμογής (Adaptation Fund), που είχε ως στόχο την ενίσχυση των ιδιαίτερα ευπαθών αναπτυσσόμενων κρατών, ώστε να μπορέσουν να προσαρμοστούν στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, στα πλαίσια του Πρωτοκόλλου του Κιότο. Η Συμφωνία της Κοπεγχάγης προβλέπει και τη δημιουργία ενός ακόμη ταμείου, του Πράσινου Ταμείου της Κοπεγχάγης (Copenhagen Green Fund), μέσα από το οποίο θα παρέχονταν οι απαραίτητοι οικονομικοί πόροι για την προσαρμογή. Βλ. Soroos, M., *Global Climate Change and the Futility of the Kyoto Process, Global Environmental Politics*, Vol. 1, Issue 2, 2001, pp. 1-9 και Copenhagen Accord, COP-15, 7-12 Δεκεμβρίου 2009.

<sup>269</sup> Βλ. Άρθρο 4.1.e, UNFCCC.

<sup>270</sup> Βλ. Άρθρο 4.8, UNFCCC.

<sup>271</sup> Βλ. Άρθρο 4.9, UNFCCC.

### 7.3.2 Το Πρωτόκολλο του Κιότο

Το Πρωτόκολλο του Κιότο, που υιοθετήθηκε το 1997, επέβαλε διαφοροποιημένους εθνικούς στόχους μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για τις αναπτυγμένες χώρες, στα πλαίσια ενός ποσοτικοποιημένου συλλογικού στόχου, ο οποίος καθορίστηκε στο -5% , σε σχέση με τα επίπεδα εκπομπών του 1990, και ο οποίος πρέπει να υλοποιηθεί εντός μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου δέσμευσης (2008-2012). Επίσης, ενίσχυσε ακόμα περισσότερο το χάσμα ανάμεσα σε Βορρά και Νότο, αφού δεν προέβλεπε καμία ποσοτικοποιημένη δέσμευση για τις αναπτυσσόμενες χώρες, αναγνωρίζοντας απλά, το ρόλο που θα πρέπει να διαδραματίσουν σε σχέση με τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, χωρίς ωστόσο να γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για τη λήψη αναγκαίων μέτρων. Η πρόβλεψη αυτή, προκάλεσε την ενόχληση των ΗΠΑ, που προωθούσαν την άποψη, ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να έχουν μία σημαντική συμμετοχή (meaningful participation) και να αναλάβουν ουσιαστικές δεσμεύσεις. Αυτός ήταν και ένας από τους βασικούς λόγους, που υποστήριξαν πως δεν θα αποτελέσουν Συμβαλλόμενο Μέρος του Πρωτοκόλλου αν οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν αναλάβουν νομικά δεσμευτικές υποχρεώσεις.

Ένα ακόμα σημείο προστριβών σε σχέση με το Πρωτόκολλο του Κιότο αποτέλεσε και ο Μηχανισμός Καθαρής Ανάπτυξης (CDM)<sup>272</sup>. Ο CDM είναι ένας από τους τρεις εύκαμπτους μηχανισμούς, που καθιερώθηκαν στα πλαίσια του Πρωτοκόλλου του Κιότο, και δίνει τη δυνατότητα στα κράτη, που συγκαταλέγονται στο Παράρτημα I της UNFCCC, να επενδύσουν σε προγράμματα μείωσης εκπομπής αερίων θερμοκηπίου στις αναπτυσσόμενες χώρες, ώστε να τις βοηθήσει να συμμορφωθούν με τις δεσμευτικές υποχρεώσεις τους. Οι αναπτυσσόμενες χώρες και ιδιαίτερα η Κίνα θεώρησαν αρχικά τους Μηχανισμούς Ευελιξίας ως όργανο, με το οποίο οι αναπτυγμένες χώρες θα απέφευγαν την ανάληψη των ευθυνών τους και επομένως ήταν δύσπιστες σχετικά με την εφαρμογή τους. Ωστόσο, πέρα από την αρχική της δυσπιστία, η στάση της Κίνας μεταβλήθηκε, καθώς αντιλήφθηκε, ότι η διεθνής συνεργασία για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής παρέχει την απαραίτητη οικονομική και

<sup>272</sup>Βλ. Childs Staley, B., Woodward, J., McMahon, H., *From Positions to Agreement: Technology and Finance at the UNFCCC*, World Resources Institute, Washington, December 2008, p.10.



τεχνική ενίσχυση<sup>273</sup>, η οποία αποτελεί θετικό κίνητρο για την κυβέρνηση και τις επιχειρήσεις. Ο Μηχανισμός Καθαρής Ανάπτυξης (CDM) αποτελεί την πιο χαρακτηριστική περίπτωση, που αποδεικνύει πώς οι μικρές και μεσαίου μεγέθους ενεργειακές επιχειρήσεις διάκεινται ευνοϊκά στην ανάπτυξη ανανεώσιμης και καθαρής ενέργειας με την υποστήριξη ξένων κεφαλαίων. Αν και μόνο 269 προγράμματα έχουν καταγραφεί επιτυχώς από την Εκτελεστική Επιτροπή του CDM, περισσότερα από 1551 προγράμματα βρίσκονται στη λίστα αναμονής, που εγκρίνεται από την Εθνική Επιτροπή της Κίνας<sup>274</sup>.

## **7.4 Ο δρόμος προς μια Νέα Δεσμευτική Συμφωνία**

### **7.4.1 Η Ομάδα των 77 και η Συνδιάσκεψη στο Μπαλί (COP-13)**

Μια κρίσιμη νέα φάση στη διεθνή μάχη κατά της κλιματικής αλλαγής ξεκίνησε, μετά την ολοκλήρωση της συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή στο Μπαλί τον Δεκέμβριο του 2007. Ύστερα από ανεπίσημες συζητήσεις που διήρκεσαν δύο χρόνια, οι 192 χώρες, που είχαν συνυπογράψει τη Σύμβαση-Πλαίσιο του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC) κατέληξαν σε συναίνεση για την κατάρτιση μιας νέας παγκόσμιας συμφωνίας για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Η ανάγκη για μια νέα παγκόσμια συμφωνία είναι επιτακτική. Πρωτίστως, δεν υπάρχει ακόμη καμία πρόβλεψη για το τι θα συμβεί μετά τη λήξη του Πρωτοκόλλου του Κιότο το 2012. Δεύτερον, η τελευταία έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) αποδεικνύει, ότι η υπερθέρμανση του πλανήτη είναι πολύ πιθανό να φτάσει σε επικίνδυνα επίπεδα κατά τον αιώνα που διανύουμε, εκτός εάν υπάρξει απότομη και δραστική μείωση των παγκόσμιων εκπομπών ρύπων, οι οποίες συνεχίζουν να αυξάνονται με γοργούς ρυθμούς.

Το ερώτημα του πόσο φιλόδοξη θα πρέπει να είναι η μελλοντική συμφωνία αναλύθηκε μόνο μερικώς στο Μπαλί, αφού για μια ακόμα φορά το αποτέλεσμα της Συνδιάσκεψης ήταν ένα κείμενο μη δεσμευτικού χαρακτήρα, στο οποίο δεν περιλαμβάνεται ρητή αναφορά σε ποσοτικοποιημένους στόχους μείωσης των

<sup>273</sup> Βλ. Heggelund, D., *China's Climate Change Policy: Domestic And International Developments, Asian Perspective*, Vol. 31, No. 2, 2007, pp. 155-191.

<sup>274</sup> Βλ. <http://cdm.ccchina.gov.cn/WebSite/CDM/UpFile/File1950.pdf>, (προσπελάστηκε στις 13/9/2010).

εκπομπών για τις χώρες του αναπτυσσόμενου Βορρά, παρότι αναγνωρίζει ότι «θα απαιτηθούν σημαντικές μειώσεις των εκπομπών σε παγκόσμιο επίπεδο». Κατά τη Συνδιάσκεψη στο Μπαλί, οι θέσεις της Ομάδας των 77 δεν παρουσίασαν σημαντικές αποκλίσεις σε σχέση με τους προηγούμενους κύκλους διαπραγματεύσεων, αφού για ακόμα μια φορά προώθησαν την αρχή της κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης, αλλά και προέταξαν την ανάγκη παροχής οικονομικής και τεχνολογικής ενίσχυσης, κάτι που εκλαμβάνουν ως συμβατική υποχρέωση των αναπτυσσόμενων κρατών. Πέρα από τα κοινά αιτήματα της Ομάδας των 77, για μια ακόμη φορά, δημιουργήθηκαν αποκλίσεις ανάμεσα στις ειδικότερες ομάδες του συνασπισμού. Παρά ταύτα, η διαπραγμάτευση στο Μπαλί σηματοδοτεί μια αλλαγή στη στάση της Κίνας και της Ινδίας, που εμφανίστηκαν περισσότερο διαλλακτικές να συζητήσουν την πιθανή εξεύρεση λύσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, κάτι στο οποίο συνετέλεσε πιθανά και η επιστροφή των ΗΠΑ στις διαπραγματεύσεις, χωρίς ωστόσο να υποχωρήσουν ως προς τις βασικές τους θέσεις σε μεγάλο βαθμό.

Η Ομάδα των 77 υποστήριξε την ανάγκη για μια συμφωνία στηριγμένη, όμως, στην αρχή της ευθυδικίας, τονίζοντας για μια ακόμη φορά, ότι τη βασική ευθύνη θα πρέπει να επωμιστεί ο αναπτυσσόμενος Βορράς, αφού δεν θα μπορέσει να συντελεστεί ουσιαστική πρόοδος αν δεν υπάρξουν ουσιαστικές μειώσεις εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις χώρες του Παραρτήματος Ι της Σύμβασης, οι οποίες και φέρουν την ιστορική ευθύνη για την παγκόσμια υπερθέρμανση του πλανήτη. Επιπλέον, η Ομάδα των 77 υποστήριξε την ΕΕ<sup>275</sup>, σε σχέση με την υιοθέτηση αυστηρών ποσοτικοποιημένων στόχων μείωσης των εκπομπών για τα βιομηχανικά κράτη σε ποσοστό 25-40% έως το 2020 σε σχέση με το 1990, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, οι οποίες σε καμία περίπτωση δεν θέλουν να δεσμευτούν θεσμικά, όπως συνέβη στην περίπτωση του Κιότο. Παράλληλα, τα αναπτυσσόμενα κράτη υποστήριξαν εκ νέου, ότι τα μέτρα, που θα ληφθούν για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής δεν θα πρέπει να θέσουν εμπόδια στις αναπτυξιακές προοπτικές των αναπτυσσόμενων κρατών, ενώ αναφέρθηκαν και στην ανάγκη εφαρμογής όσων προβλέπονταν από τη Σύμβαση Πλαίσιο και στην

---

<sup>275</sup> Βλ. Shamsuddoha, Md., Chowdhury, R., K., *Bali Roadmap Position Paper on January 2008, Political Economy of Bali Climate Conference: A Roadmap of Climate Commercialization, A Policy Discussion Paper on the Key Elements of UNFCCC Climate Change Negotiation held in Bali, Indonesia, December 2007*, Equity and Justice Working Group, Bangladesh, January 2008, pp.11-12.

απόδοση προτεραιότητας σε σχέση με τέσσερις πυλώνες: την τρωτότητα, την προσαρμογή, την οικονομική ενίσχυση και τη μεταφορά τεχνολογίας<sup>276</sup>.

Παρά το γεγονός, ότι το Σχέδιο Δράσης του Μπαλί δεν ικανοποίησε πλήρως τις απαιτήσεις των αναπτυσσόμενων κρατών, υπήρξαν και κάποια ζητήματα, τα οποία αποτέλεσαν θετική έκβαση για τις αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η ρύθμιση σε σχέση με το Adaptation Fund<sup>277</sup>, αλλά και η εξέλιξη σε σχέση με την επιβράδυνση και τελικά την ανατροπή της αποψίλωσης των δασών, η οποία αποτελεί σημαντική προτεραιότητα, διότι ευθύνεται για το 20% περίπου των παγκόσμιων εκπομπών. Στο Μπαλί αναγνωρίστηκε ότι πρέπει να δημιουργηθούν κίνητρα, που θα βοηθήσουν τις κυβερνήσεις, ιδιαίτερα στις τροπικές περιοχές, να μειώσουν την αποψίλωση των δασών και τις σχετικές εκπομπές ρύπων. Πρόκειται να ξεκινήσει μια σειρά δοκιμαστικών δραστηριοτήτων για τη μελέτη διαφόρων λύσεων τα επόμενα δύο χρόνια, ώστε οι αποτελεσματικότερες λύσεις να συμπεριληφθούν στη νέα συμφωνία, που θα ισχύσει μετά το 2012. Η ενίσχυση και επέκταση της παγκόσμιας αγοράς άνθρακα είναι επίσης ζωτικής σημασίας, προκειμένου να διασφαλιστεί, ότι οι απαιτούμενες σημαντικές μειώσεις εκπομπών θα επιτευχθούν με το ελάχιστο κόστος και να εξασφαλιστούν περαιτέρω επενδύσεις σε έργα καθαρής ενέργειας, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες.

#### **7.4.2 Η Ομάδα των 77 και η Συνδιάσκεψη στην Κοπεγχάγη (COP-15)**

Η Συνδιάσκεψη της Κοπεγχάγης αποτελεί ένα κομβικό σημείο για την εξέλιξη, αλλά και την ίδια την ύπαρξη της Ομάδας των 77, αφού κατά τη Συνδιάσκεψη αυτή παρατηρήθηκε ουσιαστική διάσπαση, ανάμεσα στον άλλοτε ενωμένο αναπτυσσόμενο κόσμο. Ο ρόλος της Ομάδας των 77 είναι ίσως μια από τις πιο ενδιαφέρουσες παραμέτρους της Συνδιάσκεψης της Κοπεγχάγης, αφού αντί για μια συλλογική θέση, προεβλήθησαν πολλά και διαφορετικά αιτήματα από διαφορετικές ομαδοποιήσεις των αναπτυσσόμενων κρατών. Μπορούμε να πούμε, ότι κατά τη Συνδιάσκεψη της Κοπεγχάγης η Ομάδα των 77 αποτελούσε

<sup>276</sup> Βλ. Carpenter, Ch., *The Bali Action Plan: Key Issues in the Climate Negotiations*, UNDP, September 2008, pp. 3-5.

<sup>277</sup> Στο Μπαλί αποφασίστηκε πως θα έχει το δικό του εκτελεστικό συμβούλιο και θα είναι ανεξάρτητο από το GEF και την Παγκόσμια Τράπεζα. Με αυτόν τον τρόπο θα υπήρχε περισσότερη διαφάνεια και πλουραλιστική εκπροσώπηση. Βλ. *ibid*, p.13.

ουσιαστικά ομάδα μόνο κατ' όνομα, καθώς για πρώτη φορά οι μικρότερες ομάδες προτίμησαν να συμμετέχουν ανεξάρτητα και ενεργά στις διαπραγματεύσεις και όχι να επιλύσουν άμεσα οι διαφορές τους στα πλαίσια της Ομάδας των 77.

Ο ισχυρός δρών των αναπτυσσόμενων χωρών ήταν η ομάδα BASIC, την οποία αποτελούσαν τα τέσσερα ισχυρά αναπτυσσόμενα κράτη, από τα οποία πήρε και το όνομα της. Μιλάμε για την Κίνα, την Ινδία, τη Βραζιλία και τη Νότια Αφρική. Η ομάδα αυτή, επηρεασμένη από το πλαίσιο των G-20, ήταν σαφώς προσανατολισμένη περισσότερο προς την απευθείας διαπραγμάτευση με τους εκπροσώπους του αναπτυγμένου Βορρά, προκειμένου να προστατεύσουν τα συμφέροντά τους. Η ομάδα BASIC πρότεινε την λήψη χαλαρών και μη περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση του φαινομένου του θερμοκηπίου, τα οποία δεν θα αποτελούσαν εμπόδιο στην οικονομική τους ανάπτυξη. Δε θα πρέπει να προκαλεί καμία εντύπωση ο ισχυρός ρόλος της ομάδας αυτής κατά τη Συνδιάσκεψη της Κοπεγχάγης, καθώς ήταν ξεκάθαρος και από τον τρόπο, που φτάσαμε στο αποτέλεσμα της Συνδιάσκεψης, ένα κείμενο<sup>278</sup> γενικόλογο και μη δεσμευτικό. Μπορούμε να πούμε, ότι οι ισχυρές αναπτυσσόμενες χώρες, δείχνουν να αποτελούν πλέον τυπικά μόνο μέλη της Ομάδας των 77 προς εξυπηρέτηση των προσωπικών τους επιδιώξεων. Αυτό που, ωστόσο προκάλεσε αίσθηση σε σχέση με την ομάδα αυτή είναι, ότι δείχνει να απομακρύνεται από οποιαδήποτε προσδοκία οικονομικής ενίσχυσης από την πλευρά του αναπτυγμένου Βορρά<sup>279</sup>. Η Βραζιλία, παραδείγματος χάριν, υποστήριξε, ότι θα εκπληρώσει το στόχο της χωρίς την παροχή διεθνούς βοήθεια, και ότι είναι έτοιμη να προσφέρει η ίδια ενίσχυση στα συμβαλλόμενα μέρη, που χρειάζονται βοήθεια. Παρόμοια σχόλια έχουν αποδοθεί και στην Κίνα, ενώ η Ινδία και η Νότια Αφρική έχουν στραφεί και εκείνες προς αυτήν την κατεύθυνση<sup>280</sup>.

Με την ομάδα BASIC ταυτίστηκε και η ομάδα των κρατών του OPEC, καθώς συνέχισε να αρνείται την ανάληψη μέτρων μετριασμού των εκπομπών,

<sup>278</sup> Βλ. Copenhagen Accord, COP-15, 7-12 Δεκεμβρίου 2009.

<sup>279</sup> Βλ. Doelle, H., The Legacy of the Climate Talks in Copenhagen: Hopenhagen or Brokenhagen?, CCLR, Vol. 1, January 2010, pp. 11-12, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://law.dal.ca/Files/MEL\\_Institute/Doelle\\_-\\_The\\_Legacy\\_of\\_Copenhagen\\_\(3.2010\).pdf](http://law.dal.ca/Files/MEL_Institute/Doelle_-_The_Legacy_of_Copenhagen_(3.2010).pdf), (προσπελάστηκε στις 13/9/2010).

<sup>280</sup> Βλ. Draft Report of the Conference of the Parties on its fifteenth session, Rapporteur: Ms. Gertraud Wollansky (Austria), Part one: Proceedings FCCC/CP/2009/L.1, Agenda item 9, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://unfccc.int/2860.php>, (προσπελάστηκε στις 13/9/2010).

καθώς και να αντιστέκεται στην πίεση από την πλευρά της AOSIS, αλλά και της ομάδας των αφρικανικών κρατών για ένα στόχο επάρκειας 1.5 βαθμού Κελσίου.

Από την άλλη πλευρά δυναμικός ήταν και ο ρόλος της AOSIS ήταν, καθώς κατέθεσε μια σειρά από προτάσεις με τις οποίες ήταν ουσιαστικές για την αντιμετώπιση του προβλήματος της κλιματικής αλλαγής. Αυτές αφορούσαν τον περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας τουλάχιστον μέχρι τον 1,5 βαθμό Κελσίου, την παροχή στήριξης σε σχέση με το στόχο, που προτάθηκε και δημοσιοποιήθηκε από τις ΜΚΟ, δηλαδή τη σταθεροποίηση των επιπέδων διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα στα 350 ppm και τη στήριξη της θέσης του Τουβαλού για την τροποποίηση του Πρωτοκόλλου του Κιότο, ώστε να αντανakλάται πλήρως ο στόχος επάρκειας στον 1.5 βαθμό Κελσίου. Ωστόσο, όπως αναμενόταν, η Κίνα, αλλά και το σύνολο των αναπτυσσόμενων κρατών, καθώς και η ομάδα των κρατών του OPEC, εναντιώθηκαν στην πρόταση αυτή, όπως και στην πρόταση της διάθεσης του 1% του ΑΕΠ από τα πλούσια κράτη για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ωστόσο, τα ποσά αυτά είναι τα διπλάσια εκείνων που προθυμοποιούνται να καταβάλουν τα αναπτυσσόμενα κράτη. Τέλος, προτάθηκε η συμπληρωματική τροποποίηση του Πρωτοκόλλου του, με τη σύνταξη ενός ξεχωριστού Πρωτοκόλλου της Κοπεγχάγης, το οποίο θα οδηγούσε σε σταθεροποίηση του κλίματος παγκοσμίως. Κάτι τέτοιο θα άνοιγε το δρόμο για δεσμευτικούς στόχους που θα απευθύνονταν κυρίως στις ΗΠΑ. Αναλυτικότερα, η πρόταση αυτή καλούσε τα αναπτυσσόμενα κράτη να περιορίσουν τις εκπομπές τους, μέχρι το 2020, κατά 45% κάτω από επίπεδα του 1990.

Μπορούμε να πούμε, ότι η AOSIS, η ομάδα των EAX και αυτή των αφρικανικών κρατών είχαν απογοητευτεί από την Ομάδα των 77 και αποφάσισαν πως δεν ήταν πλέον αρκετά κατάλληλη για να προστατεύσει και να προωθήσει συμφέροντά τους. Οι ομάδες αυτές βρέθηκαν στο περιθώριο, καθώς οι ισχυροί δρώντες των διαπραγματεύσεων δεν επιζητούσαν την ανάληψη σημαντικών δεσμεύσεων. Το συμπέρασμα που προκύπτει εστιάζεται στο γεγονός, ότι λόγω της παροχής ενίσχυσης, κυρίως υπό μορφή χρηματοδότησης για την προσαρμογή, τα κράτη αυτά λόγω της τρωτότητας που αντιμετωπίζουν θα δεχτούν οποιοδήποτε αποτέλεσμα και αν προκύψει από τις διαπραγματεύσεις ανάμεσα στα συμβαλλόμενα μέρη. Κατά συνέπεια, οι ομάδες αυτές χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο τη μόνη πραγματική δύναμη που έχουν στις διαπραγματεύσεις, δηλαδή, την άρνηση να συναινέσουν στις συμφωνίες, που επιτυγχάνονται μεταξύ

των μειζόνων ρυπαινόντων. Πέρα από αυτό, οι ομάδες αυτές εστιάζουν στην έμφαση στην ηθική υποχρέωση, που θα πρέπει να αναλάβουν οι μειζονες ρυπαίνοντες απέναντι στις μελλοντικές γενιές, μέσω της λήψης επαρκών μέτρων μετριασμού, ώστε να αποτραπούν οι χειρότερες επιδράσεις, όπως η απώλεια ολόκληρων νησιωτικών κρατών ή η απερήμωση σημαντικού μέρους της Αφρικής.

Μετά την παρουσία αυτή στην Κοπεγχάγη δεν μπορούμε να γνωρίζουμε ποια πορεία πρόκειται να ακολουθήσει ο συνασπισμός της Ομάδας των 77 στη νέα Συνδιάσκεψη, που πρόκειται να λάβει χώρα στο Μεξικό. Το μόνο σίγουρο είναι πως πλέον δεν πρόκειται για μια συλλογική ένωση που διεκδικεί κοινά συμφέροντα, αλλά για πολλές μικρότερες ενώσεις κρατών. Με αυτόν τον τρόπο δεν είναι σίγουρο κατά πόσο ο αναπτυσσόμενος κόσμος θα μπορέσει να διεκδικήσει επαρκώς και ολοκληρωμένα τα αιτήματά του, αφού πλέον τα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77 δρουν μεμονωμένα, προτάσσοντας το εθνικό έναντι του συλλογικού συμφέροντος. Αν παρατηρήσουμε τις πρόσφατες δηλώσεις της Ομάδας των 77 στη Βόννη<sup>281</sup>, θα δούμε πως ουσιαστικά τίποτα δεν έχει αλλάξει στην τακτική της Ομάδας των 77, ή τουλάχιστον του κατ' όνομα εκπροσώπου των αναπτυσσόμενων κρατών. Για μια ακόμη φορά επαναλαμβάνεται η ανάγκη του περιορισμού των εκπομπών από την πλευρά των κρατών του Παραρτήματος Ι, αλλά και η συνέχεια της εφαρμογής του Πρωτοκόλλου του Κιότο με την επιβολή νέων ποσοτικοποιημένων μειώσεων εκπομπών, ωστόσο μόνο από την πλευρά του αναπτυγμένου Βορρά, αφού η Ομάδα των 77 δεν αναφέρεται καθόλου στο ρόλο των αναπτυσσόμενων κρατών. Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι η στάση και οι θέσεις των αναπτυσσόμενων κρατών δεν προβλέπεται να αλλάξουν, άρα για μια ακόμη φορά δεν είναι σίγουρο κατά πόσο κατά τη Συνδιάσκεψη του Μεξικό θα υπάρξει μια δεσμευτική και τελική Συμφωνία για τη ρύθμιση του ζητήματος της κλιματικής αλλαγής.

---

<sup>281</sup> Αναλυτικά βλ. Statement on behalf of the Group of 77 and China by H.E. Ambassador Abdulla Mohammed Alsaidi, Head of Delegation of the Republic of Yemen, at the Closing Plenary of the thirteen session of the Ad hoc Working Group on Further Commitments under the Kyoto Protocol of the UN Framework Convention on Climate Change (AWG-KP 13), Bonn, Germany, 6 August 2010, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.g77.org/statement/getstatement.php?id=100806b>, (προσπελάστηκε στις 13/9/2010).

## ΚΕΦ. 8: ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ

Το ζήτημα της βιοποικιλότητας αποτελεί μία ακόμα έκφανση της διάστασης ανάμεσα σε Βορρά και Νότο. Οι διεθνείς διαπραγματεύσεις αναφορικά με τη βιοποικιλότητα έχουν αναδείξει πολλά τέτοια ζητήματα, τα οποία για μια ακόμα φορά εμβαθύνουν το χάσμα ανάμεσα σε Βορρά και Νότο και ακολουθούν παρόμοιο μοτίβο με τις γενικότερες διεκδικήσεις του αναπτυσσόμενου Νότου σε σχέση με τα ζητήματα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Ενώ, ο αναπτυγμένος Βορράς προσεγγίζει τα θέματα, που αφορούν στη βιοποικιλότητα από την πλευρά της συντήρησης, τα αναπτυσσόμενα κράτη εξέφραζαν το ενδιαφέρον τους σε σχέση με τα πνευματικά δικαιώματα της ιδιοκτησίας, την παροχή οικονομικής ενίσχυσης, αλλά και τη μεταφορά της τεχνολογίας. Ο αναπτυγμένος Βορράς προέβαλε την έννοια της «κοινής κληρονομιάς» σε σχέση με τη βιοποικιλότητα, ενώ τα αναπτυσσόμενα κράτη ανησυχούσαν σε σχέση με τα κυριαρχικά τους δικαιώματα στους φυσικούς πόρους.<sup>282</sup>

Τα κράτη του Τρίτου Κόσμου συνενώθηκαν υπό την ιδέα της επιβεβαίωσης του ελέγχου τους σε σχέση με τους φυσικούς πόρους, καθώς τα μεγαλύτερα ποσοστά βιοποικιλότητας βρίσκονται στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Επιπλέον, τα αναπτυσσόμενα κράτη συνέδεσαν την πρόσβαση στους φυσικούς τους πόρους με τη μεταφορά τεχνολογίας και την παροχή οικονομικής ενίσχυσης από τον αναπτυγμένο Βορρά, καθώς υποστηρίζουν, ότι οι εταιρίες του αναπτυγμένου κόσμου θα πρέπει να τους αποζημιώσουν για την εκμετάλλευση των πόρων τους και θα πρέπει να τους παρέχουν την ανάλογη τεχνολογία, ώστε να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν τους πόρους τους με περισσότερη πληρότητα. Η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία, υιοθετήθηκε το 1992, αλλά το καθεστώς σε σχέση με τη βιοποικιλότητα παραμένει αδύναμο. Με αφορμή το Παγκόσμιο Έτος για τη Βιοποικιλότητα (2010), ίσως θα ήταν η κατάλληλη ευκαιρία για νέες συζητήσεις, ώστε να ρυθμιστούν με καταλληλότερο τρόπο τα ζητήματα αυτά. Ωστόσο, για μια ακόμα φορά η διάσταση ανάμεσα σε Βορρά και Νότο είναι αυτή, που επηρεάζει ουσιαστικά τόσο την εφαρμογή, όσο και τη λήψη των αποφάσεων.

---

<sup>282</sup> Βλ. Williams, M., *The Third World and Global Environmental Negotiations: Interests, Institutions and Ideas*, *Global Environmental Politics*, op. cit., p.59.

## 8.1 Η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία (1992)

Η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία αποτέλεσε μία ακόμα σημαντική νίκη για την Ομάδα των 77 κατά τη Συνδιάσκεψη του Ρίο και στηρίχθηκε σε παρεμφερείς αρχές και αιτήματα, με τη Σύμβαση Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή. Όπως αναφέρει ο Κατσιμπάρδης<sup>283</sup>, αν και η Σύμβαση δείχνει να αμφιταλαντεύεται ανάμεσα σε δύο αλληλένδετους αλλά και αντιφατικούς στόχους, οι οποίοι εντοπίζονται στην προστασία των βιολογικών και γενετικών αποθεμάτων του Νότου και την πολιορκία των εταιριών του αναπτυσσόμενου Βορρά στα συγκεκριμένα αποθέματα, αναφέρεται τελικά στο δίκαιο και ισότιμο καταμερισμό των ωφελημάτων, τα οποία προκύπτουν από την επιστημονική και εμπορική αξιοποίηση των γενετικών πόρων. Επιπλέον, ικανοποιείται και το βασικό αίτημα, που τέθηκε από την Ομάδα των 77 σε σχέση με την πρόσβαση των αναπτυσσόμενων κρατών στα οφέλη της βιοτεχνολογίας, όταν οι πρώτες ύλες προέρχονται από το φυσικό τους πλούτο<sup>284</sup>. Αυτός, ήταν και ένας από τους βασικούς λόγους, που οι ΗΠΑ, αρνήθηκαν να προσυπογράψουν τη Σύμβαση<sup>285</sup>, μία στάση, που θα επαναληφθεί στη συνέχεια με το Πρωτόκολλο του Κιότο.

Στη Σύμβαση αυτή διατυπώνεται και πάλι η αρχή της ευθυδικίας μέσω της δίκαιης και ισότιμης κατανομής των φαρμακευτικών και βιοτεχνολογικών πλεονεκτημάτων, λόγω της κατοχύρωσης δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας για έμβιους οργανισμούς και τα γονίδια τους από την πλευρά του αναπτυσσόμενου Βορρά. Έτσι, η μεγαλύτερη νίκη της Ομάδας των 77 στο Ρίο, εντοπίστηκε στην νομική κατοχύρωση του δικαιώματος της κυριαρχίας των αναπτυσσόμενων κρατών σε σχέση με τους φυσικούς τους πόρους<sup>286</sup>. Η Ομάδα των 77 χαρακτήρισε τη συμπεριφορά του αναπτυσσόμενου Βορρά «ως διαίωσιση ενός αποικιοκρατικού συστήματος, που συνηθίζει να ληστεύει τους πόρους του αναπτυσσόμενου Νότου χωρίς, ωστόσο να καταβάλλει κανένα αντίτιμο, ενώ τους επανεισάγει σε πολύ

<sup>283</sup> Βλ. Κατσιμπάρδης, Κ., *Το Διεθνές Καθεστώς για την Προστασία της Ατμόσφαιρας: Η Περίπτωση του Θερμοκηπίου*, op. cit., σελ. 148-149.

<sup>284</sup> Βλ. Sachs, W., *Rio+10 and the North-South Divide*, Heinrich BÖll Foundation, Germany, December 2001, pp. 9-10.

<sup>285</sup> Βλ. Γρηγορίου, Π., Η., Σαμιώτης, Γ., Δ., Τσάλτας, Γρ., Ι., *Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών (Rio de Janeiro) για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη*, op.cit., σελ. 155-156 και de Castro Fialho, B., *Biodiversity and Technological Development Opportunities for Developing Countries?*, Belfer Center for Science and International Affairs, May 2004, pp. 8-15.

<sup>286</sup> Βλ. Louka, E., *International Environmental Law Fairness, Effectiveness, and World Order*, Cambridge University Press, New York, 2006, pp. 299-301.



υψηλές τιμές»<sup>287</sup>. Το αίτημα, λοιπόν, για παροχή πρόσθετης οικονομικής και τεχνολογική ενίσχυσης, δεν αποτελούσε παρά μια μορφή αποζημίωσης για τη χρόνια εκμετάλλευση των αναπτυσσόμενων κρατών. Κάθε νέα χρήση, λοιπόν, των γενετικών πόρων των αναπτυσσόμενων κρατών θα έπρεπε να αποτελεί απόρροια συμφωνίας, αλλά και καταβολής ενός οικονομικού αντίτιμου. Για την προστασία των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων, τα αναπτυσσόμενα κράτη δεν θέλησαν να χρησιμοποιηθεί ο όρος της «κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας», καθώς θεώρησαν, ότι μια τέτοια διατύπωση θα εξέθετε τους φυσικούς και βιολογικούς τους πόρους προς εκμετάλλευση από τις εταιρείες του αναπτυσσόμενου Βορρά. Γι' αυτό το λόγο αντιπρότειναν να χαρακτηριστεί στο Προοίμιο της Σύμβασης το ζήτημα της βιοποικιλότητας, ως «ζήτημα κοινού ενδιαφέροντος»<sup>288</sup> για όλη την ανθρωπότητα».

Η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία έθεσε τρεις βασικούς στόχους: α) Τη συντήρηση της Βιολογικής Ποικιλομορφίας, β) Τη βιώσιμη χρήση των πόρων και γ) Τη δίκαιη κατανομή των ωφελημάτων που προκύπτουν από τη χρήση των γενετικών πόρων<sup>289</sup>. Οι στόχοι αυτοί αντανακλούν τα βασικά αιτήματα, που τέθηκαν από την Ομάδα των 77, καθώς επιβεβαιώνεται και προβάλλεται τόσο άμεσα, όσο και έμμεσα το δικαίωμα της εθνικής κυριαρχίας σε σχέση με τη βιοποικιλότητα, που βρίσκεται εντός της δικαιοδοσίας κάθε κράτους, ενώ η Σύμβαση τάσσεται κατά κάποιων παλαιότερων αντιλήψεων<sup>290</sup>, που προωθούσαν την ελεύθερη χρήση των πόρων υπό την αρμοδιότητα ενός κράτους. Έτσι, η Σύμβαση ορίζει, ότι η πρόσβαση στους γενετικούς πόρους πρέπει να υπόκειται προγενέστερη συγκατάθεση της χώρας προέλευσης και αναφέρει, ότι τα συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει να αναπτύξουν κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα προκειμένου να μοιραστούν «με έναν δίκαιο και ορθόνομο τρόπο... τα οφέλη που προκύπτουν από την εμπορική και οποιαδήποτε άλλη χρήση των γενετικών πόρων». Αν και η Σύμβαση δεν αναφέρεται στις λεπτομέρειες της δίκαιης και ορθόνομης κατανομής, ορίζει ότι μια τέτοια δραστηριότητα θα πρέπει να γίνεται σε αμοιβαία συμφωνηθέντες όρους.

<sup>287</sup> Βλ. Sachs, W., *Rio+10 and the North-South Divide*, op.cit., pp. 9-10

<sup>288</sup> ...common concern of mankind, *ibid.*

<sup>289</sup> Βλ. Louka, E., *International Environmental Law Fairness, Effectiveness, and World Order*, op. cit., pp. 302-303.

<sup>290</sup> *Ibid.*

Επιπλέον, προβλέπεται η πρόσβαση και η μεταφορά τεχνολογίας, όπως η βιοτεχνολογία, στις αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να πραγματοποιείται υπό την αίρεση δίκαιων και ευνοϊκών όρων. Το Άρθρο 19 ορίζει ότι κάθε συμβαλλόμενο μέρος θα πρέπει να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για να επιτραπεί η συμμετοχή σε τεχνολογικές ερευνητικές δραστηριότητες από τα συμβαλλόμενα μέρη, με έμφαση στις αναπτυσσόμενες χώρες, που παρείχαν τους γενετικούς πόρους για την έρευνα αυτή. Τέλος, τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για να προωθήσουν την πρόσβαση προτεραιότητας, σε δίκαιη και ορθόνομη βάση, από τις αναπτυσσόμενες χώρες, στα οφέλη που προέρχονται από την τεχνολογία. Τέτοια πρόσβαση παρέχεται, εντούτοις, εάν η τεχνολογία είναι βασισμένη στους γενετικούς πόρους, που προέρχονται από αναπτυσσόμενες χώρες.

Σε αναλογία με τη Σύμβαση Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή, υπάρχει και εδώ η σύνδεση ανάμεσα στην τήρηση των υποχρεώσεων από την πλευρά αναπτυγμένου Βορρά για παροχή οικονομικής και τεχνολογικής υποστήριξης με την εφαρμογή δεσμεύσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση από την πλευρά των αναπτυσσόμενων κρατών. Σε αυτό το πλαίσιο, προτάχθηκε από την Ομάδα των 77 για ακόμα μια φορά το δικαίωμα στην ανάπτυξη, για το οποίο γίνεται αναφορά στο Άρθρο 20 της παρούσας Σύμβασης, όπου αναφέρεται ότι «... η ανάπτυξη και η καταπολέμηση της φτώχειας αποτελούν τις πρώτες και υψηλότερες προτεραιότητες των αναπτυσσόμενων κρατών». Επομένως, γίνεται κατανοητό, ότι και η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία ακολούθησε το γενικότερο πνεύμα των τελικών κειμένων του Ρίο, υποστηρίζοντας και ενσωματώνοντας το σύνολο των αιτημάτων του αναπτυσσόμενου κόσμου.

Παρά το γεγονός, ότι το ζήτημα της αρχής της κυριαρχίας, έχει επιπτώσεις και σε σχέση με άλλου πόρους, όπως τα δάση και το νερό, τέθηκε ως αίτημα με την προοπτική να υπάρχει κέρδος από την εξαγωγή των γενετικών πόρων, τόσο οικονομικά, όσο και τεχνολογικά. Ωστόσο οι προσδοκίες των αναπτυσσόμενων χωρών δεν ικανοποιήθηκαν μέχρι στιγμής. Ενώ η Σύμβαση έδωσε έμφαση στην κατανομή των ωφελημάτων, κανένας μηχανισμός δε λειτούργησε ουσιαστικά, όπου οι εταιρείες βιοτεχνολογίας του αναπτυγμένου Βορρά δεν τήρησαν το σύνολο των υποχρεώσεων που προβλέπονταν από τη Σύμβαση, παρά μόνο μέσα από περιορισμένες και τις περισσότερες φορές μη ικανοποιητικές διμερείς και ιδιωτικές συμφωνίες. Για το λόγο αυτό πολλά από τα κράτη του αναπτυσσόμενου

κόσμου θέλησαν να στραφούν προς την κατοχύρωση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Ενώ, η βιομηχανία προσβλέπει στην κατοχύρωση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ως μέσο καθιέρωσης των πνευματικών της δικαιωμάτων, οι εξαγωγείς γενετικών πόρων θεώρησαν, ότι μια τέτοια ενέργεια θα αποτελούσε το κατάλληλο όχημα για την πραγματοποίηση της κατανομής των ωφελημάτων.

## **8.2 Το Πρωτόκολλο της Καρθαγένης για τη Βιοασφάλεια (2000)**

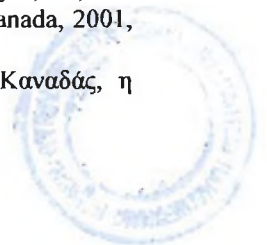
Οι διαπραγματεύσεις για το Πρωτόκολλο της Καρθαγένης κατέδειξαν για μια ακόμη φορά την ετερογένεια ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77, αφού για μια ακόμα φορά ο αναπτυσσόμενος κόσμος φαινόταν εγκλωβισμένος ανάμεσα στα διαφορετικά συμφέροντα, κάτι που είχε διαφανεί ήδη από την πρώτη συνάντηση της Ομάδας Εργασίας<sup>291</sup> για τη δημιουργία του νέου Πρωτοκόλλου, όπου τα κράτη-μέλη του συνασπισμού διαφώνησαν έντονα σε σχέση με τα στοιχεία, που ήθελαν να περιληφθούν στο Πρωτόκολλο, καθώς και σε σχέση με τη διάσταση που υπήρχε στις απόψεις τους αναφορικά με τις προοπτικές του ζητήματος της βιοτεχνολογίας. Έτσι, δεν υπήρχε μόνο το χάσμα ανάμεσα σε Βορρά και Νότο, αλλά και διάσταση ανάμεσα σε Νότο-Νότο, καθώς κάποια από τα κράτη-μέλη αφομοιώθηκαν από διαπραγματευτικές ομάδες που απαρτιζόνταν από αναπτυσσόμενα κράτη. Έτσι, η πλειοψηφία των αναπτυσσόμενων κρατών ενσωματώθηκε στο Like-Minded Group<sup>292</sup>.

Η Ομάδα αυτή προέκυψε από το σύνολο των κρατών-μελών της Ομάδας των 77, ώστε να διακριθεί και να εξαιρέσει με αυτόν τον τρόπο τις θέσεις της από αυτές των τριών αναπτυσσόμενων κρατών, που ενσωματώθηκαν από την ομάδα του Μαϊάμι (Miami Group)<sup>293</sup>. Το Like-Minded Group αποτέλεσε τη μεγαλύτερη

<sup>291</sup> Βλ. <http://www.foodsafetynetwork.ca/risk/biosafety-pp-history.htm>, (προσπελάστηκε στις 16/9/2010).

<sup>292</sup> Πέντε σημαντικές ομάδες είχαν προκύψει μέχρι το τελικό στάδιο των συνεδριάσεων της Καρθαγένης. Εκτός από την Ομάδα του Μαϊάμι και το Like-Minded Group, υπήρχαν ακόμη η ομάδα των κρατών της ΕΕ, η ομάδα Συμβιβασμού (Compromise Group), την οποία αποτελούσαν η Ελβετία, η Ιαπωνία, το Μεξικό, η Νορβηγία, η Νότια Κορέα, η Σιγκαπούρη και στο Μόντρεαλ, η Νέα Ζηλανδία και το μπλοκ των κρατών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Βλ. Cosbey, A., Burgiel, St., *The Cartagena Protocol on Biosafety: An Analysis of Results, an IISD Briefing Note*, IISD, Canada, 2001, pp. 6-17.

<sup>293</sup> Την Ομάδα του Μαϊάμι αποτελούσαν η Αργεντινή, η Αυστραλία, οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Ουρουγουάη και η Χιλή. Βλ. Ibid.



διαπραγματευτική ομάδα<sup>294</sup>, της οποίας το κυρίαρχο χαρακτηριστικό ήταν η ετερογένεια, καθώς περιλάμβανε χώρες, που δε διέθεταν εσωτερικές ρυθμιστικές δομές, νομοθεσία ή βιομηχανίες βιοτεχνολογίας, αλλά και ισχυρά κράτη με αρκετά αναπτυγμένα συστήματα. Η ομάδα αυτή υποστήριξε τη δημιουργία ενός ισχυρού Πρωτοκόλλου, το οποίο θα έπρεπε να λαμβάνει υπόψη τα άγνωστα αποτελέσματα των Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία, αλλά και την ανάγκη να προστατευθούν τα κράτη, ιδιαίτερα τα αναπτυσσόμενα, που δε διέθεταν επαρκής ρυθμιστική ή θεσμική ικανότητα από τις επιβλαβείς εισαγωγές ΓΤΟ. Επίσης, ανησυχούσαν, ότι λόγω της έλλειψης ουσιαστικών υποδομών και διαδικασιών ελέγχου θα μπορούσαν να αποτελέσουν πειραματικές αγορές για τις δοκιμές σε σχέση με τους ΓΤΟ.

Για την αποφυγή των επιπτώσεων αυτών, η ομάδα των αναπτυσσόμενων κρατών ζήτησε τη δημιουργία ενός περιεκτικού πεδίου, το οποίο θα περιλάμβανε και τους ΓΤΟ για Διατροφή ή για Επεξεργασία (LMOs-FFPs), υποστηρίζοντας, ότι πολλοί από αυτούς προορίζονταν προς κατανάλωση ακόμα και καλλιέργεια<sup>295</sup> σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες. Το ζήτημα αυτό προκάλεσε την ανοιχτή διένεξη των αναπτυσσόμενων κρατών με την ομάδα του Μαϊάμι, στην οποία περιλαμβάνονταν τα βασικότερα αναπτυγμένα κράτη και ηγετικό ρόλο είχαν οι ΗΠΑ, που ήθελε να κρατήσει τους LMOs-FFPs εκτός του πεδίου εφαρμογής του Πρωτοκόλλου<sup>296</sup>. Πέρα από τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, το Like Minded Group υποστήριξε, ότι το Πρωτόκολλο θα πρέπει να λάβει υπόψη τόσο τις επιπτώσεις σε σχέση με την ανθρώπινη υγεία, αλλά και τις άμεσες κοινωνικοοικονομικές εκτιμήσεις. Τέλος, απαίτησε την ύπαρξη ενός περιεκτικού προσδιορισμού, αλλά και των απαραίτητων εγγράφων τεκμηρίωσης σε σχέση με τις εισαγωγές ΓΤΟ. Το Like-Minded Group επέμεινε και σε σχέση με την προώθηση της αρχής της προφύλαξης και αποτέλεσε το βασικό υποστηρικτή ενός σκληρού και συγκεκριμένου κειμένου σχετικά με την ευθύνη και την αποζημίωση.

Παρά το γεγονός, ότι αρκετά από τα αιτήματα που προβλήθηκαν από τις αναπτυσσόμενες χώρες καταγράφηκαν στο Πρωτόκολλο της Καρθαγένης, οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν ήταν ικανοποιημένες από την έκβαση των

<sup>294</sup> Ibid.

<sup>295</sup> Υπολογίζεται, ότι το 1999 πάνω από 32 εκατομμύριο εκτάρια εδάφους σπάρθηκαν με γενετικά τροποποιημένους σπόρους μόνο στη Βόρεια Αμερική.

<sup>296</sup> Βλ. Cosby, A., Burgiel, St., *The Cartagena Protocol on Biosafety: An Analysis of Results, an IISD Briefing Note*, IISD, Canada, 2001, pp. 10-11.

διαπραγματεύσεων. Ενώ ενσωμάτωνε μια ιδιαίτερα ισχυρή εκδοχή της αρχής της προφύλαξης, το ζήτημα, που αφορούσε στους LMOs-FFPs, δεν υπαγόταν στη Διαδικασία της Προηγούμενης Συμφωνίας (Advance Informed Agreement Procedure), όπως το σύνολο των ΓΤΟ, αλλά σε ένα διαφορετικό λιγότερο περιοριστικό καθεστώς, κάτι που αποτέλεσε απόρροια της έντονης πίεσης, που ασκήθηκε από την ομάδα του Μαϊάμι.

### **8.3 Η νέα Πρωτοβουλία της Ομάδας των 77 για τη Βιοποικιλότητα (2010)<sup>297</sup>**

Με αφορμή το Διεθνές Έτος για τη Βιοποικιλότητα, η Ομάδα των 77 αποφάσισε να οργανώσει το πρώτο Forum για τη συνεργασία Νότου-Νότου σε σχέση με τη Βιοποικιλότητα για την Ανάπτυξη, το οποίο πρόκειται να λάβει χώρα στις 17 Οκτωβρίου 2010, στην Ιαπωνία, λίγο πριν από την έναρξη των εργασιών της COP 10 της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλομορφία. Σύμφωνα με την απόφαση, που είχε προκύψει από την COP 9<sup>298</sup>, καταγράφηκε η πρωτοβουλία των αναπτυσσόμενων χωρών να προετοιμάσουν, σε συνεργασία με τη γραμματεία της CBD και άλλους σχετικούς οργανισμούς, προγράμματα και αντιπροσωπείες, ένα πολυετές Σχέδιο Δράσης για την προώθηση της συνεργασίας Νότου-Νότου στον τομέα της βιοποικιλότητας.

Ο στόχος του γεγονότος, που οργανώνεται με πρωτοβουλία της Υεμένης, που βρίσκεται τώρα στην προεδρία της Ομάδας των 77 και του Εκτελεστικού Γραμματέα των G-77 στη Νέα Υόρκη, είναι να επικυρωθεί και να υιοθετηθεί, εξ' ονόματος της Ομάδας των 77, το Σχέδιο Δράσης<sup>299</sup> για τη συνεργασία Νότου-Νότου σχετικά με τον τομέα της βιοποικιλότητας, που διατυπώθηκε ως αποτέλεσμα της ειδικής συνεδρίασης σε σχέση με τη συνεργασία Νότου-Νότου, που έλαβε χώρα στο Ναϊρόμπι, κατά το διάστημα 29-30 Μαΐου 2010. Η ειδική αυτή συνεδρίαση πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της τρίτης συνόδου της ειδικής Ομάδας Εργασίας σε σχέση με την αναθεώρηση της εφαρμογής της Σύμβασης. Το Σχέδιο έχει ως βασικό στόχο την ενδυνάμωση της συνεργασίας Νότου-Νότου σε συνάρτηση με την εφαρμογή των τριών βασικών στόχων της Σύμβασης για τη

<sup>297</sup> Βλ. αναλυτικά <http://www.cbd.int/cooperation/SouthSouthcooperation.shtml>, (προσπελάστηκε στις 17/9/2010).

<sup>298</sup> Βλ. Decision IX/25, COP-9. Για το πλήρες κείμενο της Απόφασης βλ. <http://www.cbd.int/decision/cop/?id=11668>, (προσπελάστηκε στις 17/9/2010).

<sup>299</sup> Για το πλήρες κείμενο του Σχεδίου Δράσης, βλ. Παράτημα VI.

Βιολογική Ποικιλομορφία και των σχετικών αποφάσεων της Διάσκεψης των Συμβαλλόμενων Μερών, την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου της Καρθαγένης για τη Βιοασφάλεια και την επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας, με έμφαση στους Στόχους 1<sup>300</sup> και 7<sup>301</sup>. Το Σχέδιο θα υποβληθεί στη συνέχεια από την Υεμένη, προς εκτίμηση των συμβαλλόμενων μερών, ενώ θα τεθεί, επίσης, στην διάθεση της Υπουργικής Συνόδου της Ομάδας των 77, που πρόκειται να πραγματοποιηθεί στις 28 Σεπτεμβρίου 2010 στα πλαίσια της 65<sup>ης</sup> Συνόδου της ΓΣ των Ηνωμένων Εθνών.

Τέλος, μπορούμε να πούμε, ότι προκύπτει το εξής συμπέρασμα. Οποιαδήποτε και αν είναι το πεδίο διαπραγμάτευσης, κλίμα, βιοποικιλότητα ή εμπόριο, αν ο αναπτυσσόμενος Βορράς αποτύχει να διαπραγματευτεί περιβαλλοντικές ρυθμίσεις, οι οποίες νοούνται ως δίκαιες από τον αναπτυσσόμενο Νότο, η βιωσιμότητα δεν μπορεί να επιτευχθεί. Δεν μπορεί να υπάρξει περιβαλλοντική προστασία ανεξάρτητη από την εφαρμογή της αρχής της ευθυδικίας. Από την άλλη πλευρά αν ο αναπτυσσόμενος Νότος εξακολουθήσει να προβάλλει ακόμα μεγαλύτερες απαιτήσεις σε συνάρτηση με την οικονομική και τεχνολογική ενίσχυση, η εξεύρεση λύσεων, αναφορικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα, δε θα είναι σε καμία περίπτωση δυνατή.

---

<sup>300</sup> Στόχος 1: Η εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και πείνας

<sup>301</sup> Στόχος 7: Εξασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.

## ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διαχείριση της διεθνούς οικονομικής τάξης αποτελούσε ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που ανέκυψαν μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η αποδοτικότητα, η οικονομική σταθερότητα και η ορθονομία, αποτελούσαν όχι μόνο παγκόσμια, αλλά και εθνικά ζητούμενα. Προς αναζήτηση της εθνικής οικονομικής μεγέθυνσης και ανάπτυξης, τα κράτη προσπάθησαν να συντονίσουν και να εναρμονίσουν τις οικονομικές τους πολιτικές. Το φιλελεύθερο διεθνές οικονομικό καθεστώς, που δημιουργήθηκε μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου δημιούργησε ένα σύνολο από συγκεκριμένους κανόνες και διαδικασίες, κάτι που αποτυπώθηκε μέσα από ένα σύνολο νέων νορμών, οι οποίες άσκησαν και εξακολουθούν να ασκούν σημαντική επιρροή στο παγκόσμιο οικονομικό γίγνεσθαι. Η δημιουργία των οργανισμών του συστήματος Bretton Woods προκάλεσε ανάμεικτα συναισθήματα σε σχέση με το πεδίο των δραστηριοτήτων τους αναφορικά με όλες τις εκφάνσεις του διεθνούς οικονομικού συστήματος, αλλά και το νέο status quo, που είχε δημιουργηθεί μεταπολεμικά. Για τις αναπτυσσόμενες χώρες, η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται ως μια πρόκληση αναπροσαρμογής των υφιστάμενων δομών, κανόνων και θεσμών, κάτι, που θα γινόταν εφικτό μόνο στη βάση μιας συλλογικής προσπάθειας, αφού μεμονωμένα δε διέθεταν την απαραίτητη ισχύ για να επιφέρουν την αλλαγή αυτή. Τα κοινά βιώματα και το κοινό ιστορικό παρελθόν, αυτό των αποικιοκρατούμενων κρατών, αποτέλεσε το συνδετικό κρίκο, στον οποίο θεμελιώθηκαν η ενότητα και η αλληλεγγύη, αλλά και οι προσπάθειες συνεργασίας του αναπτυσσόμενου Νότου.

Η Ομάδα των 77 γεννήθηκε μέσα σε ένα συνοθύλευμα οικονομικής ανισότητας, διεθνών δομών λήψης αποφάσεων και ιδεολογικών παραγόντων. Οι οικονομικές συνθήκες, που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες ήταν ιδιαίτερα αντίξοες κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '50. Ο κοινός τους προβληματισμός, αλλά και η αδυναμία τους να αντιμετωπίσουν μεμονωμένα τα ζητήματα αυτά αποτέλεσαν το κοινό σημείο αναφοράς, στο οποίο αποφάσισαν να στηρίξουν τη μεταξύ τους συνεργασία. Παράλληλα, τα νέα ανεξάρτητα εδάφη, πάσχοντας από τη μακροχρόνια οπισθοδρόμηση και εκμετάλλευση, απόρροια του αποικιοκρατούμενου παρελθόντος τους, ενώθηκαν υπό το πρίσμα της εξάρθρωσης κάθε μορφής αποικιοκρατίας, ενώ επιδίωξαν να περιφρουρήσουν με κάθε τρόπο την πρόσφατη ανεξαρτησία τους. Επιπλέον, η απουσία μιας επιτυχημένης δομής, μέσα

από την οποία τα αναπτυσσόμενα κράτη θα μπορούσαν να εκφράσουν τις θέσεις τους και να διεκδικήσουν την υλοποίηση των αιτημάτων τους έδωσε την καθοριστική ώθηση για τη δημιουργία συνασπισμών συλλογικής συνεργασίας, αρχής γενομένης με τη δημιουργία του Κινήματος των Αδεσμεύτων, το οποίο λειτούργησε ως τρίτος πόλος και ως αντίπραξη στο υφιστάμενο διπολικό σύστημα.

Τα γεγονότα αυτά συνοδεύτηκαν από την ιδιαίτερη σημασία, που αποδόθηκε στην οικονομική ανάπτυξη στις αρχές της δεκαετίας του '60. Η Πρώτη Δεκαετία για την Ανάπτυξη του ΟΗΕ δημιούργησε πολλές προσδοκίες σε σχέση με την αναμόρφωση του υπάρχοντος οικονομικού συστήματος, αλλά και αναφορικά με την εγκαθίδρυση μιας Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης. Η σύγκλιση της UNCTAD I αποτέλεσε το καταλυτικό γεγονός της σύστασης της Ομάδας των 77. Οι αντιτιθέμενες τάσεις, που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της Συνδιάσκεψης, η ανάγκη δημιουργίας ενός νέου θεσμικού μηχανισμού και η κοινή ιδεολογία ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη, ήταν οι βασικοί παράγοντες, που συνετέλεσαν στη δημιουργία του συνασπισμού των G-77. Πέρα από τους αρχικούς παράγοντες, που συνέβαλαν στη δημιουργία του συνασπισμού, υπάρχουν και άλλοι λόγοι σε σχέση με τη μακρόχρονη πορεία και τη διάρκεια δράσης του. Αυτοί βασίστηκαν, κυρίως, στη διάδραση, που υπήρχε ανάμεσα στην Ομάδα των 77 και στον οργανισμό της UNCTAD. Η UNCTAD άσκησε σημαντική επιρροή στην πορεία των G-77, ιδιαίτερα σε σχέση με την προαγωγή της θεσμικής συνεργασίας. Υπήρχαν διάφοροι παράγοντες, οι οποίοι επηρέασαν ουσιαστικά τη θεσμική συνεργασία στα πλαίσια της Ομάδας των 77. Αρχικά, η κατηγοριοποίηση της UNCTAD σε σχέση με τα κράτη-μέλη της υπερτόνισε τις διαφοροποιήσεις, που υπήρχαν ανάμεσα στην Ομάδα των 77 (κράτη των ομάδων Α και Γ), και τον αναπτυσσόμενο Βορρά (ομάδες Β και Δ). Επιπλέον, με αυτόν τον τρόπο ενισχύθηκε η περιφερειακή βάση της πολιτικής, στην οποία βασίστηκε και η διαδικασία λήψης αποφάσεων στα πλαίσια της Ομάδας των 77. Δεύτερον, η επέκταση του υλικού πεδίου αναφοράς της UNCTAD δημιούργησε ευκαιρίες, τόσο για την εμπάθυνση της συνεργασίας Νότου-Νότου, όσο και για την προώθηση ευκαιριών συνεργασίας ανάμεσα στον αναπτυσσόμενο Βορρά και τον αναπτυσσόμενο Νότο. Επιπλέον, ακόμα και η ίδια η διαφωνία τους σε σχέση με την ικανότητα της UNCTAD αποτέλεσε έναν ενοποιητικό μανδύα για την Ομάδα των 77. Τρίτον, η ανάπτυξη συναινετικών δομών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην UNCTAD ενίσχυσε τη σημασία των κρατών και το ρόλο τους στις περιφερειακές ομάδες, στις οποίες αποτελούσαν μέλη. Τέλος, η Γραμματεία της UNCTAD, η οποία



κάλυψε το κενό μιας ανεξάρτητης Γραμματείας, μία από τις σημαντικότερες ελλείψεις του συνασπισμού μέχρι και σήμερα, λειτούργησε ως σημαντικός δρών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, αλλά και στην ανάπτυξη στρατηγικών συνεργασίας.

Παρά το γεγονός, ότι επρόκειτο για μια καθαρά πολιτική ένωση, η οποία δε διέθετε τα τυπικά χαρακτηριστικά ενός διεθνούς οργανισμού, μπορούμε να πούμε, ότι ανέπτυξε ένα αρκετά υψηλό επίπεδο θεσμοποίησης. Αυτό συνέβη μέσω της ύπαρξης των τριών περιφερειακών ομάδων, αλλά και της ίδιας της διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Η λήψη αποφάσεων μέσω της συναίνεσης κατόρθωσε να συμβάλλει ουσιαστικά στη διατήρηση της αυτονομίας των κρατών-μελών και κατ' επέκταση στη διατήρηση των στόχων του συνασπισμού, αφού οποιαδήποτε μορφή πλειοψηφικής υπεροχής θα μπορούσε να οδηγήσει τους μειοψηφούντες εκτός της Ομάδας των 77. Τα δύο αυτά στοιχεία ήταν αυτά, που ουσιαστικά συνέβαλαν στη διατήρηση της Ομάδας των 77 και είναι το σταθερό μοτίβο, που ιστορικά ενίσχυσε την εμβάθυνση της δέσμευσης των κρατών-μελών τους συνασπισμού απέναντι στους στόχους, που τα ίδια είχαν θέσει από τη στιγμή της ίδρυσής του. Καθοριστική στιγμή υπήρξε και η σύσταση του Συμβουλίου του Νότου, ενός σημαντικού σταθμού στην ιστορία της Ομάδας των 77, καθώς ίσως αποτελεί ένα ενθαρρυντικό βήμα προς τον επαναπροσδιορισμό του ίδιου του συνασπισμού, θέτοντας νέους στόχους, ώστε να μπορέσει να αντιμετωπίσει ουσιαστικά τις σύγχρονες προκλήσεις και να μπορέσει να βγει από το τέλμα, στο οποίο είχε περιέλθει από τις αρχές της δεκαετίας του '90 και επαναπροσδιορίζοντας τους δεσμούς ενότητας και αλληλεγγύης ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη.

Μπορούμε, ωστόσο, όμως να μιλάμε για ενότητα παρατηρώντας την εξέλιξη της Ομάδας των 77 τα τελευταία χρόνια; Η ίδια η δράση της και η παρουσία της ιδιαίτερα στον τομέα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης μας κάνει να αναρωτιόμαστε πραγματικά αν μπορούμε να μιλάμε ακόμα για μια Ομάδα. Η αλληλεγγύη των αναπτυσσόμενων χωρών έχει χρησιμοποιηθεί ως στρατηγική, με στόχο να επηρεάσει τη ροή των διαπραγματεύσεων για τα περιβαλλοντικά ζητήματα, παρά την αυξανόμενη οικονομική διαφοροποίηση και τα ανόμοια πολιτικά συμφέροντα ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Το μόνο σίγουρο είναι, ότι εξακολουθεί τυπικά να αποτελεί τη φωνή του αναπτυσσόμενου κόσμου στις περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις. Όμως, ουσιαστικά κάτι τέτοιο δεν φαίνεται να ισχύει πραγματικά, καθώς οι ειδικότερες ομάδες που δρούσαν αρχικά μέσα στα πλαίσια του συνασπισμού, δρουν πλέον ανεξάρτητα.

Αν και οι θέσεις της Ομάδας των 77 δεν παρουσίασαν καμία ουσιαστική μεταβολή από την πρώτη παρουσία τους στη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης, η ίδια η ουσία του συνασπισμού φαίνεται να μην λειτουργεί πλέον. Το παράδειγμα τόσο του Γιοχάνεσμπουργκ, όσο και της Κοπεγχάγης είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και αποδεικνύουν, ότι ο αναπτυσσόμενος κόσμος δε λειτουργεί πλέον συλλογικά. Δεν μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα, ότι η σταδιακή αποδόμηση της UNCTAD, επηρέασε ουσιαστικά την πορεία και τη μετεξέλιξη της Ομάδας των 77. Ίσως αποτέλεσε έναν από τους καθοριστικούς παράγοντες, που οδήγησαν στον αποπροσανατολισμό του συνασπισμού κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, αλλά δεν ήταν ο μόνος. Πέρα από τους εξωγενείς οικονομικούς παράγοντες, που έπληξαν τότε το συνασπισμό, αυτό που αποτελεί το βασικότερο αποσταθεροποιητικό παράγοντα, μέχρι και σήμερα, ιδιαίτερα σε στιγμές κρίσης, είναι η ετερογένεια των κρατών-μελών του. Η ετερογένεια, που αποτελούσε κάποτε δείγμα πλουραλισμού και δημοκρατίας αποτελεί πλέον δείγμα διάσπασης και αποσταθεροποίησης του συνασπισμού.

Το ζήτημα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης μπορούμε να πούμε, ότι καθόρισε σε σημαντικό βαθμό την πορεία και την εξέλιξη της Ομάδας των 77, καθώς αποτελεί ένα ζήτημα κυρίως αναπτυξιακό για τις αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά και ζήτημα αντικρουόμενων συμφερόντων για τις περισσότερες από αυτές, το οποίο έφερε στην επιφάνεια πολλές εσωτερικές αποκλίνουσες τάσεις. Τα βασικά αιτήματα που εξακολουθούν να εκφράζουν από το 1972 παραμένουν αμετάβλητα και εντοπίζονται κυρίως στην προαγωγή του δικαιώματος στην ανάπτυξη, στη μετάθεση του κύριου βάρους των ευθυνών για την περιβαλλοντική υποβάθμιση στον αναπτυγμένο Βορρά, καθώς και στην πρόσθετη παροχή οικονομικών και τεχνολογικών πόρων. Η στάση που τήρησε ο αναπτυσσόμενος κόσμος ήταν κατά κύριο λόγο μία στάση αμφισβήτησης αρχικά σε συνάρτηση με τη νομιμότητα των υφιστάμενων καθεστώτων και στη συνέχεια με την αποτελεσματικότητά τους. Μετά την ουσιαστική νίκη της Ομάδας των 77 στο Ρίο, όπου η πλειοψηφία των αιτημάτων της αντανακλάται στο σύνολο των τελικών κειμένων, που προέκυψαν ως αποτέλεσμα της Συνδιάσκεψης, επήλθε η δυσαρέσκεια, καθώς ο αναπτυγμένος Βορράς δεν τήρησε ουσιαστικά καμία από τις υποχρεώσεις που προβλέπονταν κυρίως από τα δεσμευτικά κείμενα της Συνδιάσκεψης. Ωστόσο, ο αναπτυσσόμενος κόσμος είναι και παραμένει κερδισμένος, καθώς αποκόμισε μόνο οφέλη και δεν κλήθηκε να αναλάβει καμία ουσιαστική δέσμευση, κάτι που προκάλεσε την έντονη δυσαρέσκεια του

αναπτυγμένου Βορρά, διευρύνοντας το χάσμα ανάμεσα στους δύο συνασπισμούς. Παρά το γεγονός, ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες στο σύνολο τους δεν έχουν συμβάλλει ουσιαστικά στην περιβαλλοντική υποβάθμιση μπορούμε να πούμε το ίδιο για τις ισχυρές αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Κίνα ή η Ινδία;

Οι ρυθμοί της ανάπτυξης των ισχυρών αναπτυσσόμενων κρατών επιβαρύνουν την ατμόσφαιρα, ενώ η Κίνα κινδυνεύει να ξεπεράσει τις ΗΠΑ σε εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Στην περίπτωση της Κίνας και της Ινδίας, η οικονομική ανάπτυξη εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τον ενεργειακό τομέα και τη χρήση ορυκτών καυσίμων, όπως για παράδειγμα άνθρακα και πετρελαίου, ενώ σύμφωνα με τις προβλέψεις δεν πρόκειται σε καμία περίπτωση να βάλουν φρένο στην αναπτυξιακή τους διαδικασία. Για το λόγο αυτό εξακολουθούν να χρησιμοποιούν το χαρακτηρισμό τους ως αναπτυσσόμενες χώρες, ώστε να προβάλλουν ως πρόσχημα την ανάγκη για οικονομική ανάπτυξη, αλλά και την ανάγκη παροχής πρόσθετων οικονομικών και τεχνολογικών πόρων. Πώς, λοιπόν, αναφερόμαστε αποκλειστικά και μόνο στην ευθύνη του αναπτυγμένου Βορρά, όταν υπάρχει ένας πυρήνας αναπτυσσόμενων κρατών, ο οποίος πρόσκειται περισσότερο στην πλευρά των αναπτυγμένων κρατών, ωστόσο διεκδικεί επί ίσοις όροις τα ίδια οφέλη με κράτη που πραγματικά έχουν πολύ μεγαλύτερες ανάγκες; Μπορούν τα αναπτυσσόμενα κράτη με ηγέτη ένα κράτος, όπως η Κίνα, να προτάσσουν αρχές, όπως η κοινή αλλά διαφοροποιημένη ευθύνη ή η αρχή της ευθυδικίας, απαιτώντας να υπάρξει αμιγώς μονομερής εφαρμογή τους από τη στιγμή που μιλάμε για κοινή ευθύνη, αλλά και για διανεμητική δικαιοσύνη; Επιπλέον, για να υπάρξει επαρκής ρύθμιση σε ζητήματα, μείζονος σημασίας, όπως είναι η κλιματική αλλαγή θα πρέπει και τα ίδια τα ισχυρά αναπτυσσόμενα κράτη να αποδεχτούν την επιβολή κάποιων δεσμεύσεων, ώστε να γίνει εφικτή η υιοθέτηση μιας νέας δεσμευτικής Συμφωνίας που θα αντικαταστήσει το Κιότο μετά το 2012.

Η βασική παράμετρος που καθόρισε τόσο την παρουσία, όσο και τα αιτήματα της Ομάδας των 77 στην παγκόσμια περιβαλλοντική διακυβέρνηση, είναι η διάσταση Βορρά-Νότου. Όσο και αν μπορεί να φανεί οξύμωρο το χάσμα ανάμεσα σε Βορρά και Νότο ήταν, ίσως και αυτό που συντήρησε τελικά ως ένα βαθμό την ενότητα και την αλληλεγγύη ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες και συνέβαλε ουσιαστικά στη μη διάσπαση του αναπτυσσόμενου Νότου. Το επιχείρημα αυτό ενισχύεται από την

άποψη<sup>302</sup>, ότι οι παγκόσμιες περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις αποτέλεσαν για την Ομάδα των 77 την αφετηρία για περαιτέρω διαπραγματεύσεις σε σχέση με ευρύτερα αναπτυξιακά ζητήματα, όπως η άνιση κατανομή των πόρων και η καταπολέμηση της φτώχειας παρά για ζητήματα που σχετίζονταν αμιγώς με την προστασία του περιβάλλοντος. Ένας άλλος παράγοντας είναι, ότι τόσο τα πιο αδύναμα όσο και ισχυρότερα αναπτυσσόμενα κράτη χρειάζονται την Ομάδα των 77, ώστε να έχουν περισσότερη ισχύ σε σχέση με ζητήματα, όπως η παγκόσμια αύξηση της θερμοκρασίας λόγω του φαινομένου του θερμοκηπίου. Τέλος, η απροθυμία της Ομάδας των 77 να διασπαστεί σε μικρότερες ομάδες με ισχυρότερους δεσμούς έχει να κάνει με την αλληλεπίδραση μεταξύ των αναπτυσσόμενων κρατών ως ομάδα ως αντίβαρο στην ισχύ του αναπτυγμένου Βορρά.

Είναι γεγονός, ότι ο συνασπισμός της Ομάδας των 77 θα μπορέσει να διατηρηθεί, όσο η διεθνής ανισότητα δίνει την ώθηση σε συλλογικές δράσεις των φτωχότερων κρατών να αναμορφώσουν τη διεθνή οικονομική τάξη, κάτι, που φάνηκε και από τις τελευταίες δηλώσεις της Ομάδας των 77 σε σχέση με το ζήτημα της οικονομικής κρίσης<sup>303</sup>. Η ίδια η παγκόσμια πολιτική διαδικασία είναι αυτή, που δημιουργεί τις συνθήκες για την ύπαρξη τέτοιων συνασπισμών. Η δύναμη της Ομάδας των 77 προκύπτει από τη δυνατότητά της να συμβάλλει στη διαμόρφωση των μέτρων, χωρίς, ωστόσο να καθορίζει το τελικό αποτέλεσμα. Η πλειοψηφική παρουσία στα πλαίσια της ΓΣ του ΟΗΕ, δίνει τη δυνατότητα στους εκπροσώπους του Τρίτου Κόσμου να διεκδικούν την ικανοποίηση των αιτημάτων τους για αλλαγή και να θέτουν εμπόδια σε πολιτικές, που δεν εγκρίνουν. Το κλειδί της επιτυχίας για το συνασπισμό της Ομάδας των 77 εντοπίζεται στη δυνατότητά του να ικανοποιεί τα αιτήματα ενός συνόλου κρατών, τονίζοντας τα κοινά χαρακτηριστικά και κάνοντας αποδεκτή τη διαφορετικότητα. Για να μην οδηγηθεί σε διάσπαση θα πρέπει ίσως να ανατρέξει στην Κοινή Διακήρυξη των 77 Κρατών, επαναπροσδιορίζοντας τους στόχους, που έθεσε τότε, τοποθετώντας τους, ωστόσο, στα σημερινά δεδομένα. Ο

<sup>302</sup> Βλ. Linner, B., Jacob, M., From Stockholm to Kyoto and Beyond: A Review of the Globalization of Global Warming Policy and North-South Relations, *Globalizations*, Vol. 2, No. 3, December 2005, pp. 410-411.

<sup>303</sup> Συγκεκριμένα, βλ. Statement on behalf of the Group of 77 and China by Mr. Awsan al-Aud, Second Secretary, Permanent Mission of Yemen to the United Nations, following the Adoption of the Resolution entitled "Recovering from the World Financial and Economic Crisis: A global Jobs Pact", New York, 23 July 2010 και Statement on behalf of the Group of 77 and China by Mr. Khaled Hussein Alyemany, Minister Plenipotentiary, Permanent Mission of Yemen to the United Nations, at the Ad Hoc Open-ended Working Group of the General Assembly on the outcome of the UN Conference on the World Financial and Economic Crisis and its Impact on Development, New York, 28 July 2010.

ουσιαστικός εκσυγχρονισμός του πεδίου αναφοράς της δράσης της Ομάδας των 77 και η ενίσχυση των δεσμών ενότητας και της αλληλεγγύης ανάμεσα στα κράτη-μέλη της, μέσω της προώθησης του συλλογικού συμφέροντος, έναντι του αμιγώς εθνικού, μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της παρουσίας της στη διεθνή σκηνή, όπως διαμορφώνεται σήμερα, έχοντας παράλληλα πάντα ως βασικό γνώμονα τη φράση, που καθόρισε την πορεία της από το 1964 ως και σήμερα: “Unity in diversity”

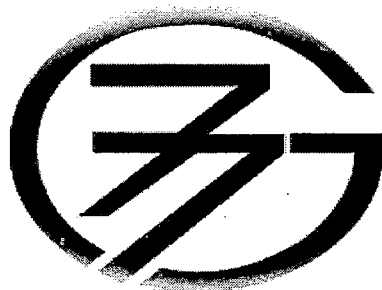


## **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ**

- 1. Πίνακας των κρατών μελών της Ομάδας των 77.**
- 2. Κοινή Διακήρυξη των 77 Αναπτυσσόμενων κρατών, Γενεύη, 15 Ιουνίου 1964.**
- 3. Διακήρυξη του Καράκας για την 25η Επέτειο από τη Σύσταση της Ομάδας των 77, 23 Ιουνίου 1989.**
- 4. Σχέδιο Απόφασης της Ομάδας των 77 για την Εφαρμογή της Agenda 21, για το Πρόγραμμα περαιτέρω Εφαρμογής της Agenda 21 και για τα Αποτελέσματα της Συνδιάσκεψης για την Αειφόρο Ανάπτυξη, 4 Νοεμβρίου 2009.**
- 5. Οι Θέσεις της Ομάδας των 77 για την επερχόμενη Συνδιάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (2012), 29 Μαΐου 2009 .**
- 6. Προτεινόμενο Δεκαετές Σχέδιο Δράσης της Ομάδας των 77 σε σχέση με τη Συνεργασία Νότου-Νότου για το ζήτημα της Βιοποικιλότητας για την Ανάπτυξη, 29 Ιουλίου 2010.**

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

### Πίνακας των κρατών μελών της Ομάδας των 77.



### Τα κράτη-μέλη της Ομάδας των 77 σήμερα:

- |                                   |                                 |
|-----------------------------------|---------------------------------|
| 1. Αγία Λουκία                    | 33. Ερυθραία                    |
| 2. Άγιος Βικέντιος και Γρεναδίνες | 34. Ζάμπια                      |
| 3. Άγιος Θωμάς και Πρίγκιπας      | 35. Ζιμπάμπουε                  |
| 4. Άγιος Χριστόφορος και Νέβις    | 36. Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα     |
| 5. Αγκόλα                         | 37. Ινδία                       |
| 6. Αίγυπτος                       | 38. Ινδονησία                   |
| 7. Αιθιοπία                       | 39. Ιορδανία                    |
| 8. Αϊτή                           | 40. Ιράκ                        |
| 9. Ακτή Ελεφαντοστού              | 41. Ιράν                        |
| 10. Αλγερία                       | 42. Ισημερινή Γουινέα           |
| 11. Αντίγκουα και Μπαρμπούντα     | 43. Ισημερινός                  |
| 12. Αργεντινή                     | 44. Καμερούν                    |
| 13. Αφγανιστάν                    | 45. Καμπότζη                    |
| 14. Βανουάτου                     | 46. Κατάρ                       |
| 15. Βενεζουέλα                    | 47. Κεντροαφρικανική Δημοκρατία |
| 16. Βιετνάμ                       | 48. Κένυα                       |
| 17. Βολιβία                       | 49. Κίνα                        |
| 18. Βόρεια Κορέα                  | 50. Κολομβία                    |
| 19. Βοσνία και Ερζεγοβίνη         | 51. Κομόρες                     |
| 20. Βραζιλία                      | 52. Κόστα Ρίκα                  |
| 21. Γκάμπια                       | 53. Κούβα                       |
| 22. Γκαμπόν                       | 54. Κουβέιτ                     |
| 23. Γκάνα                         | 55. Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό |
| 24. Γουατεμάλα                    | 56. Λάος                        |
| 25. Γουιάνα                       | 57. Λεσόθο                      |
| 26. Γουινέα                       | 58. Λίβανος                     |
| 27. Γουινέα Μπισσάου              | 59. Λιβερία                     |
| 28. Γρενάδα                       | 60. Λιβύη                       |
| 29. Δημοκρατία του Κονγκό         | 61. Μαδαγασκάρη                 |
| 30. Δομινικανή Δημοκρατία         | 62. Μαλαισία                    |
| 31. Δομίνικος                     | 63. Μαλάουι                     |
| 32. Ελ Σαλβαδόρ                   | 64. Μαλδίβες                    |

65. Μαλί
66. Μαρόκο
67. Μαυρίκιος
68. Μαυριτανία
69. Μογγολία
70. Μοζαμβίκη
71. Μπαγκλαντές
72. Μπαρμπάντος
73. Μπαχάμες
74. Μπαχρέν
75. Μπελίζ
76. Μπενίν
77. Μποτσουάνα
78. Μπουρκίνα Φάσο
79. Μπουρούντι
80. Μπουτάν
81. Μπρουνεϊ
82. Μυανμάρ
83. Ναμίμπια
84. Νεπάλ
85. Νήσοι Μάρσαλ
86. Νήσοι Σολομώντα
87. Νίγηρας
88. Νιγηρία
89. Νικαράγουα
90. Νότιος Αφρική
91. Ομάν
92. Ομοσπονδιακές Πολιτείες της Μικρονησίας
93. Ονδούρα
94. Ουγκάντα
95. Ουρουγουάη
96. Πακιστάν
97. Παλαιστίνη (PLO)
98. Παναμάς
99. Παπούα Νέα Γουινέα
100. Παραγουάη
101. Περού
102. Πράσινο Ακρωτήριο
103. Ρουάντα
104. Σαμόα
105. Σαουδική Αραβία
106. Σενεγάλη
107. Σεϋχέλλες
108. Σιγκαπούρη
109. Σιέρρα Λεόνε
110. Σομαλία
111. Σουαζιλάνδη
112. Σουδάν
113. Σουρινάμ
114. Σρι Λάνκα
115. Συρία
116. Τανζανία
117. Ταϊλάνδη
118. Τζαμάικα
119. Τζιμπουτί
120. Τιμόρ Λέστε
121. Τόγκο
122. Τόνγκα
123. Τουρκμενιστάν
124. Τρινιτάντ και Τομπάγκο
125. Τσαντ
126. Τυνησία
127. Υεμένη
128. Φιλιππίνες
129. Φίτζι
130. Χιλή

**ΠΗΓΗ: <http://www.g77.org/doc/members.html>**



## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

### JOINT DECLARATION OF THE SEVENTY-SEVEN DEVELOPING COUNTRIES MADE AT THE CONCLUSION OF THE UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT

Geneva, 15 June 1964

Afghanistan, Algeria, Argentina, Bolivia, Brazil, Burma, Burundi, Cambodia, Cameroon, Central African Republic, Ceylon, Chad, Chile, Colombia, Congo (Brazzaville), Congo (Leopoldville), Costa Rica, Cyprus, Dahomey, Dominican Republic, Ecuador, El Salvador, Ethiopia, Gabon, Ghana, Guatemala, Guinea, Haiti, Honduras, India, Indonesia, Iran, Iraq, Jamaica, Jordan, Kenya, Kuwait, Laos, Lebanon, Liberia, Libya, Madagascar, Malaysia, Mali, Mauritania, Mexico, Morocco, Nepal, Nicaragua, Niger, Nigeria, Pakistan, Panama, Paraguay, Peru, Philippines, Republic of Korea, Republic of Viet-Nam, Rwanda, Saudi Arabia, Senegal, Sierra Leone, Somalia, Sudan, Syria, Thailand, Togo, Trinidad and Tobago, Tunisia, Uganda, United Arab Republic, United Republic of Tanganyika and Zanzibar, Upper Volta, Uruguay, Venezuela, Yemen and Yugoslavia.

#### I

1. The developing countries named above recognize the United Nations Conference on Trade and Development as a significant step towards creating a new and just world economic order. They regard this Conference as the fruition of sustained efforts which found expression in the Cairo Declaration, the Alta Gracia Charter, the Resolutions of Brasilia, Addis Ababa, Niamey, Manila and Teheran and, above all, in the Joint Declaration of the seventy-five countries made at the eighteenth session of the General Assembly of the United Nations. These efforts helped to forge the unity of the seventy-five - the outstanding feature of the entire Conference and an event of historic significance.

#### II

2. The basic premises of the new order were enumerated in these earlier declarations and in the report of the Secretary-General of the Conference. In brief, they involve a new international division of labour oriented towards the accelerated industrialization of developing countries. The efforts of developing countries to raise the living standards of their peoples, which are now being made under adverse external conditions, should be supplemented and strengthened by constructive international action. Such action should establish a new framework of international trade that is wholly consistent with the needs of accelerated development.

3. The several themes of a new and dynamic international policy for trade and development, including the question of transit trade of land-locked countries, found concrete expression in specific programmes and proposals presented by the developing countries to this Conference as a united expression of objectives and measures in all major fields. The developing countries consider it an achievement that this Conference has provided a basis for the fullest discussion of these programmes and proposals by the entire international community. They are confident that the deliberations of this Conference will be of assistance in the formulation of new

policies by the Governments of both developed and developing countries in the context of a new awareness of the needs of developing countries.

### III

4. The developing countries declare, however, that they consider the final recommendations of the Conference as only an initial step towards an international endorsement of a new trade policy for development. They do not consider that the progress that has been registered in each of the major fields of economic development has been adequate or commensurate with their essential requirements. There has not, for instance, been an adequate appreciation of the problem of the "trade gap" of developing countries. Only the most limited approaches were made regarding trade in primary commodities, and of preferences for exports of manufactures. Similarly, only preliminary steps were possible relating to schemes for compensatory financing to meet long-term deterioration in the terms of trade. The developing countries have, nevertheless, accepted the results of this Conference in the hope that these results would lay the foundation for more substantial progress in the period ahead. They have also accepted these resolutions in recognition of the need for a co-operative effort in the international field. To this end they have chosen to arrive at the widest measure of agreements possible, rather than to register their aspirations by majority decisions.

### IV

5. The developing countries attach singular importance to the establishment of international machinery in the field of trade and development. It is vitally necessary that this new machinery should be an effective instrument for the discussion of issues, the formulation of policies, the review of results, and for taking such operational measures as are needed in the sphere of international economic relations.

6. The developing countries recognize the value of the general agreement attained regarding the establishment of continuing machinery. They note that some important issues pertaining to such machinery have been held over the decision by the General Assembly. In this connexion, it is their view that there should be ample scope for reaching workable agreement on substantial issues. But, they categorically declare that no arrangements designed for this purpose should derogate from the ultimate right of the proposed Board and the Conference to adopt recommendations on any point of substance by a simple majority vote in the case of the Board and two-thirds majority in the case of the Conference. The developing countries attach cardinal importance to democratic procedures which afford no position of privilege in the economic and financial, no less than in the political spheres. Furthermore, the developing countries would stress the need for continue evolution in the institutional field, leading not merely to the progressive strengthening of the machinery that is now contemplated, but also to the ultimate emergence of a comprehensive international trade organization.

### V

7. The developing countries regard their own unity, the unity of the seventy-five, as the outstanding feature of this Conference. This unity has sprung out of the fact that facing the basic problems of development they have a common interest in a new

policy for international trade and development. They believe that it is this unity that has given clarity and coherence to the discussions of this Conference. Their solidarity has been tested in the course of the Conference and they have emerged from it with even greater unity and strength.

8. The developing countries have a strong conviction that there is a vital need to maintain, and further strengthen, this unity in the years ahead. It is an indispensable instrument for securing the adoption of new attitudes and new approaches in the international economic field. This unity is also an instrument for enlarging the area of co-operative endeavour in the international field and for securing mutually beneficent relationships with the rest of the world. Finally, it is a necessary means for co-operation amongst the developing countries themselves.

9. The seventy-five developing countries, on the occasion of this declaration, pledge themselves to maintain, foster and strengthen this unity in the future. Towards this end they shall adopt all possible means to increase the contacts and consultations amongst themselves so as to determine common objectives and formulate joint programmes of action in international economic co-operation. They consider that measures for consolidating the unity achieved by the seventy-five countries during the Conference and the specific arrangements for contacts and consultations should be studied by government representatives during the nineteenth session of the United Nations General Assembly.

## VI

10. The United Nations Conference on Trade and Development marks the beginning of a new era in the evolution of international co-operation in the field of trade and development. Such co-operation must serve as a decisive instrument for ending the division of the world into areas of affluence and intolerable poverty. This task is the outstanding challenge of our times. The injustice and neglect of centuries need to be redressed. The developing countries are united in their resolve to continue to quest for such redress and look to the entire international community for understanding and support in this endeavour.

**WWW: <http://www.g77.org/doc/Joint%20Declaration.html>**

## **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3**

### **CARACAS DECLARATION OF THE MINISTERS OF FOREIGN AFFAIRS OF THE GROUP OF 77 ON THE OCCASION OF THE TWENTY-FIFTH ANNIVERSARY OF THE GROUP**

The Ministers of Foreign Affairs of the member countries of the Group of 77 met at Caracas, Venezuela, from 21 to 23 June 1989, on the occasion of the twenty-fifth anniversary of the creation of the Group.

They reviewed the evolution of the world economy during the past 25 years, the achievements of the Group and the difficulties it has encountered in its effort to restructure international economic relations on a just and equitable basis.

They assessed the transformations taking place in the world economy and international economic relations, analyzed opportunities and challenges that those changes pose for international economic co-operation for development, and charted out a strategy and course of action for meeting these challenges. They also provided guidance for intensifying co-operation under the Caracas Programme of Action, and for improving the organizational effectiveness of the Group.

#### **I. LOOKING TO THE FUTURE: CALL FOR THE REVITALIZATION OF THE NORTH-SOUTH DIALOGUE**

The Ministers of the member countries of the Group of 77 issued the following communique:

1. On the threshold of the twenty-first century, the member countries of the Group of 77 are faced with a world situation that, though highly complex and uncertain, provides a unique opportunity for giving a renewed thrust to international co-operation for development.
2. The member countries of the Group are pursuing development objectives in a very unfavourable external environment. The least developed among them are facing special difficulties. Many of these countries are undergoing strenuous efforts of adjustment, which are exacting heavy social and political costs.
3. Developing countries are pursuing wide-ranging policy reforms and are ready to integrate with the world much more freely than in the past. A more open and co-operative world economy is vital for the success of their effort.
4. A promising process of reduction of global political tensions has been under way in the last few years. This provides a propitious setting for new initiatives. The improvement in the international political climate should be consolidated by extending it to all the regions of the world and through a search for a prompt and enduring solution to the major international economic and social problems, particularly those affecting developing countries.

5. This should be in keeping with contemporary reality, in particular the full recognition of the compulsions of global interdependence. Today's problems can be solved only by nations acting together, not by each of them going its own way. No country or group of countries, however powerful it may be, can isolate itself from the consequence of global social, economic and environmental problems or succeed, without detriment to its own interest, in shifting the burden of solving these problems to the weaker members of the international community.

6. A multilateral, concerted and comprehensive approach is vital for finding and implementing truly effective and lasting solutions to contemporary problems; this cannot be achieved through partial, short-sighted and unilateral measures and mechanisms. Arbitrary unilateral actions can only have the effect of sapping confidence, undermining the multilateral system and process and adversely affecting the development prospects of developing countries.

7. The member countries of the Group of 77 reaffirm their deep commitment to solving economic, social, cultural and humanitarian international problems through international co-operation, as envisaged in the Charter of the United Nations, thereby contributing to the achievement of international peace and security.

8. They reaffirm their right and aspiration to share equitably in world growth and progress, particularly in the benefits of modern science and technology, with a view to improving the lot of their peoples.

9. It is in times of crisis that international solidarity is most essential, even imperative. A serious and constructive dialogue between developed and developing countries is urgently called for if the international community is to avoid an irreversible breakdown of the international economic system. The Group of 77 reaffirms its readiness and commitment to such a dialogue. It urges the developed countries to reciprocate. In this regard, there is an urgent need to forge a consensus centred on growth and development. Such an understanding should lead to effective co-operative action in the interrelated areas of money, finance, trade, external debt and development.

10. The Ministers hereby declare their resolve to take advantage of every possible opportunity in the coming years to promote systematic action and foster dialogue. The Caracas Declaration provides a useful and timely contribution to this endeavour, as part of the efforts which the Group will continue to make, particularly at the special session of the General Assembly devoted to international economic co-operation, to be held in April 1990, and in the elaboration of an international development strategy for the 1990s.

## **II. GROUP OF 77 AND THE PROMOTION OF INTERNATIONAL ECONOMIC CO-OPERATION FOR DEVELOPMENT**

1. The creation of the Group of 77, 25 years ago, was the result of the collective perception of developing countries that their problems are shared and common and originate in the inherently inequitable pattern of international economic relations. It represented their resolve to remedy this situation through international co-operation based on a mutuality of interests. In its objectives, the Group of 77 reflected the

principles and purposes of the Charter of the United Nations and the conviction that maintaining international peace and security requires the resolution of international economic social and humanitarian problems. The Group therefore reaffirms the validity and supreme necessity of restructuring international economic relations on a just and equitable basis. It shall continue to place abiding faith in multilateral co-operation in the forums of the United Nations.

2. Since its inception on the occasion of the first session of the United Nations Conference on Trade and Development in June 1964, the activities of the Group of 77 have vastly expanded. In these 25 years it has not only become a major actor in international economic relations, but also a prime initiator of ideas, concepts and proposals relating to development co-operation. Its increasing role is a clear affirmation of the belief of newly emerging countries that political freedom, to be effective and meaningful, must be translated into economic independence and must result in an improvement in the living standards of their people. Together with the Movement of Non-Aligned Countries, the Group has come to symbolize the underlying unity and solidarity of developing countries and represents their common world view on international economic issues.

3. In the past 25 years, the Group of 77 has taken a number of initiatives to promote economic co-operation for the development of developing countries. It has had important achievements to its credit, the most notable of which was the consensus adoption of the Declaration and the Programme of Action on the Establishment of a New International Economic Order at the sixth Special Session of the General Assembly - an objective that remains valid and relevant.

4. The constructive attitude exhibited by the Group of 77 did not receive an adequate response from the developed countries. This has, in many cases, resulted in a lack of implementation of agreements and commitments reached by consensus. The Group is convinced of the validity of its approach and shall continue with its efforts to promote dialogue and co-operation at every opportunity.

5. The Group of 77 has attached fundamental importance to promoting economic co-operation among developing countries. Such co-operation is necessary to reduce the vulnerability of the developing countries to external factors and to maximize complementarity to accelerate the development of their economies. The Caracas Programme of Action adopted in 1981 is a major effort to translate these objectives into practical co-operative action. The Group renews its commitment to intensify co-operation among developing countries to work towards the attainment of collective self-reliance.

6. The developing countries have always been conscious of their own responsibility in the development of their economies. The success of their efforts, however, requires supportive external conditions. They have therefore striven to improve the international economic environment in order to make it conducive to development.

7. In spite of the constraints faced by them, they have made significant gains in their economic and social development. However, because of a marked deterioration in external conditions, there has been a major setback to their development efforts during the 1980s. Living conditions in many developing countries are lower than they

were at the beginning of the decade. In many countries, economic and social infrastructure painfully built over the years has been seriously eroded, thus impairing their economic growth and development prospects. The burden of adjustment has been disproportionately high for developing countries and is exacting unacceptably high social and political costs. Absolute poverty has increased in many parts of the world.

8. Official development assistance continues to stagnate at less than half of the internationally accepted targets. Foreign direct investment and commercial bank lending have fallen sharply. The developing countries are facing the problems of massive external debt, a decline in commodity prices to unprecedentedly low levels, deteriorating terms of trade and increasing protectionism in the markets of developed countries. All these have resulted in the paradoxical phenomenon of a reverse transfer of resources from developing to developed countries. Monetary conditions have demonstrated a tendency to instability and exchange rate misalignments. Major imbalances still persist, adding to the element of uncertainty. The international economic situation has continued to be characterized by systemic deficiencies and asymmetries, as well as structural imbalances. The developing countries have borne the brunt of the sluggish growth conditions, thereby further widening the economic, technological and scientific gap between developed and developing countries.

9. During much of the 1980s, the North-South dialogue has remained muted. Multilateral economic co-operation was rendered ineffective at the time it was required most. Major industrialized countries have often not paid due regard to the far-reaching consequences of their policy postures for the rest of the world, in particular the developing countries.

10. The least developed among the developing countries, facing formidable structural handicaps, experienced extreme deterioration in their overall socio-economic situation during the 1980s, in spite of significant domestic policy measures undertaken by them pursuant to the Substantial New Programme of Action for the 1980s adopted by the United Nations Conference on the Least Developed Countries. The effects of their adverse external economic climate - characterized, inter alia, by an inadequate flow of external assistance, a dramatic decline in the terms of trade of their products, a mounting debt to gross domestic product ratio have been further compounded by the failure to implement the recommendations of the Substantial New Programme of Action and its mid-term review. To this end, the Group of 77 underscores the significance of enhanced international efforts to reactivate the growth and development of the least developed countries, and emphasizes the importance of the Second United Nations Conference on the Least Developed Countries to be held in 1990 in adopting a substantial plan of action for the sustained development of the least developed countries for the 1990s.

11. The land-locked and island developing countries also continue to suffer from unique problems and inherent disadvantages that have a negative impact on their development. The Group stresses the importance of urgent action by the international community to address the particular problems and special needs of these countries.

12. The current economic situation in Africa, characterized by the low level of economic growth, calls for a more effective implementation of commitments by

developed countries between now and the end of 1990, in order to enable the development and economic growth objectives contained in the United Nations Programme of Action for African Economic Recovery and Development 1986-1990 to be carried out. To this effect, the orthodox structural adjustment programmed currently in force should be reviewed and replaced by other more viable alternatives that would take full account of the social, political and economic realities of Africa, restore growth, and facilitate its long-term development.

13. The Group of 77 emphasizes the urgency of the full implementation of the Special Plan of Economic Co-operation for Central America, in support of the efforts being made under the Esquipulas-II Agreements to achieve peace and development in the region.

14. The Group of 77 reiterates that colonialism, neo-colonialism, interference in the internal affairs of other States, apartheid, racism and all forms of racial discrimination, foreign aggression, occupation, domination, exploitation and destabilization constitute fundamental obstacles to the economic and social development of developing countries. The Group reaffirms its commitment to take effective measures individually and collectively to put an end to such practices.

15. In southern Africa, the situation continues to be gravely affected by the policies of political and economic destabilization and acts of aggression pursued by the South African apartheid regime against front-line and other neighbouring States. The international community should exert greater pressure on the apartheid regime to abolish its abhorrent policies and immediately stop its acts of destabilization and aggression. The international community should at the same time increase assistance to these countries to enable them to implement their economic recovery and development programmed. Furthermore, the apartheid regime should also be compelled to act in accordance with Security Council resolution 435 (1978) to enable the people of Namibia to control their resources and destiny.

16. The Palestinian people have continued to live within the hardships of the Israeli occupation, which has deprived them of their land and their natural and other resources and has led to a deterioration of their living conditions. The struggle of the Palestinian people to attain their political, social and economic freedom and their right to development calls for action by the international community to give their utmost support to the heroic intifadah of the Palestinian people. Furthermore, the Arab people in the Syrian Golan and in parts of southern Lebanon are still under Israeli military occupation, which has deprived them of their land and other resources, thus impeding their economic and social development. The Group of 77 is eager to see the termination of this occupation.

17. The Group of 77 calls upon the international community to adopt urgent and effective measures in order to eliminate the use of coercive measures, including blockades, embargoes and the freezing of assets, against developing countries, which have been on the rise and have taken new forms.

18. The factors operating in the world economy in recent years have threatened to accentuate the polarization between North and South. It is not possible to sustain a world divided between the haves and the have-nots. No country can isolate or



immunize itself from the negative impact of this inherently unstable situation. A world economic structure based on self-perpetuating inequalities cannot last forever. It must be transformed through co-operative international action.

19. The international political climate has improved significantly. Encouraging progress has been made towards finding solutions to regional and global conflicts. There has been a ferment of economic and political ideas in many parts of the world. These provide a propitious setting for new initiatives. On the other hand, if emerging economic compulsions are not adequately accommodated, the resulting strains may very well undermine the current trends towards global peace and harmony.

20. The current relaxation of tension is a window of opportunity for the international community. It is based on the realization of the impending threat to the survival of the human species posed by the nuclear arms race, degradation of the environment and such other non-military threats to security as hunger, squalor, disease, illiteracy, gross economic inequality both within and among nations, and natural and man-made disasters. The solution of such vast and complex problems calls for a concerted and coherent approach within a multilateral framework.

21. International economic structure is becoming increasingly multi-polar. At the same time, there is a trend of integration of the economies of developed countries. Socialist countries are in the process of carrying out wide-ranging reforms aimed at a closer integration of their economies with the mainstream of the world economy. Many developing countries are also ready to integrate with the world economy more freely than in the past. Several developing countries are also endeavouring to strengthen their regional integration processes. Success of these integration strategies requires a much more open and co-operative world economy. At the same time it is imperative that unified and integrated markets of developed countries be outward-looking and enhance rather than diminish the market access of developing countries.

22. The modern technological revolution, particularly in information and communication technologies, has made the nations of the world more interdependent and world economic issues more interrelated than ever before. The implications of the macro-economic policies of major economic powers travel beyond their national boundaries and affect the economies of all countries, particularly developing countries. The co-ordination of these policies should be more broadly based and compatible with the growth and development needs of all countries, in particular the developing countries. Moreover, current economic and social problems have become so complex that it is beyond the capacity of a single nation or group of nations to solve them in isolation. It is, therefore, essential to ensure equitable and collective management of global interdependence with a view to achieving socially just, economically sound, sustained development.

23. These tasks facing the international community are feasible only if they are undertaken in the context of an expanding and growing world economy. It is, therefore, necessary to forge a global consensus on growth and development and to work out a package of policies that can restore the world economy to vigorous growth conditions, and, in particular, assist in the eradication of absolute poverty.

24. Growth in the world economy can be lasting and self-sustaining only if all its constituent parts grow in harmony. The existence, at the same time of underutilized capacity in developed countries and vast potential demand in developing countries calls for a bold initiative for substantial injection of purchasing power in the developing countries. This should be effected by a greatly enhanced flow of concessional financial resources and a substantial degree of debt reduction. These steps will not only accelerate development in developing countries but will also improve the prospects of the world economy.

25. As a first step, the net transfer of resources from developing countries must be reversed to stop depriving the economies of developing countries of the investment and capital needed to develop and modernize their productive capacity and to address the legitimate social needs of their populations.

26. The attainment as quickly as possible of the internationally agreed targets for official development assistance (ODA) adopted by the General Assembly two decades ago is of vital importance. The emergence and intensification of the debt crisis has shown the international financial system to be inadequate to transfer a sufficient volume of resources on adequate terms and conditions to developing countries, as well as that commercial lending cannot substitute for official and multilateral flows of resources.

27. Emphasizing that many developing countries are devoting a considerable share of their scarce resources to the development of their human resources, the Group stresses the need to continue to strengthen and expand the human resources base of developing countries. Their capacity to face the challenges of development and accelerated technological changes in order to achieve sustained development, calls for the support of the international community for the efforts of developing countries in this area, fully in accordance with their national priorities and plans.

28. Multilateral financial co-operation for development should be oriented towards sustained and durable economic growth and development of all developing countries, in accordance with their objectives and priorities. Such co-operation should take into account their social needs as well as their long-term requirements for socio-economic transformation and development in addition to their short-term fiscal and financial management needs.

29. As part of the efforts to increase the flows of resources to developing countries, industrialized countries should give incentives for increasing foreign investment in developing countries complementing domestic capital in accordance with the laws, objectives and priorities of the latter.

30. The debt crisis has attained serious political and economic dimensions and has emerged as one of the main obstacles to growth and development in the developing countries. It needs to be resolved in the spirit of shared responsibility and on the basis of an integrated and comprehensive strategy. The Group of 77 calls for a substantial and timely reduction of the stock and service of external debt of developing countries, as well as a significant flow of new financial resources commensurate with their economic needs. For many low-income countries, the resumption of development requires a substantial cancellation of their debt burden. With a view to solving the

severe debt crisis and preventing the aggravation and proliferation of the external indebtedness of developing countries, the international community should undertake measures in the interrelated areas of trade, money and finance.

31. In this connection, the Group of 77 expressed its appreciation to the important initiative of His Highness the Amir of Kuwait during the forty-third session of the General Assembly with a view to solving the problem of debts of developing countries.

32. A substantial increase in the export earnings of developing countries should be facilitated, *inter alia*, through consolidation and broadening and strict implementation of special and differential treatment, unrestricted access of their products to markets of developed countries, elimination of protectionism and of other measures taken by developed countries such as production and export subsidies, improved terms of trade and fostering of a stable and remunerative international commodity market and transfer of technology that would enable developing countries to expand and diversify their productive base.

33. The international trading system should be strengthened and improved, with a view to making it more responsive to the trade and development needs of developing countries. The Group of 77 attaches great importance to the Uruguay Round of trade negotiations as a means of strengthening the multilateral trading system. It hopes that the subjects and issues of particular interest to developing countries will be given full attention so that there is a balanced outcome resulting in enhanced export prospects for developing countries in consonance with their trade and development needs and aspirations. In this context, the Group of 77 welcomes the agreement recently reached in the Uruguay Round towards the liberalization of trade in agriculture. The Group of 77 urges on the developed countries to fully respect the agreement reached during the seventh session of UNCTAD that the observance of multilaterally agreed commitments with respect to trade in goods should not be made conditional on receiving concessions in other areas.

34. Members of the Group of 77 will continue to make every possible effort to prevent the deterioration of the environment. The Group reaffirmed its commitment to the strengthening of international co-operation on protection of the environment, which required a global, multilateral effort within the forums of the United Nations to address the problems in all its aspects. The concept of sustainable development must necessarily include meeting the basic needs of peoples of developing countries, maintaining adequate levels of growth for attaining their social and economic objectives and improving the quality of life in a healthy, safe and clean environment. The concept of sustainable development should not be used as a pretext for additional conditionality in the policies of multilateral development and financial institutions. They emphasized that poverty and environmental degradation are closely interrelated and that environmental protection must therefore be viewed as an integral part of the development process and cannot be considered in isolation from it. Excessive pressures on natural resources on account of poverty and rising population have given rise to problems such as land degradation, deforestation and desertification, which need to be addressed with a sense of urgency along with efforts to deal with global environment problems. In this context, the Group emphasized the importance of supportive measures in favour of developing countries in any arrangement for

concerted multilateral co-operation for the protection of the environment. There is an urgent need for the international community to set aside net additional financial resources for environmental co-operation, which should, *inter alia*, be used to give access to and permit the transfer of environmentally safe technologies. Alternative technologies should be made available to the developing countries on concessional terms. Since developed countries account for the bulk of the production and consumption of environmentally damaging substances, they should bear the main responsibility in the search for long-term remedies for global environment protection and should make the major contribution to international efforts to reduce consumption of such substances. The Group reiterates that measures taken at the international level should take full account of the existing asymmetry in global production and consumption patterns and should consciously seek to redress it.

35. The Group of 77 welcomes Brazil's offer to host the proposed second world conference on environment and development.

36. The Group of 77 is of the view that significant opportunities have arisen for giving a new thrust to the development dialogue and breathing new life into the mechanisms and modalities of international economic co-operation. The Group is determined to avail itself of every opening for serious and meaningful dialogue in a spirit of mutual interest and human solidarity. In this context, it is determined to make its contribution to broadening international understanding and promoting international co-operation through the special session of the General Assembly and the elaboration of an international development strategy for the 1990s, the forthcoming eighth session of UNCTAD and such other political level meetings, including summit gatherings of developed and developing countries, as may be organized.

37. At the special session of the General Assembly, the Group will endeavour to reach agreement with the developed countries on the lines of action for resolving in an integrated way some of the pressing problems of its member countries, including money, finance, resource flows, trade, commodities, external debt and development, taking due account of the existing asymmetry and incorporating in the deliberations the special needs and circumstances of the developing countries. The objective will be at least to reach a consensus on the nature of the problems, on the approach required to solve them, and on the principles and modalities to be applied. This will indeed be the earliest possible opportunity of resuming the North-South dialogue on a comprehensive basis, in all seriousness and with a sense of purpose. The process of the elaboration of an international development strategy for the 1990s should enable these objectives to be pursued in a long-term perspective. At the same time, it should provide a coherent framework for international co-operation and an opportunity for Governments to undertake specific commitments.

### **III. ECONOMIC AND TECHNICAL CO-OPERATION AMONG DEVELOPING COUNTRIES**

1. Since its creation in 1964, the Group of 77 has sought to promote economic co-operation among the developing countries. The Ministers reaffirmed their commitment to strengthening economic co-operation among developing countries to work towards the attainment of collective self-reliance.

2. The Caracas Programme of Action on economic co-operation among developing countries, adopted in May 1981, was an expression of the aspirations of developing countries and a reflection of their desire to promote such co-operation as a complement of North-South co-operation and as an integral part of the collective action of the Group aimed at the restructuring of international economic relations and at the establishment of the new international economic order. It marked the beginning of a new phase of such co-operation, providing a blueprint of measures in eight sectors with a well-defined mechanism for implementation and follow-up. The activities of the Programme have suffered as a consequence of the financial and economic structural obstacles faced by developing countries and of imbalances affecting international economic relations. Despite the many difficulties encountered in its implementation, the Programme remains an essential tool for the promotion of economic co-operation among developing countries. The Ministers stressed the need to intensify co-operation thereunder.

3. The Ministers noted that the present international situation posed difficulties and opportunities to the promotion of South-South co-operation. On the one hand, programmed economic co-operation among developing countries tended to be a casualty of the worsening economic situation of developing countries, which constrained their means of payment and forced them to focus on immediate needs. On the other hand, the increased protectionism of the North and the lack of repercussions of the economic dynamism in the North on developing countries, along with the emergence of new opportunities for complementarities such as the ones afforded by surplus manufacturing and investment capabilities, provided a renewed relevance to economic co-operation among developing countries.

4. The Ministers expressed their satisfaction that the agreement on a Global System of Trade Preferences among Developing Countries had come into force in April 1989. They appealed to those signatories of the agreement who had not yet ratified it to do so at the earliest opportunity. They also underlined the need to start the second round of negotiations under the system as soon as possible. These negotiations could consider the question of providing some financial underpinning for trade conducted under the Global System.

5. The Ministers emphasized the need to give the necessary priority to intensifying co-operation in the sector of science and technology, including the transfer of technology, which is one of the most promising areas where economic co-operation among developing countries should be strengthened. They welcomed the fact that the Center for Science and Technology of the Non-Aligned and other Developing Countries would become operational shortly. They expressed the hope that the Center would become an important and dynamic instrument to promote scientific and technological development of developing countries.

6. The Ministers also emphasized the necessity to give high priority to the sectors of trade and technical co-operation among developing countries in order to promote a much more effective utilization of the technical capacities of the developing countries. The Ministers welcomed the work carried out by the International Center for Public Enterprises of Developing Countries (ICPE), particularly in providing technical assistance to enterprises of developing countries.

7. The Ministers took the view that activities in economic co-operation among developing countries should be selected after a clear and in-depth assessment of the economic benefits that they would yield to the participating countries, and that emphasis should be placed on those sectors and activities that would produce concrete and tangible results, without neglecting the efforts that need to be undertaken towards the full implementation of the recommendations regarding all the sectors of the Caracas Programme of Action.

8. The Ministers agreed that increased attention should be given to all levels of economic co-operation among developing countries: bilateral, subregional, regional and global.

9. The Ministers welcomed the work being carried out by non-governmental organizations in developing countries in support of the Caracas Programme of Action.

10. The Ministers took note of the positive results of the meetings of the representatives of chambers of commerce and industry of member countries of the Group of 77 and the regional meetings of the chambers, and encouraged them to further develop concrete modalities to enhance their mutual co-operation. The Ministers also welcomed the valuable work carried out by the Association of State Trading Organizations of member countries of the Group of 77.

11. The Ministers recognized the work undertaken by the South Commission and expressed their expectation that it will provide a valuable contribution to increased awareness of the international community, in particular in terms of international co-operation requirements in support of economic co-operation among developing countries.

12. The Ministers acknowledged with satisfaction the continuous support of UNCTAD, the United Nations Industrial Development Organization, and the United Nations Development Programme and its special unit on technical co-operation among developing countries towards the implementation of the Caracas Programme of Action as well as the Buenos Aires Programme of Action for technical co-operation among developing countries and to respond positively to the requests presented by the different chapters of the Group of 77. The Ministers also called upon the Group's chapters to actively seek such support from the organizations concerned.

13. The Ministers expressed their support for the work of the International Fund for Agricultural Development and stressed that, on the basis of its present structure, ways and means should be agreed upon to secure a sound and largely self-sustaining financial base for the Fund, thus ensuring the effective pursuit of its mandate long into the future.

14. The Ministers reaffirmed the validity of the mandate given by the twelfth ministerial meeting to the Intergovernmental Follow-up and Co-ordination Committee to adopt concrete recommendations to ensure the implementation of the Caracas Programme of Action. They requested that the Intergovernmental Committee meet at Kuala Lumpur, Malaysia, from 31 July to 5 August 1989, to submit to the thirteenth annual meeting of the Ministers of Foreign Affairs of the Group of 77 a report that should include specific recommendations on the following:

(a) Additional steps that need to be taken to enhance the implementation of the Caracas Programme of Action;

(b) The new role and function of the Intergovernmental Committee in the light of the decision adopted by the eleventh annual meeting of the Ministers for Foreign Affairs to biennialize the Committee's meetings:

(c) Increased participation in economic co-operation among developing countries of enterprises, from the public and private sectors as well as research and training institutes

(d) Concrete measures for enhancing the efficiency of the supporting mechanisms of the Caracas Programme of Action, including a review, assessment and proposals for updating the priority sectors:

(e) Concrete suggestions for the harmonization and integration wherever possible of the respective sectors of the Caracas Programme of Action and the Action Programme for Economic Co-operation of the Non-Aligned Movement;

(f) Utilization of the Perez-Guerrero Trust Fund and appropriate steps to be taken so as to realize the full benefits for which the Fund was set up, including the review of the guidelines and criteria for utilizing the Fund as well as adjustments in the appointment dates of the members of the Committee of Experts, designated for a two-year period, so that renewal of half of the members takes place every year in order to strike a proper balance between continuity and rotation.

15. In order for the Intergovernmental Committee to fulfil its mandate, the Ministers urged member countries to ensure participation of competent senior officials of the respective Ministry in charge of economic co-operation among developing countries and heads of national focal points, as envisaged in the Programme of Action.

16. The Ministers were of the view that there is a need to strengthen co-operation among developing countries in sectoral areas identified in the Caracas Programme of Action, as well as other areas related to development. Such efforts could be pursued in the context of the harmonization of efforts between the mutual co-operation programme of the Movement of Non-Aligned Countries and the Group of 77 in the light of the review outlined in paragraph 14 (d) above.

17. The Ministers agreed on the following measures regarding the Perez-Guerrero Trust Fund, with a view to ensuring its full utilization:

(a) Regional groups of the Group of 77 in New York should designate urgently the new members of the Committee of Experts of the Perez-Guerrero Trust Fund;

(b) The core of assistants of the Chairman of the Group of 77 will provide continuing support for the work of the Committee, in order to ensure a permanent operating and follow-up capability in identifying, selecting and recommending projects as well as in assisting the Chairman in monitoring the implementation of the approved projects;

(c) The Chairman of the Group of 77 in New York should approach directly, in consultation with concerned Governments, organizations and institutions in developing countries capable of preparing projects eligible for financing under the Perez-Guerrero Trust Fund. Such an approach must go beyond sending invitations to submit project proposals. In carrying out this task, which should take place under the co-ordination of appropriate authorities and designated focal points of developing countries, the participation of the members of the Committee of Experts should be sought in order to benefit from their experience and expertise;

(d) The Chairman of the Group of 77 should request UNDP to provide financial support for the participation of the experts to the Fund's Committee meetings. Until this project becomes fully operational, an interim financial arrangement out of the Trust Fund resources will be set up in order to ensure the presence of experts at the Fund's meetings, up to a maximum of two meetings a year. The state of implementation of this paragraph should be reviewed by the meeting of the Intergovernmental Follow-up and Co-ordination Committee, at which appropriate decisions would be taken.

#### **IV. ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS OF THE GROUP OF 77**

1. The annual meeting of the Ministers for Foreign Affairs of the Group of 77, held at the Headquarters of the United Nations in New York prior to the beginning of the substantive work of the regular session of the General Assembly, shall have a duration of one day and will be in the form of an exchange of views on major priority issues. Such an exchange of views should be well-prepared, with a draft agenda agreed upon in advance.

2. This Ministerial meeting shall be preceded by an annual meeting of the Group of 77, of a duration of two days, with the participation of the chairpersons of the various chapters of the Group, who shall introduce a report on their activities during the past year and make concrete recommendations for the consideration of the Ministers. Such a meeting should result in the adoption of a declaration on the relevant topics or agenda items before the General Assembly

3. The Ministers of the Group of 77 shall, as necessary, continue to hold preparatory meetings prior to important international conferences.

4. After each session of the General Assembly and of other relevant organs, organizations and bodies of the United Nations system, the Group of 77, in the various chapters shall hold short meetings in order to assess the results of such sessions, in the light of the goals and objectives assigned to the Group by its States members.

5. At the beginning of each calendar year, each chapter of the Group of 77 should consider, as appropriate, with a view to harmonizing procedures and strengthening co-ordination among them, electing one chairperson and two vice-chairpersons, acting under the exclusive authority of the former, for a one-year mandate, in accordance with its regional distribution.



6. Taking into account the increasing number of meetings within the United Nations system and their technical character, the Group of 77, in each chapter, shall designate co-ordinators on main themes or issues requiring experience and expertise. The co-ordinators shall assist the chairperson in the elaboration of draft positions, proposals or other documents, and report regularly to the Group of 77 for its consideration, through the existing working structure.

7. Meetings of the Group of 77 at the ambassadorial level, as at the delegate/expert level, should continue to be called more often, on all issues requiring their respective attention and decision.

8. In order to strengthen co-ordination and communication, and to ensure consistency between the various chapters of the Group of 77, the respective chairperson shall communicate and co-ordinate the positions of the Group on all relevant issues and activities. The services and facilities available at the Office of the Chairperson in New York should be fully utilized by all chapters.

**IIHFH:**

**<http://www.g77.org/doc/Caracas%20Declaration.html>**

# ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

United Nations

A/C.2/64/L



## General Assembly

Distr.: Limited  
4 November 2009

Original: English

### Based on resolution 63/212

---

**Sixty-fourth session  
Second Committee**

Agenda item 53 (a)

**Sustainable development: implementation of Agenda 21,  
the Programme for the Further Implementation of  
Agenda 21 and the outcomes of the World Summit on  
Sustainable Development**

**Sudan:\*** draft resolution

### **Implementation of Agenda 21, the Programme for the Further Implementation of Agenda 21 and the outcomes of the World Summit on Sustainable Development**

*The General Assembly,*

*Recalling its resolutions 55/199 of 20 December 2000, 56/226 of 24 December 2001, 57/253 of 20 December 2002, 57/270 A and B of 20 December 2002 and 23 June 2003, respectively, 62/189 of 19 December 2007 and 63/212 of 19 December 2008, and all other previous resolutions on the implementation of Agenda 21, the Programme for the Further Implementation of Agenda 21 and the outcomes of the World Summit on Sustainable Development,*

*Recalling also the Rio Declaration on Environment and Development,<sup>1</sup> Agenda 21,<sup>2</sup> the Programme for the Further Implementation of Agenda 21,<sup>3</sup> the Johannesburg Declaration on Sustainable Development<sup>4</sup> and the Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development (‘Johannesburg*

\* On behalf of the States Members of the United Nations that are members of the Group of 77 and China

<sup>1</sup> *Report of the United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, 3–14 June 1992*, vol. I, *Resolutions Adopted by the Conference* (United Nations publication, Sales No. E.93.I.8 and corrigendum), resolution 1, annex I.

<sup>2</sup> *Ibid.*, annex II.

<sup>3</sup> Resolution S-19/2, annex.

<sup>4</sup> *Report of the World Summit on Sustainable Development, Johannesburg, South Africa, 26 August–4 September 2002* (United Nations publication, Sales No. E.03.II.A.1 and corrigendum), chap. I, resolution 1, annex.

---

Plan of Implementation”)<sup>5</sup> as well as the Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development<sup>6</sup> and the Doha Declaration on Financing for Development: outcome document of the Follow-up International Conference on Financing for Development to Review the Implementation of the Monterrey Consensus<sup>7</sup>

*Reaffirming* the commitment to implement Agenda 21, the Programme for the Further Implementation of Agenda 21, the Johannesburg Plan of Implementation, including the time-bound goals and targets, and the other internationally agreed development goals, including the Millennium Development Goals,

*Recalling* the 2005 World Summit Outcome,<sup>8</sup>

*Reaffirming* the decisions taken at the eleventh session of the Commission on Sustainable Development,<sup>9</sup>

*Reiterating* that sustainable development in its economic, social and environmental aspects is a key element of the overarching framework for United Nations activities, and reaffirming the continuing need to ensure a balance among economic development, social development and environmental protection as interdependent and mutually reinforcing pillars of sustainable development,

*Noting* that challenges remain in achieving the goals of the three pillars of sustainable development, particularly in the context of the current global crises, and convinced of the urgency of the challenges we face and of the need for a bold, determined and innovative response to those crises, namely, one which protects the development gains of the past decades and accelerates progress towards sustainable development;

<sup>5</sup> Ibid., resolution 2, annex.

<sup>6</sup> *Report of the International Conference on Financing for Development, Monterrey, Mexico, 18–22 March 2002* (United Nations publication, Sales No. E.02.II.A.7), chap. I, resolution 1, annex.

<sup>7</sup> Doha Declaration on Financing for Development: outcome document of the Follow-up International Conference on Financing for Development to Review the Implementation of the Monterrey Consensus, A/CONF.212/L.1/Rev.1\*

<sup>8</sup> See resolution 60/1.

<sup>9</sup> See *Official Records of the Economic and Social Council, 2003, Supplement No. 9 (E/2003/29)*, chap. I.

---

*Welcoming* the proposal to convene a world Summit on sustainable development in 2012 in Brazil,

*Recalling* the adoption of the Commission multi-year programme of work designed to contribute to advancing the implementation of Agenda 21, the Programme for the Further Implementation of Agenda 21 and the Johannesburg Plan of Implementation at all levels,

*Reaffirming* that eradicating poverty, changing unsustainable patterns of production and consumption and protecting and managing the natural resource base of economic and social development are overarching objectives of and essential requirements for sustainable development,

*Recognizing* that good governance within each country and at the international level is essential for sustainable development,

*Recalling* that the Johannesburg Plan of Implementation designated the Commission to serve as the focal point for discussion on partnerships that promote sustainable development and contribute to the implementation of intergovernmental commitments in Agenda 21, the Programme for the Further Implementation of Agenda 21 and the Johannesburg Plan of Implementation,

*Recognizing* that eradicating poverty is the greatest global challenge facing the world today and an indispensable requirement for sustainable development, in particular for developing countries, and that although each country has the primary responsibility for its own sustainable development and poverty eradication and the role of national policies and development strategies cannot be overemphasized, concerted and concrete measures are required at all levels to enable developing countries to achieve their sustainable development goals as related to the internationally agreed poverty-related targets and goals, including those contained in Agenda 21, the relevant outcomes of other United Nations conferences and the United Nations Millennium Declaration,<sup>10</sup>

*Recalling* that the Economic and Social Council should increase its role in overseeing system-wide coordination and the balanced integration of economic, social and environmental aspects of United Nations policies and programmes aimed at promoting sustainable development, and reaffirming that the Commission should continue to be the high-level commission on sustainable development

<sup>10</sup> See resolution 55/2.

---

within the United Nations system and serve as a forum for consideration of issues related to integration of the three dimensions of sustainable development,

***Welcoming the outcome of CSD 17 on the thematic issues "Africa, agriculture, drought and desertification, land and rural development and reaffirming the need to implement the decisions and commitments contained therein; (paragraph 36 of the G77 Ministerial Declaration)***

*Recalling also that the themes of the eithen and nineteen session, namely: transport, chemicals, waste management, mining and 10 Year Framework of Programmes on Sustainable Consumption & Production Patterns are interlinked and should be addressed in an integrated manner, taking into account economic, social and environmental dimensions of sustainable development, related sectoral policies and cross-cutting issues including means of implementation, as identified at the eleventh session of the Commission,*

***1. Takes note of the report of the Secretary-General;<sup>11</sup>***

***2. Reiterates that sustainable development is a key element of the overarching framework for United Nations activities, in particular for achieving the internationally agreed development goals, including the Millennium Development Goals, and those contained in the Johannesburg Plan of Implementation;<sup>5</sup>***

***3. Calls upon Governments, all relevant international and regional organizations, the Economic and Social Council, the United Nations funds and programmes, the regional commissions and the specialized agencies, the international financial institutions, the Global Environment Facility and other intergovernmental organizations, in accordance with their respective mandates, as well as major groups, to take action to ensure the effective implementation of and follow-up to the commitments, programmes and time-bound targets adopted at the World Summit on Sustainable Development, and encourages them to report on concrete progress in that regard;***

***4. Calls for the effective implementation of the commitments, programmes and time-bound targets adopted at the World Summit on Sustainable Development and for the fulfilment of the provisions relating to the means of implementation, as contained in the Johannesburg Plan of Implementation;***

---

<sup>11</sup> A/64/275

---

5. *Reiterates* that the Commission on Sustainable Development is the high-level body responsible for sustainable development within the United Nations system and serves as a forum for the consideration of issues related to the integration of the three dimensions of sustainable development;

6. *Encourages* countries to present, on a voluntary basis, in particular at the Commission's review sessions, national reports focusing on concrete progress in implementation, including achievements, constraints, challenges and opportunities; (62/189)

7. *Emphasizes* the importance of a consensus outcome and action-oriented policy sessions;

8. *Encourages* Governments to participate at the appropriate level with representatives, including ministers, from the relevant departments and organizations working in the areas of **transport, chemicals, waste management, mining and 10 Year Framework of Programmes on Sustainable Consumption & Production Patterns**, as well as finance, in the **eighteenth** session of the Commission

9. *Recalls* the decision of the Commission at its eleventh session that activities during Commission meetings should provide for the balanced involvement of participants from all regions, as well as for gender balance;<sup>12</sup>

10. *Invites* donor countries to consider supporting the participation of representatives from the developing countries in the **eighteenth** session of the Commission, *inter alia*, through contributions to the Commission's trust fund;

11. *Reaffirms* the objective of strengthening the implementation of Agenda 21,<sup>2</sup> including through the mobilization of financial and technological resources, as well as capacity-building programmes, in particular for developing countries;

12. *Reaffirms* the objective of enhancing the participation and effective involvement of civil society and other relevant stakeholders, as well as promoting transparency and broad public participation, in the implementation of Agenda 21;

---

<sup>12</sup> See *Official Records of the Economic and Social Council, 2003, Supplement No. 9 (E/2003/29)*, chap. I, sect. A, draft resolution I, para. 2 (j).

---

13. *Requests* the secretariat of the Commission to coordinate the participation of the relevant major groups in the thematic discussions at the seventeenth session of the Commission and its Intergovernmental Preparatory Meeting and the reporting on the fulfilment of corporate accountability and responsibility with respect to the thematic cluster of issues, in accordance with the provisions of the Johannesburg Plan of Implementation;

14. *Reaffirms* the need to promote corporate responsibility and accountability as envisaged by the Johannesburg Plan of Implementation;

15. *Requests* the secretariat of the Commission to make arrangements to facilitate the balanced representation of major groups from developed and developing countries in the sessions of the Commission, and in this regard invites donor countries to consider supporting the participation of major groups from developing countries, inter alia, through contributions to the Commission's trust fund;

16. *Encourages* contributions by the regional implementation meetings and other regional events to the Commission at its ~~sixteenth~~ eighteenth session; (op 17 of 62/189)

17. *Reiterates the invitation* to the relevant specialized agencies, including the Food and Agriculture Organization, World Health Organization and International Labour Organization, United Nations Industrial Development Organization, and the secretariats of Stockholm, Rotterdam and Basel Conventions and other relevant organization dealing with chemicals, United Nations funds and programmes, the Global Environment Facility and international and regional financial and trade institutions, as well as the secretariats of the **three Rio conventions**<sup>17</sup> and other relevant bodies, to actively participate, within their mandates, in the work of the Commission at its **eighteenth** session;

18. *Encourages* Governments and organizations at all levels, as well as major groups, to undertake results-oriented initiatives and activities to support the work of the Commission and to promote and facilitate the implementation of Agenda 21, the Programme for the Further Implementation of Agenda 21<sup>5</sup> and the Johannesburg Plan of Implementation, including through voluntary multi-stakeholder partnership initiatives;

---

19. *Requests* the Secretary-General, in reporting to the Commission at its eighteenth session, on the basis of appropriate inputs from all levels, to submit thematic reports on each of the ~~six~~ five issues contained in the thematic cluster of issues on transport, chemicals, waste management, mining and 10 Year Framework of Programmes on Sustainable Consumption & Production Patterns, taking into account their interlinkages, while addressing the cross-cutting issues, including means of implementation identified by the Commission at its eleventh session, and also takes into account the relevant provisions of paragraphs 10, 14 and 15 of draft resolution I of the eleventh session of the Commission<sup>3</sup> as well as the Overview of progress towards sustainable development: a review of the implementation of Agenda 21, the Programme for the Further Implementation of Agenda 21 and the Johannesburg Plan of Implementation.

20. *Decides* to organize in 2012 a World Summit for the Follow-up on Agenda 21, the Programme for the Further Implementation of Agenda 21 and the outcomes of the World Summit on Sustainable Development and in this regard accepts with gratitude the generous offer of the Government of Brazil to host this Summit;

iii. The Summit, including its preparatory process, should ensure a balance between economic development, social development and environmental protection, as these are interdependent and mutually reinforcing components of sustainable development;

i. The Summit will focus on the implementation of Agenda 21, the Programme for the Further Implementation of Agenda 21 and the outcomes of the World Summit on Sustainable Development, including other relevant sustainable development issues, in order to secure renewed political commitment for sustainable development;

iv. To this effect, it is important that early and effective preparations at the local, national, regional, and international levels by Governments and the United Nations system so as to ensure high-quality inputs;

v. Invites relevant stakeholders including organizations and bodies of the United Nations and international financial institutions involved with the implementation of Agenda 21, the Programme for the Further



---

**Implementation of Agenda 21 and the outcomes of the World Summit on Sustainable Development to participate fully in the 20-year review of progress achieved in the implementation of Agenda 21, including in the preparation of reports for submission to the Preparatory Committee of the Summit, in order to reflect their experiences and the lessons learned and to provide ideas and proposals;**

**vi. Encourages effective contributions from, and the active participation of, all major groups, as identified in Agenda 21, at all stages of the preparatory process, in accordance with the rules and procedures of the Commission on Sustainable Development, as well as its established practices related to the participation and engagement of major groups;**

**vii. The Commission on Sustainable Development shall meet in 2010 as the first open-ended Preparatory Committee for five days immediately after the consideration of the thematic cluster of the eighteenth session as part of the session and that it will provide for the full and effective participation of all States Members of the United Nations and members of the specialized agencies, as well as other participants in the Commission on Sustainable Development, in accordance with the rules of procedure of the functional commissions of the Economic and Social Council and the supplementary arrangements established for the Commission on Sustainable Development by the Council in its decisions 1993/215 of 12 February 1993 and 1995/201 of 8 February 1995 for further discussions on the preparatory process and, in this regard, requests the Secretary-General to provide a preliminary report on this;**

**viii. Requests the Secretary-General to submit a progress report on the state of preparations for the Summit for consideration by the General Assembly at its sixty-fifth session taking into account preliminary discussions at the first meeting of the Preparatory Committee;**

**ix. The Commission on Sustainable Development shall meet in 2011 as the second open-ended Preparatory Committee immediately after thematic consideration of the themes of the nineteenth session as part of the session for five days that will provide for the full and effective participation of all States Members of the United Nations and members of the specialized agencies, as well as other participants in the Commission on Sustainable Development, in**

---

accordance with the rules of procedure of the functional commissions of the Economic and Social Council and the supplementary arrangements established for the Commission on Sustainable Development by the Council in its decisions 1993/215 of 12 February 1993 and 1995/201 of 8 February 1995;

x. The Commission on Sustainable Development will postpone its 2012/2013 cycle on forest, biodiversity, biotechnology, tourism and mountains for one year to 2013/2014 and that the Commission would meet in 2012 as the third and final Preparatory Committee at the ministerial level immediately preceding the Summit, and that it would provide for the full and effective participation of all States Members of the United Nations and members of the specialized agencies, as well as other participants in the Commission on Sustainable Development, in accordance with the rules of procedure of the functional commissions of the Economic and Social Council and the supplementary arrangements established for the Commission on Sustainable Development by the Council in its decisions 1993/215 of 12 February 1993 and 1995/201 of 8 February 1995;

xi. Regional Implementation Meetings will be converted into regional preparatory meetings for the Summit, encouraging the organization of these meetings at the Ministerial level;

xii. Urges international and bilateral donors and other countries in a position to do so to support the preparations for the Conference through voluntary contributions to the trust fund and to support the participation of representatives of developing countries in the regional and international preparatory process and the Conference itself;

xiii. Encourages voluntary contributions to support the participation of major groups of developing countries in the regional and international preparatory processes and the Conference itself;

21. *Decides* to include in the provisional agenda of its sixty-fifth session the sub-item entitled "Implementation of Agenda 21, the Programme for the Further Implementation of Agenda 21 and the outcomes of the World Summit on Sustainable Development", and requests the Secretary-General, at that session, to submit a report on the implementation of the present resolution.

**IIHFH:**

**[http://www.stakeholderforum.org/fileadmin/files/Earth\\_Summit\\_2012/updates/G-77\\_Draft\\_resolution\\_for\\_RiO\\_20.pdf](http://www.stakeholderforum.org/fileadmin/files/Earth_Summit_2012/updates/G-77_Draft_resolution_for_RiO_20.pdf)**

# ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5



## THE GROUP OF 77

New York  
Office of the Chairman

N-032/2009

The Office of the Chairman of the Group of 77 in New York presents its compliments to the United Nations Secretariat, Division for Sustainable Development, and with reference to the Note Verbale of the Secretariat dated 6 March 2009 (reference: DESA-09/0314), requesting the views of Member States on the possibility of convening a high-level event on sustainable development, has the honour to transmit herewith the views of the Member States of the Group of 77 and China on the aforementioned subject as contained in the attached position paper.

The Office of the Chairman of the Group of 77 avails itself of this opportunity to renew to the he United Nations Secretariat, Division for Sustainable Development, the assurances of its highest consideration.

New York, 29 May 2009.

United Nations Secretariat  
Division for Sustainable Development  
United Nations, New York





29 May 2009

**POSITION OF THE GROUP OF 77 AND CHINA ON THE POSSIBILITY  
OF HOLDING A HIGH-LEVEL EVENT ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT\***

1. The Ministers for Foreign Affairs of the Members States of the Group of 77 and China, in the Declaration issued on the occasion of their Thirty-Second Annual Meeting, held in New York on 26 September 2008, “welcomed the offer made by the Government of Brazil to host in 2012 a World Summit on Sustainable Development to review the 20-year progress achieved in the implementation of the outcomes of the United Nations Conference on Environment and Sustainable Development, held in Rio de Janeiro, on 3-14 June 1992, including the World Summit on Sustainable Development held in Johannesburg, South Africa, on 26 August-4 September 2002” (paragraph 35 of document A/63/464).

2. At the sixty-third session of the General Assembly, the Group strongly supported this initiative through its draft resolution A/C.2/63/L.27 of 4 November 2008 under agenda item 49(a) of the Second Committee, entitled “Implementation of Agenda 21, the Programme for the Further Implementation of Agenda 21 and the outcomes of the World Summit on Sustainable Development”, particularly in preambular paragraphs 7, 8, 9 and 10 and operative paragraphs 5, 6, 7 and 8.

3. Therefore, the Group wishes to reiterate the following:

a) The challenges in achieving the goals of the three pillars of sustainable development have been further exacerbated by the current global crises;

b) Despite some progress since the landmark conferences of 1972, 1992 and 2002, many commitments by the international community have not been fully met, leading to a persistent implementation gap;

c) A 2012 UN Conference would provide the appropriate high-level political forum for an overall review and appraisal of obstacles faced, progress achieved and for identifying measures and creative approaches to bridge the implementation gap towards the objective of achieving sustainable development and eradicating poverty;

d) The review would focus on identifying accomplishments and areas where further efforts are needed to implement Agenda 21 and the Johannesburg Plan of Implementation, as well as action-oriented decisions to address new challenges and avail of opportunities;

---

\* In response to the Note Verbale dated 6 March 2009 (Ref: DESA-09/03124) from the Secretariat of the United Nations inviting Member States to express their views on the possibility of convening a high-level event on sustainable development in accordance with paragraph 5 of General Assembly resolution 63/212.

e) A 2012 conference would secure renewed political commitment and support for sustainable development;

f) A 2012 conference would reiterate the centrality of the Rio Declaration on Development and Environment, in particular the principle of common but differentiated responsibilities;

g) A preparatory process, including modalities for negotiations, should be decided upon by the General Assembly at its 64<sup>th</sup> session, taking adequately into account the work of the Commission on Sustainable Development with a view to avoiding duplication of work;

4. In conclusion, the Group of 77 and China reiterates its support to the offer of the Government of Brazil to host the UN Conference on Sustainable Development in 2012.

-----

**ΠΗΓΗ:**

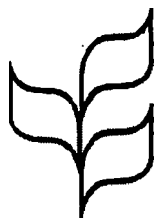
**[http://www.un.org/esa/dsd/dsd\\_aofw\\_ni/ni\\_pdfs/hlm\\_submissions/G-77\\_china.pdf](http://www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_ni/ni_pdfs/hlm_submissions/G-77_china.pdf)**

# ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6



CBD

DRAFT UNEDITED



**Convention on  
Biological Diversity**

Distr.  
GENERAL

UNEP/CBD/EM-SSC/2/3  
7 May 2010

ORIGINAL: ENGLISH

SECOND EXPERT MEETING FOR SOUTH-SOUTH  
COOPERATION ON BIODIVERSITY FOR  
DEVELOPMENT

Second meeting  
Nairobi, 29 – May 2010

## **Draft multi-year Plan of Action for South-South Cooperation on Biodiversity for Development**

### *A. Introduction and Rationale*

1. At its ninth meeting, in May 2008, the Conference of the Parties (COP) to the Convention on Biological Diversity emphasized that South-South cooperation is important for development in the context of the Millennium Development Goals, the World Summit on Sustainable Development, and the 2005 World Summit Outcome as a complement to, and supported by, North-South cooperation (decision IX/25). Additionally, in its decision IX/25, the COP requested the Executive Secretary to report on the development of a Multi-Year Plan of Action for South-South Cooperation on Biodiversity for Development at the tenth meeting of the Conference of the Parties in Aichi/Nagoya, Japan in October 2010.

2. The preparation of this Multi-Year Plan of Action stems from the work achieved at a brainstorming meeting<sup>1</sup> on South-South cooperation which was held in November 2006 at the request of the Group of 77 and China (G-77) under the chairmanship of South Africa and organized in partnership with the Executive Secretary of the Convention on Biological Diversity. Participants at the brainstorming meeting discussed, *inter alia*, elements of a Plan of Action to enhance implementation of the three objectives of the Convention and recommendations for the process of developing a Multi-Year Plan of Action on South-South cooperation on biodiversity. In November 2008, an Expert Meeting<sup>2</sup> was convened by the then Chairman of the G-77 Antigua and Barbuda, in partnership with the Executive Secretary of the Convention on Biological Diversity, in which participants reviewed the draft framework for South-South cooperation on biodiversity for full integration into the G-77 Development Platform for the South and identified activities for inclusion in the Multi-Year Plan of Action on Biodiversity for Development. At this meeting, a Steering Committee was proposed comprising the former and current Chairs of the Group of 77 (South Africa, Antigua and Barbuda, Sudan, and Yemen), as well as the chair of the 2006 brainstorming session (Malawi) and the Chair of the Subsidiary Body on Scientific, Technical

<sup>1</sup> The report of the Brainstorming Meeting is available as document UNEP/CBD/BM-SSC/1/3 at <http://www.cbd.int/cooperation/SouthSouthcooperation.shtml>.

<sup>2</sup> The report of the Expert Meeting is available as document UNEP/CBD/EM-SSC/1/3 at <http://www.cbd.int/cooperation/SouthSouthcooperation.shtml>.

and Technological Advice (Grenada), to assist in the preparation and implementation of the multi-year plan of action on South-South cooperation as defined through decision IX/25 of the Conference of the Parties to the Convention.

3. The successful implementation of the three objectives of the Convention on Biological Diversity, namely the conservation of biological diversity, the sustainable use of its components, and the fair and equitable sharing of benefits arising from the utilization of genetic resources, is key to achieving sustainable development of all the members of the G-77. The overwhelming majority of the wealth in biodiversity of our planet is located in developing countries. Biodiversity is a key economic, financial, cultural, and strategic asset for developing countries, and the conservation and sustainable use of biodiversity-based ecosystem services is critical for economic and social development as well as poverty reduction. The costs and risks of unsustainable approaches to the use of biodiversity in development and resulting ecosystem changes are high both in economic and social terms.<sup>3</sup> Therefore the loss of biodiversity undermines the possibilities for sustained growth of developing countries and the possibility of improved access to and fair and equitable sharing of benefits from the sustainable use of genetic resources. Finally, it is important to note that biodiversity and its natural capital is a global public good. Consequently, ignoring biodiversity loss has regional as well as global consequences, and therefore it is in the self-interest of our increasingly globalized society to cooperate on this critical issue.

4. Developing countries have accumulated development and biodiversity-related knowledge and achievements in various domains that are of great use in supporting other countries' development efforts. While South-South cooperation has been incorporated into many agreements related to trade, economic, and technological development, general issues relating to environment, and specifically to biodiversity, have yet to be approached in a comprehensive way. In 2005, the Governing Council of the United Nations Environment Programme (UNEP) / Global Ministerial Environment Forum adopted the Bali Strategic Plan for Technology Support and Capacity-building at its twenty-third session, establishing South-South cooperation as one of the primary mechanisms for the implementation of the technology support and capacity-building activities set forth in the Plan. However, the preparation of a Multi-Year Plan of Action on Biodiversity for Development signifies the first time a South-South cooperation process has specifically addressed and acted on biodiversity-related concerns. In its adoption, the Plan of Action will complement other relevant United Nations South-South cooperation processes and related conventions.

#### *B. Vision*

5. The vision of this Multi-Year Plan of Action for South-South Cooperation on Biodiversity for Development is where the cooperation between Southern Parties to the Convention on Biological Diversity is strengthened in order to conserve, restore, and wisely use biodiversity, sustaining a healthy planet and delivering benefits essential for all people.

#### *C. The Mission*

6. The mission is to reinforce and increase South-South cooperation and triangular arrangements as a complement to, and supportive of, North-South cooperation in the implementation of the three objectives of the Convention on Biological Diversity and the relevant decisions of the Conference of the Parties, in the implementation of the Cartagena Protocol on Biosafety, and in achieving the Millennium Development Goals (particularly Goals 1 and 7). The Multi-Year Plan of Action will support the implementation of the Draft Strategic Plan of the Convention on Biological Diversity for the Period 2011 - 2020, including the 2020 Headline Biodiversity Targets, the associated sub-targets, and its long-term target for 2050, which will be considered and adopted by the Conference of the Parties at their tenth meeting in Aichi/Nagoya, Japan from 19 to 29 October 2010.

7. Under this overarching Vision, The Multi-Year Plan of Action notes:

---

<sup>3</sup> See *Ecosystems and Human Well-being: Biodiversity Synthesis* of the Millennium Ecosystem Assessment (2005).

(a) The Plan of Action (as a complement to the Development Platform for the South,<sup>4</sup> launched by the G-77 in June 2008 at the twelfth session of the Intergovernmental Follow-up and Coordination Committee on Economic Cooperation among Developing Countries (IFC-XII) in Yamoussoukro, Côte d'Ivoire) provides an opportunity to mobilize G-77 members on biodiversity, and to reenergize the G-77 in contributing to the Convention on Biological Diversity as a negotiation platform that adds value by facilitating common positions for developing countries;

(b) The Plan of Action will complement the Convention on Biological Diversity's Biodiversity for Development Initiative<sup>5</sup>, launched during the ninth meeting of the Conference of the Parties with the support from the governments of France and Germany. In support of Article 6 (b) of the Convention, this initiative integrates the three objectives of the Convention into development processes and aims to support biodiversity mainstreaming and the improvement of governance for both poverty reduction and the sustainable use of biodiversity.

(c) South-South cooperation through this Plan of Action will not replace North-South cooperation but rather complement and support triangular cooperation. Furthermore, investments in South-South cooperation are not a substitute to the necessary North-South investment including through the traditional Official Development Assistance for the implementation of the Convention on Biological Diversity;

(d) The Plan of Action assists the Draft Strategic Plan of the Convention on Biological Diversity for the Period 2011 - 2020 with its Strategic Goal A on addressing the underlying causes of biodiversity loss by mainstreaming biodiversity across government and society;

(e) The Plan of Action supports the mainstreaming of biodiversity concerns into regional integration processes, regional and subregional cooperation agreements,<sup>6</sup> development programmes, and inter-regional South-South programmes;

(f) The Plan of Action serves the Parties, as well as regional and international organizations, by facilitating projects and programmes aimed at joint conservation and sustainable use of cross border ecosystems and by avoiding duplication of efforts;

(g) It is recognized that forums such as the Group of 15,<sup>7</sup> the Group of Like-Minded Megadiverse Countries (LMMC)<sup>8</sup> and the India-Brazil-South Africa (IBSA) Dialogue Forum<sup>9</sup> have been recently established in order to foster cooperation and enhance the solidarity and the interdependence of developing countries. The LMMC has been established in the context of the implementation of the Convention on Biological Diversity, demonstrating that the implementation of the three objectives of the Convention offers a unique opportunity to enhance South-South cooperation. Therefore the Plan of Action envisions strong cooperation with such relevant forums;

(h) Implementation of the Plan of Action requires a multi-stakeholder approach including with academic institutions, the private sector, development partners, regional organizations, non-governmental organizations, and local communities and indigenous peoples organizations;

(i) It is envisioned that the Plan of Action will further facilitate: (i) inputs into the Convention on Biological Diversity processes from the G-77 members on their priorities for South-South cooperation as well as ways member countries are implementing the Convention on Biological Diversity

<sup>4</sup> The G-77 Development Platform for the South can be found at <https://www.cbd.int/doc/meetings/ssc/emssc-01/other/emssc-01-platform-en.doc>.

<sup>5</sup> Information on this initiative is available at: [www.cbd.int/development/](http://www.cbd.int/development/)

<sup>6</sup> As encouraged by the Conference of the Parties, in decision IX/25, paragraph 2.

<sup>7</sup> The G-15 is comprised of Algeria, Argentina, Brazil, Chile, Egypt, India, Indonesia, Jamaica, Kenya, Nigeria, Malaysia, Mexico, Peru, Senegal, Sri Lanka, Venezuela and Zimbabwe.

<sup>8</sup> The group of LMMC was formed in 2002 at the initiative of Mexico. It includes 17 countries, namely, Bolivia, Brazil, China, Colombia, Costa Rica, Democratic Republic of Congo, Ecuador, India, Indonesia, Kenya, Malaysia, Madagascar, Mexico, Peru, Philippines, South Africa, and Venezuela.

<sup>9</sup> Information on the IBSA Dialogue Forum can be found at <http://www.indiaembassy.org.br/port/relations/ForumForCooperation.htm>.



at national and regional levels, and (ii) integration of information on the work of the Convention on Biological Diversity into parallel South-South cooperation initiatives, agreements, and process;

(j) The Plan of Action recognizes the specific needs of least developed countries (LDCs) and small island developing States (SIDS);

(k) The Plan of Action supports the previous declarations and plans of actions of the G-77 on South-South cooperation, namely the Caracas Programme of Action (1981), the Cairo Declaration on Economic Cooperation among Developing Countries (1986), San Jose Declaration and Plan of Action (1997), the Bali Declaration and Bali Plan of Action on Regional and Subregional Cooperation of the Developing Countries (1998), the Declaration of the South Summit and the Havana Programme of Action (2000), the Marrakech Declaration on South-South Cooperation and the Marrakech Framework of Implementation of South-South Cooperation (2003), and the Doha Declaration and Doha Plan of Action (2005). Furthermore, it adds additional value by highlighting the importance of biodiversity considerations for South-South cooperation as well as North-South cooperation.

#### *D. Objectives*

8. The Multi-Year Plan of Action for South-South Cooperation on Biodiversity for Development has the following objectives:

(a) Encourage and further promote the exchange scientific and technical knowledge and expertise (including on low-capital innovative technology transfer), as well as experiences, lessons learned, and best practices on biodiversity conservation, sustainable use, and mainstreaming of biodiversity concerns into relevant cross-sectoral planning, agreements, strategies, and programmes, including:

- The identification of optimal matches between available technology and needs assessed in recipient countries; and
- The promotion of partners to strengthen collaborative research on biodiversity conservation and sustainable use, including joint gap analysis and strategic assessments, the identification of “win-win” opportunities, and the identification of common strengths;

(b) Encourage Parties as well as regional and international organizations to support South-South and triangular cooperation by facilitating projects and programmes aimed at joint conservation and sustainable use of cross-border ecosystems to further contribute towards halting biodiversity loss;<sup>10</sup>

(c) Strengthen cooperation between partners to reinforce and increase South-South cooperation and triangular arrangements in the implementation of the three objectives of the Convention on Biological Diversity, the Cartagena Protocol on Biosafety, and the Strategic Plan of the Convention on Biological Diversity for the Period 2011 – 2020, including:

- Developing multi-stakeholder collaborative partnerships, including with civil society and decision-makers across development sectors and the private sector, in order to develop human resources and strengthen institutions of the South; and
- Identifying market and trade-oriented mechanisms for innovations in technology to favour biodiversity (public-private-partnerships), including the integration of biodiversity considerations into relevant regional trade agreements and mainstreaming biodiversity into productive landscapes and sectors

---

<sup>10</sup> COP decision IX/25 paragraph 5.

(d) Mobilize and substantially enhance, by 2020, resources for South-South cooperation and triangular cooperation in the Convention on Biological Diversity, including through joint proposal development and fundraising as well as triangular arrangements.

#### *E. Implementation*

9. The duration of the Multi-Year Plan of Action will coincide with the timeline of the Strategic Plan of the Convention for 2011-2020, taking into account the milestones included in the Strategic Plan. The implementation of the Plan of Action will be led by the Steering Committee on South-South cooperation.<sup>11</sup> This Steering Committee is comprised of:

- The current and former three Chairs of the G-77;
- The Executive Secretary of the G-77;
- The Executive Secretary of the Convention on Biological Diversity
- Developing Country Parties represented by the COP Bureau;
- The Chair of SBSTTA;

This structure is illustrated under the section on Partnerships and Coordination Mechanism. Furthermore, the Plan of Action recognizes the need to maintain flexibility in its strategy for implementation in order to accommodate changing national and regional priorities as well as future decisions of the Conference of the Parties.

10. Implementation of the Multi-Year Plan of Action for South-South cooperation on Biodiversity for Development will be in partnership with relevant parallel processes such as the South-South Cooperation Unit of UNDP, the United Nations' High-level Committee on South-South Cooperation, and UNEP's activities being coordinated under the Bali Strategic Plan for Technology Support and Capacity-Building. It is hoped that partnering with the initiatives coordinated by UNDP and UNEP will promote enhanced mainstreaming of biodiversity considerations into on-the-ground activities, for instance by engaging UNDP country offices.

#### *1. Themes*

11. South-South cooperation cuts across all Thematic Programmes and Cross-cutting Issues of the Convention on Biological Diversity. For instance, the decisions adopted at the eighth and ninth meetings of the Conference of the Parties include specific mention to South-South cooperation in eighteen different Programmes of Work and Issues of the Convention. Additionally, themes prioritized by the Bureau of the Conference of the Parties and the Nagoya Roadmap will benefit from enhanced South-South cooperation. Taking into account this far-reaching relevance of South-South cooperation, an indicative list of key themes includes, but is not limited to:

- (a) Development of national legislative frameworks for access to genetic resources and benefit-sharing;
- (b) Protection of traditional knowledge (Article 8(j) of the Convention);
- (c) Protected areas (including concessions, tourism, joint conservation and sustainable use of cross border ecosystems, and linking protected areas through biological corridors);
- (d) Sustainable use of the components of biodiversity;
- (e) Climate change and its impacts on biodiversity and the role biodiversity can play in adaptation and mitigation strategies;
- (f) Desertification and land degradation;

---

<sup>11</sup> During the 2008 Expert Meeting for South-South Cooperation on Biodiversity for Development, a Steering Committee was proposed to assist in the preparation and implementation of the Multi-Year Plan of Action on South-South Cooperation, defined through decision IX/25 of the Conference of the Parties to the Convention.

- (g) Forests (including transboundary forest basins);
- (h) Marine and coastal ecosystems;
- (i) Inland waters (including wetlands and transboundary river basins);
- (j) Incorporation of biodiversity concerns into regional and sub-regional cooperation agreements<sup>12</sup>;
- (k) Biosafety and liability and redress;
- (l) Invasive Alien Species<sup>13</sup>;

## *2. Modalities*

12. Modalities for implementing the Multi-Year Plan of Action fall under both policy-making as well as programming. The Plan of Action is envisioned to be implemented at the policy level by the G-77, the secretariats of regional organizations, and through the Parties themselves as a result of their decisions negotiated at the Conference of the Parties. At the programming level, the Plan of Action is envisioned to be implemented through engaging, and developing partnerships with a range of key partners that can mobilize concrete avenues of cooperation on the ground at national, regional, and international scales. These are illustrated and further discussed in the following section.

13. Building on the Vision, Mission, and list of objectives, the following can be considered as policy-level modalities. This list is flexible, and the Steering Committee may include additional modalities based on new priorities and new decisions of the Convention on Biological Diversity:

(a) As requested by the Conference of the Parties, in decision IX/25, engaging regional and subregional organizations will be important to the implementation success of the Plan of Action and to promoting mainstreaming of biodiversity concerns into regional and subregional cooperation agreements. The Multi-Year Plan of Action aims to engage all relevant regional organizations, Economic Commissions, regional cooperation treaties, and regional development banks in its efforts to build awareness of the critical role biodiversity plays in sustainable development, the risks and costs associated with biodiversity loss, and the important role South-South cooperation plays in implementing the three objectives of the Convention on Biological Diversity at national, regional, and international scales. This engagement will assist in creating a supportive environment for:

- Transboundary conservation and resource management initiatives, for instance in the case of protected areas, forest basins, and watersheds that cross international borders;<sup>14</sup>
- Exchange programmes and institutional partnerships for capacity-building, for instance through pooling resources to create networks of research or implementation bodies and through centres of excellence;
- Human resources capacity development, for instance through joint training programmes, exchanges or secondments of experts and advisors, study visits, attachments, and internships;
- Joint strategies for implementation of the decisions of the Convention on Biological Diversity; and
- Policy frameworks, legal and voluntary tools and incentive mechanisms, including the reduction of barriers (i.e. customs, visas, red tape) for South-South technological and technical cooperation;

<sup>12</sup> COP decision IX/25

<sup>13</sup> For instance, the "Helping Island Adapt" workshop on regional action to combat invasive alien species on islands, convened in Auckland, New Zealand from 11-16 April 2010, called for a mechanism that would facilitate South-South cooperation and the sharing of experiences and lessons learned on managing invasive alien species in island regions.

<sup>14</sup> COP decision IX/25, paragraph 5.

(b) Over recent years, a number of regional organizations have supported the preparation of regional biodiversity strategies and/or action plans<sup>15</sup>. These strategies and plans support the Multi-Year Plan of Action in that they provide an important and concrete platform for South-South cooperation by generating opportunities for interregional exchanges of information, coordinating transboundary projects, enhancing communication between neighbouring countries on biodiversity-related issues, and galvanizing action on mainstreaming biodiversity into trade and development agendas;

(c) Parties will be invited to include in their future National Reports information on how they have implemented or supported South-South cooperation. This will assist the G-77 and the Secretariat of the Convention on Biological Diversity in reporting to Parties on progress achieved.

14. The following can be considered as programming-level modalities, noting that and the Steering Committee may include additional modalities based on new priorities and new decisions of the Convention on Biological Diversity:

(a) Engaging universities, centres of excellence, and NGOs that specialize on the linkages between biodiversity, development, and poverty reduction is crucial to successful implementation of the Multi-Year Plan of Action. Examples include the Centres under CIFOR and CGIAR, as well as the South Centre. Also relevant is the Academy of Sciences for the Developing World, and the Third World Network of Scientific Organizations. Institutions that specialize in biodiversity, such as the ASEAN Centre for Biodiversity headquartered in the Philippines, are also important partners. Finally, the Steering Committee should explore partnerships with new centres dedicated to South-South cooperation on science and technology, such as UNESCO's International Science, Technology and Innovation Centre for South-South Cooperation (ISTIC) in Kuala Lumpur;

(b) The Convention's clearing-house mechanism (CHM) and the Protocol's Biosafety Clearing-House (BCH) are particularly suited as tools for facilitating South-South scientific and technical cooperation and information exchange, and therefore central to the successful implementation of the Multi-Year Plan of Action. Specifically, a web-based portal can be incorporated into the CHM that would provide a database of case-studies related to South-South cooperation on biodiversity and development, important references and web links, and sources of further research. Links should be made with other relevant CHMs such as UNDP's Web for Information and Development (WIDE) and UNEP's clearing-house mechanisms for Bali Strategic Plan & South-South Cooperation. Coordination between these CHMs is required in order to make the most of these resources. Information also should be shared through actual or virtual conferences, seminars, and workshops. Additionally, the development of a roster of expertise, which cross-tabulates the needs of countries with available expertise, would be critical to the effective implementation of the Multi-Year Plan of Action.<sup>16</sup> This roster would be linked through the clearing-house mechanism (CHM);

(c) Developing a communication and public awareness strategy for the Plan of Action is important and will assist in facilitating implementation. Elements of this communication strategy will be discussed by the Steering Committee, including:

- Types of communication materials;
- Appropriate venues for dissemination;
- The development of a web-based portal under the CHM and BCH; and
- The roles and responsibilities of partners in coordinating this task;

(d) Organizing international meetings and conferences for the key partners of the Plan of Action on margins of the Conference of the Parties, such as the South-South Cooperation Forum on

---

<sup>15</sup> Examples include regional biodiversity strategies for: Central America, developed under the Central American Commission on Environment and Development (CCAD); the tropical Andean region, developed by the Andean Community (CAN); the Amazon Basin, developed by Amazonian Cooperation Treaty Organization (ACTO); the Mercosur region; and the southern African region, developed by the Southern Africa Development Community (SADC);

<sup>16</sup> For instance, organized in a similar fashion to the Life Web partnership platform: <http://www.ebd.int/lifeweb/>.

Biodiversity for Development that will be organized during the tenth meeting of the Conference of the Parties to be held in Aichi/Nagoya, Japan in October 2010, will build momentum for implementing the Plan of Action and integrating new objectives and priorities;

(e) Additionally, regional capacity-development workshops being organized by the Convention on Biological Diversity on specific programmes of work (such as with the regional workshops on protected areas, forests, invasive alien species, climate change, and indigenous tourism) as well as on over-arching Mechanisms of the Convention (such as NBSAPs and National Reports) offer concrete opportunities for South-South cooperation and the exchange of best practices and lessons learned.

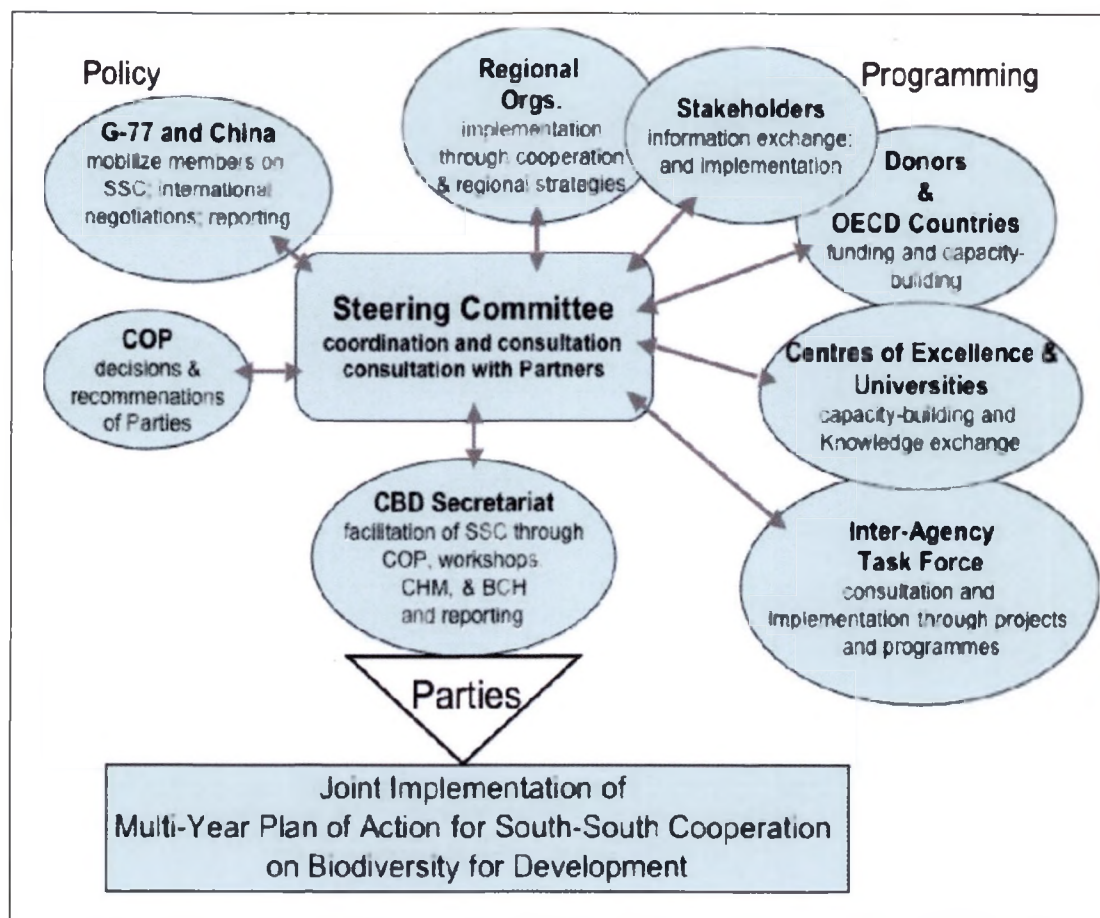
#### *F. Partnerships and coordination mechanism*

15. The implementation of the Plan of Action will be led by the Steering Committee in close consultation with the chairmanship of the G-77 and the Secretariat of the Convention on Biological Diversity as well as key multi-stakeholder partners. An Inter-agency Task Force has been proposed to support the Steering Committee, including the Special Unit for South-South Cooperation of the United Nations Development Programme (UNDP), the United Nations Environment Programme (UNEP), the Global Environment Facility (GEF), and other relevant United Nations entities.

16. The Steering Committee will meet at least once a year on the margins of an appropriate meeting of the Convention on Biological Diversity. Considering the agenda of its meetings, the Steering Committee may invite key stakeholders and specialists to contribute under specific agenda items. Furthermore, a G-77 coordination meeting will be organized prior to official meetings of the Convention Bodies. Finally, a Voluntary Trust Fund should be established to cover the costs of these preparatory meetings.

17. Implementation also will be coordinated with United Nations bodies and key actors, such as regional organizations and their secretariats. Wider issue-based consultations as well as implementation on the programming side may involve other relevant and interested stakeholders such as donors, economic commissions, regional development banks, regional cooperation treaties, LMMC, representatives of the private sector, NGOs, indigenous peoples organizations, and centres of excellence, as appropriate and by invitation of the Steering Committee.

18. The Steering Committee may want to consider the role of an advisory board which could include countries and donors under the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), for instance to provide advice on funding opportunities. The above-mentioned partnerships and coordination are illustrated in the following diagram.



19. The Steering Committee will ensure the review of the status of implementation of the Plan through its annual meetings and at G-77 coordination meetings prior to meetings of the Convention Bodies.

20. In order to efficiently coordinate tasks, the Steering Committee may want to consider identifying focal points within the Committee who will take charge of certain issues such as coordination with donor partners, coordination of implementation mechanisms, and monitoring and reporting on progress.

#### *G. Monitoring and Evaluation*

21. At each Conference of the Parties, the Steering Committee will be asked to report on implementation of the Plan of Action. Contributions will be sought from participating regional and UN agencies. Additionally, the Steering Committee may report regularly to key G-77 meetings and to the UNGA High-Level Commission on South-South Cooperation.

22. The Steering Committee, in consultation with its key partners, will identify benchmarks for measuring success to guide the evaluations and reporting. Indicators to be used could include:

- (a) Number of events;
- (b) Number of projects;
- (c) Number of partnerships and networks catalysed and extent of thematic and regional coverage;

(d) Amount of funds generated and dedicated to supporting South-South cooperation on biodiversity; and

(e) The number of people trained in the areas mentioned above under modalities.

Additionally, this evaluation process should include a periodic review of priorities and objectives in order to integrate new decisions of the Conference of the Parties as well as new priorities of the G-77.

23. Measuring the success of the Plan of Action would greatly benefit from reporting on South-South cooperation and triangular cooperation within international aid that targets biodiversity conservation and sustainable use. In assisting towards this end, the G-77 may consider suggesting that developing and emerging countries report on South-South cooperation as part of their national reports to the Convention on Biological Diversity, and that donors, including OECD and GEF, tag triangular cooperation so that the Secretariat of the Convention on Biological Diversity may be able to assist the Steering Committee in its efforts to monitor funding of South-South cooperation on biodiversity.

#### *H. Funding*

24. It is suggested that the G-77 identify a particular funding avenue that would be oriented specifically towards biodiversity for development and to funding the implementation of this Plan of Action. This should take into account:

(a) Establishing a voluntary Trust fund to cover the costs of G-77 coordination meetings organized prior to major meetings of the Convention Bodies;

(b) Devising a means for innovative use of external assistance, for instance through partnerships with the private sector and NGOs;

(c) Engaging and linking with new and innovative financial mechanisms being discussed and formulated in other arenas such as climate change, payments for ecosystem services, and Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation (REDD), to name a few;

(d) Exploring opportunities presented by environmental fiscal reforms, including innovative taxation models and fiscal incentives for achieving the three objectives of the Convention;

(e) Encouraging OECD countries to complement and match South-South cooperation investments through triangular cooperation;

(f) Drawing on and optimizing traditional forms of funding including from triangular cooperation with development agencies, bilateral and multilateral donors, and Global Environment Facility (GEF) implementing agencies;

(g) Farmarking national budgetary allocations; and

(h) Enhancing financing sources such as the Perez-Guerrero Trust Fund and the Voluntary Trust Fund for South-South Cooperation.

25. The Steering Committee may want to consider discussing with GEF the possibility of assisting in the efforts to implement the Multi-Year Plan of Action at the concrete project level in order to further expand the opportunities for capacity-development. This could be achieved, for instance, through:

(a) Allocating specific percentages of funds to South-South Cooperation and triangular cooperation;

(b) Continuing to support capacity-building on South-South Cooperation within current projects.

## *Annex I*

### **Suggested Recommendations – South-South Cooperation**

Agenda item 4.9 (Cooperation with other conventions and international organizations and initiatives, engagement of stakeholders, including business and biodiversity, cities and biodiversity, and South/South cooperation).

#### **The Conference of the Parties,**

*Recalling* its decision IX/25, which encouraged developing country Parties to engage in South-South Cooperation on the issue of biodiversity, complemented and supported by North-South cooperation, and to incorporate biodiversity concerns in regional and subregional cooperation agreements and associated activities, and encouraged Parties to establish, as appropriate, multi-stakeholder collaborative partnerships between Parties to address biodiversity concerns at regional, subregional, national and subnational levels,

*Emphasizing* that South-South cooperation is important for development in the context of the Millennium Development Goals, the World Summit on Sustainable Development, and the 2005 World Summit Outcomes as a complement to, and supported by, North-South cooperation, and that triangular Cooperation mechanisms are often of particular effectiveness,

*Recognizing* the significant contribution of South-South cooperation, complemented by triangular cooperation, to the implementation of the three objectives of the Convention on Biological Diversity and its 2011-2020 Strategic Plan,

*Acknowledging* the progress achieved by the Group of 77 and China in preparing a multi-year plan of action for South-South cooperation on biodiversity for development as a complement to the Development Platform for the South launched in June 2008 at the twelfth session of the Intergovernmental Follow-up and Coordination Committee on Economic Cooperation among Developing Countries (IFC-XII) in Yamoussoukro, Côte d'Ivoire,

*Noting* the reports of the first Steering Committee meeting for South-South cooperation on biodiversity for development, convened in Montreal, Canada on 29 October 2009, and of the second consultative expert meeting for South-South cooperation on biodiversity for development, convened in Nairobi, Kenya from 29 – 30 May 2010, which developed a multi-year plan of action for South-South cooperation on biodiversity for development,

*Noting* the contribution of the Forum on Biodiversity for Development convened on 18 October 2010 at the margins of the tenth meeting of the Conference of the Parties;

1. *Adopts* the multi-year plan of action for South-South cooperation on biodiversity for development, annexed to the present decision;
2. *Encourages* Parties and other governments to implement the multi-year plan of action in the context of nationally determined priorities, capacities and needs, and through the establishment of multi-stakeholder collaborative partnerships;
3. *Invites* Parties, other Governments, regional and international organizations to support South-South Cooperation by facilitating projects and programmes aimed at joint conservation and sustainable use of cross border ecosystems to further contribute towards halting biodiversity loss;
4. *Invites* regional organizations and their secretariats, international organizations, United Nations bodies, donors, indigenous peoples organizations, non-governmental organizations, and centres of excellence to contribute to the implementation of the multi-year plan of action, in coordination with their national governments and the Group of 77 and China;



5. *Requests* Parties, other governments, regional organizations, development agencies, non-governmental organizations and other donors to support the implementation of the multi-year plan of action technically and financially, considering the needs of developing countries, economies in transition, least developed countries, and small island developing states;

6. *Invites* Parties to include in their future National Reports information on how they have implemented or supported South-South cooperation;

7. *Requests* the Executive Secretary to report on the implementation of the multi-year plan of action for South-South cooperation on biodiversity for development at subsequent meetings of the Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity.

**ΠΗΓΗ:**

**<http://www.cbd.int/cooperation/SouthSouthcooperation.shtml>**

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

### **A) Ελληνική**

#### **i) Βιβλία**

- Γρηγορίου, Π., Η., Σαμιώτης, Γ., Δ., Τσάλτας, Γρ., Ι., *Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών (Rio de Janeiro) για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη*, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1993.
- Κατράνης, Κ., *Η Διεθνής Οικονομική Κρίση και το Χρέος του Τρίτου Κόσμου: Η Διάσταση του Διεθνούς Δικαίου*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1993.
- Κατσιμπάρδης, Κ., *Το Διεθνές Καθεστώς για την Προστασία της Ατμόσφαιρας: Η Περίπτωση του Θερμοκηπίου*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2007.
- Κόντης Α., Τσαρδανίδης, Χ., (επιμ.), *Διεθνής Πολιτική Οικονομία: Θεωρία, Δομή και Προκλήσεις της Παγκόσμιας Οικονομίας*, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2005.
- Σαμιώτης, Γ., Τσάλτας, Γρ., Ι., *Διεθνής Προστασία του Περιβάλλοντος*, Τόμος Ι, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1990.
- Σκλιάς, Π., Σωτηρόπουλος, Δ., Α, Ρούσσο, Σ., Χουλιάρας, Α., *Ο Τρίτος Κόσμος: Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία, Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2005
- Στεφάνου, Κ., Γκόρτσος, Χ., *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο*, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2006.
- Τσάλτας Γρ, Ι., *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης*, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2010.
- Τσάλτας, Γρ., Ι., (επιμ.), *Γιοχάνεσμπουργκ, το Περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη*, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003.
- Τσάλτας, Γρ., Ι., Κατσιμπάρδης, Κ., (επιμ.-παρουσ.), *Διεθνής Κλιματική Πολιτική: Ο Δρόμος προς την Κοπεγχάγη*, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2009.
- Τσάλτας, Γρ., Ι., Κλάδη-Ευσταθοπούλου, Μ., *«Το Διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών Διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών»*, Τόμος Α', Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003.

## **ii) Άρθρα/Συμβολές σε Συλλογικούς Τόμους**

Μοδινός, Μ., Τα Πορίσματα του Γιοχάνεσμπουργκ: Μια Πρώτη Ανάγνωση, στο Τσάλας, Γρ., Ι., (επιμ.), *Γιοχάνεσμπουργκ, το Περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη*, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003.

## **B) Ξευόγλωσση**

### **i) Βιβλία**

Adger, N., Paavola, J., Huq, S., Mace, M., *Fairness in Adaptation to Climate Change*, MIT Press, Cambridge, 2006 .

Ahmia, M., *Collected Documents of the G-77 South-South Vol. 1&2 (Group of 77 at the United Nations)*, Oxford University Press, USA, 2008.

Barnet, M., Finnemore, M., *Rules for the World: International Organizations in Global Politics*, Ithaca: Cornell University Press, London, 2004.

Bugge, H., Voigt, C., (eds.), *Sustainable development in International and National Law: What did the Brundtland Report do to Legal Thinking and Legal Development, and where can we go from here?*, Europa Law Publishing, Groningen, 2008.

Carraro, C., Metcalf, G., (eds.), *Behavioral and Distributional Effects of Environmental Policy*, University of Chicago Press, Chicago, 2001.

Childs Staley, B., Goodward, J., McMahon, H., *From Positions to Agreement: Technology and Finance at the UNFCCC*, World Resources Institute, Washington, December, 2008.

Connor, R., Dovers, S., *Institutional Change for Sustainable Development*, Edward Elgar, Cheltenham, UK, 2004.

Dahe, Q., Yiyu, C., Xueyong, L., *Climate and Environment Changes in China*, China Science Press, Beijing, 2005

Dash, S., *Climate Change: An Indian Perspective*, Cambridge University Press, Cambridge, August 1, 2007.

Ferro, M., *Colonization: A Global History*, Routledge, London, 1997.

Green, J., Chambers, W., (eds.), *The Politics of Participation in Sustainable Development Governance*, United Nations University Press, Tokyo, 2006.

Grubel, H., (edt.), *World Monetary Reform, Plans and Issues*, Stanford University Press, Stanford, 1963.

- Middleton , N., O'Keefe, Ph., *Rio plus Ten : Politics, Poverty and Environment*, Pluto Press, Sterling, London, 2003.
- Lafferty, W., (edt.), *Governance for Sustainable Development: The Challenge of Adapting Form to Function*, Edward Elgar, Cheltenham, UK, 2004.
- Louka, E., *International Environmental Law Fairness, Effectiveness, and World Order*, Cambridge University Press, New York, 2006.
- Pearce, D., Barbier, E., Markandya, A., *Sustainable development: Economics and Environment in the Third World*, Edward Elgar, Aldershot Hants, England, 1990.
- Porter, G., Brown, J., W., Chasek, P., S., (eds.), *Global Environmental Politics*, Westview Press, Boulder, 2000.
- Roberts, T., Parks, B., *A Climate of Injustice: Global Inequality, North-South Politics, and Climate Policy*, MIT Press, Cambridge, 2007.
- Rogers, P., *An Introduction to Sustainable Development*, Earthscan Publications Ltd., London, UK, 2007.
- Sands, Ph., *Principles of International Environmental Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.
- Sauvant, K.P., *The Group of 77: Evolution, Structure, Organization*, Oceana, New York, 1981.
- Tisdell, C., *Biodiversity, Conservation and Sustainable Development: Principles and Practices with Asian Examples*, Edward Elgar, Cheltenham, UK, 1999.
- Toman, M., Chakravorty, U., Gupta, S., *India and Global Climate Change: Perspectives on Economics and Policy from a Developing Country*, RFF Press; USA, June 1, 2003.
- Williams, M., *Third World Cooperation: The Group of 77 in UNCTAD*, Printer Publishers, London, 1991.
- Woo, W., T., Song, L., (eds.), *China's Dilemma, Economic Growth, the Environment and Climate Change*, Australian National University, Australia, 2008.

## **ii) Άρθρα/Συμβολές σε Συλλογικούς Τόμους**

- Agor, A., *Latin American Inter-State Politics: Patterns of Cooperation and Conflict*, Inter-American Economic Affairs, August 1972.

- Andresen, St., Key Actors in UN Environmental Governance: Influence, Reform and Leadership International Environmental Agreements, *Politics, Law and Economics*, Vol. 7, No 4, 2007.
- Anghie, A., Time Present and Time Past: Globalization, International Financial Institutions, and the Third World, *International Law and Politics*, Vol. 32, 2000.
- Asadi, B., Group of 77 and the United Nations Reform, *Intellectual Network for the South*, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.insouth.org/>, (προσπελάστηκε στις 28/7/2010).
- Barnett, J., The Worst of Friends: OPEC and G-77 in the Climate Regime, *Global Environmental Politics*, Vol. 8, Issue 4, November 2008.
- Beyerlin, U., Bridging the North-South Divide in International Environmental Law, *ZaöRV*, Vol. 66, 2006.
- Behnam, A., Developing Countries in the Group of 77: a Journey in Multilateral Diplomacy, 1964 to 2004", στο Macdonald, R., Johnston, D., M., (eds.), *Towards World Constitutionalism*, Koninklijke Brill BV., Netherlands, 2005.
- Bredariol, C., Magrini, A., Conflicts in Developing Countries: A Case Study from Rio de Janeiro, *Environmental Impact Assessment Review*, Vol. 23, 2003.
- Chimni, B., S., Third World Approaches to International Law: A Manifesto, *International Community Law Review*, Vol. 8, 2006.
- Cicin-Sain, B., Earth Summit Implementation: Progress since Rio, *Marine Policy*, Vol. 20, No. 2, 1996.
- Cléménçon, R. The Bali Road Map A First Step on the Difficult Journey to a Post-Kyoto Protocol Agreement, *The Journal of Environment & Development*, Vol. 17, No 1, March 2008.
- DeCampos Mello, V., Mainstreaming the Environment: Global Ecology, International Institutions and the Crisis of Environmental Governance, *Human Ecology Review*, Vol. 7, No. 1, 2000.
- De Castro Fialho, B., Biodiversity and Technological Development Opportunities for Developing Countries?, *STG Working Paper 2004-01*, May 2004.
- Desai, B., UNEP: A Global Environmental Authority?, *Environmental Policy and Law*, Vol. 36. Issue 3-4, 2006.

- Doelle, H., The Legacy of the Climate Talks in Copenhagen: Copenhagen or Brokenhagen?, *CCLR*, Vol. 1, January 2010.
- Faisel, I., Rediscovering the Role of Developing Countries in GATT before the Doha Round, *RIS*, DP # 141, 2008.
- Ford Runge, C., The Climate Commons and a Global Environmental Organization, *Brookings Trade Forum*, 2008/2009.
- Green, R., UNCTAD and After: Anatomy of a Failure, *The Journal of Modern African Studies*, Volume 5, Issue 02, Sep 1967.
- Grunwald, J., Salazar-Carrillo, J., Economic Integration, Rates of Exchange, and Value Comparisons in Latin America, στο Daly, D., J., (edt.), *International Comparisons of Prices and Output*, NBER, Cambridge, 1972.
- Gu, J., Humphrey, J., Messner, D., Global Governance and Developing Countries: The Implications of the Rise of China, *World Development*, Vol. 36, No. 2, 2008.
- Gupta, K., R., Objectives of GATT and Developing Countries, *South African Journal of Economics*, Vol. 35, Issue 2, 2007.
- Heggelund, G., Kasa, D., Gullberg, A., The Group of 77 in the International Climate Negotiations: Recent Developments and Future Directions, *International Environmental Agreements*, Vol. 8, 2007.
- Imber, M., The United Nations' role in sustainable development, *Environmental Politics*, 1743-8934, Vol. 2, Issue 4, 1993.
- Khor, M., South Summit: A Defining Moment in G-77 History, *Third World Network*, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.twinside.org.sg/title/history.htm>, (προσπελάστηκε στις 20/7/2010).
- Lavelle, C., Ideas within a context of power: The African Group in an evolving UNCTAD, *The Journal of Modern African Studies*, Vol. 39, Issue 1, Cambridge University Press, 2009.
- Lewis, J., China's Strategic Priorities in International Climate Change Negotiations, *The Washington Quarterly*, Winter 2007-08.
- Linner, B., Jacob, M., From Stockholm to Kyoto and Beyond: A Review of the Globalization of Global Warming Policy and North-South Relations, *Globalizations*, Vol. 2, No. 3, December 2005.
- Malhotra, K., The UN Financing for Development Process, στο Heinrich Böll Foundation, *The Road to Earth Summit 2002*, New York, April 20, 2001.

- Martinetti, I., Reforming Oversight and Governance of the UN encounters hurdles, *UN Reform Watch*, No 22, Center for UN Reform Education, New York, December 1<sup>st</sup>, 2006.
- Martinetti, I., UN Management Reform: The Role and Perspective of the G-77, *UN Reform Watch*, No. 28, Centre for UN Reform Education, 8 September 2007.
- Michaelowa, A., Lehmkuh, D., Rio+10: Much Talk, Little Action, *Intereconomics*, September/October 2002.
- Miller, M., Balancing Development and Environment: The Third World in Global Environmental Politics, *Society and Natural Resources*, 1992.
- Najam, A., Developing Countries and Global Environmental Governance: From Contestation to Participation to Engagement, *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, Vol. 5, 2005.
- Najam, A., Dynamics of the Southern Collective: Developing Countries in Desertification Negotiations, *Global Environmental Politics*, Vol. 4, Issue 3, August 2004.
- Najam, A., The View from the South: Developing Countries in Global Environmental Politics, στο Axelrod, R., Downie, D., L., Vig, N.,(eds), *The Global Environment: Institutions, Law and Policy*, CQ Press, Washington, DC, 2010.
- Najam, A., Unraveling of the Rio Bargain, *Politics and the Life Sciences*, Vol. 21, No 2, September 2002.
- Ramsay, R., UNCTAD's Failures: The Rich get Richer, *International Organization*, Vol. 38, Issue 2, March 1984.
- Rodick, J., Earth Summit North and South: Building a safe house in the winds of change, *Global Environmental Change*, Vol. 7, No. 2, 1997.
- Seyfang, G., Jordan, A., The Johannesburg Summit and Sustainable Development: How Effective Are Environmental Conferences?’, στο Schram Stokke, O., Øystein, B., (eds.), *Yearbook of International Co-operation on Environment and Development 2002/2003*, Earthscan Publications, London, 2002
- Sinha, M., India abandoned G-77 in Copenhagen, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.newkerala.com/news/fullnews-23943.html>, (προσπελάστηκε στις 6/8/2010).
- Soroos, M., Global Climate Change and the Futility of the Kyoto Process, *Global Environmental Politics*, Vol. 1, Issue 2, 2001.

- Sowers, J., The Many Injustices of Climate Change, *Global Environmental Politics*, Vol.7, Issue 4, November 2007.
- Strydom, H., The Non-Aligned Movement and the Reform of International Relations, στο: von Bogdandy, A., Wolfrum, R., (eds), *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Vol. 11, Netherlands, 2007.
- Talbot, R., The Four World Food Organizations, Influence of the G-77, *Food Policy*, August, 1982.
- Timmons Roberts, J., Commentary: Challenges and Opportunities for Global Environmental Governance in the 21st century, *Global Environmental Change*, Vol. 18, 2008.
- Toye, J., Toye, R., From New Era to Neo-liberalism: US Strategy on Trade, Finance and Development in the United Nations, 1964–82, *Forum of Development Studies*, No 1, 2005.
- Walters, R., International Organizations and Political Communication: The Use of UNCTAD by Less Developed Countries, *International Organization*, Vol. 25, Issue 4, Sep 1971.
- Wang, B., Understanding China's Climate Change Policy: From Both International and Domestic Perspectives, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [www.cuny.cuny.edu/aacs/2008conference/2008paper/BoWang.doc](http://www.cuny.cuny.edu/aacs/2008conference/2008paper/BoWang.doc), (προσπελάστηκε στις 10/9/2010).
- Wapner, P., World Summit on Sustainable Development: Toward a Post-Jo'burg Environmentalism, *Global Environmental Politics*, Vol. 3, Issue 1, February, 2003.
- Williams, M., The Group of 77 and Global Environmental Politics, *Global Environmental Change*, Vol. 7, 2005.
- Williams, M., The Third World and Global Environmental Negotiations: Interests, Institutions and Ideas, *Global Environmental Politics*, Vol. 5, Issue 3, August 2005.
- Wionczek, M., Technology Transfer: What do Developing Countries Want?, *INTERECONOMICS*, No. 3, 1976.



## **Γ) Κείμενα Τεκμηρίωσης**

Accra Declaration/ Accra Accord, 2008, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
[http://www.unctad.org/en/docs/iaos20082\\_en.pdf](http://www.unctad.org/en/docs/iaos20082_en.pdf), (προσπελάστηκε στις 30/7/2010).

Agenda 21, 1992, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=5>,  
(προσπελάστηκε στις 2/9/2010).

Bali Action Plan, 2007, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
[http://unfccc.int/files/meetings/cop\\_13/application/pdf/cop\\_bali\\_action.pdf](http://unfccc.int/files/meetings/cop_13/application/pdf/cop_bali_action.pdf),  
(προσπελάστηκε στις 10/9/2010).

Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal, 1989, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
[www.basel.int/text/documents.html](http://www.basel.int/text/documents.html), (προσπελάστηκε στις 25/8/2010).

Caracas Declaration of the Ministers of Foreign affairs of the Group of 77 on the Occasion of the twenty-fifth anniversary of the Group, 1989, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.g77.org/doc/Caracas%20Declaration.html>,  
(προσπελάστηκε στις 30/8/2010).

Cartagena Protocol on Biosafety, 2000, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://bch.cbd.int/protocol/>, (προσπελάστηκε στις 16/9/2010).

Cocoyoc Declaration, 1974, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.mauricestrong.net/20100414153/cocoyoc/cocoyoc/cocoyoc-declaration.html>, (προσπελάστηκε στις 7/9/2010).

Convention on Biological Diversity, 1992, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.cbd.int/convention/convention.shtml>, (προσπελάστηκε στις 16/9/2010).

Copenhagen Accord, 2009, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.denmark.dk/en/menu/Climate-Energy/COP15-Copenhagen-2009/Selected-COP15-news/A+Copenhagen-Accord-it-is.htm>, (προσπελάστηκε στις 12/9/2010).

CBD, Decision IX/25, COP-9, 2008, South-South cooperation on biodiversity for development, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.cbd.int/decision/cop/?id=11668>, (προσπελάστηκε στις 17/9/2010).

Declaration of Barbados, 1994, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://islands.unep.ch/dbardecl.htm>, (προσπελάστηκε στις 19/8/2010).

Declaration of the South Summit, 2000, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
[http://www.g77.org/doc/docs/summitfinaldocs\\_english.pdf](http://www.g77.org/doc/docs/summitfinaldocs_english.pdf), (προσπελάστηκε στις 21/7/2010).

Donostia Declaration, 2010, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
[http://www.stakeholderforum.org/fileadmin/files/Earth\\_Summit\\_2012/Earth\\_Summit\\_2012\\_Donostia\\_Declaration\\_2\\_.pdf](http://www.stakeholderforum.org/fileadmin/files/Earth_Summit_2012/Earth_Summit_2012_Donostia_Declaration_2_.pdf), (προσπελάστηκε στις 11/9/2010).

Johannesburg Declaration on Sustainable Development, From our origins to the future , 2002, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
[http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD\\_POI\\_PD/English/POI\\_PD.htm](http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POI_PD.htm), (προσπελάστηκε στις 6/9/2010).

Johannesburg Plan of Implementation, 2002 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
[http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD\\_POI\\_PD/English/POIToc.htm](http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POIToc.htm), (προσπελάστηκε στις 6/9/2010).

Joint Declaration of the Group of 77, Geneva, 15 June 1964 , διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.g77.org/doc/Joint%20Declaration.html>, (προσπελάστηκε στις 17/7/2010).

Kyoto Protocol, 1997, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf>, (προσπελάστηκε στις 13/9/2010).

Ministerial Declaration adopted on the Occasion of the Thirtieth Anniversary of the Group of 77, 1994, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.g77.org/doc/DECL30.htm>, (προσπελάστηκε στις 17/7/2010).

Ministerial Declaration of G-77, 1997, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.g77.org/doc/Decl1997.html>, (προσπελάστηκε στις 27/7/2010).

Montreal Protocol on Substances That Deplete the Ozone Layer, 1987, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.unep.org/ozone/Montreal-Protocol/Montreal-Protocol2000.shtml#\\_Toc483027787](http://www.unep.org/ozone/Montreal-Protocol/Montreal-Protocol2000.shtml#_Toc483027787), (προσπελάστηκε στις 25/8/2010).

Nairobi Declaration, 1997, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.unep.org/OurPlanet/imgversn/86/nairobi.html>, (προσπελάστηκε στις 7/9/2010).

Rio Declaration on Environment and Development, 1992, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>, (προσπελάστηκε στις 2/9/2010).

Statement on behalf of the Group of 77 and China by H.E. Ambassador Abdulla Mohammed Alsaidi, Head of Delegation of the Republic of Yemen, at the Closing Plenary of the thirteen session of the Ad hoc Working Group on Further Commitments under the Kyoto Protocol of the UN Framework Convention on Climate Change (AWG-KP 13), Bonn, Germany, 6 August 2010, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.g77.org/statement/getstatement.php?id=100806b>, (προσπελάστηκε στις 13/9/2010).

Stockholm Declaration, Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, 1972, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=97&ArticleID=1503>, (προσπελάστηκε στις 30/8/1010).

United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.un.org/Depts/los/convention\\_agreements/texts/unclos/unclos\\_e.pdf](http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf), (προσπελάστηκε στις 18/8/2010).

United Nations Convention to Combat Desertification, 1994, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.unccd.int/convention/text/convention.php>, (προσπελάστηκε στις 2/9/2010).

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), 1992, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf> προσπελάστηκε στις 13/9/2010).

United Nations Millennium Declaration, 2000, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>, (προσπελάστηκε στις 27/7/2010).

United Nations, GA Resolution 1820 (XVII), The Cairo Declaration of Developing Countries, 18 Δεκεμβρίου 1962.

United Nations, GA Resolution 1995 (XIX), Establishment of the United Nations Conference on Trade and Development as an organ of the General Assembly, 30 Δεκεμβρίου 1964.

United Nations, GA Resolution 3201 (S-VI), Declaration on the Establishment of a New International Economic Order, 1 Μαΐου 1974.

United Nations, GA Resolution 35/56, International Development Strategy for the Third United Nations Development Decade, 5 Δεκεμβρίου 1980.

United Nations, GA Resolution 36/194, United Nations Conference on the Least Developed Countries, 17 Δεκεμβρίου 1981.

United Nations, GA Resolution 38/201, Liquidation of the United Nations Emergency Operation Trust Fund and allocation of the remaining balance, 20 Δεκεμβρίου 1983.

United Nations, GA Resolution 44/228, United Nations Conference on Environment and Development, 22 Δεκεμβρίου 1989.

United Nations, GA Resolution 56/227, 3rd UN Conference on the Least Developed Countries, 24 Δεκεμβρίου 2001.

### **Δ) Εκθέσεις, Μελέτες, Αναφορές**

Brundtland Report, *Our Common Future*, 1989, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>, (προσπελάστηκε στις 25/8/2010).

Carpenter, Ch., *The Bali Action Plan: Key Issues in the Climate Negotiations*, UNDP, September 2008.

Cosbey, A., Burgiel, St., *The Cartagena Protocol on Biosafety: An Analysis of Results, an IISD Briefing Note*, IISD, Canada, 2001.

Dessai, S., An analysis of OPEC as a G77 member at the UNFCCC, Report for WWF, 2004, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα [http://wwf.panda.org/downloads/climate\\_change/opecfullreportpublic.pdf](http://wwf.panda.org/downloads/climate_change/opecfullreportpublic.pdf), pp. 15-23, (προσπελάστηκε στις 13/9/2010).

Draft Report of the Conference of the Parties on its fifteenth session, Rapporteur: Ms. Gertraud Wollansky (Austria), Part one: Proceedings FCCC/CP/2009/L.1, Agenda item 9, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://unfccc.int/2860.php>, (προσπελάστηκε στις 13/9/2010).

Founex Report, 1971, διαθέσιμο στο. South Centre, *The South and Sustainable Development Comundrum, From Stockholm (1972) to Rio (1992) to Johannesburg (2002) and beyond*, South Centre Publications, Geneva, 2002.

International Centre for Trade and Sustainable Development, *Climate Change, Technology Transfer and Intellectual Property Rights*, Geneva, August 2008.

Report of the Panel of the Eminent Persons, *Enhancing the Development Role and the Impact of UNCTAD*, United Nations, Geneva, 2006.

Sachs, W., *Rio+10 and the North-South Divide*, Heinrich Böll Foundation, Germany, December 2001.

- Shamsuddoha, Md., Chowdhury, R., K., *Bali Roadmap Position Paper on January 2008, Political Economy of Bali Climate Conference: A Roadmap of Climate Commercialization, A Policy Discussion Paper on the Key Elements of UNFCCC Climate Change Negotiation held in Bali, Indonesia, December 2007*, Equity and Justice Working Group, Bangladesh, January 2008.
- South Centre, *For a Strong and Democratic United Nations: A South Perspective on UN Reform*, South Centre Publications, Geneva, 1995.
- South Centre, *Recalling UNCTAD*, South Centre Publications, Geneva, 2004.
- South Centre, *Reinventing UNCTAD*, South Centre Publications, Geneva, 20 February, 2006.
- South Centre, *South-South Cooperation: The Challenge of Implementation Background policy paper submitted by the South Centre to the Eleventh Meeting of the Intergovernmental Follow-up and Coordination Committee on Economic Cooperation among Developing Countries (IFCC-XI), Havana, 21-23 March 2005*, Office of the Chairman of the Group of 77, New York, 2005.
- South Centre, *South-South Cooperation Principles: An Essential Element in South-South Cooperation, South-South Policy Note*, South Centre Publications, Geneva, November, 2009.
- South Centre, *The Future of the Group of 77*, South Centre Background Paper, Ministerial Round Table of The Group of 77, Midrand, South Africa, 1996.
- South Centre, *The Group of 77 at Forty*, South Centre Publications, Geneva, 2004.
- South Centre, *The South and Sustainable Development Conundrum from Stockholm 1972 to Rio 1992 to Johannesburg 2002 and Beyond*, South Centre Publications, Geneva, 2002.
- South Centre, *The Vienna Spirit, Report on the 40<sup>th</sup> Meeting of the Chairmen and Coordinators of the Group of 77 and China*, Vienna, 2007
- Stakeholder Forum for a Sustainable Future, *Preparing The Summit, Paper 1, Focusing on the Summit Agenda, Rio+20 Workshop*, New York, 22-24 October 2009.
- UNCTAD, *Is a special treatment of small island developing States possible?*, United Nations, Geneva-New York, 2004.
- UNEP Global Environment Outlook 2007, *Geo-4, Environment for Development*, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.unep.org/geo/geo4/report/GEO-4\\_Report\\_Full\\_en.pdf](http://www.unep.org/geo/geo4/report/GEO-4_Report_Full_en.pdf), (προσπελάστηκε στις 11/9/2010).

United Nations, Fifth Committee Report, 18-22 December 2006.

United Nations, Fifth Committee Report, 19-30 March 2007.

United Nations, Fifth Committee Report, 1-8 June 2007.

United Nations, Report of the Secretary General, *Renewing the United Nations: A Programme for Reform*, (A/51/950), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.un.org/millennium/documents/a\\_51\\_950\\_add7.htm](http://www.un.org/millennium/documents/a_51_950_add7.htm), (προσπελάστηκε στις 26/7/2010).

United Nations, Report of the Secretary General, *Strengthening of the United Nations: An agenda for further change*, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://portal.unesco.org/en/files/12698/10545492181unc133e.pdf/unc133e.pdf>, (προσπελάστηκε στις 17/7/2010).

Working Group of the Group of 77, Manila Decision No 2: Report on the Proposed Establishment of the Group of 77, Geneva, 1976.

## **E) Ιστοσελίδες**

ACS, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.acs-aec.org/members.htm>, (προσπελάστηκε στις 4/8/2010).

Address by President Kennedy On the Alliance for Progress, 1961 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.fordham.edu/halsall/mod/1961kennedy-afp1.html>, (προσπελάστηκε στις 3/8/2010).

African Union, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [www.africa-union.org](http://www.africa-union.org), (προσπελάστηκε στις 5/8/2010).

AFTA Agreement, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [www.worldtradelaw.net/fta/agreements/afta.pdf](http://www.worldtradelaw.net/fta/agreements/afta.pdf), (προσπελάστηκε στις 6/8/2010).

ALADI, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.aladi.org>, (προσπελάστηκε στις 2/8/2010).

Almaty Programme of Action, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.unctad.org/en/docs/aconf202d3\\_en.pdf](http://www.unctad.org/en/docs/aconf202d3_en.pdf), (προσπελάστηκε στις 17/8/2010).

Andean Community, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.comunidadandina.org>, (προσπελάστηκε στις 2/8/2010).

AOSIS, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.sidsnet.org/aosis/>, (προσπελάστηκε στις 18/8/2010).

ASEAN, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.aseansec.org/>, (προσπελάστηκε στις 6/8/2010).

Bank Information Center, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.bicusa.org>, (προσπελάστηκε στις 2/8/2010).

Biosafety History, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.foodsafetynetwork.ca/risk/biosafety-pp-history.htm>, (προσπελάστηκε στις 16/9/2010).

Capacity Building Task Force on Trade, Environment and Development, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.unep-unctad.org/cbtf/index.htm>, (προσπελάστηκε στις 30/7/2010).

CARICOM, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.caricom.org/>, (προσπελάστηκε στις 4/8/2010).

CDM in China, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://cdm.ccchina.gov.cn/WebSite/CDM/UpFile/File1950.pdf>, (προσπελάστηκε στις 13/9/2010).

Centre for UN reform Education, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.centerforunreform.org/node/32>, (προσπελάστηκε στις 29/7/2010).

China urges G-77 to play role in new economic order, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.chinadaily.net/english/doc/2004-06/12/content\\_338906.htm](http://www.chinadaily.net/english/doc/2004-06/12/content_338906.htm), (προσπελάστηκε στις 19/8/2010).

China's National Assessment Report on Climate Change (I): Climate change in China and the future trend, 2007, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.climatechange.cn/qikan/manage/wenzhang/01.pdf>, (προσπελάστηκε στις 12/9/2010).

Comments submitted by Brazil on the possibility of holding a high level event on sustainable development 26th May 2009, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.un.org/esa/dsd/dsd\\_aofw\\_ni/ni\\_pdfs/hlm\\_submissions/brazil.pdf](http://www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_ni/ni_pdfs/hlm_submissions/brazil.pdf), (προσπελάστηκε στις 11/9/2010).

ECLAC, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.eclac.org>, (προσπελάστηκε στις 2/8/2010).

Fifth Committee, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.un.org/ga/fifth/about.shtml>, (προσπελάστηκε στις 28/7/2010).

- G-24, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.g24.org/aboutg24.htm>, (προσπελάστηκε στις 21/7/2010).
- G-77, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.g77.org>, (προσπελάστηκε στις 17/7/2010).
- G-77 Perez Guerero Trust Fund, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.g77.org/pgtf/>, (προσπελάστηκε στις 17/7/2010).
- GEF, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.thegef.org/gef/Areas\\_work](http://www.thegef.org/gef/Areas_work), (προσπελάστηκε στις 2/9/2010).
- Independent Audit Advisory Committee, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.un.org/ga/iaac/>, (προσπελάστηκε στις 29/7/2010).
- India- EU Cooperation, Joint Action Plan, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [ec.europa.eu/.../india/sum09\\_08/joint\\_action\\_plan\\_2008\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/.../india/sum09_08/joint_action_plan_2008_en.pdf), (προσπελάστηκε στις 13/9/2010).
- Input from Indonesia on the UN General Assembly Resolution 63/212 on the Holding a High Level Event on Sustainable Development, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.un.org/esa/dsd/dsd\\_aofw\\_ni/ni\\_pdfs/hlm\\_submissions/indonesia.pdf](http://www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_ni/ni_pdfs/hlm_submissions/indonesia.pdf), (προσπελάστηκε στις 11/9/2010).
- Input from South Africa on the UN General Assembly Resolution 63/212 on the Holding a High Level Event on Sustainable Development, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.un.org/esa/dsd/dsd\\_aofw\\_ni/ni\\_pdfs/hlm\\_submissions/south\\_africa.pdf](http://www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_ni/ni_pdfs/hlm_submissions/south_africa.pdf), (προσπελάστηκε στις 11/9/2010).
- IUCN, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.iucn.org/>, (προσπελάστηκε στις 30/8/2010).
- LDCs Conference III, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.unctad.org/conference/backgrd.htm>, (προσπελάστηκε στις 16/8/2010).
- List of Landlocked Countries, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.unohrrls.org/en/lldc/39/>, (προσπελάστηκε στις 17/8/2010).
- List of LDCs, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.unohrrls.org/en/lldc/related/62/>, (προσπελάστηκε στις 16/8/2010).
- List of OPEC Countries, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.aneki.com/Opec\\_Countries.html](http://www.aneki.com/Opec_Countries.html), (προσπελάστηκε στις 23/8/2010).



List of Small Island Developing States (SIDS), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.un.org/special-rep/ohrlls/sid/list.htm>, (προσπελάστηκε στις 18/8/2010).

MDGs, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.undp.org/mdg/basics.shtml>, (προσπελάστηκε στις 27/7/2010).

Ministry of Information, *Non-Aligned Movement, New Century; Changing Global Conditions*, July 2009, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.sis.gov.eg/VR/NAM/english/NAM.pdf>, (προσπελάστηκε στις 15/7/2010).

NAFTA, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.fina-nafi.org/eng/integ/chronologie.asp?langue=eng&menu=integ>, (προσπελάστηκε την 1/9/2010).

NAPCCC, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.energymanagertraining.com/NAPCC/main.htm>, (προσπελάστηκε στις 12/9/2010).

NEPAD, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.nepad.org>, (προσπελάστηκε στις 5/8/2010).

NZEC, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.nzec.info/en/what-is-nzec/>, (προσπελάστηκε στις 13/9/2010).

Organization of African Unity (OAU) / African Union (AU), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.dfa.gov.za/foreign/Multilateral/africa/oau.htm>, (προσπελάστηκε στις 5/8/2010).

Preliminary Position of the Group of 77 and China on the Report of the Secretary-General, (A/51/950), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.g77.org/doc/reform.htm> (προσπελάστηκε στις 26/7/2010).

Programme of Action for the Least Developed Countries for the Decade 2001-2010, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.un.org/special-rep/ohrlls/lcd/BD%20and%20POA%20of%20LDCs.htm>, (προσπελάστηκε στις 16/8/2010).

Programme policy and implementation, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.Print.asp?DocumentID=63&ArticleID=523>, (προσπελάστηκε στις 7/9/2010).

Reform at the United Nations, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.un.org/reform/ethics/index.shtml>, (προσπελάστηκε στις 29/7/2010).

SELA, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.sela.org>, (προσπελάστηκε στις 2/8/2010).

South American nations to seek common currency, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.freerepublic.com/focus/f-news/2022810/posts>, (προσπελάστηκε στις 2/8/2010).

South Centre, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.southcentre.org>,  
(προσπελάστηκε στις 25/8/2010).

South-South Cooperation, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.cbd.int/cooperation/SouthSouthcooperation.shtml>, (προσπελάστηκε στις 17/9/2010).

Statement by UNEP New York Office to the First meeting of the United Nations Permanent Forum on Indigenous Issues, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.nyo.unep.org/pdfs/IndF02.pdf>, (προσπελάστηκε στις 7/9/2010).

Subsidiary Bodies of ECOSOC, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.un.org/en/ecosoc/about/subsidiary.shtml>, (προσπελάστηκε στις 26/7/2010).

The ANZUS Treaty and SEATO Alliance, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
[http://www.skwirk.com/p-c\\_s-14\\_u-116\\_t-313\\_c-1057/the-anzus-treaty-and-seato-alliance/nsw/the-anzus-treaty-and-seato-alliance/australia-in-the-vietnam-war-era/australia-s-responses-to-the-threat-of-communism-international](http://www.skwirk.com/p-c_s-14_u-116_t-313_c-1057/the-anzus-treaty-and-seato-alliance/nsw/the-anzus-treaty-and-seato-alliance/australia-in-the-vietnam-war-era/australia-s-responses-to-the-threat-of-communism-international),  
(προσπελάστηκε στις 6/8/2010).

The Establishment of G-77, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.unon.org/g77/establish.html>, (προσπελάστηκε στις 18/7/2010).

The Non Aligned Movement, (NAM), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.nam.gov.za>, (προσπελάστηκε στις 15/7/2010).

The South Summit, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.g77.org/summit/summit.htm>, (προσπελάστηκε στις 20/7/2010).

The South Summit, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:  
<http://www.g77.org/southsummit2/index.htm/>, (προσπελάστηκε στις 20/7/2010)

UNASUR, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.unasur.org>, (προσπελάστηκε στις 2/8/2010).

UNEP Economic and Trade Branch, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.unep.ch/etu/publications/ETB\\_briefs.htm](http://www.unep.ch/etu/publications/ETB_briefs.htm), (προσπελάστηκε στις 7/9/2010).

UNEP launches new initiatives to assist developing countries phase out ozone depleting substances, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.grida.no/news/press/1922.aspx?p=37>, (προσπελάστηκε στις 7/9/2010).

WTO Legal Texts, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [http://www.wto.org/english/docs\\_e/legal\\_e/legal\\_e.htm](http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/legal_e.htm). (προσπελάστηκε στις 21/7/2010).

## **ΣΤ) Άλλες Πηγές**

G-77, *Journal of the Group of 77*, Vol. 16, Issue 3, Office of the Chairman of the Group of 77, New York, December 2003.

G-77, *Journal of the Group of 77*, Vol. 17, Issue 1, Office of the Chairman of the Group of 77, New York, Spring 2004.

Hotspot-Newsletter of Climate Action Group, Whither adaptation funding, Issue 35, 2004.

IISD (International Institute for Sustainable Development), *Earth Negotiations Bulletin*, Vol. 14, No. 3, IISD, 30 March 1995.

IPS-Terraviva, *South-South Executive Brief*, Vol. 1, No. 4, April 2008.

South Centre, *Earth Bulletin*, Issue 81/82, South Centre Publications, Geneva, 30 June 2004.

UNCTAD, *The Journal of Modern African Studies*, Vol. 19, Issue 1, Cambridge University Press, United Kingdom, 2001



**ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ**  
**ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**  
**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ**

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

01 ΑΠΡ. 2015

16 ΑΠΡ. 2015

ΠΑΝΤΕΙΟ  
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ



002000108933